

Poona Oriental Series No. 69

श्रीमदमरसिंहविरचितम्
नामलिङ्गानुशासनम्
अमरकोशः (मूलमात्रम्)

AMARA'S NĀMALINGĀNUS'ĀSANAM (Text)

A Sanskrit Dictionary in three Chapters
Critically Edited with Introduction

AND

English equivalents for each word
and English Word-Index

BY

Dr. N. G. SARDESAI, L. M. & S.

AND

D. G. PADHYE,

Sanskrit Teacher,

MODERN HIGH SCHOOL, POONA

P15, C: 4x1, G
H0

POONA
ORIENTAL BOOK AGENCY
1940

P15, C:4x1, 6 1179

HO

Amar-simha.

Nama-linganusasanam

SRI JAGADGIURU VISHWARADHYA
JNANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY.

Jangamwadi Math, VARANASI

Acc. No. ~~10079~~ 1179

Poona Oriental Series No. 69

श्रीमदमरसिंहविरचितम्
नामलिङ्गानुशासनम्
अमरकोशः (मूलमात्रम्)

AMARA'S NĀMALINGĀNUS'ĀSANAM (Text)

**A Sanskrit Dictionary in three Chapters
Critically Edited with Introduction**

AND

**English equivalents for each word
and English Word-Index**

BY

Dr N. G. SARDESAI, L. M. & S.

AND

D. G. PADHYE,

Sanskrit Teacher

MODERN HIGH SCHOOL, POONA

**POONA
ORIENTAL BOOK AGENCY
1940**

PREFACE

The study of any Language consists in mastering its vocabulary and Grammar and then its Literature. To master the vocabulary simply becomes a hard task, if some means for remembering the words of that Language are not devised, either by studying the best Literature of that Language or versification of words with their meaning. In no Language except Sanskrit, this feat of versification has been successfully accomplished. Consequently an old Pandit having mastered the versified vocabulary of Sanskrit easily understands or scans any difficult verse given to him without the aid of Dictionary.

In the Sanskrit Language, so far as over 100 such versified vocabularies and old commentaries, have upto now been discovered. While commenting on any Sanskrit work commentators quote such Lexicons as Amarkośa, Vaijayanti, Śāśvat Kosa etc., as authorities for the exact meaning of such words. The chief lexicon, most highly valued by all is Amara's (5th century) Nāmalingānuśāsana. It has been commented upon by many excellent scholars, such as क्षीरस्वामिन् (9th century), रायमुकुट (A.D. 1431), लिंगाभट्ट (12th century), भानुजी दीक्षित (9th century) etc. Among them Kṣhīraswamin's commentary stands first, on account of its richness of quotations from various authors. While editing it with the text of Amara's Nāmalingānuśāsana, we have made new arrangements of separately printing the text, so that, it could be useful to both students studying Sanskrit through the medium of English and to the Sanskrit knowing persons, by way of enriching their English vocabulary. On account of this want, our Pandit class are at a discount to raise their heads equal to the English-knowing Professors. From the

LIBRARY

Jagadgurur Math Varanasi

perusal of the text in the following pages, it may be seen that the following changes have been made :

- (1) The printing of original Sanskrit words has been made in bold type.
- (2) While their meaning and their grammatical notes, as given by Amarasinha, have been printed in ordinary types.
- (3) English equivalents have been given in the margin with their number for each word.
- (4) The verses considered as क्षेपक by क्षीरस्वामिन् have been separately shown and numbered.

These arrangements would help both the teachers and the *taught* to study the Sanskrit vocabulary very conveniently. If this book of Amarakośa be studied in the High Schools from Standards IV to VII by convenient divisions for each standard, it would be a boon to the students, so much so that they would be able to read any Sanskrit book easily like an English novel. We conclude, therefore, with a sincere request to the Educational authorities to get this book prescribed in High Schools with convenient divisions of it from St. IV to VII and thus revive the study of the dying Sanskrit Language.

Printed by—S. R. Sardesai, B.A., LL.B., Navin Samarth Vidyalaya's
Samarth Bharat Press, 41 Budhwar Peth, Poona 2.

Published by—Dr. N. G. Sardesai, L. M. & S., Manager, for the
Oriental Book Agency, 15 Shukrawar Peth, Poona 2.

नामलिङ्गानुशासनस्य विषयाणामनुक्रमणिका

पृष्ठानि

१. प्रथमं स्वरादिकाण्डम्

१- २८

Introduction (उपोद्घातः)

१ स्वर्गवर्गः	१- ८
२ व्योमवर्गः, दिग्वर्गः	८- १२
३ कालवर्गः	१२- १५
४ धीवर्गः	१५- १६
५ शब्दादिवर्गः	१६- १९
६ नाट्यवर्गः	१९- २२
७ पातालभोगिवर्गः	२२- २३
८ नरकवर्गः	२४
९ वारिवर्गः	२४- २८

२. द्वितीयं भूम्यादिकाण्डम्

२९- ९४

१ भूमिवर्गः	२९- ३०
२ पुरवर्गः	३१- ३२
३ शैलवर्गः	३३
४ वनौपधिवर्गः	३३- ४८
५ सिंहादिवर्गः	४८- ५२
६ नृवर्गः	५२- ६४
७ ब्रह्मवर्गः	६४- ६९
८ क्षत्रियवर्गः	७०- ८०
९ वैश्यवर्गः	८०- ८९
१० शूद्रवर्गः	९०- ९४

३. तृतीयं सामान्यकाण्डम्

९५-१५६

१ विशेष्यनिघ्नवर्गः	९५-१०५
२ संकीर्णवर्गः	१०५-१०९
३ नानार्थवर्गः	१०९-१४७
४ अव्ययवर्गः	१४७-१५०
५ लिङ्गादिसंग्रहवर्गः	१५०-१५६

४. Appendix (English Word Index)

१५७-१९५

Corrigenda (शुद्धिपत्रकम्)

१९६

अथ

श्रीमदमरसिंहविरचितं

नामलिङ्गानुशासनम्

प्रथमं-स्वरादि-काण्डम् ।

मङ्गलाचरणम् ।

- १ यस्य ज्ञान-दया-सिन्धोर-गाधस्याऽनघा गुणाः, ।
सेव्यताम-क्षयो धीराः ! स श्रिये चाऽमृताय च ॥

चिकीर्षित-प्रतिज्ञा

- २ समाहृत्याऽन्य-तन्त्राणि संक्षिप्तैः प्रतिसंस्कृतैः ।
संपूर्णमुच्यते वर्गे 'नाम-लिङ्गाऽनुशासनम्'. ॥

ग्रन्थ-परिभाषा

- ३ प्रायशो रूप-भेदेन, साहचर्याच्च कुत्रचित् ।
स्त्री-पुत्रपुंसकं ज्ञेयं, तद्विशेष-विधेः कचित्, ॥
- ४ भेदाऽऽख्यानाय न द्वन्द्वो, नैक-शेषो, न संकरः ।
कृतोऽत्र भिन्न-लिङ्गानामनुक्तानां क्रमादृते. ॥
- ५ त्रि-लिङ्ग्यां त्रिव्रिति पदं, मिथुने तु द्वयोरिति, ।
निषिद्ध-लिङ्गं शेषाऽर्थं, त्वन्ताऽथाऽऽदि न पूर्व-भाक्. ॥

अथ स्वर्गवर्गः ।

- 9 Heaven ६ स्वरव्ययं स्वर्ग-नाक-त्रिदिव-त्रिदशलयाः ।
सुरलोको द्यो-दिवौ द्वे स्त्रियां ह्रीवे त्रिविष्टपम् ॥
- 26 Gods or deities. ७ अमरा निर्जरा देवास्त्रिदशा विबुधाः सुराः ।
सुपर्वाणः सुमनसस्त्रिदिवेशा दिवौकसः ॥
८ आदित्या दिविषदो लेखा अदितिर्नन्दनाः ।
आदित्या ऋभवोऽस्वप्ना अमर्त्या अमृतान्धसः ॥
९ बर्हिर्मुखाः क्रतुभुजो गीर्वाणा दानवारयः ।
वृन्दारका दैवतानि पुंसि वा देवताः स्त्रियाम् ॥
- 1 Sets of divinities. १० आदित्य-विश्व-वसवस्तुषिताऽऽभास्वराऽनिलाः ।
महाराजिक-साध्याश्च रुद्राश्च गणदेवताः ॥
- 1 Demi-gods, and Nymphs. ११ विद्याधराऽसरो-यक्ष-रक्षो-गन्धर्व-किन्नराः ।
पिशाचो गुह्यकः सिद्धो भूतोऽमी देवयोनयः ॥
- 10 Giants or Titans. १२ असुरा दैत्य-दैतेय-दनुजेन्द्रारि-दानवाः ।
शुक्रशिष्या दितिसुताः पूर्वदेवाः सुरद्विपः ॥
- 18 A Jina or Buddha. १३ सर्वज्ञः सुगतो बुद्धो धर्मराजस्तथागतः ।
समन्तभद्रो भगवान् माराजिल्लोकजिज्जिनः ॥
१४ षडभिज्ञो दशबलोऽद्वयवादी विनायकः ।
मुनीन्द्रः श्रीघनः शास्ता मुनिः, शाक्यमुनिस्तु यः ।
- 7 Buddha. १५ स शाक्यसिंहः सर्वार्थसिद्धः शौद्धोदनिश्च सः ।
गौतमश्चाऽर्कवन्धुश्च मायादेवीसुतश्च सः ॥
- 29 Brahmā. १६ ब्रह्माऽऽत्मभूः सुरज्येष्ठः परमेष्ठी पितामहः ।
हिरण्यगर्भो लोकेशः स्वयम्भूश्चतुराननः ॥

- १७ धाताऽञ्जयोनिर्द्रुहिणो विरिञ्चिः कमलासनः ।
 स्रष्टा प्रजापतिर्वेधा विधाता विश्वसृष्ट विधिः ॥
- १ 'नाभिजन्मा ऽण्डजः पूर्वो निधनः कमलोद्भवः ।
 सदानन्दो रजोमूर्तिः सत्यको हंसवाहनः' ॥
- 46 Viṣṇu. १८ विष्णुर्नारायणः कृष्णो वैकुण्ठो विष्टरश्रवाः ।
 दामोदरो हृषीकेशः केशवो माधवः स्वभूः ॥
- १९ दैत्यारिः पुण्डरीकाक्षो गोविन्दो गरुडध्वजः ।
 पीताम्बरोऽच्युतः शार्ङ्गी विष्वक्सेनो जनार्दनः ॥
- २० उपेन्द्र इन्द्रावरजश्चक्रपाणिश्चचतुर्भुजः ।
 पद्मनाभो मधुरिपुर्वासुदेवस्त्रिविक्रमः ॥
- २१ देवकीनन्दनः शौरिः श्रीपतिः पुरुषोत्तमः ।
 वनमाली बलिध्वंसी कंसारातिरधोक्षजः ॥
- २२ विश्वम्भरः कैटभजिद् विधुः श्रीवत्सलाञ्छनः ।
 २ 'पुराणपुरुषो यज्ञपुरुषो नरकान्तकः ।
 जलशायी विश्वरूपो मुकुन्दो मुरमर्दनः' ॥
- 2 Vasudeva. वसुदेवोऽस्य जनकः स एवाऽऽनकदुन्दुभिः ॥
- 17 Bala- २३ बलभद्रः प्रलम्बघ्नो बलदेवोऽच्युताग्रजः ।
 रत्नतीरमणो रामः कामपालो हलायुधः ॥
- rāma. २४ नीलाम्बरो रौहिणेयस्तालाङ्को मुसली हली ।
 संकर्षणः सीरपाणिः कालिन्दीभेदनो बलः ॥
- 19 Kāma- २५ मदनो मन्मथो मारः प्रद्युम्नो मीनकेतनः ।
 कन्दर्पो दर्पकोऽनङ्गः कामः पञ्चशरः स्मरः ॥
- deva. २६ शम्बरारिर्मनसिजः कुसुमेपुरनन्यजः ।
 पुष्पधन्वा रतिपतिर्मकरध्वज आत्मभूः ॥

4 Aniruddha.
14 Lakṣmī.

२७ ब्रह्मसूक्तं यकेतुः स्यादनिरुद्ध उपापतिः ।
लक्ष्मीः पद्मालया पद्मा कमला श्रीर्हरिप्रिया ॥
३ 'इन्दिरा लोकमाता मा क्षीरोदतनया रमा ।
भार्गवी लोकजननी क्षीरसागरकन्यका' ॥

1 Kṛṣṇa's
conch.
1 mace.

२८ शङ्खो लक्ष्मी-पतेः पाञ्चजन्यश्चक्रं सुदर्शनम् । 1 Discus
कौमोदकी गदा, खड्गो नन्दकः, कौस्तुभो मणिः ॥ 1 sword.
1 jewel.

1 Bow.

४ 'चापः शाङ्गः, मुरारेस्तु श्रीवत्सो लाञ्छनं स्मृतम् । 1 Symbol.

4 Horses.

अश्वाश्च शैव्य-सुग्रीव-मेघपुष्प-चलाहकाः, ॥

1 Charioteer.

५ सारथिर्दारुको, मन्त्री तूद्वयश्चाऽनुजो गदः ' ॥ 1 Minister
1 Younger brother.

9 Vehicle-
Garuda.
52 Śiva.

२९, गरुत्मान् गरुडस्ताक्षर्यो वैनतेयः खगेश्वरः ।
नागान्तको विष्णुरथः सुपर्णः पन्नगाशनः ॥

३० शम्भुरीशः पशुपतिः शिवः शूली महेश्वरः ।
ईश्वरः शर्व ईशानः शङ्करश्चन्द्रशेखरः ॥

३१ भूतेशः खण्डपरशुर्गिरीशो गिरिशो मृडः ।
मृत्युञ्जयः कृत्तिवासाः पिनाकी प्रमथाधिपः ॥

३२ उग्रः कपर्दी श्रीकण्ठः शितिकण्ठः कपालभृन् ।
वामदेवो महादेवो विरूपाक्षस्त्रिलोचनः ॥

३३ कृशानुरेताः सर्वज्ञो धूर्जटिर्नीललोहितः ।
हरः स्मरहरो भर्गस्त्र्यम्बकस्त्रिपुरान्तकः ॥

३४ गङ्गाधरोऽन्धकरिपुः क्रतुध्वंसी वृषध्वजः ।
व्योमकेशो भवो भीमः स्थाणू रुद्र उमापतिः ॥
' अहिर्वुध्न्योऽष्टमूर्तिश्च गजारिश्च महानटः ' ॥

1 braided hair.

३५ कपर्दीऽस्य जटाजूटः, पिनाकोऽजगवं धनुः । 2 bow.

1 Attendants.

प्रमथाः स्युः पारिषदा, ब्राह्मीत्याद्यास्तु मातरः ॥ 1 divine mothers.

3 Superhuman powers. ३६ विभूतिभूतिरैश्वर्यमणिमादिकमष्टधा ।

21 Bhavānī.

उमा कात्यायनी गौरी काली हैमवतीऽऽश्वरी ॥

३७ शिवा भवानी रुद्राणी शर्वाणी सर्वमङ्गला ।

अपर्णा पार्वती दुर्गा मृडानी चण्डिकाऽम्बिका ॥

8 Gaṇeśa.

३८ आर्या दाक्षायणी चैव गिरिजा मेनकात्मजा ॥

विनायको विघ्नराज-द्वैमातुर-गणाधिपाः ।

17 Kārti-
keya.

३९ अय्येकदन्त-हेरम्ब-लम्बोदर-गजाननाः ॥

कार्तिकेयो महासेनः शरजन्मा षडाननः ।

४० पार्वतीनन्दनः स्कन्दः सेनानीरग्निभूर्गुहः ॥

बाहुलेयस्तारकजिद्विशाखः शिखिवाहनः ।

४१ पाण्मातुरः शक्तिधरः कुमारः क्रौञ्चदारणः ॥

6 Nandī

2 Divine
mothers.

26 Indra.

६ 'शृङ्गी भृङ्गी रिटिस्तुण्डी नन्दिको नन्दिकेश्वरः ।

कर्ममोटी तु चामुण्डा, चर्ममुण्डा तु चर्चिका' ॥

इन्द्रो मरुत्वान् मघवा विडौजाः पाकशासनः ।

४२ वृद्धश्रवाः सुनासीरः पुरुहूतः पुरन्दरः ॥

जिष्णुर्लेखर्पभः शक्रः शतमन्युर्दिवस्पतिः ।

४३ सुत्रामा गोत्रभिद्वज्जी वासवो वृत्रहा वृषा ॥

वास्तोष्पतिः सुरपतिर्वेलारातिः शचीपतिः ।

४४ जम्भभेदी हरिहयः स्वाराण् नमुचिसूदनः ॥

संक्रन्दनो दुःश्रयवतस्तुरापाण् मेघवाहनः ।

४५ आखण्डलः सहस्राक्षः, ऋभुक्षास्तस्य तु प्रिया ॥

पुलोमजा शचीऽन्द्राणी, नगरी त्वमरावती । ¹ Indra's City.

3 Śacī.

1 horse.

1 charioteer.

1 palace.

४६ हय उच्चैःश्रवाः, सूतो मातलिर्नन्दनं वनम् ॥ ¹ garden.

स्यात् प्रासादो वैजयन्तो, जयन्तः पाकशासनिः । ² Jayanta.

4 *Indra's*
elephant.

10 Thunder-
bolt.

2 The car
of *Indra*.

2 The council
of gods.

4 The river
of heaven.

5 The mountain
Sumeru.

1 Five celestial
trees.

2 *Sanat-*
kumāra.

6 The *Āśvins*.

2 Nymphs

2 Celestial
musicians.

34 Fire.

3 Subma-
rine fire.

5 Flame.

४७ ऐरावतोऽभ्रमातङ्गैरावणाऽभ्रमुवल्लभाः ॥

ह्यादिनी वज्रम-ल्ली स्यात् बुलिशं भिदुरं पविः ।

४८ शतकोटिः स्वरुः शम्भो दम्भोलिरशनिर्द्वयोः ॥

व्योमयानं विमानोऽल्ली नारदाद्याः सुरर्षयः ॥ 1 A divine sage.

४९ स्यात् सुधर्मा देवसभा, पीयूषममृतं सुधा । 3 The food of the gods.

मन्दाकिनी वियद्गङ्गा स्वर्णदी सुरदीर्घिका ॥

५० मेरुः सुमेरुर्हेमाद्री रत्नसानुः सुरालयः ।

पञ्चते देवतरवो मन्दारः पारिजातकः ॥

५१ संतानः कल्पवृक्षश्च पुंसि वा हरिचन्दनम् ।

सनत्कुमारो वैधात्रः, स्वर्वेद्यावश्विनीसुता ॥

५२ नासत्यावश्विनौ दस्त्रावाश्विनैर्यौ च तावुभौ ।

त्रियां बहुवत्सरसः स्वर्वेद्या उर्वशी-मुखाः ॥

५३ हाहा हूहूश्चैवमाद्या गन्धर्वास्त्रिदिवौकसाम् ।

अग्निर्वैश्वानरो वह्निर्वीतिहोत्रो धनञ्जयः ॥

५४ कृपीटयोनिर्ज्वलनो जातवेदास्तनूनपान् ।

वर्हिः शुष्मा कृष्णवर्त्मा शोचिष्केश उपर्युधः ॥

५५ आश्रयाशो बृहद्भानुः कृशानुः पावकोऽनलः ।

रोहिताश्रो वायुसखः शिखावानाशुशुक्षणिः ॥

५६ हिरण्यरेता हुतभुग् दहनो हव्यवाहनः ।

सप्तार्चिर्दमुनाः शुक्रश्चित्रभानुर्विभावसुः ॥

५७ शुचिरपिप्त, मौर्वस्तु वाडवो बडवानलः ।

वहेर्द्वयोर्ज्वाल-कीलावर्चिर्हेतिः शिखा त्रियाम् ॥

- 2 A spark. ५८ त्रिषु स्फुलिङ्गोऽग्निकणः, संतापः संज्वरः समौ ।
 2 A burn. ७ 'उल्का स्यान् निर्गतज्वाला, भूतिर्भसित-भस्मनी ॥
 1 Meteor. 5 Ash. क्षारो रक्षा च, दावस्तु दवो वनहुताशनः' ।
 3 Forest fire. 14 Yama. ५९ धर्मराजः पितृपतिः समवर्ती परेतराद् ॥
 कृतान्तो यमुनाभ्राता शमनो यमराड् यमः ।
 ६० कालो दण्डधरः श्राद्धदेवो वैवस्वतोऽन्तकः ॥
 15 A giant or ghost. राक्षसः कोणपः क्रव्यान् क्रव्यादोऽस्रप आशरः ।
 ६१ रात्रिच्चरो रात्रिचरः कर्तुरो निकपात्मजः ॥
 यातुधानः पुण्यजनो नैर्ऋतो यातु-रक्षसी ।
 5 Varuna ६२ प्रचेता वरुणः पाशी यादसांपतिरप्पतिः ॥
 20 Air or wind. श्वसनः स्पर्शनो वायुर्मातरिश्वा सदागतिः ।
 ६३ पृषदश्चो गन्धवहो गन्धवाहाऽनिलाऽऽशुगाः ॥
 समीर-मारुत-मरुत्-जगत्प्राण-समीरणाः ।
 ६४ नभस्वद्-वात-पवन-पवमान-प्रभञ्जनाः ॥
 2 Whirlwind. ८ 'प्रकम्पनो महावातो, झञ्झावातः सवृष्टिकः ।' 1 Storm.
 5 Air in- haled. &c. प्राणोऽपानः समानश्चोदान-व्यानौ च वायवः ॥
 5 Speed or velocity. ६५ शरीरस्था इमे, रंहस्तरसी तु रयः स्यदः ।
 11 Quick, or swiftly. जवो, ऽथ शीघ्रं त्वरितं लघु क्षिप्रमरं द्रुतम् ॥
 ६६ सत्वरं चपलं तूर्णमविलम्बितमाशु च ।
 9 Eternal or continually. सततेऽनारताऽश्रान्त-संतताऽधिरताऽनिशम् ॥
 14 Much or excessive. ६७ नित्याऽनवरताऽजस्रमप्यथाऽतिशयो भरः ।
 अतिवेल-भृशाऽत्यर्थाऽतिमात्रोद्गाढ-निर्भरम् ॥
 ६८ तीव्रैकान्त-नितान्तानि गाढ-वाढ-ट्टानि च ।
 क्लीबे शीघ्राऽऽद्य-सत्त्वे स्यात्, त्रिविेषां सत्त्व-गामि यत् ॥

17 Kubéra.

६५ कुबेरस्यम्बकसखो यक्षराट् गृहकेश्वरः ।

मनुष्यधर्मा धनदो राजराजो धनाधिपः ॥

७० किन्नरेशो वैश्रवणः पौलस्त्यो नरवाहनः ।

यक्षैकपिङ्गलविल-श्रीद-पुण्यजनेश्वराः ॥

1 The
garden of
Kubé'ra.

७१ अस्योद्यानं चैत्ररथं, पुत्रस्तु नलकूवरः ।

कैलासः स्थानमलका पूर्वज्ञानं तु पुष्पकम् ॥

1 Nalakūvara
(his son).

1 Kailasa.

1 Kube'ra's

city. 1 Vehicle.

2 His
treasure.
Auriferous
gems.

७२ स्यात् किन्नरः किंपुरुषस्तुरङ्गचदनो मयुः ।

निधिनाशेवधिर्मेदाः पद्म-शङ्खाऽऽदयो निधेः ॥

4 His
attendantsइति स्वर्ग-वर्गः १, अत्र मूलश्लोकाः ७२, “क्षेपकश्लोकाः ७^१” ॥

अथ व्योमदिग्बर्गः २ (अ)

22 The sky
or atmos-
phere.

१ द्यौ दिवौ द्वे स्त्रियामभ्रं व्योम पुष्करमम्बरम् ।

नभोऽन्तरिक्षं गगनमनन्तं सुरवर्त्म खम् ॥

२ वियद् विष्णुपदं वा तु पुंस्याकाश-विहायसी ।

विहायसोऽपि नाकोऽपि द्युरपि स्यात् तदव्ययम् ॥

5 Space,
region or
quarters.

१ ‘तारापथोऽन्तरिक्षं च मेघाश्वा च महाविलम्’ ।

इति व्योम-वर्गः २, अत्र मूलश्लोकौ २, “क्षेपकश्लो० १^१”

अथ दिग्-वर्गः (व)

1 Several
quarters.

३ दिशस्तु ककुभःकाष्ठा आशाश्च हरितश्च ताः ॥

प्राच्यवाची-प्रतीच्यस्ताः पूर्व-दक्षिण-पश्चिमाः ।

1 Relating
to quarters
Relating to

४ उत्तरा दिग्दीची स्याद्, दिश्यं तु त्रिषु दिग्भवे ॥

‘अवाग्भवमवाचीनमुदीचीनमुदग्भवम् ।

1 Situated.
Relating to
each quarter.

each quarter.

1 The
lords of
quarters
and points.

1 Elepha-
nts, at the
points.

1 Their
females.

2 Inter-
mediate
point.

2 Includ-
ed space.

15 A cloud.

2 A sucession
of clouds.

4 The
rattling of
thunder.

10 Lightning.

2 A clap
of thunder.

2 A rainbow.

2 Rain.

2 Drought.

2 A hard
shower.

2 Thin rain.

2 Hail.

२ प्रत्यग्भवं प्रतीचीनं प्राचीनं प्राग्भवं त्रिषु ॥

इन्द्रो वह्निः पितृपतिर्नैर्ऋतो वरुणो मरुत् ।

५ कुवेर ईशः पतयः पूर्वाऽऽदीनां दिशां क्रमात् ॥

‘रविः शुक्रो महीसूनुः स्वर्भानुर्भानुजो विधुः ।

३ बुधो बृहस्पतिश्चेति दिशां चैव तथा ग्रहाः’ ॥

६ ऐरावतः पुण्डरीको वामनः कुमुदोऽञ्जनः ।

पुष्पदन्तः सार्वभौमः सुप्रतीकश्च दिग्-गजाः ॥

४ ‘करिष्यांऽभ्रमु-कपिला-पिङ्गलाऽनुपमाः क्रमात् ।

ताम्रकर्णी शुभ्रदन्ती चाऽङ्गना चाऽञ्जनावती ॥’

७ क्लीवाऽव्ययं त्वपदिशं दिशोर्मध्ये विदिक् खियाम् ।

अभ्यन्तरं त्वन्तरालं, चक्रवालं तु मण्डलम् ॥ 2 The
sensible
horizon.

८ अभ्रं मेघो वारिवाहः स्तनयित्नुर्वलाहकः ।

धाराधरो जलधरस्तडित्वान् वारिदोऽम्बुभृत् ॥

९ घन-जीमूत-मुदिर-जलमुग्-धूमयोनयः ।

कादम्बिनी मेघमाला, त्रिषु मेघ-भवेऽभ्रियम् ॥ 1 Belong-
ing to
clouds.

१० स्तनितं गर्जितं मेघनिर्घोषे रसिताऽऽदि च ।

शम्पा शतहृदा-ह्लादिन्यैरावतयः क्षणप्रभा ॥

११ तडिन् सौदामिनी विशुचञ्चला-चपला अपि । 2 A flash
of lightn-
ing.

स्फूर्जथुर्वज्रनिर्घोषो, मेघज्योतिरिरम्मदः ॥

१२ इन्द्रायुधं शक्रधनुस्तदेव ऋजु रोहितम् । 1 Indra's
bow un-
bent.

वृष्टिर्वर्षं, तद्-विधातेऽवग्राहाऽवग्रहौ समौ ॥

१३ धारासंपात आसारः, शीकरोऽम्बु-कणाः स्मृताः ।

वर्षोपलस्तु करका, मेघच्छन्नेऽहि दुर्दिनम् ॥ 1 A cloudy
day

- 8 Covering or disappearance. १४ अन्तर्धा व्यवधा पुंसि त्वन्तर्द्धिरपवारणम् ।
अपिधान-तिरोधान-पिधानाऽऽच्छादनानि च ॥
- 20 The moon. १५ हिमांशुश्चन्द्रमाश्चन्द्र इन्दुः कुमुदवान्धवः ।
विधुः सुधांशुः शुभ्रांशुरोपधीशो निशापतिः ॥
- १६ अञ्जो जैवातृकः सोमो ग्लौर्मगाङ्कः कलानिधिः ।
द्विजराजः शशधरो नक्षत्रेशः क्षपाकरः ॥
- 1 A digit. १७ कला तु षोडशो भागो, विम्बो ऽस्त्री मण्डलं त्रिषु । 2 The disk of the sun or moon.
- 4 A part. भित्तं शकल-खण्डे वा पुंस्यर्द्धो, ऽर्द्धं समं ऽशके ॥
- 1 Half. 2 Purity or brightness.
- 3 Moon-light. १८ चन्द्रिका कौमुदी ज्योत्स्ना, प्रसादस्तु प्रसन्नता । 2 Purity or brightness.
- 6 A spot or mark. कलङ्काऽङ्कौ लाघटनं च चिह्नं लक्ष्म च लक्षणम् ॥
- 1 Exquisite beauty. १९ सुपमा परमा शोभा, शोभा कान्तिर्द्युतिश्च विः । 4 Beauty or splendour.
- 7 Frost. २० अवश्यायस्तु नीहारस्तु पारस्तु हिनं हिमम् ॥
- 2 Ice and snow. प्रालेयं मिहिका चा, ऽथ हिमानी हिमसंहतिः ।
- 1 Cold or chillness. २१ शीतं गुणे, तद्वदर्थः सुषीमः शिशिरो जडः ॥
- 7 Cold or frigid. तुषारः शीतलः शीतो हिमः सप्ताऽन्य-लिङ्गकाः ।
- 2 The polar star. २२ ध्रुव औत्तानपादिः स्यान्, अगस्त्यः कुम्भसंभवः ।
- 3 Agastya. 1 His consort. मैत्रावरुणि, रथैव लोपामुद्रा सधर्मिणी ।
- 6 A star. २३ नक्षत्रमृक्षं भं तारा तारकाऽप्युडु वा स्त्रियाम् ॥ 2 The head of
- Asterisms. दक्षायिण्यो ऽश्विनीत्यादि-तारा, अश्वयुगश्विनी । Aries.
- 2 Stars in the Southern scale. २४ राधा विशाखा, पुष्ये तु सिध्य-तिष्यौ, श्रविष्ठया ॥
- 3 Stars in Cancer. समा धनिष्ठाः स्युः, प्रोष्ठपदा भाद्रपदाः स्त्रियः ।
- 2 The Dolphin.

- 2 The wing of २५ मृगशीर्षं मृगशिरस्तस्मिन्नेवाऽऽग्रहायणी ॥ 3 Orion.
Pegasus.
11 Stars in
h9s head.
1 The
Janet
pupiter.
6 Venus.
5 Mars.
3 Mer-
cury.
5 The
ascending
node.
1 Signs of
the Zodiac.
54 The Sun.
- इल्वलास्तच्छिरो-देशे तारका निवसन्ति याः ।
२६ बृहस्पतिः सुराचार्यो गीष्पतिर्धिषणो गुरुः ॥
जीव आङ्गिरसो वाचस्पतिश्चित्रशिखण्डिजः ।
२७ शुक्रो दैत्यगुरुः काठ्य उशना भार्गवः कविः ॥
अङ्गारकः कुजो भौमो लोहिताङ्गो महीसुतः ।
२८ रौहिणेयो बुधः सौम्यः, समौ सौरि-शनैश्चरौ ॥ 2 Saturn.
तमस्तु राहुः स्वर्भानुः सैहिकेयो विधुन्तुदः ।
२९ सतर्पयो मरीच्यत्रि-मुखाश्चित्रशिखण्डिनः ॥ 1 Ursa
major.
राशीनामुदयो लग्नं, ते तु मेघ-वृषाऽऽदयः । Ascension.
३० सूर-सूर्याऽर्यमाऽऽदित्य-द्वादशात्म-दिवाकराः ॥
भास्कराऽहस्कर-त्रघ्न-प्रभाकर-विभाकराः ।
३१ भास्वद्-विवस्वन्-सप्ताश्र-हरिदश्चोष्णरश्मयः ॥
विकर्तनाऽर्क-मार्तण्ड-मिहिराऽरुण-पूषणः ।
३२ द्युमणिस्तरणिर्मित्राश्चित्रभानुर्विरोचनः ॥
विभावसुर्ग्रहपतिस्त्रिषाम्पतिरहर्पतिः ।
३३ भानुर्हंसः सहस्रांशुस्तपनः सविता रविः ॥
'पद्माक्षस्तेजसांराशिश्छाया नाथस्तमिस्त्रहा ।
५ कर्मसाक्षी जगच्चक्षुर्लोकवन्धुस्त्रयीतनुः ॥
प्रद्योतनो दिवमणिः खद्योतो लोकवान्धवः ।
६ इनो भगो धामनिधिश्चांशुमाल्यद्विजनीपतिः' ॥
माठरः पिङ्गलो दण्डश्चण्डांशोः पारिषाश्वकाः ।
१ Three of the
sun's attendants
5 The dawn.
4 Halo.
- ३४ सूरसूतोऽरुणोऽनूरुः काश्यपिर्गर्हप्राजः ॥
परिवेषस्तु परिधिरूपसूर्यक-मण्डले ।

- 11 A ray. ३५ किरणोस्त्र-मयूखांशु-गभरित-वृणि-रश्मयः ॥
 भानुः करो मरीचिः स्त्री-पुंसयोर्दीधितिः स्त्रियाम् ।
 11 Light. ३६ स्युःप्रभा-रुग-रुचिस्त्वङ्-भा-भाङ्गुवि-द्युति-दीप्तयः ॥
 3 Sun-shine. रोचिः शोचिरुभे क्लीबं, प्रकाशो द्योत आतपः ।
 4 Warmth. ३७ कोष्णं कषोष्णं मन्दोष्णं कदुष्णं त्रिषु तद्वति ॥
 3 Heat. तिग्मं तीक्ष्णं खरं तद्वत्, मृगतृष्णा मरीचिका ।
 2 Sultry vapour. इति दिग-वर्गः २ व. अत्र मूलश्लोकाः ३७, श्लो ५३.

अथ काल-वर्गः ३

- 4 Time. १ कालो दिष्टोऽप्यनेहा ऽपि समयोऽप्यथ पक्षतिः ॥
 2 First lunar day. प्रतिपद् द्वे इमे स्त्रीत्वे, तदाऽऽद्यास्तिथयो द्वयोः ।
 1 A lunar day. २ घस्रो दिना ऽहनी वा तु क्लीबे दिवस-वासरौ ॥
 5 A day. २ प्रत्यूषो ऽहर्मुखं कल्यमुषः-प्रत्युपसी अपि ।
 9 Morning. १ 'व्युष्टं विभातं द्वे क्लीबे पुंसि गोसर्ग इत्यते' ॥
 4 Eve. ३ प्रभातं च, दिनान्ते तु सायं संध्या पितृप्रसूः ।
 1 Periods of the day. प्राह्णाऽपराह्ण-मध्याह्नस्त्रिसंध्य, मथ शर्वरी ॥ 1 Twilight.
 12 Night. ४ निशा निशीथिनी रात्रिस्त्रियामा क्षणदा क्षपा ।
 विभावरी-तमस्विन्यौ रजनी यामिनी तमी ॥
 1 A dark night. ५ तमिस्रा तामसी रात्रिर्ज्यैत्स्नी चन्द्रिकयाऽन्विता ॥ 1 A moon-light night.
 1 A night and two days. आगामि-वर्तमानाहर्युक्तायां निशि पक्षिणी ॥
 1 A multitude of nights. ६ गणरात्रं निशा बह्व्यः, प्रदोषो रजनीमुखम् । 2 Evening.
 2 Mid-night. अर्धरात्र-निशीथौ द्वौ, द्वौ याम-प्रहरौ समौ ॥ 2 A watch.
 1 The full and change of the moon. ७ स पर्वसंधिः प्रतिपत्-पञ्चदश्योर्यदन्तरम् ।
 2 Last day of the half month. पक्षान्तौ पञ्चदश्यौ द्वे, पौर्णमासी तु पूर्णिमा ॥ 2 Day of full moon.

1 Moon a little gibbous.

4 Day of new moon.

1 no-Moon.

2 An eclipse.

1 Eclipsed sun and moon.

1 Sun & moon.

1 Sixteen-thirds.

4 minutes.

1 A day.

1 Light & dark fort-nights.

A season.

1 A year.

2 Equinox.

1 Pous̥ee.

1 Pous̥ā.

4 A'gra-ha'yana.

3 Paus̥ha.

3 Pha'lguna.

3 Chaitra.

3 Vais'ak'ha.

2 Jyaisht'ha.

2 Ashād'ha.

3 Śrāvāṇa.

4 Bhādrapad.

3 Āśvina.

4 Kārtika.

1 Cold season.

1 Winter.

4 Spring.

८ कला-हीने सा ऽनुमतिः, पूर्णे राका निशाकरे । 1 Moon quite full.

अमावास्या त्वमावस्या दर्शः सूर्येन्दुसंगमः ॥

९ सा दृष्टेन्दुः सिनीवाली, सा नष्टेन्दु-कला कुहूः । 1 Moon light-horned.

उपरागो ग्रहो, राहु-ग्रस्ते त्विन्दौ च पूष्णि च ॥

१० सोपप्लवोपरक्तौ द्वौ, अग्न्युत्पात उपाहितः । 2 meteor.

एकयोक्त्या पुष्पवन्तौ दिवाकर-निशाकरौ ॥

११ अष्टादश निमेषास्तु काष्ठा, त्रिंशत् तु ताः कला, । 1 Eight seconds.

तास्तु त्रिंशत् क्षणस्ते, तु मुहूर्तो द्वादशाऽस्त्रियाम्, ॥ 48 minutes.

१२ ते तु त्रिंशद्दहो-रात्रः, पक्षस् ते दश पञ्च च, । 1 A fortnight.

पक्षौ पूर्वाऽपरौ शुक्ल-कृष्णौ, मासस्तु तावुभौ, ॥ 1 A month.

१३ द्वौ द्वौ मार्गादि-मासौ स्यादृतुस्तैरयनं त्रिभिः, । 1 A half year.

अयने द्वे गतिरुदग् दक्षिणा ऽर्कस्य वत्सरः, ॥

१४ सम-रात्रि-दिवे काले विपुवद् विपुवं च तत् ।

‘पुष्य-युक्ता पौर्णमासी पौषी, मासे तु यत्र सा ॥

२ नाम्ना स पौषो, माघाऽऽद्याश् चैवमेकादशाऽपरे,’ ।

मार्गशीर्षे सहा मार्ग आग्रहायणिकश्च सः ॥

१५ पौषे तैप सहस्र्यौ द्वौ, तपा माघे, ऽथ फाल्गुने । 2 Māgha.

स्यात् तपस्यः फाल्गुनिकः, स्याच्चैत्रे चैत्रिको मधुः ॥

१६ वैशाखे माघवो राधो, ज्येष्ठे शुक्रः, शुचिस्त्वयम् ।

आपाढे, श्रावणे तु स्यान् नभाः श्रावणिकश्च सः ॥

१७ स्युर्नभस्य-प्रौष्ठपद-भाद्र-भाद्रपदाः समाः ।

स्यादाश्विन इषोऽप्याश्वयुजोऽपि, स्यात् तु कार्तिके ॥

१८ बाहुलोजौ कार्तिकिको, हेमन्तः, शिशिरोऽस्त्रियाम् ।

वसन्ते पुष्पसमयः सुरभिर्, ग्रीष्मे ऊष्मकः ॥

- 7 Hot season. १९ निदाघ उष्णोपगम उष्ण ऊष्मागमस्तपः ।
 2 Rains. स्त्रियां प्रावृट् स्त्रियां भून्नि वर्षा, अथ शरत् स्त्रियाम् ॥
 1 Sultry season.
 1 Season. २० पडमी ऋतवः पुंसि मार्गाऽदीनां युगैः क्रमात् ।
 6 A year. संवत्सरो वत्सरोऽव्दो हायनोऽब्दी शरत् समाः ॥
- 11 A patriarchal day. २१ मासेन स्यादहो-रात्रः पैत्रो, वर्षेण दैवतः, । 1 Day of the gods.
 Day of *Brahmā*. दैवे युग-सहस्रे द्वे ब्राह्मः, कल्पौ तु तौ नृणाम्, ॥ 2 kalpa.
- 1 *Manvantara*. २२ मन्वन्तरं तु दिव्यानां युगानामेक-सप्ततिः, ।
 5 destruction of the world. संवर्तः प्रलयः कल्पः क्षयः कल्पान्त इत्यपि ॥
- 12 Sin. २३ अ-स्त्री पङ्क्तं पुमान् पाप्मा पापं किल्बिष कल्मषम् ।
 कलुषं वृजिनैनोऽघमंहो दुरित-दुष्कृतम् ॥
- 5 Virtue or moral merit. २४ स्याद् धर्ममस्त्रियां पुण्य-श्रेयसी सुकृतं वृषः ।
 12 Joy, or pleasure. मुत् प्रीतिः प्रमदो हर्षः प्रमोदाऽऽमोद-संमदाः ॥
- 12 Happy, well, or right. २५ स्यादानन्दशुरानन्दः शर्म-शात-सुखानि च ।
 श्रःश्रेयसं शिवं भद्रं कल्याणं मङ्गलं शुभम् ॥
- 5 Excellence, or happiness. २६ भावुकं भविकं भव्यं कुशलं क्षेममस्त्रियाम् ।
 शस्तं चाऽथ त्रिषु द्रव्ये पापं पुण्यं सुखाऽऽदि च ॥
- 1 Good luck. २७ मतल्लिका मचर्चिका प्रकाण्डमुद्ध-तल्लजौ ।
 प्रशस्त-वाचकान्यमून्ययः शुभाऽऽवहां विधिः ॥
- 6 Destiny, or luck. २८ दैवं दिष्टं भागधेयं भाग्यं स्त्री नियतिर् विधिः ।
 हेतुर् ना कारणं वीजं निदानं त्वाऽऽदिकारणम् ॥ 1 Primary cause.
- 3 A cause. २९ क्षेत्रज्ञ आत्मा पुरुषः, प्रधानं प्रकृतिः स्त्रियाम् । 2-Nature.
- 3 The soul. १ State.
 3 Qualities of nature. विशेषः कालिको ऽवस्था, गुणाः सत्त्वं रजस् तमः ॥
- 6 Birth. ३० जनुर्-जनन-जन्मानि जनिरूपत्तिरुद्भवः ।
- 6 An animal. प्राणी तु चेतनो जन्मी जन्तु-जन्यु-शरीरिणः ॥

3 Kind.

3 Individuality. ३१ जातिर् जातं च सामान्यं, व्यक्तिस् तु पृथगात्मता ।

7 The mind
or faculty
of reason.

चित्तं तु चेतो हृदयं स्वान्तं हृन् मानसं मनः ॥

इति कालवर्गः ३, अत्र मूलश्लोकाः ३१, श्लो० १३.

अथ धी-वर्गः ४

14 Understand-
ing or intellect.

१ बुद्धिर् मनीषा धिषणा धीः प्रज्ञा शेमुषी मतिः ।

प्रेक्षोपलब्धिश् चित् संविन् प्रतिपज्-ज्ञप्ति-चेतनाः ॥

1 Retentive
intellect.

२ धीर् धारणावती भेधा, संकल्पः कर्म मानसम् । 1 Determination.

3 Satisfaction.

१ 'अवधानं समाधानं प्रणिधानं तथैव च' ॥

2 Consciousness of
pleasure or pain.

चित्ताभोगो मनस्कारश्, चर्चा संख्या विचारणा । 3 Reflection.

3 Reasoning.

'विमर्शो भावना चैव वासना च निगद्यते' ॥

2 Decision.

३ अध्याहारस् तर्क ऊहो, विचिकित्सा तु संशयः । 4 Doubt.

2 Heterodox
or heressey.

संदेह-द्वापरौ चा, ऽथ समौ निर्णय-निश्चयौ ॥

४ मिथ्यादृष्टिरनास्तिकता, व्यापादो द्रोहचिन्तनम् । 2 Malice.

2 Conclusion.

समौ सिद्धान्त-राद्धान्तौ, भ्रान्तिर् मिथ्यामतिर् भ्रमः ॥

3 Mistake.

10 Agreement.

५ संविदाऽऽगृः प्रतिज्ञानं नियमाऽऽश्रव-संश्रवाः ।

अङ्गीकाराऽभ्युपगम-प्रतिश्रव-समाधयः ॥

1 True knowledge.

1 Knowledge of arts. ६ मोक्षे धीर् ज्ञानमन्यत्र विज्ञानं शिल्प-शास्त्रयोः ।

8 Beatitude.

मुक्तिः कैवल्य-निर्वाण-श्रेयो-निःश्रेयसाऽमृतम् ॥

4 Spiritual ingor-
ance.

७ मोक्षोऽपवर्गो, ऽथाऽज्ञानमविद्याऽहम्मतिः स्त्रियाम् ।

3 Five objects of sense.

रूपं शब्दो गन्ध-रस-स्पर्शाश् च विषया अमी ॥

1 An object of sense.

3 An organ of sense.

८ गोचरा इन्द्रियार्थाश् च, हृषीकं विषयीऽन्द्रियम् ।

1 organ of action.

1 An intellectual organ.

कर्मेन्द्रियं तु पाखाऽऽदि, मनो-नेत्राऽऽदि धीन्द्रियम् ।

2 An astringent taste.

९ तुवरस् तु कषायो ऽर्ली, मधुरो, लवणः, कटुः, ।

1 Sweet. 1 Salt.

1 Bitter. 1 Pungent.

तिक्तो, ऽम्लश् च, रसाः पुंसि, तद्वत्सु षडमी त्रिषु ॥

1 Sour.

- 1 A pleasing scent. १० विमर्दोत्थे परिमलो गन्धे जन-मनो-हरे ।
 1 perfume. आमोदः सोऽति-निर्हारी, वाच्य-लिङ्गत्वमागुणात् ॥
- 2 A scent spreading far. ११ समाकर्षी तु निर्हारी, सुरभिर् घ्राणतर्पणः ।
 4 fragrant substance. इष्टगन्धः सुगन्धिः स्यादामोदी मुखवासनः ॥
- 2 A perfume for the mouth. १२ पूतिगन्धिस् तु दुर्गन्धो, विस्रं स्यादाम-गन्धि यत् ।
 4 An ill smelling substance. शुक्ल-शुभ्र-शुचि-श्वेत-विशद-श्येत-पाण्डुराः ॥¹⁶ White.
 1 A smell like that of raw meat
- १३ अवदातः सितो गौरो ऽवलक्षो धवलो ऽर्जुनः ।
 3 Yellowish white. हरिणः पाण्डुरः पाण्डुरीपत्याण्डुस् तु धूसरः ॥
- 1 Grey.
 7 Black or dark blue. १४ कृष्णे नीलाऽसित-श्याम-काल-श्यामल-मेचकाः ।
 3 Yellow. पीतो गौरो हरिद्रामः, पलाशो हरितो हरिन् ॥
- 3 Green.
 2 Red. १५ लोहितो रोहितो रक्तः, शोणः कोकनदच्छविः ।
 3 Crimson. अव्यक्तरागस् त्वरुणः, श्वेतरक्तस् तु पाटलः ॥
- 2 Dark-red.
 2 Pale red or pink. १६ श्यावः स्यात् कपिशो, धूम्र-धूमलौ कृष्णलोहिते ।
 2 Brown. कडारः कपिलः पिङ्ग-पिशङ्गौ कदु-पिङ्गलौ ॥
- 3 Purple.
 6 Tawny. १७ चित्रं किर्मरि-कलमाप-शवलैताश् च कर्तुरे ।
 6 Variegated. गुणे शुक्लाऽदयः पुंसि, गुणि-लिङ्गास् तु तद्वति ॥
- इति धी-वर्गः ४, अत्र मूलश्लोकाः १७, क्षेपकश्लोकः १.

अथ शब्दादि-वर्गः ५

- 7 The goddess of speech. १ ब्राह्मी तु भारती भावा गीर् वाग् वाणी सरस्वती ।
 6 Speech. व्याहार उक्तिर् लपितं भाषितं वचनं वचः ॥
- 2 Ungrammatical language. २ अपभ्रंशो ऽपशब्दः स्याच्छास्त्रे शब्दस् तु वाचकः ।
 1 A word. तिङ्-सुवन्त-चयो वाक्यं, क्रिया वा कारकाऽन्विता ॥
- 1 A sentence.

4 The *Védas*, or any one of them.

1 The duty enjoined by them.

1 Three *Védas*.

1 A *Védāṅga*.

2 History.

1 An accent.

1 Logic

1 Ethics.

2 A tale.

1 A *Purāṇa*.

1 A feigned story.

2 A riddle.

2 A code of laws.

2 A compilation and abridgment.

2 A part of a stanza.

2 A rumour.

4 Tidings or intelligence.

3A call or summons.

1 Clamour.

2 A contest or law suit.

2 The exordium.

2 An example or opposite argument.

3 A question.

2 An answer.

2 A groundless demand.

2 A false accusation.

1 An affectionate speech.

3 Fame. 4 Praise.

1 Repetition.

2 Making a loud noise.

1 Voice in grief.

10 Censure, blame, or contempt.

३ श्रुतिः स्त्री वेद आम्नायस् त्रयी, धर्मस् तु तद-विधिः ।

स्त्रियामृक् साम-यजुषी, इति वेदास् त्रयस् त्रयी ॥

४ शिक्षेत्यादि श्रुतेरङ्गमो,ङ्कार-प्रणवौ समौ । २ The sacred name of God.

इतिहासः पुरावृत्तम्, दात्ताद्यास् त्रयः स्वराः ॥

५ आन्वीक्षिकी, दण्डनीतिस्, तर्कविद्याऽर्थशास्त्रयोः ।

आख्यायिकोपलब्धार्था, पुराणं पञ्च-लक्षणम् ॥

६ प्रबन्धकल्पना कथा, प्रवहिका प्रहेलिका ।

स्मृतिस् तु धर्मसंहिता, समाहृतिस् तु संग्रहः ॥

७ समस्या तु समासार्था, किंवदन्ती जनश्रुतिः ।

वार्ता प्रवृत्तिर् वृत्तान्त उदन्तः स्यादथाऽह्वयः ॥

८ आख्याऽह्ने अभिधानं च नामधेयं च नाम च ।

हूतिराकारणा ऽऽह्वानं, संहृतिर् बहुभिः कृता ॥

९ विवादो व्यवहारः स्यादुपन्यासस् तु वाङ्मुखम् ।

उपोद्धात उदाहारः, शपनं शपथः पुमान् ॥ २ An oath.

१० प्रश्नो ऽनुयोगः पृच्छा च, प्रतिवाक्योत्तरे समे ।

मिथ्याभियोगोऽभ्याख्यानमथ मिथ्यामिशंसनम् ॥

११ अभिशापः, प्रणादस् तु शब्दः स्यादनुराग-जः ।

यशः कीर्तिः समज्ञा च, स्तवः स्तोत्रं स्तुतिर् नुतिः ॥

१२ आम्रेडितं द्विस् त्रिरुक्तमुच्चैर्धुष्टं तु घोषणा ।

काकुः स्त्रियां विकारो यः शोक-भीत्यादिभिर् ध्वनेः ॥

१३ अवर्णाऽक्षेप-निर्वाद-परीवादाऽपवाद-वत् ।

उपक्रोशो जुगुप्सा च कुत्सा निन्दा च गर्हणे ॥

- 2 Unfriendly speech. १४ पारुष्यमतिवादः स्याद्, भर्त्सनं त्वपकारगीः ।
 2 Reproach
 1 Disparagement. : यः स-निन्द उपालम्भस् तत्र स्यात् परिभाषणम् ॥
 1 An imputation¹ of adultery. १५ तत्र त्वाक्षारणा यः स्यादाक्रोशो मैथुनं प्रति ।
 2 Address, १ Incoherent speech. स्यादाभाषणमालापः, प्रलापो ऽनर्थकं वचः ॥
 2 Tautology १६ अनुलापो मुहुर्भाषा, विलापः परिदेवनम् ।
 2 Lamentation. २ Quarrel. विप्रलापो विरोधोक्तिः, संलापो भाषणं मिथः ॥
 1 Conversation.
 2 Speaking well. १७ सुप्रलापः सुवचनमपलापस् तु निहवः । 2 Denial.
 3 Strange query. चांद्यमाक्षेपाऽभियोगौ, शापाऽक्रोशौ दुरेपणा ॥
 3 Cursing.
 3 False love talk. १८ 'अ-स्त्री चाटु चटु श्लाघा प्रेम्णा मिथ्या-विकत्थनम्' ॥२
 2 Message. संदेशवाग् वाचिकं स्याद्, वाग्-भेदास् तु त्रिपूतरे ॥
 1 Inauspicious speech. १९ रुशती वाग-कल्याणी स्यात्, कल्या तु शुभाऽऽत्मिका
 1 Good. अत्यर्थ-मधुरं सान्त्वं, संगतं हृदयङ्गमम् ॥ 2 Proper.
 1 Very sweet.
 2 Harsh. २० निष्ठुरं परुषं, ग्राम्यमश्लीलं, सूनृतं प्रिये ।
 2 Rustic. सत्ये, ऽथ संकुल-छिष्टे परस्पर-पराहते ॥
 1 Pleasing but true.
 2 Inconsistent. २१ लुप्त-वर्ण-पदं प्रस्तं, निरस्तं त्वरितोदितम् ।
 1 slurred. अम्बूकृतं स-निष्ठीवमवद्धं स्यादनर्थकम् ।
 2 Spoken fast. २२ अनक्षरमवाच्यं स्यादाहतं तु मृषाऽर्थकम् । 1 An impos-
 1 Sputtered. ssibility.
 1 Unmeaning. 'सोल्लुठनं तु सोत्प्रासं, मणितं रतिकूजितम् ॥
 2 Unfit to be uttered.
 2 Talkin jest. २३ श्राव्यं हृद्यं मनोहारि विस्पष्टं प्रकटोदितम् । ' । ३ ।
 2 Murmuring at cohabitation. अथ म्लिष्टमविस्पष्टं, वितथं त्वनृतं वचः ॥
 5 Plain speech. २४ सत्यं तथ्यमृतं सम्यगमूनि त्रिषु तद्वति ।
 1 An indistinct speech. 1 False. शब्दे निनाद-निनद-ध्वनि-ध्वान-रव-स्वनाः ।
 4 Truth. २५ स्वान-निर्घोष-निर्हाद-नाद-निस्वान-निस्वनाः ।
 17 Sound. आरवाऽऽराव-संराव-विरावा, अथ मर्मरः ॥
 1 Rustling.

6 The tinkling of ornaments.

२६ स्वनिते वस्त्र-पर्णानां, भूषणानां तु शिञ्जितम् ।

निकाणो निकणः क्राणः कणः कणनमित्यपि ॥

2 the sound of a lute.

२७ वीणाया कणिते प्रादेः प्रकाण-प्रकणाऽऽदयः ।

2 A confused sound.

1 The cry of birds, & c. कोलाहलः कलकलस्, तिरथां वाशितं स्तम् ॥

2 An echo.

२८ स्त्री प्रतिश्रुत् प्रतिध्वाने, गीतं गानमिमे समे ।

2 A song or singing.

इति शब्दादि-वर्गः ५, अत्र मूलश्लोकाः २५॥, क्षे० २॥.

अथ नाट्य-वर्गः ६

1 The seven musical notes.

निपाद-र्षभ-गान्धार-पङ्कज-मध्यम-धैवताः ॥

1 Minute tone.

१ पञ्चमश् चेत्यमी सप्त तन्त्री-कण्ठोत्थिताः स्वराः ।

1 An inarticulate, but pleasing tone.

काकली तु कले सूक्ष्मे, ध्वनौ तु मधुराऽस्फुटे ॥

2 low tone.

२ कलो, मन्द्रस् तु गम्भीरे, तारोऽत्युच्चस्, त्रयस् त्रिषु ।

1 A high tone.

‘नृणामुरसि मध्यस्थो द्वाविंशति-विधो ध्वनिः, ॥

1 Harmony.

३ स मन्द्रः कण्ठ-मध्य-स्थस्, तारः शिरसि गीयते ’ । १ ।

3 A lute.

समन्वित-लयस् त्वेकतालो, वीणा तु वल्लकी ॥

1 A lute with seven strings.

४ त्रिपञ्ची, सा तु तन्त्रीभिः सप्तभिः परिवादिनी ।

1 Any stringed instrument.

ततं वीणाऽऽदिकं वाद्यमानद्धं मुरजाऽऽदिकम् ॥

1 A Drum or tympan.

1 A wind instrument.

५ वंशाऽऽदिकं तु सुषिरं, कांस्य-तालाऽऽदिकं घनम् ।

1 A cymbal bell.

2 A musical instrument.

चतुर्विधमिदं वाद्यं वादित्राऽऽतोद्य-नामकम् ॥

2 Drums and tabours.

६ मृदङ्गा मुरजा, भेदास् त्वङ्ग्याऽऽलिङ्गयोर्ध्वकास् त्रयः ।

1 Three sorts of drums.

स्याद् यशःपटहो ढक्का, भेरी स्त्री दुन्दुभिः पुमान् ॥

2 A double drum.

2 A kettle drum.

2 A large kettle drum.

७ आनकः पटहो ऽस्त्री स्यात्, कोणो वीणाऽऽदि-वादनम् ।

1 The quill, or bow.

वीणादण्डः प्रवालः स्यात् ककुभस् तु प्रसेवकः ॥

2 The neck of a lute.

2 The belly below the neck.

1 The body of the lute. 1 the tie.

1 Other instrument.

2 A female dancer.

1 Slow, quick, and mean time.

1 Beating time.

1 Equal time in music and dance.

6 Dancing.

2 Symphony.

3 A male dancer in woman's apparel.

1 A courtesan.

1 A sister's husband.

1 A learned man.

1 A father.

2 A prince.

2 A king,

1 A princess.

1 A queen.

1 Any wife of a king.

1 Sacred.

1 king's brother in-law.

1 A mother.

2 A young girl.

1 venerable person.

1 An eldest sister.

1 Appropriate vocatives, for female servants.

2 Gesture.

2 Indication of passion.

2 two sorts of tokens.

1 Taste, or sentiment.

3 Love.

2 Heroism.

7 Tender-ness.

3 Laughter.

2 Disgust.

८ कोलम्यकम् तु कायो ऽस्या, उपनाहो निबन्धनम् ।

वाद्य-प्रभेदा—डमरु-मड्डु-डिण्डिम-झंझराः ॥

९ मर्दलः पणवो ऽन्ये च, नर्तकी-लासिके समे ।

विलम्बितं द्रुतं मध्यं तत्त्वमोघो घनं क्रमात् ॥

१० तालः काल-क्रिया-मानं, लयः साम्यमथाऽस्त्रियाम् ।

ताण्डवं नटनं नाट्यं लास्यं नृत्यं च नर्तने ॥

११ तौर्यत्रिकं नृत्य-गीत-वाद्यं नाट्यमिदं त्रयम् ।

भ्रुकुंसश् च भ्रुकुंसश् च भ्रुकुंसश् चेति नर्तकः ॥

१२ स्त्री-वेप-धारी पुरुषो, नाट्योक्तौ—गणिका ऽञ्जुका ।

भगिनी-पतिरायुक्तौ, भावो विद्वानथाऽऽवुकः ॥

१३ जनको, युव-राजस् तु कुमारो भर्तृदारकः ।

राजा भट्टारको देवस्, तत्-सुता भर्तृदारिका ॥

१४ देवी कृताऽभिषेकायामितरासु तु भट्टिनी ।

अ-ब्रह्मण्यम-वध्योक्तौ, राजश्यालस् तु राष्ट्रियः ॥

१५ अम्वा माता, ऽथ बाला स्याद् वासूरायस् तु मारिषः ।

अत्तिका भगिनी ज्येष्ठा, निष्ठा-निर्वहणे समे ॥ 2 The catastrophe.

१६ हण्डे हञ्जे हलाऽऽह्वाने नीचां चेटीं सर्खीं प्रति ।

अङ्गहारो ऽङ्गविक्षेपो, व्यञ्जकाऽभिनयौ समौ ॥

१७ निर्वृत्ते त्वङ्ग-सत्वाभ्यां द्वे त्रिष्वङ्गिक-सात्त्विके ।

शृङ्गार-वीर-करुणाऽद्भुत-हास्य-भयानकाः ॥

१८ वीभत्स-रौद्रौ च रसाः, शृङ्गारः शुचिरुज्ज्वलः ।

उत्साहवर्धनो वीरः, कारुण्यं करुणा घृणा ॥ 3 Pity.

१९ कृपा दया ऽनुकम्पा स्यादनुक्रोशोऽप्यथो हसः ।

हासो हास्यं च, वीभत्सं विकृतं त्रिविदं द्वयम् ॥

- 4 Surprise or wonderful.
9 Horror or terrific.
2 Wrath, or angry.
6 Fear, or terror.
1 Sentiment or passion.
1 Indication of it.
5 Pride.
6 Arrogance.
9 Disrespect.
- २० विस्मयो ऽद्भुतमाश्चर्यं चित्रमप्यथ भैरवम् ।
दारुणं भीषणं भीष्मं घोरं भीमं भयानकम् ॥
- २१ भयङ्करं प्रतिभयं, रौद्रं तृप्नमी त्रिषु ।
चतुर्दश, दरस् त्रासो भीतिर् भीः साध्वसं भयम् ॥
- २२ विकारो मानसो भावो, ऽनुभावो भाव-बोधकः ।
गर्वो ऽभिमानो ऽहङ्कारो मानश् चित्तसमुन्नतिः ॥
- २३ 'दर्पो ऽवलोको ऽवष्टम्भश् चित्तोद्रेकः स्मयो मदः' । २।
अनादरः परिभवः परीभावस् तिरस्क्रिया ॥
- २४ रीढा ऽवमानना ऽवज्ञा ऽवहेलनमसूक्ष्णम् ।
मन्दाक्षं ह्रीम् त्रपा व्रीडा लज्जा, सा ऽपत्रपा ऽन्यतः ॥
- २५ क्षान्तिस् तितिश्चा, ऽभिध्या तु परस्य विषये स्पृहा ।
अक्षान्तिरीर्ष्या, ऽसूया तु दोषाऽऽरोपो गुणेष्वपि ॥
1 Detraction. 2 Envy.
- २६ वैरं विरोधो विद्वेषो, मन्यु-शोकौ तु शुक् स्त्रियाम् ।
पश्चात्तापो ऽनुतापश् च विप्रतीसार इत्यपि ॥
- २७ कोप-क्रोधाऽमर्ष-रोष-प्रतिघा रुद्-क्रुधौ स्त्रियौ ।
शुचौ तु चरिते शीलमुन्मादश् चित्तविभ्रमः ।
- २८ प्रेमा ना प्रियता हार्दं प्रेम स्नेहो, ऽथ दोहदम् ।
इच्छा काङ्क्षा स्पृहेहा वृद्ध् वाञ्छा लिप्सा मनोरथः ॥
- २९ कामोऽभिलापस् तर्पणश् च, सोऽत्यर्थं लालसा द्वयोः ।
उपाधिर् ना धर्मचिन्ता, पुंस्याधिर् मानसी व्यथा ॥
- ३० स्याच् चिन्ता स्मृतिराध्यानमुत्कण्ठोत्कलिके समे ।
उत्साहोऽध्यवसायः स्यात् ; स वीर्यमति-शक्ति-भाक् ॥
- ३१ कपटो ऽस्त्री व्याज-दम्भोपधयश् छद्म-कैतवे ।
कुसृतिर् निवृत्तिः शाठ्यं, प्रमादो ऽनवधानता ॥
- 5 Modesty or shame.
1 Bashfulness.
2 Patience, forbearance.
1 Coveting another's property.
3 Enmity
3 Grief or sorrow.
3 Repentance.
7 Wrath, or rage.
1 Good conduct.
2 Madness.
5 Affection or kindness.
1 Desire or longing.
11 Wish or desire.
1 Virtuous reflexion.
1 Ardent desire.
1 Anxiety.
3 Recollection.
2 Missing.
2 Perseverance.
1 Fortitude.
9 Deceit, or fraud.
2 Inadvertency or mistake.

4 Eagerness.

३२ कौतूहलं कौतुकं च कुतुकं च कुतूहलम् ।

1 Dalliance or blandishment.

स्त्रीणां विलास-विब्वोक-विभ्रमा ललितं तथा ॥

6 Sport or amusement.

३३ हेला लीलेत्यमी हावाः क्रियाः शृङ्गार-भाव-जाः ।

द्रव-केलि-परीहासाः क्रीडा लीला च नर्म च ॥

3 Disguise.

३४ व्याजोऽपदेशो लक्ष्यं च, क्रीडा खेला च कूर्दनम् ।

3 A play or game.

3 Sweat.

धर्मो निदाघः स्वेदः स्यात्, प्रलयो नष्टचेष्टता ॥

2 Fainting.

2 Dissimulation.

३५ अवहित्थाऽऽकारगुप्तिः, समौ संवेगसंभ्रमौ ।

2 Hurry.

1 A horse-laugh.

स्यादाच्छ्रुरितकं हासः सोत्प्रासः, स मनाक् स्मितम् ॥

1 A smile.

1 A laugh.

३६ मध्यमः स्याद् विहसितं, रोमाञ्चो रोमहर्षणम् ।

1 Horripilation.

3 Weeping.

क्रन्दितं रुदितं कुष्टं, जृम्भम् तु त्रिषु जृम्भणम् ॥

1 Gaping.

2 Disappointing.

३७ विप्रलम्भो विसंवादो, रिङ्गणं स्खलनं समे ।

2 Creeding or tumbling.

स्यान् निद्रा शयनं स्वापः स्वप्नः संवेश इत्यपि ॥

5 Sleep.

2 Lassitude.

३८ तन्द्री प्रमीला, भ्रुकुटिर् भ्रुकुटिर् भ्रुकुटिः स्त्रियाम् ।

3 A frown.

अदृष्टिः स्याद-सौम्ये ऽक्षिण, संसिद्धि-प्रकृती त्विमे ॥

1 A look of displeasure.

5 The natural state.

३९ स्वरूपं च स्वभावश् च निसर्गश् चाऽथ वेपथुः ।

2 A tremour.

कम्पो, ऽथ क्षण उद्धर्षो मह उद्धव उत्सवः ॥

5 A festival.

इति नाट्य-वर्गः ६, अत्र मूलश्लोकाः ३७॥• क्षे० १३

अथ पातालभोगि-वर्गः ७

5 the infernal region.

१ अधोभुवन-पातालं बलिसद्म रसातलम् ।

11 A hole or vacuity.

नागलोको, ऽथ कुहरं सुपिरं विवरं विलम् ॥

2 A hole in the ground.

२ छिद्रं निर्व्यथनं रोकं रन्ध्रं श्वभ्रं वंपा सुपिः ।

1 Perforated, or full of holes.

गर्ताऽवटौ भुवि श्वभ्रे, स-रन्ध्रे सुपिरं त्रिषु ॥

5 Darkness.
1 Universal darkness. 1 Imperfect darkness.

2 The NAGAS.

2 Their chief.

2 Vasuki.

2 Sort of snake.

3 A Boa, or large serpent.

2 A water snake.

2 Amphisbæna.

2 A variegated serpent.

2 A snake, that has cast his slough.

33 A snake or serpent.

३ अन्धकारो ऽस्त्रियां ध्वान्तं तमिस्त्रं तिमिरं तमः ।

ध्वान्ते गाढे ऽन्धतमसं, क्षीणे ऽवतमसं, तमः ॥

४ विष्वक् संतमसं, नागाः काद्रवेयास्, तदीश्वरे ।

शेषो ऽनन्तो; वासुकिस् तु सर्पराजो, ऽथ गोनसे ॥

५ तिलित्सः स्यादजगरे शयुर् वाहस इत्युभौ ।

अलगदौ जलव्यालः समौ राजिल-डुण्डुभौ ॥

६ मालुधानो मातुलाहिर, निर्मुक्तो मुक्तकञ्चुकः ।

सर्पः पृदाकुर भुजगो भुजङ्गो ऽहिर भुजङ्गमः ॥

७ आशीविषो विषधरश् चक्री व्यालः सरीसृपः ।

कुण्डली गूढपाच् चक्षुःश्रवाः काकोदरः फणी ॥

८ दर्वीकरो दीर्घपृष्ठो दन्दशूको विलेशयः ।

उरगः पन्नगो भोगी जिह्वगः पवनाशनः ॥

९ 'लेलिहानो द्विरसनो गोकर्णः कञ्चुकी तथा । १ ।

कुम्भीनसः फणधरो हरिर् भोगधरस् तथा ॥

1 His body.

2 Jawas.

1 Belonging to a snake.

2 His expanded head.

2 His skin.

3 His venom.

1 Nine sorts of fixed poison.

१० अहेः शरीरं भोगः स्यादाशीरप्यहिदंष्ट्रिका । १ । २ ।

त्रिष्वाहेयं विषाऽस्थ्यादि, स्फटायां तु फणा द्वयोः ॥

११ समौ कञ्चुक-निर्मोकौ, क्ष्वेडस् तु गरलं विषम् ।

पुंसि क्लीबे च काकोल-कालकूट-हलाहलाः ॥

१२ सौराष्ट्रिकः शौक्लिकेयो ब्रह्मपुत्रः प्रदीपनः ।

दारदो वत्सनाभश् च विष-भेदा अमी नव ॥

१३ विषवैद्यो जाङ्गलिको, व्यालग्राह्यहितुण्डिकः ।

इति पातालभोगि-वर्गः ७, अत्र मूलश्लोकाः ११, श्लो० १॥

1 A dealer in antidotes.

2 A snake-catcher.

अथ नरक-वर्गः ८

4 Hell.
Various hells.

स्थान् नारकस् तु नरको निरयो दुर्गतिः स्त्रियाम् ॥

१ तद्-भेदास्— तपनाऽवीचि-महारौरव-रौरवाः ।

संघातः कालसूत्रं चेत्याऽऽद्याः, सत्वास् तु नारकाः ॥

2 Departed souls.

1 The river of hell.

1 Misfortune or misery.

1 Throwing in hell.

२ प्रेता, वैतरणी सिन्धुः स्याद्, लक्ष्मीस् तु निर्ऋतिः ।

विष्टिराजूः, कारणा तु यातना तीव्रवेदना ॥ 3 Agony.

4 Mental pain.

2 Pain of labor.

3 Corporeal pain.

३ पीडा बाधा व्यथा दुःखमा, मनस्यं प्रसूतिजम् ।

स्यात् कष्टं कृच्छ्रमाभीलं, त्रिष्वेपां भेद्य-गामि यत् ॥

इति नरकवर्गः ८, अत्र मूलश्लोकाः ३॥, क्षे०.

अथ वारि-वर्गः ९

15 The sea or
ocean.

१ समुद्रो ऽब्धिः कूपारः पारावारः सरित्पतिः ।

उदन्वानुदधिः सिन्धुः सरस्वान् सागरो ऽर्णवः ॥

2 Particular seas.

२ रत्नाकरो जलनिधिर् यादः पतिरपाम्पतिः ।

तस्य प्रभेदाः—क्षीरोदो लवणोदस् तथा उपरे ॥

27 Water.

३ आपः स्त्री भूत्रि, वार् वारि सलिलं कमलं जलम् ।

पयः कीलालममृतं जीवनं भुवनं वनम् ।

४ कबन्धमुदकं पाथः पुष्करं सर्वतोमुखम् ।

अम्भोर्णस् तोय-पानीय-नीर-क्षीराऽम्बु-शम्बरम् ॥

2 Watery.

५ मेघपुष्पं घनरसस्, त्रिषु द्वे आप्यमम्मयम् ।

4 A wave.

भङ्गस् तरङ्ग ऊर्मिर् वा स्त्रियां वीचिरथोर्मिषु ॥

2 A surge or
billow.

1 A whirlpool.

4 A drop of water.

६ महत्सूलोल-कलोलौ, स्यादावर्तो ऽम्भसां भ्रमः ।

पृषन्ति बिन्दु-पृषताः पुमांसो विप्रुषः स्त्रियाम् ॥

2 A winding
descent of water.

2 A drain.

5 A shore or bank.

1 The bed.

2 An island.

1 One formed
by alluvion.

2 A sand bank.

5 Mud or clay.

2 Inundation.

2 A temporary
well, fountain.

1 Navigable. 3 A boat.

3 A raft or float.

1 A natural stream.

2 Fare or freight.

2 An oval basin.

2 A voyaging
merchant.

2 The pilot or
helmsman.

2 The oar.

2 The rudder.

2 A scraper or shovel.

2 A bucket.

1 The boat's half.

1 Landed from
a boat.

2 Clear, trans-
parent.

3 Deep.

1 shallow.

3 A fisherman.

2 A net.

2 Packthread.

2 A fish basket.

2 Goad.

8 A fish.

2 Sheat fish.

2 A porpoise.

2 Sort of sprat.

2 A sort of carp.

७ चक्राणि पुटभेदाः स्युर, भ्रमाश् च जलनिर्गमाः ।

कूलं रोधश् च तीरं च प्रतीरं च तटं त्रिषु ॥

८ पाराऽऽवारे पराऽर्वाची तीरे, पात्रं तदन्तरम् ।

द्वीपो ऽस्त्रियामन्तरीपं यदन्तर वारिणस् तटम् ॥

९ तोयोत्थितं तत् पुलिनं, सैकतं सिकतामयम् ।

निषद्वरस् तु जम्बालः पङ्को ऽस्त्री शाद-कर्दमौ ॥

१० जलोच्छ्वासाः परीवाहाः, कूपकास् तु विदारकाः ।

नाव्यं त्रि-लिङ्गं नौ-तार्ये, स्त्रियां नौस् तरणिस् तरिः ॥

११ उडुपं तु प्लवः कोलः, स्रोतो ऽम्बु-सरणं स्वतः ।

आतरस् तरपण्यं स्याद्, द्रोणी काष्ठाम्बुवाहिनी ॥

१२ सांयात्रिकः पोतवणिक्, कर्णधारस् तु नाविकः ।

नियामकाः पोतवाहाः, कूपको गुणवृक्षकः ॥ ^{2 The crew.} ^{2 The mast.}

१३ नौकादण्डः क्षेपणी स्यादरित्रं केनिपातकः ।

अग्निः स्त्री काष्ठकुहालः, सेकपात्रं तु सेचनम् ॥

१४ क्लीये ऽर्धनावं नावो ऽर्धे, ऽतीतनौके ऽतिनु त्रिषु ।

त्रिष्वागाधात्, प्रसन्नोऽच्छः, कलुषोऽनच्छ आविलः ॥

^{3 Turbid water.}

१५ निम्नं गभीरं गम्भीरमुत्तानं तद्-विपर्यये ।

अगाधमतलस्पर्शे, कैवर्ते दाश-धीवरौ ॥

१६ आनायः पुंसि, जालं स्याच्छणसूत्रं पवित्रकम् ।

मत्स्याधानी कुवेणी स्याद्, बडिशं मत्स्यवेधनम् ॥

१७ पृथुरोमा झषो मत्स्यो मीनो वैसारिणोऽण्डजः ।

विसारः शकुली चाथ गडकः शकुलार्भकः ॥

१८ सहस्रदंष्ट्रः पाठीन, उलूपी शिशुकः समौ ।

नलमीनश् चिलिचिमः, प्रोष्ठी तु शफरी द्वयोः ॥

- 1 Small fry.
1 Various sorts of fish.
2 Aquatic animals.
Various sorts.
2 A crab.
2 A shark.
2 A crocodile.
3 A worm.
2 A gangetic alligator.
3 A leech.
2 A pearl oyster.
2 A conch.
2 small shell.
2 A bivalve shell.
6 A frog.
2 A small worm.
2 A female frog.
2 A female turtle.
1 Sort of sheat-fish.
2 A cockle.
2 A lake or pond.
1 A deep lake.
4 A well.
1 The wooden frame for the rope.
1 The cover or facing of a well.
2 A square or a large pond.
5 One deep enough for the lotus.
2 A basin.
2 Well.
2 A moat or ditch.
1 A dike.
3 A basin round the foot of a tree.
16 A river.
- १९ क्षुद्राऽण्ड-मत्स्य-संघातः पोताधान, मथो ज्ञपाः— ।
रोहितो मदगुरः शालो राजीवः शकुलस् तिमिः ॥
२० तिमिङ्गिलाऽऽदयश् चाथ यादांसि जलजन्तवः ।
तद्-भेदाः—शिशुमारोद्र-शङ्खो मकराऽऽदयः ॥
२१ स्यात् कुलीरः कर्कटकः, कूर्मे कमठ-कच्छपौ । ३ A turtle or tortoise.
ग्राहोऽवहारो, नक्रस् तु कुम्भीरो, ऽथ महीलता ॥
२२ गण्डूपदः किञ्चुलको, निहाका गोधिका समे ।
रक्तपा तु जलौकायां स्त्रियां भूत्रि जलौकसः ॥
२३ मुक्तास्फोटः स्त्रियां शुक्तिः, शङ्खः स्यात् कम्बुर-स्त्रियौ ।
क्षुद्रशङ्खाः शङ्खनखाः, शम्बूका जलशुक्तयः ॥
२४ भेके मण्डूक-वर्षाभू-शालूर-पूव-दुर्दुराः ।
शिली गण्डूपदी, भेकी वर्षाभ्वी, कमठी डुलिः ॥
२५ मदुरस्य प्रिया शृङ्गी, दुर्नामा दीर्घकोशिका ।
जलाशया जलाधारास्, तत्राऽगाध-जलो हृदः ॥
२६ आहावस् तु निपानं स्यादुपकूप-जलाशये । २ A trough near a well.
पुंस्येवाऽन्धुः प्रहिः कूप उदपानं तु पुंसि वा ॥
२७ नेमिस् त्रिकाऽस्य, बीनाहो मुख-बन्धनमस्य यत् ।
पुष्करिण्यां तु खातं स्यादखातं देवखातकम् ॥ २ A natural pond.
२८ पद्माकरस् तडागो ऽस्त्री कासारः सरसी सरः ।
वेशन्तः पल्लवं चाऽल्पसरो, वापी तु दीर्घिका ॥
२९ खेयं तु परिखा, ऽऽधारस् त्वग्भसां यत्र धारणम् ।
स्यादालवालमावालमावापो, ऽथ नदी सरित् ॥
३० तरङ्गिणी शैवलिनी तटिनी ह्लादिनी धुनी ।
स्रोतस्विनी द्वीपवती स्रवन्ती निम्नगाऽऽपगा ॥

- ३१ ' कूलङ्कपा निर्झरिणी रोधोवक्रा सरस्वती ' । १ ।
 8 The Ganges. गङ्गा विष्णुपदी जन्हुतनया सुरनिम्नगा ॥
 ३२ भागीरथी त्रिपथगा त्रिस्रोता भीष्मसूरपि ।
 4 The Yamunā. कालिन्दी सूर्यतनया यमुना शमनस्वसा ॥
 4 The Narmadā. ३३ रेवा तु नर्मदा सोमोद्भवा मेकलकन्यका ।
 2 The Karatōyā. करतोया सदानीरा, बाहुदा सैतवाहिनी ॥
 2 The Bāhudā. ३४ शतद्रुम् तु शुतुद्रिः स्याद्, विपाशा तु विपाद् स्त्रियाम् ।
 2 The Satadru. शोणो हिरण्यवाहः स्यात् कुल्याऽल्पा कृत्रिमा सरित् ॥
 2 The Vipāsā. 1 A canal. ३५ शरावती चेन्नवती चन्द्रभागा सरस्वती ।
 Various rivers. 1 The mouth of a river. कावेरी सरितो ऽन्याश् च, संभेदः सिन्धुसंगमः ॥
 1 An issue from a pond. ३६ द्वयोः प्रणाली पयसः पदव्यां, त्रिषु तूत्तरौ ।
 belonging to certain Rivers. देविकायां सरय्यां च भवे दाविक-सारवौ ॥
 2 White water lily. ३७ सौगान्धिकं तु कल्हारं, हल्लकं रक्तसंध्यकम् ।
 1 A red one. स्यादुत्पलं कुवलयमथ नीलाम्बुजन्म च ॥
 2 A water lily. 2 A blue one. ३८ इन्दीवरं च नीलेऽस्मिन्, सिते कुमुद-कैरवे । 2 The esculent white sort.
 1 The root of a water lily. शालूकमेपां कन्दः स्याद्, वारिपर्णी तु कुम्भिका ॥
 2 Pistia stratiotes. ३९ जलनीली तु शैवालं शैवलो, ऽथ कुमुद्वती ।
 3 Vallisneria. 2 A place abound- ३९ कुमुदिन्यां, नलिन्यां तु विसिनी-पद्मिनी-मुखाः ॥
 ing in water-lilies. 3 An assemblage of lotus flowers. ४० वा पुंसि पद्मं नलिनमरविन्दं महोत्पलम् ।
 16 A lotus. सहस्रपत्रं कमलं शतपत्रं कुशेशयम् ॥
 ४१ पङ्केरुहं तामरसं सारसं सरसीरुहम् ।
 विसप्रसून-राजीव-पुष्कराऽम्भोरुहाणि च ॥
 2 A white lotus. ४२ पुण्डरीकं सिताम्भोजमथ रक्तसरोरुहम् ।
 3 A red lotus. रक्तोत्पलं कोकनदं, नालो नालमथाऽस्त्रियाम् ॥
 2 The stalk of a water-lily.

2 The film or fibres
attendant on it.

2 The root of a
water-lily.

2 A filament.

2 A new leaf of
a water-lily.

४३ मृणालं विसमञ्जादि-कदम्बे खण्डमस्त्रियाम् । 1 Assemblage
of water lilies

करहाटः शिफाकन्दः, किञ्जल्कः केसरोऽस्त्रियाम् ॥

४४ संवर्तिका नवदलं, बीजकोशो वराटकः ॥ 2 The seed
of the lotus.

इति वारि-वर्गः ९, अत्र मूलश्लोकाः ४३, श्लो० ॥.

४५ उक्तं स्वर्-व्योम-दिक्-काल-धी-शब्दादि स-नाट्यकम् ।

पातालभोगि-नरकं वारि चैषां च संगतम् ॥

४६ इत्यमरसिंह-कृतौ नाम-लिङ्गाऽनुशासने ।

स्वरादि-काण्डः प्रथमः साऽङ्ग एव समर्थितः ॥

इति प्रथमः स्वरादि-काण्डः समाप्तः ।

अत्र मूलश्लोकाः २८१ ॥, श्लो० श्लो० १८, सर्वे च मिलित्वा । २९९ ॥.

अथ द्वितीयं भूम्यादि काण्डम् ।

१ वर्गाः—पृथ्वी-पुर-क्षमाभृद-वनौषधि-मृगादि-भिः ।

नृ-ब्रह्म-क्षत्र-विट-शूद्रैः साङ्गोपाङ्गैरिहोदिताः ॥

38 Earth.

२ भूर् भूमिरचला ऽनन्ता रसा विश्वम्भरा स्थिता ।

धरा धरित्री धरणिः क्षोणिर् ज्या काश्यपी क्षितिः ॥

३ सर्वसहा वसुमती वसुधोर्वी वसुन्धरा ।

गोत्रा कुः पृथिवी पृथ्वी क्षमा ऽवनिर् मेदिनी मही ॥

४ ' विपुला गह्वरी धात्री गौरिला कुम्भिनी क्षमा । १ ।

भूतधात्री रत्नगर्भा जगती सागराम्बरा ' ॥

2 Soil.

2 An excellent soil.

1 Fertile with

every crop.

1 A spot with salt soil.

2 A region devoid of water.

2 Untilled or waste.

5 A world.

1 INDIA.

1 The eastern region.

1 The northern region.

2 A country of barbarians.

2 The region of sanctity.

2 An inhabited country.

3 One abounding in reeds;

2 -in water lilies.

2 -in ratans ;

५ मृन् मृत्तिका, प्रशस्ता तु मृत्सा मृत्त्वा च मृत्तिका ।

उर्वरा सर्व-सस्याऽऽख्या, स्यादूषः क्षारमृत्तिका ॥ 2 Salt ground.

६ उपवानूपरो द्वावप्यन्य-लिङ्गौ, स्थलं स्थली । 1 A place, or firm spot.

समानौ मरु-धन्वानौ, द्वे खिलाऽप्रहते समे ॥

७ त्रिष्वथो जगती लोको विष्टपं भुवनं जगत् ।

लोको ऽयं भारतं वर्षं, शरावत्यास् तु यो ऽवधेः ॥

८ देशः प्राग्-दक्षिणः प्राच्य, उदीच्यः पश्चिमोत्तरः ।

प्रत्यन्तो म्लेच्छदेशः स्यान्, मध्यदेशश्च तु मध्यमः ॥

2 The middle region.

९ आर्यावर्तः पुण्यभूमिर् मध्यं विन्ध्य-हिमालयोः ।

नीवृज् जनपदो, देश-विषयौ तूऽपवर्तनम् ॥ 3 Any country.

१० त्रिखागोष्ठान्, नडप्राये नड्वान् नडुल इत्यपि ।

कुमुद्वान् कुमुदप्राये, वेतस्वान् बहुवेतसे ॥

- 2 -in green grass. ११ शाद्वलः शादहरिते, सजम्बाले तु पक्विलः ।² Clayey and muddy.
- 3 Watery, or wet. जलप्रायमनूपं स्यात् पुंसि कच्छस् तथाविधः ॥
- 1 Contiguous to water. 2 Full of stony or १२ स्त्री शर्करा शर्करिलः, शर्करः शर्करावति । 2 Sandy. similar nodules. देश एवाऽऽदिमावेवमुन्नेयाः सिकतावति ॥
- 1 Watered (viz. its rice) from a river. १३ देशो नद्यम्बु-वृष्ट्यम्बु-संपन्न-व्रीहि-पालितः । स्यान् नदीमातृको देवमातृकश् च यथा-क्रमम् ॥
- 1 Or by rain. १४ सु-राशि देशे राजन्वान्, स्यात् ततोऽन्यत्र राजवान् । गोष्ठं गोस्थानकं, तत् तु गौष्ठीनं भूत-पूर्वकम् ॥
- 1 Ruled by a just king. 1 Governed by a monarch. 2 A fold for kine. 1 The site of a former one.
- 2 Contiguous ground. १५ पर्यन्तभूः परिसरः, सेतुरालौ स्त्रियां पुमान् । 2 Bridge. वामलूरश् च नाकुश् च वल्मीकं पुन-नपुंसकम् ॥
3. An anthill. 12 A road, path or way. १६ अयनं वर्त्म मार्गाऽध्व-पन्थानः पदवी सृतिः । सरणिः पट्वतिः पद्या वर्तन्त्येकपदीऽति च ॥
- 3 A good road. १७ अतिपन्थाः सुपन्थाश् च सत्पथश् चाऽर्चितेऽध्वनिः । न्यध्वो दुरध्वो विपथः कदध्वा कापथः समाः ॥
- 5 A bad road. 2 The want of a road. १८ अपन्थास् त्वपथं तुल्ये, शृङ्गाटक-चतुष्पथे । 2 Meeting of four roads. 1 A long and lonesome way. प्रान्तरं दूर-श्न्योऽध्वा, कान्तारं वर्त्म दुर्गमम् ॥ 1 A difficult road.
- 2 A league. १९ गव्यूतिः स्त्री क्रोशयुगं, नल्वः किष्कुचतुःशतम् । घण्टापथः संसरणं, तत् पुरस्योपनिष्करम् ॥
- 2 A furlong. 2 A highway. 1 A street. 5 Heaven and earth २० 'द्यावापृथिव्यौ रोदस्यौ द्यावाभूमी च रोदसी । २ । दिवस्पृथिव्यौ, गङ्गा तु रुमा स्याल् लवणाकरः' ॥
3. Salt-sea.

इति भूमि-वर्गः १, अत्र मूलश्लोकाः १८, क्षेत्रं २.

अथ पुर-वर्गः २

- 7 A town or city. १ पूः स्त्री पुरी-नगर्यौ वा पत्तनं पुटभेदनम् ।
 1 A suburb. स्थानीयं निगमो, ऽन्यत् तु यन् मूल-नगरात् पुरम् ॥
 2 The abode of harlots. २ तच्छाखानगरं, वेशो वेश्याजनसमाश्रयः ।
 2 A market. आपणस् तु निपद्यायां, विपणिः पण्यवीथिका ॥
 2 A shop. ३ रथ्या प्रतोली विशिखा, स्याच् चयो वप्रमस्त्रियाम् ।
 3 A high street. ३ रथ्या प्रतोली विशिखा, स्याच् चयो वप्रमस्त्रियाम् ।
 2 Heap of earth. प्राकारो वरणः सालः, प्राचीनं प्रातन्तो वृतिः ॥
 3 A rampart. ४ भित्तिः स्त्री कुड्यमेड्डकं यदन्तर-न्यस्त-कीकसम् ।
 1 A bound hedge. गृहं गेहोदवसितं वेश्म सद्म निकेतनम् ॥
 2 A wall. ५ निशान्तं-पस्त्य-सदनं भवनाऽगार-मन्दिरम् ।
 1 One built with rubbish. गृहाः पुंसि च भूग्न्येव निकाय-निलयाऽऽलयाः ॥
 16 A house. ६ वासः कुटी द्वयोः शाला सभा, संजवनं त्विदम् ।
 4 Audiance hall. चतुःशालं, मुनीनां तु पर्णशालोटजो ऽस्त्रियाम् ॥
 2 A cluster of four houses. ७ चैत्यमायतनं तुल्ये, वाजिशाला तु मन्दुरा । 2 A stable.
 2 A hut made of leaves. आवेशनं शिल्पशाला, प्रपा पानीयशालिका ॥
 2 Buddhisti. ८ मठश् छात्राऽऽदि-निलयो, गञ्जा तु मदिरागृहम् ।
 2 A working house. ८ मठश् छात्राऽऽदि-निलयो, गञ्जा तु मदिरागृहम् ।
 2 A place of refreshment. गर्भागारं वासगृहमरिष्टं सूतिकागृहम् ॥ 2 Labor room.
 1 A college. ९ 'कुट्टिमो ऽस्त्री निग्रद्धा भूश्, चन्द्रशाला शिरोगृहम्' । ११
 2 A tavern. वातायनं गवाक्षो, ऽथ मण्डपो ऽस्त्री जनाश्रयः ॥
 2 Middle of a house. १० हर्म्याऽऽदि धनिनां वासः, प्रासादो देव-भूभुजाम् ।
 1 Pavement. १० हर्म्याऽऽदि धनिनां वासः, प्रासादो देव-भूभुजाम् ।
 2 Terrace. सौधो ऽस्त्री राजसदनमुपकार्योपकारिका ॥ 4 A king's house.
 2 A window or airhole. ११ स्वस्तिकः सर्वतोभद्रो नन्द्यावर्ताऽऽदयो ऽपि च ।
 2 A temporary hall. विच्छन्दकः प्रभेदा हि भवन्तीऽऽश्वर-सङ्गनाम् ॥
 1 The abode of the wealthy.
 1 A royal residence.
 4 Its varieties.

4 The queen's apartment.

2 An airy room, a top of the house.

3 A terrace before the house-door.

2 The threshold.

3 A court or yard.

1 The lower threshold of door.

2 A private door.

2 A back door.

2 The edge of the thatch.

2 The wood of a thatch.

2 A dovecot.

3 A door, or gate.

2 A covered terrace in the yard.

2 Decoration of the gatepost.

1 A raised place over the gate.

2 A door.

1 Its bolt or bar.

2 Stairs.

2 A ladder.

2 A broom.

2 Dust, or sweepings.

2 The entrance of a house.

2 A village.

2 The site of a habitation.

2 Space near a village, etc.

2 Astation of herdsmen.

2 An abode of the lowest men.

१२ ख्यऽगारं भूभुजामन्तःपुरं स्यादवरोधनम् ।

शुद्धान्तश् चाऽवरोधश् च, स्यादट्टः क्षौमम-स्त्रियाम् ॥

१३ प्रघाण-प्रघणाऽलिन्दा वहिर्-द्वार-प्रकोष्ठके ।

गृहावग्रहणी देहस्यङ्गणं चत्वरऽजिरे ॥

१४ अधस्ताद् दारुणि शिला, नासा दारुऽपरि स्थितम् ।¹Upper

प्रच्छन्नमन्तर्द्वारं स्यात्, पक्षद्वारं तु पक्षकम् ॥^{thre-}

१५ वलीक-नीध्रे पटल-प्रान्ते, ऽथ पटलं छदिः ।² Roof.

गोपानसी तु वलभी छादने वक्र-दारुणि ॥

१६ कपोतपालिकायां तु विटङ्कं पुन-नपुंसकम् ।

स्त्री द्वारं द्वारं प्रतीहारः, स्याद् वितर्दिस् तु वेदिकः ॥

१७ तोरणो ऽस्त्री वहिर्द्वारं, पुरद्वारं तु गोपुरम् ।¹ A city

कूटं पूर-द्वारि यद्वस्तिनखस् तस्मिन्नथ त्रिषु ॥^{gate.}

१८ कपाटमररं तुल्ये, तद्-विष्कम्भो ऽर्गलं न ना ।

आरोहणं स्यात् सोपानं, निश्रेणिम् त्वधिरोहिणी ॥

१९ संमार्जनी शोधनी स्यात्, संकरो ऽवकरस् तथा ।

क्षिते, मुखं निःसरणं, संनिवेशो निकर्षणम् ॥

2 An open space in a town.

२० समौ संवसथ-ग्रामौ, वेश्मभूर वास्तुर-स्त्रियाम् ।

ग्रामान्त उपशत्यं स्यात्, सीम-सीमे स्त्रियामुभे ॥

2 A boundary or limit.

२१ घोष आभीरपल्ली स्यात्, पक्कगः शबरालयः ।

इति पुर-वर्गः २, अत्र मूलश्लोकाः २०, क्षेपकश्लो० ॥

अथ शैल-वर्गः ३

13 A mountain.

१ महीध्रे शिखरि-क्षमाभृदहार्य-धर-पर्वताः ॥

अद्रि-गोत्र-गिरि-प्रावाऽचल-शैल-शिलोच्चयाः ।

2 A range, surrounding the earth.

२ लोकालोकश् चक्रवालस्, त्रिकूटस् त्रिकुत् समौ ॥

2 A hill with three peaks.

2 The western mountain.

अस्तस् तु चरमक्षमाभृदुदयः पूर्वपर्वतः । 2 The eastern mountain.

1 Divers mountains.

३ हिमवान् निषधो विन्ध्यो माल्यवान् पारियात्रिकः ॥

गन्धमादनमन्ये च हेमकूटाऽऽदयो नगाः ।

7 A stone or rock.

४ पाषाण-प्रस्तर-प्रावोपलाऽश्मानः शिला दृष्ट ॥

3 A peak or summit.

3 A precipice.

1 The side of a

mountain. 3 Table land.

2 A fountain.

3 A cascade.

2 An artificial cave.

2 A natural cave.

2 Rocks fallen from a mountain.

1 Rocks fallen slanting.

2 A mine.

2 Hills near a mountain.

1 Land near a mountain.

1 A fossil, or mineral.

2 A place overgrown with creepers, &c.

कूटो ऽस्त्री शिखरं शृङ्गं, प्रपातस् त्वतटो भृगुः ।

५ कटको ऽस्त्री नितम्बो ऽद्रेः, स्तुः प्रस्थः सानुर-त्रियाम् ॥

उत्सः प्रस्रवणं, वारिप्रवाहो निर्झरो झरः ।

६ दरी तु कन्दरो वा स्त्री, देव-खात-विले गुहा ॥

गन्धरं, गण्डशैलास् तु च्युताः स्थूलोपला गिरेः ।

‘दन्तकास् तु बहिस् तिर्थक्-प्रदेशान् निर्गता गिरेः’ ॥ १

७ खनिः क्षियामाकरः स्यात्, पादाः प्रत्यन्तपर्वताः ।

उपत्यका ऽद्रेरासन्ना भूमिरुर्ध्वमधित्यका ॥ 1 Land on it.

८ धातुर मनःशिलाद्यद्रेर् गैरिकं तु विशेषतः । 1 Red chalk.

निकुञ्ज-कुञ्जौ वा क्लीवे लताऽऽदि-पिहितोदरे ॥

इति शैल-वर्गः ३, अत्र मूलश्लोकाः ८, श्लो० ॥

अथ वनौषधि-वर्गः ४

6 A forest or grove.

2 A large forest.

१ अटन्यरण्यं विपिनं गहनं काननं वनम् ।

महारण्यमरण्यानी, गृहारामास् तु निष्कुटाः ॥

2 Garden.

1 One planted by a state minister, &c.

2 A royal public one.

1 Queen's pleasure ground.

5 A-row or range.

2 A continuous line.

2 A multitude of groves.

2 A germin.

13 A tree.

1 One fructifying from blossoms.

1 One without apparent blossoms

1 An annual plant.

3 Barren.

3 Bearing fruit.

8 Blown, as a flower.

3 The trunk of a lopped tree.

1 A small tree.

3 A shrub.

3 Creeper.

3 A spreading one.

3 Height of a tree, hill, &c.

2 The trunk.

2 A branch.

2 A large branch.

2 A fibrous root.

1 From a radican branch.

2 The top of a tree

3 Its root.

2 The pith.

3 The bark.

२ आरामः स्यादुपवनं कृत्रिमं वनमेव यत् ।

अमात्य-गणिका-गेहोपवने वृक्षवाटिका ॥

३ पुमानाक्रीड उद्यानं राज्ञः साधारणं वनम् ।

स्यादेतदेव प्रमदवनमन्तःपुरोचितम् ॥

४ वीथ्यालिरावलिः पङ्क्तिः श्रेणी, लेखास् तु राजयः ।

वन्या वनसमूहे स्यादङ्कुरोऽभिनवोद्भिदि ॥

५ वृक्षो महीरुहः शाखी चिटपी पादपस् तरुः ।

अनोकहः कुटः शालः पलाशी द्रु-द्रुमाऽऽगमाः ।

६ वानस्पत्यः फलैः पुष्पात्, तैर-पुष्पाद् वनस्पतिः ।

ओषध्यः फल-पाकाऽन्ताः स्युर-वन्ध्यः फलेग्रहिः ॥

2 Fruitful.

७ वन्ध्योऽफलोऽवकेशी च, फलवान् फलिनः फली ।

प्रफुल्लोत्फुल्ल-संफुल्ल-व्याकोश-विकच-स्फुटाः ॥

८ फुल्लश् चैते विकसिते, स्युरवन्ध्याऽऽदयस् त्रिषु ।

स्थाणुर् वा ना ध्रुवः शङ्कुर, ह्रस्व-शाखा-शिफः क्षुपः ॥

९ अप्रकाण्डे स्तम्ब-गुल्मौ, वल्ली तु व्रततिर् लता ।

लता प्रतानिनी वीरुद् गुल्मिन्युलप इत्यपि ॥

१० नगाऽऽद्याऽऽरोह उच्छ्राय उत्सेधश् चोच्छ्रयश् च सः ।

अ-स्त्री प्रकाण्डः स्कन्धः स्यान् मूलाच्छाखाऽवधिस् तराः ॥

११ समे शाखा-लते, स्कन्धशाखा-शाले, शिफा-जटे ।

शाखा-शिफाऽवरोहः स्यान्, मूलाच् चाऽग्रं गता लता ॥

1 Scandent fibres.

१२ शिरोग्रं शिखरं वा ना, मूलं बुध्नोऽङ्घ्रि-नामकः ।

सारो मज्जा नरि, त्वक् स्त्री वल्कं वल्कलम्-स्त्रियाम् ॥

- 2 Wood. १३ काष्ठं दार्विन्धनं त्वेध इध्ममेधः समित्त्रियाम् । 2 Samidhs.
 3 Fuel.
 2 The hollow of a tree. निष्कुहः कोटरं वा ना, वह्नरिर् मञ्जरिः त्रियौ ॥
 2 A compound pedicel.
 6 A leaf. १४ पत्रं पलाशं छदनं दलं पर्णं छदः पुमान् ।
 2 A sprout or shoot.
 1 The branch and its shoot. पल्लवो ऽस्त्री किसलयं, विस्तारो विटपो ऽत्रियाम् ॥
 1 Fruit.
 2 The foot stalk. १५ वृक्षाऽऽदीनां फलं सस्यं, वृन्तं प्रसववन्धनम् ।
 1 Raw fruit. आमे फले शलाटुः स्याच्, लुके वानमुभे त्रिषु ॥
 1 Dry.
 2 A bud or a germ. १६ क्षारको जालकं क्लीबे, कलिकः कोरकः पुमान् ।
 2 An unblown flower.
 2 A cluster of blossoms. स्याद् गुच्छकम् तु स्तवकः, कुड्मलो मुकुलो ऽत्रियाम् ॥
 2 An opening bud.
 5 A flower. १७ त्रियः सुमनसः पुष्पं प्रसूनं कुसुमं सुमम् ।
 2 Its nectar or honey. मकरन्दः पुष्परसः, परागः सुमनोरजः ॥ 2 Its dust or farina.
 1 Fruits of certain plants. १८ द्वि-हीनं प्रसवे सर्वे, हरीतक्याऽऽदयः त्रियाम्, ।
 3 Fruit of the Eugenia. आश्वत्थ-वैणव-प्राक्ष-नैयग्रोधैर्द्भुदं फले ॥
 1 Hedysarum Gangeticum. १९ वार्हतं च, फले जम्बा जम्बूः स्त्री जम्बु जाम्बवम्, ।
 1 Blossom of the Bignonia. पुष्पे जाती-प्रभृतयः स्व-लिङ्गा, ग्रीहयः फले, ॥
 5 Holy figtree. २० विदार्याऽऽद्यास् तु मूले ऽपि, पुष्पे क्लीबे ऽपि पाटला, ।
 7 Elephant, or wood apple. बोधिद्रुमश्च चलदलः पिप्पलः कुञ्जराशनः ॥
 4 Glomerous fig-tree. २१ अश्वत्थे, ऽथ कपित्थे स्युर् दधित्थ-ग्राहि-मन्मथाः ।
 4 Mountain ebony. तस्मिन् दधिफलः पुष्पफल-दन्तशठावपि ॥
 4 Echites. २२ उदुम्बरो जन्तुफलो यज्ञाङ्गो हेमदुग्धकः ।
 8 Cassia fistula. कोविदारे चमरिकः कुडालो युगपत्रकः ॥
 5 A lemon or citron. २३ सप्तपर्णो विशालत्वक् शारदो विपमच्छदः ।
 २४ आरम्बधे राजवृक्ष-शम्याक-चतुरङ्गलाः ॥
 २४ आरेवत-व्याधिघात-कृतमाल-सुवर्णकाः ।
 स्युर् जम्बीरे दन्तशठ-जम्भ-जम्भीर-जम्भलाः ॥

- 5 Tapia. २५ वरुणो वरणः सेतुस् तित्तशाकः कुमारकः ।
 5 Punnaḡ. पुन्नागे पुरुपस् तुङ्गः केसरो देववल्हभः ॥
- 4 Coral tree. २६ पारिभद्रे निम्बतरु मन्दारः पारिजातकः ।
 7 Tinis. तिनिशे स्यन्दनो नेमी रथद्वुरतिमुक्तकः ॥
- 3 Spondias. २७ वञ्जुलश् चित्रकृच् चाऽथ द्वौ पीतनक-पीतनौ ।
 5 Bassia. आम्नातके, मधूके तु गुडपुष्प-मधुद्रुमौ ॥
- 1 Water Bassia. २८ वानप्रस्थ मधुष्टीलौ, जलजेऽत्र मधूलकः ।
 3 Pilu. पीलौ गुडफलः खंसी, तस्मिंस्तु गिरि-संभवे ॥
- 2 Walnut. २९ अक्षोट-कन्दरालौ द्वा, वङ्कोटे तु निकोचकः ।
 2 Alangium. पलाशे किंशुकः पर्णो वातपोथो, ऽथ वेतसे ॥
 4 Butea frondosa. ३० रथाऽभ्रपुष्प-विदुर-शीत-वानीर-वञ्जुलाः ।
 7 Bayas, or Bènt. द्वौ परित्र्याध-विदुलौ नादेयी चाऽम्बुवेतसे ॥
- 4 The same growing in water. ३१ सौभाञ्जने शिशु तीक्ष्णगन्ध-काक्षीव-मोचकाः ।
 5 Morunga. रक्तोऽसौ मधुशिशुः स्या, दरिष्टः फेनिलः समौ ॥ 2 Soap berry.
- 1 A red variety of the same. ३२ वित्वे शाण्डिल्यशैलूपौ मालूर-श्रीफलावपि ।
 5 Marmelos. पृक्षो जटी पर्कटी स्यान्, न्यग्रोधो बहुपाद् वटः ॥
- 3 Waved leaved figtree. ३३ गालवः शावरो लोभ्रस् तिरीटस् तित्व-मार्जनौ ।
 3 Indian figtree. आम्रश् चूतो रसालो, ऽसौ सहकारो ऽति-सौरभः ॥
- 6 Lodhra. The pale sort. ३४ कामाङ्गो मधुदूतश्च मार्कदः पिकवल्हभः ।
 3 Mango. कुम्भोलूखलकं ह्रीवे कौशिको गुग्गुलुः पुरः ॥
- 5 A very fragrant mango. ३५ शेलुः श्लेष्मातकः शीत उदालो बहुवारकः ।
 5 Bdellium. राजादनं प्रियालः स्यात् सन्नकद्रुर् धनुःपटः ॥
- 5 Sebesten. ३६ गम्भारी सर्वतोभद्रा काश्मरी मधुपर्णिका ।
 4 Piya. श्रीपर्णी भद्रपर्णी च काश्मर्यश् चा, प्यथ द्वयोः ॥
- 7 Gambhāri. ३ जुजुबे.

- 6 The fruit. ३७ कर्कन्धूर् वदरी कोलिः, कोलं कुवल-फेनिले ।
 3 Plumb tree. सौवीरं वदरं घोण्टाऽप्यथ स्यात् स्वादुकण्टकः ॥
 5 *Buñchi*. ३८ विकङ्कतः सुवावृक्षो ग्रन्थिलो व्याघ्रपादपि ।
 4 Orange. ऐरावतो नागरङ्गो नादेयी भूमिजम्बुका ॥
 4 Sort of ebony. ३९ तिन्दुकः स्फूर्जकः कालस्कन्धश् च शितिसारके ।
 4 Another sort. काकेन्दुः कुलकः काकतिन्दुकः काकपीलुके ॥
 5 *Ghantāpātali*. ४० गोलीढो झाटलो घण्टापाटलिर् मोक्ष-मुष्कौ ।
 3 *Tilā*. तिलकः क्षुरकः श्रीमान्, समौ पिचुल-झावुकौ ॥
 2 *Tamarix*. ४१ श्रीपर्णिका कुमुदिका कुम्भी कैटर्य-कटफलौ ।
 5 *Kayap'hal*. क्रमुकः पट्टिकाख्यः स्यात् पट्टी लाक्षाप्रसादनः ॥
 4 Red *Lōdhra*. ४२ तूदस् तु यूपः क्रमुको ब्रह्मण्यो ब्रह्मदारु च ।
 6 Mulberry. तूलं च, नीप-प्रियक-कदम्बास् तु हरिप्रियः ॥
 4 *Nauclea orientalis*. ४३ वीरवृक्षोऽरुष्करोऽग्निमुखी भल्लातकी त्रिषु ।
 4 Marking nut. गर्दभाण्डे कन्दराल कपीतन सुपार्श्वकाः ॥
 5 *Pārṣpīpal*. ४४ पृक्षश् च, तित्तिडी चिञ्चाऽम्लिका, ऽथो पीतसारके ।
 3 *Tamarind*. सर्जकाऽसन-बन्धूकपुष्प-प्रियक-जीवकाः ॥
 6 *A san*. ४५ साले तु सर्ज-काश्याऽश्वकर्णकाः सस्यसम्बरः ।
 5 *Sak'hwa* or *Sal*. नदीसर्जो वीरतरुनिन्दुः ककुभोऽर्जुनः ॥
 5 *Kahuā*. ४६ राजादनः फलाध्यक्षः क्षीरिकायामथ द्वयोः ।
 3 *Khiranī*. इङ्गदी तापसतरुर्, भूर्जे चर्मि-मृदुत्वचौ ॥
 1 *Ingud*. ४७ पिच्छिला पूरणी मोचा स्थिरायुः शात्मलिर् द्वयोः ।
 3 *Bhōjpatr*. पिच्छा तु शात्मलीवेत्रे, रोचनः कूटशात्मलिः ॥
 5 Silk-cotton. ४८ चिरवित्त्वो नक्तमालः करजश् च करञ्जके । 4 *Caranj*.
 2 Its gum. प्रकीर्यः पूतिकरजः पूतिकः कलिमारकः ॥
 2 Another black silk-cotton.
 4 Gray bonduc.

- 2 Other sorts. ४९ करञ्ज—भेदाः षडग्रन्थो मर्कट्यङ्गारवल्लरी ।
 4 Rōhin. रोही रोहितकः प्रीहशत्रुर् दाडिमपुष्पकः ॥
 4 Khayar. ५० गायत्री बालतनयः खदिरो दन्तधावनः ।
 2 A fetid Mimosa. अरिमेदो विट्खदिरे, कदरः खदिरे सिते ॥
 2 A white sort. ५१ सोमवल्कोऽप्य, य व्याघ्रपुच्छ गन्धर्वहस्तकौ ।
 11 Palma christi. एरण्ड उरुवृकश् च रुचकश् चित्रकश् च सः ॥
 ५२ चञ्चुः पञ्चाङ्गुलो मण्ड-वर्धमान-व्यडम्बकाः ।
 1 A variety of the 3 Sami. अल्पा शमी शमीरः स्याच्छमी सक्तुफला शिवा ॥
 Sami. or saen.
 6 Mayan. ५३ पिण्डीतको मरुवकः श्रसनः करहाटकः ।
 शल्यश् च मदने, शक्रपादपः पारिभद्रकः ॥ 7 Déodār.
 ५४ भद्रदारु दुर्किलिमं पीतदारु च दारु च ।
 पूतिकाष्ठं च सप्त स्युर देवदारुण्यथ द्वयोः ॥
 7 Trumpet flower. ५५ पाटलिः पाटलाऽमोघा काचस्थाली फलेरुहा ।
 12 Priyangu. कृष्णवृन्ता कुवेराक्षी, इयामा तु महिलाऽऽह्वया ॥
 ५६ लता गोवन्दिनी गुन्द्रा प्रियङ्गुः फलिनी फली ।
 विष्वक्सेना गन्धफली कारम्भा प्रियकश् च सा ॥
 12 Sōñapat. ५७ मण्डूकपर्ण-पत्रोर्ण-नट-कटुङ्ग-टुण्डुकाः ।
 स्योनाक-शुकनास-क्ष-दीर्घवृन्त-कुटन्नटाः ॥
 ५८ शोणकश् चाऽरलौ, तिष्यफला त्वा ऽऽमलकी त्रिषु ।
 4 Emblic myro- amṛता च वयःस्था च, त्रि-लिङ्गस् तु त्रिभीतकः ॥
 balan.
 6 Beleric myro- ५९ नाक्षस् तुपः कर्पफलो भूतावासः कलिद्रुमः ।
 balan.
 11 Yellow myro- अभया त्वयथा पथ्या कायस्था पूतनाऽमृता ॥
 balan.
 ६० हरीतकी हैमवती चेतकी श्रेयसी शिवा ।
 3 Sural. पीतद्रुः सरलः पूतिकाष्ठं चाथ द्रुमोत्पलः ॥
 3 Caniyār.

- 3 Barahal. ६१ कर्णिकारः परिव्याधो, लकुचो लिकुचो डहुः ।
 2 Bread fruit or Jack tree. 3 Hijjal. पनसः कण्टकिफलो, निचुलो हिज्जलो ऽम्बुजः ॥
 3 Opposite leaved figtree. ६२ काकोदुम्बरिका फल्गुर-मलयूर-जघनेफला ।
 6 Nimb. अरिष्टः सर्वतोभद्र-हिङ्गुनिर्यास-मालकाः ॥
- 3 Sisō. ६३ पिचुमन्दश् च निम्बे, ऽथ पिच्छिला ऽगुरु-शिशपा ।
 1 Another sort. कपिला भस्मगर्भा सा, शिरीषस् तु कपीतनः ॥
 3 Siris. ६४ भण्डिलो ऽप्यथ चाम्पेयश् चम्पको हेमपुष्पकः ।
 3 Champā. एतस्य कलिका गन्धफली स्यादथ केसरे ॥
 1 Its flower. ६५ वकुलो, वज्जुलो ऽशोके, समौ करक-दाडिमौ ।
 2 Mul-sari. चाम्पेयः केसरो नागकेसरः काञ्चना ऽऽह्वयः ॥
 2 Asōc. ६६ जया जयन्ती तर्कारी नादेयी वैजयन्तिका ।
 2 Pomegranate. श्रीपर्णमग्निमन्थः स्यात् कणिका गणिकारिका ॥
 4 Nāgkesar. ६७ जयो, ऽथ कुटजः शक्रो वसको गिरिमल्लिका ।
 5 Jainti. एतस्यैव कलिङ्गेन्द्रयवभद्रयवं फले ॥
 5 Ganiykhāri. ६८ कृष्णपाकफलाऽऽविग्र-सुषेणाः करमर्दके ।
 4 Coratya. कालस्कन्धस् तमालः स्यात् तापिच्छोऽप्यथ सिन्दुके ॥
 3 Its seed. ६९ सिन्दुवारेन्द्रसुरसौ निर्गुण्डीन्द्राणिकेत्यपि ।
 4 Carōnda. वेणी गरा गरी देवताडो जीमूत इत्यपि ॥
 3 Tamāl. ७० श्रीहस्तिनी तु भूरुण्डी, तृणशून्यं तु मल्लिका ।
 5 Sēduāri. भूपदी शीतभीरुश् च, सैवाऽऽस्फोटा वनोद्भवा ॥
 5 Déōtār. ७१ शेफालिका तु सुवहा निर्गुण्डी नीलिका च सा ।
 2 Siriārī. सिताऽसौ श्वेतसुरसा भूतवेद्यथ मागधी ॥
 4 Arabian Jasmin. ७२ गणिका यूथिकाऽम्बुष्ठा, सा पीता हेमपुष्पिका ।
 1 A wild variety. अतिमुक्तः पुण्ड्रकः स्याद् वासन्ती माधवी लता ॥
 4 Nébārī. ७३
 2 The white Sort. ७४
 4 Jasmin. ७५
 1 Yellow Jasmin. ७६
 5 Mālātī latā. ७७

- 3 Great flowered Jasmin. ७३ सुमना मालती जातिः, सप्तला नवमालिका । 2 Double Jasmin.
- 2 Many flowered Jasmin. माध्यं कुन्दं, रक्तकस् तु बन्धूको बन्धुजीवकः ॥ 3 *Dophariya*.
- 3 Aloe. ७४ सहा कुमारी तरणिर-म्लानस्तु महासहा ।
- 2 Globe amaranth. तत्र शोणे कुरवकस्, तत्र पीते कुरण्टकः ॥ 1 The yellow variety.
- 1 The crimson sort.
- 3 Blue barleria. ७५ नीली झिण्टी द्वयोर् वाणा दासी चाऽर्तगलश् च सा ।
- 2 *J'hinti*. सैरेयकस् तु झिण्टी स्यात्, तस्मिन् कुरवकोऽरुणे ॥ 1 A Red sort.
- 2 A purple sort.
- 1 A yellow sort. ७६ पीता कुरण्टको झिण्टी तस्मिन् सहचरी द्वयोः ।
- 2 China rose. ओण्डूपुष्पं जपा, पुष्पं वज्रपुष्पं तिलस्य यत् ॥ 1 The blossom of sesamum.
- 5 Oleander. ७७ प्रतिहास-शतप्रास-चण्डात-हयमारकाः ।
- 3 *Caril*. करवीरे, करीरे तु क्रकर-ग्रन्थिलावुर्भा ॥
- 7 Thorn apple. ७८ उन्मत्तः कितवो धूर्तो धत्तूरः कनकाऽऽह्वयः ॥
- 4 Citron. मातुलो मदनश् चा,ऽस्य फले मातुलपुत्रकः ॥ 1 Kuit
- 5 *Maruā*. ७९ फलपूरो बीजपूरो रुचको मातुलङ्गके ।
- 3 *Parnās*. समीरणो मरुवकः प्रस्थपुष्पः फणिज्जकः ॥
- 1 The white sort. ८० जम्बीरो, ऽप्यथ पर्णासे कठिञ्जर-कुठेरकौ ।
- 3 Lead wort. सिते ऽर्जको ऽत्र, पाठी तु चित्रको वह्नि-संज्ञकः ॥
- 7 Swallow wort. ८१ अर्काऽऽह्व-वसुकाऽऽस्फोट-गणरूप-विकीरणाः ।
- 1 The white sort. मन्दारश् चाऽर्णपर्णो, ऽत्र शुक्ल ऽलर्क-प्रतापसौ ॥
- 5 *Bakapushpa*. ८२ शिवमल्ली पाशुपत एकाष्टीलो वुको वसुः ।
- 4 A parasite plant. वन्दा वृक्षादनी वृक्षारुहा जीवन्तिकेत्यपि ॥
- 9 *Guricha*. ८३ वत्सादनी छिन्नरुहा गुडूची तन्त्रिका ऽमृता ।
- 10 Aletris. जीवन्तिका सोमवल्ली विशल्या मधुपर्ण्यपि ॥
- ८४ मूर्वा देवी मधुरसा मोरटा तेजनी स्रवा ।
- मधूलिका मधुश्रेणी गोकर्णी पीलुपर्ण्यपि ॥

- 10 *Ākanādi*. ८५ पाठा ऽम्बष्टा विद्वकर्णी स्थापनी श्रेयसी रसा ।
एकाष्टीला पापचेली प्राचीना वनतिक्तिका ॥
- 8 *Katuki*. ८६ कटुः कटम्भरा ऽशोकरोहिणी कटुरोहिणी ।
मत्स्यपित्ता कृष्णभेदी चक्राङ्गी शकुलादनी ॥
- 9 *Kawach or Cowitch*. ८७ आत्मगुप्ता ऽजहा ऽयण्डा कण्डूरा प्रावृषायणी ।
ऋष्यप्रोक्ता शूकशिम्बिः कपिकच्छुश् च मर्कटी ॥
- 10 *Musalt*. ८८ चित्रोपचित्रा न्यग्रोधी द्रवन्ती शम्बरी वृषा ।
प्रत्यक्श्रेणी सुतश्रेणी रण्डा मूषिकपर्ण्यपि ॥
- 8 *Apāmarga*. ८९ अपामार्गः शैखरिको धामार्गव-मयूरकौ ।
प्रत्यक्पर्णी केशपर्णी किणिही खरमञ्जरी ॥
- 9 *Bamanaiṭhi*. ९० हज्जिका ब्राह्मणी पद्मा भार्गी ब्राह्मणयष्टिका ।
अङ्गारवल्ली वालेयशाक-वर्बर-वर्धकाः ॥
- 9 *Madder*. ९१ मज्जिष्ठा विकसा जिङ्गी समङ्गा कालमेषिका ।
मण्डूकपर्णी मण्डीरी भण्डी योजनवल्लयपि ॥
- 10 *Jawāsā*. ९२ यासो यवासो दुःस्पर्शो धन्वयासः कुनाशकः ।
रोदनी कच्छुरा ऽनन्ता समुद्रान्ता दुरालभा ॥
- 9 *Chākuliya*. ९३ पृश्निपर्णी पृथक्पर्णी चित्रपर्ण्यङ्गिबल्लिका ।
क्रोष्टुविन्ना सिंहपुच्छी कलशी धावनी गुहा ॥
- 10 *prickly nightshade*. ९४ निदिग्धिका स्पृशी व्याघ्री बृहती कण्टकारिका ।
प्रचोदनी कुली क्षुद्रा दुःस्पर्शा राप्रिकेत्यपि ॥
- 11 *Indigo*. ९५ नीली काला क्लीतकिका ग्रामीणा मधुपर्णिका ।
रञ्जनी श्रीफली तुत्था द्रोणी दोला च नीलिनी ॥
- 8 *Sōmrāj*. ९६ अवलगुजः सोमराजी सुवल्लिः सोमवल्लिका ।
कालमेषी कृष्णफली वाकुची पूतिफल्यपि ॥

- 10 Long pepper. ९७ कृष्णोपकुल्या वैदेही मागधी चपला कणा ।
 5 Another Sort. उषणा पिप्पली शौण्डी कोला, ५थ करिपिप्पली ॥
- 2 The same. ९८ कपिवल्ली कोलवल्ली श्रेयसी वशिरः पुमान् ।
 3 Retti. चण्यं तु चविका, काकचिञ्च्री-गुञ्जे तु कृष्णला ॥
 7 Gōc'haru. ९९ पलङ्कपा त्विक्षुगन्धा श्रदंष्ट्रा स्वादुकण्टकः ।
 गोकण्टको गोकुरको वनशृङ्गाट इत्यपि ॥
- 8 Atis. १०० विश्वा विषा प्रतिविषा ५तिविषोपविषाऽरुणा ।
 2 Dugdhi. शृङ्गी महौषधं, चाथ क्षीरावी दुग्धिका समे ॥
- 10 Satāvari. १०१ शतमूली बहुसुता ५भीरुरिन्दीवरी वरी ।
 ऋष्यप्रोक्ताऽभीरुपत्री-नारायण्यः शतावरी ॥
- 7 Dāru haldi. १०२ अहेरुथ पीतद्रु-कालीयक-हरिद्रवः ।
 दार्वी पचम्पचा दारुहरिद्रा पर्जनीत्यपि ॥
- 5 Orris root. १०३ वचोग्रगन्धा पद्मगन्धा गोलोमी शतपर्विका ।
 1 A white sort. शुक्ला हैमवती, वैद्यमातृ-सिंहौ तु वाशिका ॥
 8 Justicia. १०४ वृषो ५टरूपः सिंहास्यो वासको वाजिदन्तकः ।
 आस्फोटा गिरिकर्णी स्याद् विष्णुकान्ताऽपराजिता ॥
- 4 Clitoria. १०५ इक्षुगन्धा तु काण्डेक्षु-कोकिलाक्षेक्षुर-क्षुराः ।
 5 Barleria. शालेयः स्याच्छीतशिवश् छत्रा मधुरिका मिसिः ॥
- 6 Anethum. १०६ मिश्रेया, ५प्यथ सीहुण्डो वज्रः स्नुक् व्री स्नुही गुडा ।
 6 Euphorbia. समन्तदुग्धा, ५थो वेहममोघा चित्रतण्डुला ॥
- 6 Bābreng. १०७ तण्डुलश् च कृमिघ्नश् च विट्ङ्गं पुन-नपुंसकम् ।
 वला वात्र्यालका, घण्टारवा तु शणपुष्पिका ॥
- 2 Sida. १०८ मृद्वीका गोस्तनी द्राक्षा स्वाद्वी मधुरसेति च ।
 2 Crotalaria. सर्वानुभूतिः सरला त्रिपुटा त्रिवृता त्रिवृत् ॥
- 5 A grape. १०९
 7 Téōri : the white sort.

- 7 The black sort. १०९ त्रिभण्डी रोचनी, इयामा-पालिन्ध्या नृ मृपणिका ।
काला मसूरविदला ऽर्धचन्द्रा कालमेषिका ॥
- 4 Liquorice. ११० मधुकं क्लीतकं यष्टिमधुकं मधुयष्टिका ।
3 *Bhuīnkaonrū* the white sort. विदारी क्षीरशुक्लेक्षुगन्धा, क्रोष्ट्री तु या ऽसिना ॥
- 4 Another sort dark. १११ अन्या क्षीरविदारी स्यान् महाश्वनश्वगन्धिका ।
4 *Kancharā*. लाङ्गली शारदी तोयपिप्पली शकुलादनी ॥
- 5 *Celosia*. ११२ खराश्वा कारवी दीप्यो मयूरो लोचमस्तकः ।
5 *Syām-latā*. गोपी इयामा शारिवा स्यादनन्तोत्पन्नशारिवा ॥
- 4 *Riddhi*. ११३ योग्यमृद्धिः सिद्धि-लक्ष्म्यौ, वृद्धेरप्याह्वया इमे ।
4 *Vṛiddhi*. कदली वारणवुसा रम्भा मोचांऽशुमत्फला ॥
- 6 A banana. ११४ काष्टीला, मुद्रपर्णी तु काकमुद्रा सहेत्यपि ।
3 *Mugānī*. वार्ताकी हिङ्गुली सिंही भण्टाकी दुष्प्रधर्षिणी ॥
- 5 Egg plant. ११५ नाकुली सुरसा राक्ता सुगन्धा गन्धनाकुली ।
9 *Rasna*. नकुलेष्टा भुजङ्गाक्षी छत्राकी सुवहा च सा ॥
- 5 *Sālparnī*. ११६ विदारिगन्धांऽशुमती सालपर्णी स्थिरा ध्रुवा ।
4 Cotton. तुण्डिकेरी समुद्रान्ता कार्पासी वदरेति च ॥
- 1 Wild cotton. ११७ भारद्वाजी तु सा वन्या, शृङ्गी तु ऋषभो वृषः ।
3 *Rishabha*. गाङ्गेरुकी नागवला झपा ह्रस्वगवेधुका ॥
- 4 *Gorakha*. ११८ धामार्गवो घोषकः स्यान्, महाजाली स पीतकः ।
2 *Ghoshā* with white flowers. ज्योत्स्नी पटोलिका जाली, नादेयी भूमिजन्तुका ॥
- 1 With yellow flowers. ११९ स्याल्-लाङ्गलिक्यग्निशिखा, काकाङ्गी काकनासिका ।
3 A small cucumber. गोधापदी तु सुवहा, मुसली तालमूलिका ॥
- 2 *Bhumijāmb*. १२० अजशृङ्गी विपाणी स्याद्, गोजिह्वा-दार्विके समे ।
2 *Lāngalika*. ताम्बूलवल्ली ताम्बूली नागवह्न्यप्यथ द्विजा ॥
- 2 *Cāc-janghi*.
2 *Cissus*.
2 *Musal*.
2 *Mérāsrīngī*.
2 *Gōgī*.
3 *Betel*.
6 *Rénucā*.

- १२१ हरेणू रेणुका कौन्ती कपिला भस्मगन्धिनी ।
 5 *Elābāluca.* एलावालुकमैलेयं सुगन्धि हरिवालुकम् ॥
- १२२ वालुकं, चाथ पालङ्क्यां मुकुन्दः कुन्द-कुन्दुरु ।
 4 *Cunduru.* वालं ह्रीवेर-वर्हिष्ठोदीच्यं केशाऽम्बु नाम च ॥
- १२३ कालानुसार्य-वृद्धाऽश्मपुष्प-शीतशिवानि तु ।
 5 *Bālā.* शैलेयं, तालपर्णी तु दैत्या गन्धकुटी मुरा ॥
- १२४ गन्धिनी, गजभक्ष्या तु सुवहा सुरभी रसा ।
 5 *Benzoin or Shilajit.* महेरुणा कुन्दुरुकी सल्लकी ह्लादिनीऽति च ॥
- १२५ अग्निज्वाला-सुमिक्षे तु धातकी धातुपुष्पिका ।
 5 *Murā.* पृथ्वीका चन्द्रवालैला निष्कुटिर् बहुला, ऽथ सा ॥
- १२६ सूक्ष्मोपकुञ्चिका तुत्या कोरङ्गी त्रिपुटा त्रुटिः ।
 8 *Salāś.* व्याधिः कुष्ठं पारिभाष्यं वाप्यं पाकलमुत्पलम् ॥
- १२७ शङ्खिनी चोरपुष्पी स्यात् कोशिन्यथ वितुन्नकः ।
 4 *Lythrum.* झटामला ऽञ्जटा ताली शिवा तामलकीऽति च ॥
- १२८ प्रपौण्डरीकं पौण्डर्यमथ तुन्नः कुबेरकः ।
 5 *Large Carda-moms.* तुणिः कच्छः कान्तलको नन्दिवृक्षो, ऽथ राक्षसी ॥
- १२९ चण्डा धनहरी क्षेम-दुष्पत्र-गणहासकाः ।
 5 *Small Carda-moms.* व्याडायुधं व्याघ्रनखं करजं चक्रकारकम् ॥
- १३० सुषिरा विद्रुमलता कपोताब्धिर् नदी नली ।
 6 *Cūr, or Cūf'h.* धमन्यञ्जनकेशी च, हनुर् हृद्विलासिनी ॥
- १३१ शुक्तिः शङ्खः खुरः कोलदलं नखमथाऽऽढकी ।
 3 *Chór-cāntā.* काक्षी मृत्स्ना तुवरिका मृत्तालक मुराष्ट्रजे ॥
- १३२ कुटन्नटं दाशपुरं वानेयं परिपेलवम् ।
 6 *Bhūmīāmalācī.* प्लव-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च ॥
- १३३ कुटन्नटं दाशपुरं वानेयं परिपेलवम् ।
 2 *Pundariya.* प्लव-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च ॥
- १३४ कुटन्नटं दाशपुरं वानेयं परिपेलवम् ।
 6 *Tunna.* प्लव-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च ॥
- १३५ कुटन्नटं दाशपुरं वानेयं परिपेलवम् ।
 6 *Chór: sort of perfume.* प्लव-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च ॥
- १३६ कुटन्नटं दाशपुरं वानेयं परिपेलवम् ।
 4 *Nac'hi.* प्लव-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च ॥
- १३७ कुटन्नटं दाशपुरं वानेयं परिपेलवम् ।
 7 *Nalī.* प्लव-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च ॥
- १३८ कुटन्नटं दाशपुरं वानेयं परिपेलवम् ।
 7 *Another perfume.* प्लव-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च ॥
- १३९ कुटन्नटं दाशपुरं वानेयं परिपेलवम् ।
 7 *Nac'hi.* प्लव-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च ॥
- १४० कुटन्नटं दाशपुरं वानेयं परिपेलवम् ।
 6 *Tūbarī.* प्लव-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च ॥
- १४१ कुटन्नटं दाशपुरं वानेयं परिपेलवम् ।
 8 *Cyperus rotundus.* प्लव-गोपुर-गोनर्द-कैवर्तीमुस्तकानि च ॥

- 5 *Gānt'hāla*. १३३ ग्रन्थिपर्णं शुक्रं वर्हपुष्पं स्थौणेय-कुक्कुटे ।
 10 *Piring* or *Asparac*. मरुन्माला तु पिशुना स्पृक्का देवी लता लघुः ॥
- 5 *Spikenard*. १३४ समुद्रान्ता वधूः कोटिपर्वा लङ्कोपिकेत्यपि ।
 6 *Woody Cassia*. तपस्विनी जटामांसी जटिला लोमशामिषी ॥
 4 *Zerumbet* or *zedoary*. १३५ त्वक्पत्रमुत्कटं भृङ्गं त्वचं चोचं वराङ्गकम् ।
 1 *A herb, or deciduous plant.* कर्चूरको द्राविडकः कात्पको वेधमुख्यकः, ॥
 Any esculent plant. १३६ ओषध्यो जाति-मात्रे स्युर-जातौ सर्वमौषधम्, ॥ 1 A drug, or simple
 2 *Amaranth*. शाकाऽऽख्यं पत्र-पुष्पाऽऽदि, तण्डुलीयोऽल्पमारिषः ॥
- 5 *A sort of potherb.* १३७ विशल्याऽग्निशिखाऽनन्ता फलिनी शक्रपुष्पिका ।
 5 *Another sort.* स्यादृक्षगन्धा छगलात्त्रयावेगी वृद्धदारकः ॥
- 4 *The moonplant.* १३८ जुङ्गो, ब्राह्मी तु मत्स्याक्षी वयःस्था सोमवल्लरी ।
 4 *A medicinal sort.* पटुपर्णी हैमवती स्वर्णक्षीरी हिमावती ॥
- 4 *Māshāni*. १३९ हयपुच्छी तु काम्बोजी माषपर्णी महासहा ।
 5 *Télācuchā*. तुण्डिकेरी रक्तफला विम्बिका पीलुपर्ण्यपि ॥
- 9 *Barbarā*. १४० वर्वरा कवरी तुङ्गी खरपुष्पाऽजगन्धिका ।
 4 *Elāni*. एलापर्णी तु सुवहा राह्या युक्तरसा च सा ॥
- 5 *Wood Sorrel*. १४१ चाङ्गेरी चुक्रिका दन्तशठाऽम्बुष्ठाऽम्ललोणिका ।
 4 *Sorrel*. सहस्रवेधी चुक्रोऽम्लवेतसः शतवेध्यपि ॥
- 4 *A sensitive plant.* १४२ नमस्कारी गण्डकारी समङ्गा खदिरेत्यपि ।
 5 *Jiyatī*. जीवन्ती जीवनी जीवा जीवनीया मधुस्रवा ॥
- 5 *Jivaca*. १४३ कूर्चशीर्षो मधुरकः शृङ्ग-ह्रस्वाङ्ग-जीवकाः ।
 3 *Sort of Gentian*. किराततिक्तो भूनिम्बोऽनार्यतिक्तो, ऽथ सप्तला ॥
- 5 *Charmaghas*. १४४ विमला शातला भूरिफेना चर्मकषेत्यपि ।
 3 *Cācōli*. वायसोली स्वादुरसा वयःस्था, ऽथ मकूलकः ॥

- 5 *Danti.* १४५ निकुम्भो दन्तिका प्रत्यक्षेण्युदुम्बरपर्यपि ।
 4 *Carui.* अजमोदा तृग्रगन्धा ब्रह्मदर्भा यवानिका ॥
 3 *Ajwaen.*
 3 *Costus.* १४६ मूले पुष्कर-काश्मीर-पद्मपत्राणि पौष्करे ।
 5 *St'halpadma* अन्यथाऽतिचरा पद्मा चारटी पद्मचारिणी ॥
 5 *Sundā-rôchanī.* १४७ काम्पिल्यः कर्कशश्च चन्द्रो रक्ताङ्गो रोचनीऽत्यपि ।
 6 *Cassia.* प्रपुन्नाडस् त्वेडगजो दद्रुश् चक्रमर्दकः ॥
 1 *Onion.* १४८ पद्माट उरणाख्यश्च, पलाण्डुस् तु सुकन्दकः ।
 2 *A green onion.* लतार्क-दुद्रुमौ तत्र हरिते, ५थ महौषधम् ॥
 6 *Garlick.* १४९ लशुनं गृञ्जनाऽरिष्ट-महाकन्द-रसोनकाः ।
 2 *Hogweed.* पुनर्नवा तु शोथग्री, वितुन्नं सुनिषण्णकम् ॥
 2 *A sort of potherb.*
 4 *Asan-parni.* १५० स्याद् वातकः शीतलो ऽपराजिता शणपर्यपि ।
 5 *Heart-pea.* पारावताङ्घ्रिः कटभी पण्या ज्योतिष्मती लता ॥
 4 *Trāyamāṇa.* १५१ वार्षिकं त्रायमाणा स्यात् त्रायन्ती बलभद्रिका ।
 5 *Vārāhi or chāmārālu.* विश्वक्सेनप्रिया-गृष्टिर् धाराही वदरेत्यपि ॥
 4 *Bhrin-gariva.* १५२ मार्कवो भृङ्गराजः स्यात्, काकमाची तु वायसी ।
 2 *A potherb.* शतपुष्पा सितच्छत्राऽतिच्छत्रा मधुरा मिसिः ॥
 7 *Sônph.*
 5 *Gand'habhādā-liyā.* १५३ अवाक्पुष्पी कारवी च, सरणा तु प्रसारिणी ।
 6 *Chacawat.* तस्यां कटम्भरा राजबला भद्रवलेत्यपि ॥
 5 *Ambahaldī.* १५४ जनी जतूका रजनी जतुकृच्च चक्रवर्तिनी ।
 3 *Momardica charantia.* संस्पर्शा, ५थ शटी गन्धमूली षड्ग्रन्थिकेत्यपि ॥
 4 *Trichosanthes.* १५५ कर्चूरोऽपि पलाशो, ५थ कारवेल्लः कठिल्लकः ।
 2 *A pumpkin gourd.* सुषवी चा, ५थ कुलकं पटोलस् तिक्तकः पटुः ॥
 2 *A bitter gourd.* १५६ कूष्माण्डकस् तु कर्कारुरुर्वारुः कर्कटी त्रियौ । 2 *A sort of cucumber.*
 2 *A long gourd sweet.* इक्ष्वाकुः कटुतुम्बी स्यात्, तुम्ब्यलावूरुमे समे ॥

- 3 Another sort of cucumber. १५७ चित्रा गवाक्षी गोडुम्बा, विशाला खिन्द्रवारुणी ।
 1 Coloquintida. अर्शोन्नः सूरणः कन्दो, गण्डीरस् तु समाष्टिला ॥
 3 An esculent root. १५८ कलम्ब्युपोदिका स्त्री तु मूलकं हिलमोचिका ।
 2 A potherb. वास्तुकं शाक-भेदाः स्युर्, दूर्वा तु शतपर्विका ॥
 5 Various sorts of pot-herbs. १५९ सहस्रवीर्या-भार्गव्यौ रुहाऽनन्ताऽथ सा सिता ।
 6 Bent grass. गोलोमी शतवीर्या च गण्डाली शकुलाक्षका ॥
 4 A similar grass with white blossoms. १६० कुरुविन्दो मेघ-नामा मुस्ता मुस्तकम-स्त्रियाम् ।
 4 A fragrant grass. १६१ स्याद् भद्रमुस्तको गुन्द्रा, चूडाला शकलोच्चटा ॥
 2 Another sort. १६२ वंशे त्वक्सार-कर्मार-त्वचिसार-तृणध्वजाः ।
 3 A different kind. शतपर्वा यवफलो वेणु-मम्कर-तेजनाः ॥
 10 A bamboo. १६३ वेणवः कीचकाम् ते स्युर् ये स्वनन्त्यनिलोद्धताः ।
 1 The same rattling or whistling. ग्रन्थिर् ना पर्व-परुषी, गुन्द्रस् तेजनकः शरः ॥
 3 A knot or joint. १६४ नडस् तु धमनः पोटगलो, ऽथो काशम-स्त्रियाम् ।
 3 Sarahari. इक्षुगन्धा पोटगलः, पुंसि भून्नि तु बल्वजाः ॥
 3 A reed. १६५ रसाल इक्षुस्, तद्-भेदाः पुण्ड्र-कान्तारकाऽऽदयः ।
 3 Cās. स्याद् वीरणं वीरतरं, मूले ऽस्योशीरम-स्त्रियाम् ॥
 1 Bugai. १६६ अभयं नलदं सेव्यममृणालं जलाशयम् ।
 2 Sugarcane. Varieties of the same. लामज्जकं लघुलयमवदाहेष्टकापथे ॥
 2 A fragrant grass. १६७ नलाऽऽदयस् तृणं गर्मुच्छामाक-प्रमुखा अपि ।
 10 Its root. A gramineous plant. अ-स्त्री कुशं कुथो दर्भः पवित्रमथ कन्तृणम् ॥
 4 Sacrificial grass. १६८ पौर-सौगन्धिक-ध्याम-देवजग्धक-रौहिषम् ।
 6 A fragrant grass. छत्रा ऽतिच्छत्र-पालन्नौ मालातृणक-भूस्तृणे ॥
 3 A mushroom. १६९ शष्पं बालतृणं, घासो यवसं, तृणमर्जुनम् ।
 2 Andropogon. १७० शृण्वं बालतृणं, घासो यवसं, तृणमर्जुनम् ।
 2 Young grass. तृणानां संहतिस् तृण्या, नडया तु नडसंहतिः ॥
 2 Meadow grass. १७१ तृणानां संहतिस् तृण्या, नडया तु नडसंहतिः ॥
 1 Abundance of grass. १७२ तृणानां संहतिस् तृण्या, नडया तु नडसंहतिः ॥
 2 Grass in general.

- 1 Plamyra.
2 Coconut.
5 Faufel.
1 Its nut, called
Betel-nut.
1 Pandanus.
1 Carypha.
1 Wild date trec.

१६९ वृणराजाह्वयस् तालो, नालिकेरस् तु लाङ्गली ।

घोण्टा तु पूगः क्रमुको गुवाकः खपुरो, ऽस्य तु ॥

१७० फलमुद्वेगमेते च हिन्ताल-सहितास् त्रयः । 3 Marshy
date tree.

खर्जूरः, केसरी, ताली, खर्जूरी, च वृणद्रुमाः ॥ 1 A Palm.

इति वनौषधि-वर्गः ४, अत्र मूलश्लोकाः १७० ॥, क्षे०.

अथ सिंहादि-वर्गः ५

14 A lion.

१ सिंहो मृगेन्द्रः पञ्चास्यो हयक्षः केसरी हरिः ।

‘ कण्ठीरवो मृगरिपुर् मृगहृष्टिर् मृगाशनः ।

पुण्डरीकः पञ्चनख-चित्रकाय-मृगद्विषः ॥ १ ॥ ’

3 A tiger.

2 A hyena.

शार्दूल-द्वीपिनौ व्याघ्रे, तरक्षुस् तु मृगादनः ॥

12 A hog.

२ वराहः सूकरो घृष्टिः कोलः पोत्री किरिः कटिः ।

दंष्ट्री घोणी स्तब्धरोमा क्रोडो भूदार इत्यपि ॥

9 A monkey or ape.

३ कपि-प्लवङ्ग-प्लवग-शाखामृग-वलीमुखाः ।

मर्कटो वानरः कीशो वनौका, अथ भल्लुके ॥

4 A bear.

3 A rhinoceros.

5 A buffalo.

४ ऋक्षाऽच्छभल्ल-भल्लूका, गण्डके खङ्ग-खङ्गिनौ ।

लुलायो महिषो वाहद्विपत्-कासर-सैरिभाः ॥

10 A shakal.

५ स्त्रियां शिवा भूरिमाय-गोमायु-मृगधूर्तकाः ।

शृगाल-वञ्चुक-क्रोष्टु-फेरु-फेरव-जम्बुकाः ॥

5 A cat.

६ ओतुर् विडालो मार्जारो वृषदंशक आखुमुक् ।

त्रयो गौधेर-गौधार-गौधेया गोधिकाऽऽत्मजे ॥

3 An iguana.

2 A porcupine.

3 His quills.

2 A swift antelope.

3 A wolf.

5 A deer or

antelope.

1 Belonging to a
doe.

७ श्रावित् तु शल्यस्, तल्-लोन्नि शलली शललं शलम् ।

वातप्रमीर् वातमृगः, कोकस् त्वीहामृगो वृकः ॥

८ मृगे कुरङ्ग-वातायु-हरिणाऽजिनयोनयः ।

ऐणेयमेण्याश् चर्माऽऽद्यमेणस्यैणमुमे त्रिषु ॥ 1 Belonging
to a buck.

- 1 Sorts of deer, of which the hides are used. ९ कदली कन्दली चीनश् चमूरु-प्रियकावपि ।
समूरुश् चेति हरिणा अमी अजिनयोनयः ॥
- 1 Various sorts of deer. १० कृष्णसार-रुरु-न्यङ्कु-रङ्कु-शम्बर-रौहिषाः ।
गोकर्ण-प्रपतैण-श्य-रोहिताश् चमरो मृगाः ॥
- 1 Various animals. A beast in general. ११ गन्धर्वः शरभो रामः सृमरो गवयः शशः ।
इत्याऽऽदयो मृगेन्द्राऽऽद्या गवाऽऽद्याः पशुजातयः ॥
- 8 A rat. 'अधोगन्ता तु खनको वृकः पुन्ध्वज उन्दुरः ॥'
- 2 A mouse, or small rat. १२ उन्दुरर् मूपकोऽप्याखुर, गिरिका बालमूपिका ।
हुहुन्दरी गन्धमुखी दीर्घतुण्डी दिवान्धिका ॥
- 2 A lizard, chameleon, &c. १३ सरटः कृकलासः स्यान्, मुसली गृहगोधिका । 2 A small house-lizard.
- 4 A spider. लूता ब्रौ तन्तुवायोर्णनाभ-मर्कटकाः समाः ॥
- 2 An insect. १४ नीलङ्गुस् तु कृमिः, कर्णजलौकाः शतपशुभे ।
1 A centipede. वृश्चिकः शुक्रकीटः स्यादलि-द्रुणौ तु वृश्चिके ॥
2 A caterpillar. 3 A scorpion.
- 3 A dove or pigeon. १५ पारावतः कलरवः कपोतो, ऽथ शशादनः ।
3 A hawk or falcon. पत्री श्येन, उलूकस् तु वायसाराति-पेचकौ ॥
8 An owl. 'दिवान्धः कौशिको ब्रूको दिवाभीतो निशाटनः ॥२॥'
- 2 A sky-lark. १६ व्याघ्राटः स्याद् भरद्वाजः, खञ्जरीटस् तु खञ्जनः ।
2 A wagtail. लोहपृष्ठस् तु कङ्कः स्याद्, थ चाषः किकीदिविः ॥
2 A heron. 2 A blue jay.
- 3 The forktailed shrike. १७ कलिङ्ग-भृङ्ग-धूम्याटा, अथ स्याच्छतपत्रकः । 2 A wood-pecker.
- 3 Pipihā. दार्वाघाटो, ऽथ सारङ्गः स्तोककश् चातकः समाः ॥
- 4 A gallinaceous fowl. १८ कृकवाकुस् ताम्रचूडः कुकुटश् चरणायुधः ।
- 2 A sparrow. १९ चटकः कलविङ्कः स्यात्, तस्य स्त्री चटका, तयोः ।
1 Its female. पुमपत्ये चाटकैरः, स्यपत्ये चटकैव सा ॥ 1 male and 1 female.
- Their offspring

- 2 Numidian crane. २० कर्करेटुः करेटुः स्यात्, कृकण-क्रकरौ समौ । 2 Cder.
4 The black cuckoo. वनप्रियः परभृतः कोकिलः पिक इत्यपि ॥
- 13 A crow. २१ काके तु करटाऽरिष्ट-बलिपुष्ट-सकृत्प्रजाः ।
ध्वाङ्क्षाऽऽत्मघोष-परभृद्-बलिभुग्-वायसा अपि ॥
' स एव च चिरञ्जीवी चैकदृष्टिश् च मौकुलिः ॥ '
- 2 A raven. २२ द्रोणकाकस् तु काकोलो, दात्यूहः कालकण्ठकः ।
2 A gallinule. आतापि- चिल्लौ, दाक्षाय्य-गृध्रौ, कीर-शुकौ समौ ॥
2 A kite. 2 A vulture. २३ कृङ्क्रौञ्चो, ऽथ वकःकह्वः, पुष्कराऽऽ हस् तु सारसः ।
2 A parrot. कोकश् चक्रश् चक्रवाको रथाङ्गाऽऽहय-नामकः ॥
2 A curlew. २४ कादम्बः कलहंसः स्यादुत्क्रोश-कुररौ समौ ।
2 A crane. 2 The Indian crane. हंसास् तु श्वेतगरुतश् चक्राङ्गा मानसौकसः ॥
4 The ruddy goose. २५ राजहंसास् तु ते चञ्चु-चरणैर् लोहितैः सिताः ।
2 A drake. मलिनैर् मल्लिकाक्षास् ते, धार्तराष्ट्राः सितेतरैः ॥
2 An osprey. २६ शरारिराटिराडिश् च, बलाका विसकण्ठिका ।
4 Geese. हंसस्य योषिद् वरटा, सारसस्य तु लक्ष्मणा ॥ ^{1 A female} ^{Indian crane.}
- 1 Varieties of geese. २७ जतुका ऽजिनपत्रा स्यात्, परोष्णी तैलपायिका ।
3 Sarali. वर्वणा मक्षिका नीला, सरघा मधुमक्षिका ॥
- 2 A small crane. २८ पतङ्गिका पुत्तिका स्याद्, दंशस् तु वनमक्षिका ।
Female duck or goose. दंशी तज्-जातिरल्पा स्याद्, गन्धोली वरटा द्वयोः ॥
- 2 A bat. २९ भृङ्गारी शीरुका चीरी झिल्लिका च समा इमाः ।
2 A cock-roach. समौ पतङ्गशलभौ, खद्योतो ज्योतिरिङ्गणः ॥
2 A blue fly. ३० मधुव्रतो मधुकरो मधुलिण्-मधुपाऽलिनः ।
2 Bee. द्विरेफ-पुष्पलिङ्-भृङ्ग-षट्पद-भ्रमराऽलयः ॥
- 2 A small bee. ३१ मयूरो बर्हिणो बर्ही नीलकण्ठो भुजङ्गभुक् ।
2 A gadfly. शिखावलः शिखी केकी मेघनादानुलास्यपि ॥
2 A smaller sort of gadfly. 2 A wasp.
- 4 A cricket. ३२
- 2 A grass-hopper. ३३
- 2 A firefly. ३४
- 11 A large black bee. ३५
- 9 A peacock. ३६

- 1 His cry.
2 His crest.
3 His tail.
27 A bird in general.

३२ केका वाणी मयूरस्य, समौ चन्द्रक-मेचकौ । ^{1 The eye of his tail.}

शिखा चूडा, शिखण्डस् तु पिच्छ-वर्हे न-पुंसके ॥

३३ खगे विहङ्ग-विहग-विहङ्गम-विहायसः ।

शकुन्ति-पक्षि-शकुनि-शकुन्त-शकुन-द्विजाः ॥

३४ पतत्रि-पत्रि-पतग-पतत्-पत्ररथाऽण्डजाः ।

नगौको-वालि-विकिर-वि-विष्किर-पतत्रयः ॥

३५ नीडोद्भवा गरुत्मन्तः पित्सन्तो नभसंगमाः ।

तेषां विशेषा—हारीतो मद्रुः कारण्डवः प्लवः ॥

३६ तित्तिरिः कुक्कुभो लावो जीवञ्जीवश् च कोरकः ।

कोयष्टिकप् टिट्ठिभको वर्तको वर्तिकाऽऽदयः ॥

13 Various birds.

6 A wing.

2 Its root.

2 The beak.

3 Acts of flying.

3 An egg.

2 A nest.

7 Young of any animal.

3 A couple, male and female.

22 A flock or multitude.

३७ गरुत्-पक्षच्छदाः पत्रं पतत्रं च तनूरुहम् ।

स्त्री पक्षतिः पक्षमूलं, चञ्चुस् त्रोदिकभे स्त्रियौ ॥

३८ प्रडीनोड्डीन-संडीनान्येताः खग-गति-क्रियाः ।

पेशी कोशो द्वि-हीनेऽण्डं, कुलायो नीडम-स्त्रियाम् ॥

३९ पोतःपाकोऽर्भको डिम्भः पृथुकः शावकः शिशुः ।

स्त्रीपुंसौ मिथुनं द्वन्द्वं, युग्मं तु युगुलं युगम् ॥ ^{2 A pair or brace.}

४० समूहे निवह-व्यूह-संदोह-विसर-व्रजाः ।

स्तोमौघ-निकर-व्रात-वार-संघात-संचयाः ॥

४१ समुदायः समुदयः समवायश् चयो गणः ।

स्त्रियां तु संहतिर वृन्दं निकुरम्बं कदम्बकम् ॥

1 A multitude of similar things.

1 Of homogeneous animals.

1 Of other beings (men, etc.)

1 Of persons practising like duties.

४२ वृन्द-भेदाः—समैर् वर्गाः, संघ-सार्थौ तु जन्तुभिः । ^{1 Of animals.}

सजातीयैःकुलं, यूथं तिरश्चां पुन-नपुंसकम् ॥ ^{1 Of birds and beasts.}

४३ पशूनां समजो, ऽन्येषां समाजो, ऽथ सधर्मिणाम् ।

स्यान् निकायः, पुञ्ज-राशी तृकरः कूटमस्त्रियाम् ॥

^{4 A heap of grain, etc.}

Jangamawadi Math, Varanasi

Aut No. 1179

- Flocks of various animals. ४४ कापोत-शौक-मायूर-तैत्तिराऽऽदीनि तद्-गणे ।
 2 Domesticated (a bird or beast). गृहाऽऽसक्ताः पाक्षि-मृगाश् छेकास् ते गृह्यकाश् च ते ॥
 इति सिंहादि-वर्गः ५, अत्र मूलश्लोकाः ४४, श्लो० २॥

अथ नृवर्गः ६

- 6 Man : mankind. १ मनुष्या मानुषा मर्त्या मनुजा मानवा नराः ।
 5 Man ; or male. स्थुः पुमांसः पञ्चजनाः पुरुषाः पूरुषा नरः ॥
 11 A woman ; or female. २ स्त्री योपिद्वला योषा नारी सीमन्तिनी वधूः ।
 प्रतीपदर्शिनी वामा वनिता महिला तथा ॥
 12 Various descriptions of women. ३ विशेषास् त्वङ्गना भीरुः कामिनी वामलोचना ।
 2 A passionate woman. प्रमदा मानिनी कान्ता ललना च नितम्बिनी ॥
 4 An excellent woman. ४ सुन्दरी रमणी रामा, कोपना सैव भामिनी ।
 वरारोहा मत्तकाशिन्युत्तमा वरवर्णिनी ॥
 1 A queen. ५ कृताऽभिषेका महिषी, भोगिन्यो ऽन्या नृप-स्त्रियः ।
 1 Other wives of a king. पत्नी पाणिगृहीती च द्वितीया सहधर्मिणी ॥
 6 A wife or wedded woman. ६ भार्या जायाऽथ पुम्-भूम्नि दाराः, स्यात् तु कुटुम्बिनी ।
 2 A matron. पुरन्ध्री, सुचरित्रा तु सती साध्वी पतिव्रता ॥
 4 A virtuous faithful wife. ७ कृतसापत्निका ऽध्यूढा ऽधिविन्ना, ऽथ स्वयंवरा
 3 A superseded wife. पतिंवरा च वर्या, ऽथ कुलस्त्री कुलपालिका ॥ 2 A chaste woman.
 3 A bride choosing her husband. ८ कन्या कुमारी, गौरी तु नम्रिका ऽनागतार्तवा ।
 2 A maiden. स्यात् मध्यमा दृष्टरजाम्, तरुणी युवतिः समे ॥ 2 A young woman.
 3 A girl. ९ समाः स्नुषा-जनी-वध्वश्, चिरिण्टी तु सुवासिनी ।
 2 One arrived at puberty. इच्छावती कामुका स्याद्, वृषस्यन्ती तु कामुकी ॥
 3 A daughter-in-law. 2 A woman staying in her father's house. 2 One amorous or lustful
 2 A woman desirous of any thing.

- 1 One who goes to an assignation. १० कान्ताऽर्थिनी तु यः याति संकेते सा ऽभिसारिका ।
 8 A disloyal or unchaste woman. पुंश्चली धर्षिणी बन्धव्यसती कुलटेवरी ॥
 1 A childless woman. ११ स्वैरिणी पांशुला च, स्यादशिश्र्वा शिशुना विना ।
 1 One who has neither husband nor son. अवीरा निष्पतिसुता, विश्वस्ता-विधवे समे ॥ 2 A widow.
 3 A woman's female friend. १२ आलिः सखी वयस्या, ऽथ पतिवल्नी सभर्तृका ।
 2 A woman whose husband is living.
 2 Old or greyhaired. वृद्धा पलिकी, प्राज्ञी तु प्रज्ञा, प्राज्ञा तु धीमती ॥
 2 Intelligent. 2 Wise.
 1 The wife of the Sudra. १३ शूद्री शूद्रस्य भार्या स्याच्छूद्रा तज्-जातिरेव च । 1 A woman of the Sūdrā tribe.
 2 A milk-woman. आभीरी तु महाशूद्री जाति-पुं-योगयोः समा ॥
 2 A woman of the Vaisya tribe. १४ अर्याणी स्वयमर्या स्यात्, क्षत्रिया क्षत्रियाण्यपि ।
 2 One of the Kshatriya tribe.
 1 A female teacher. उपाध्यायाऽप्युपाध्यायी, स्यादाचार्याऽपि च स्वतः ॥
 2 A spiritual instructress.
 1 The wife of a spiritual preceptor. १५ आचार्यानी तु पुं-योगे, स्यादर्या, क्षत्रिया तथा ।
 1 Wife of a Vaisya. 1 Wife of a Kshatriya.
 2 Wife of a tutor. उपाध्यायान्युपाध्यायी, पोटा स्त्री-पुंस-लक्षणा ॥
 1 A masculine woman.
 2 Hero's wife. १६ वीरपत्नी वीरभार्या, वीरमाता तु वीरसूः ।
 2 A hero's mother.
 4 A woman who has borne a child. जातापत्या प्रजाता च प्रसूता च प्रसूतिका ॥
 1 A naked woman. १७ स्त्री नम्रिका कोटवी स्याद्, दूती-संचारिके समे ।
 2 A female messenger or go-between.
 1 A middle-aged widow. कात्यायन्यर्थ-वृद्धा या कापाय-वसना ऽथवा ॥
 1 A female artisan in another's house. १८ सैरन्ध्री पर-वेश्म-स्था स्व-वशा शिल्प-कारिका ।
 1 A female servant. असिकनी स्याद्वृद्धा या प्रेथ्या ऽन्तःपुर-चारिणी ॥
 4 A courtesan or harlot. १९ वारस्त्री गणिका वेश्या रूपाजीवा, ऽथ सा जनैः ।
 1 The head of a set of harlots. संकृता वारमुख्या स्यात्, कुट्टनी शम्भला समे ॥
 2 A bawd or procuress.
 3 A fortune-teller. २० विप्रभ्रिका स्त्रीक्षणिका दैवज्ञा, ऽथ रजस्वला ।
 8 A woman in her courses. स्त्रीधर्मिण्यविरात्रेयी मलिनी पुष्पवत्यपि ॥

- 3 The courses. २१ ऋतुमत्यभ्युदक्याऽपि, स्याद् रजः पुष्पमार्तवम् ।
 2 Longing, as in pregnancy. श्रद्धालुर्दोहदवती, निष्कला विगतार्तवा ॥ ² Past child-bearing.
- 4 Pregnant. २२ आपन्नसत्वा स्याद् गुर्विण्यन्तर्वत्नी च गर्भिणी ।
 1 An assemblage of harlots. गणिकाऽऽदेस् तु गाणिक्यं, गर्भिणं, यौवतं गणे ॥
 1—of pregnant women. 1—of young women.
- 2 A twice married woman. २३ पुनर्भूर दिधिपूरूढा द्विस् तस्या दिधिपुः पतिः ।
 1 Her second husband.
- 1 One in whose family she presides. स तु द्विजो ऽग्नेदिधिपूः सैव यस्य कुटुम्बिनी ॥
- 2 Son of an unmarried woman. २४ कानीनः कन्यकाजातः सुतो, ऽथ सुभगासुतः ।
 2 Son of an auspicious mother. सौभागिनेयः स्यात्, पारस्त्रिण्येयस् तु पर-स्त्रियाः ॥
 1 Son by another's wife.
- 1 Paternal aunt's son. २५ पैतृष्वसेयः स्यात् पैतृष्वस्त्रीयश् च पितृ-ष्वसुः ।
 1 Maternal aunt's son. सुतो, मातृ-ष्वसुश् चैव, वैमात्रेयो विमातृजः ॥
 1 Step-mother's son.
- 5 A bastard. २६ अथ बान्धकिनेयः स्याद् बन्धुलश् चाऽसतीसुतः ।
 1 A son of a female beggar. कौलटेरः कौलटेयो, भिक्षुकी तु सती यदि ॥
- 5 A son. २७ तदा कौलटिनेयो ऽस्याः कौलटेयोऽपि चाऽऽत्मजः ।
 आत्मजस् तनयः सूनुः सुतः पुत्रः, स्त्रियां त्वमी ॥
- 5 A daughter. २८ आहुर दुहितरं सर्वे, ऽपत्यं तोकं तयोः समे ।
 2 Offspring, male or female.
- 2 A legitimate son. स्व-जाते त्वौरसोरस्यौ, तातम् तु जनकः पिता ॥
- 3 Father. २९ जनयित्री प्रसू माता जननी, भगिनी स्वसा ।
 4 Mother. नानान्दा तु स्वसा पत्युर्, नप्त्री पौत्री सुतात्मजा ॥
- 2 Sister. ३० भार्यास् तु भ्रातृ-वर्गस्य यातरः स्युः परस्परम् ।
 1 Husband's sister. प्रजावती भ्रातृजाया, मातुलानी तु मातुली ॥
- 3 Grand-daughter. ३१ पति-पत्न्योः प्रसूः श्वश्रूः, श्वशुरस् तु पिता तयोः ।
 1 Husband's brother's wife. पितुर् भ्राता पितृव्यः स्यान्, मातुर् भ्राता तु मातुलः ॥
- 1 Brother's wife. ३२ पति-पत्न्योः प्रसूः श्वश्रूः, श्वशुरस् तु पिता तयोः ।
 2 Maternal uncle's wife. पितुर् भ्राता पितृव्यः स्यान्, मातुर् भ्राता तु मातुलः ॥
- 1 Mother-in-law. ३३ पति-पत्न्योः प्रसूः श्वश्रूः, श्वशुरस् तु पिता तयोः ।
 1 Father-in-law. पितुर् भ्राता पितृव्यः स्यान्, मातुर् भ्राता तु मातुलः ॥
- 1 Paternal uncle. ३४ पति-पत्न्योः प्रसूः श्वश्रूः, श्वशुरस् तु पिता तयोः ।
 1 Maternal uncle. पितुर् भ्राता पितृव्यः स्यान्, मातुर् भ्राता तु मातुलः ॥

- 1 Wife's brothers. ३२ इयालाः स्युर् भ्रातरः पत्न्याः, स्वामिनो देवृ-देवरौ ।
 2 Husband's brother.
 2 Sister's son. स्वस्त्रीयो भागिनेयः स्याज्, जामाता दुहितुः पतिः ॥
 1 Daughter's husband.
 2 Father's father. ३३ पितामहः पितृपिता, तत्-पिता प्रपितामहः ।
 1 His father.
 1 Maternal grand- मातुर् मातामहाऽऽद्येवं, सपिण्डास् तु सनाभयः ॥^{2 Kins-}
 father. men.
 4 A brother of the ३४ समानोदर्य-सोदर्य-सगर्भ्य-सहजाः समाः ।
 whole blood.
 6 A distant kins- सगोत्र-वान्धव-ज्ञाति-वन्धु-स्व-स्वजनाः समाः ।
 man.
 1 Relationship. ३५ ज्ञातेयं, वन्धुता, तेषां क्रमाद् भाव-समूहयोः ।^{1 An aggre-}
gate of kinsmen.
 4 A husband. धवः प्रियः पतिर् भर्ता, जारस् तूपपतिः समौ ॥
 1 A paramour.
 1 An adulterine. ३६ अ-मृते जारजः कुण्डो, मृते भर्तरि गोलकः ।
 1 A widow's bastard.
 2 A brother's son. भ्रात्रीयो भ्रातृजो, भ्रातृभगिन्यौ भ्रातराबुभौ ॥
 2 Brother and sister.
 4 Father and ३७ मातापितरौ पितरौ मातरपितरौ प्रसूजनयितारौ ।
 mother.
 2 Husband's or ३८ श्वश्रूश्चशुरौ श्वशुरौ, पुत्रौ पुत्रश् च दुहिता च ॥
 wife's father 1 Son and daughter.
 and mother.
 4 Husband and ३९ दम्पती जम्पती जायापती भार्यापती च तौ ।
 wife.
 2 The womb. गर्भाशयो जरायुः स्यादुल्बं च कललो ऽस्त्रियाम् ॥
 2 Amnion.
 2 The last month ४० सूतिमासो वैजननो, गर्भो भ्रूण इमौ समौ ।
 of gestation.
 2 A fetus. तृतीयाप्रकृतिः पण्डः क्लीबः पण्डो नपुंसके ॥
 5 A eunuch.
 3 Childhood. ४० शिशुत्वं शैशवं बाल्यं, तारुण्यं यौवनं समे ।^{2 Youth or}
 3 Old age. man-hood.
 2 An assemblage ४१ पलितं जरसा शौक्ल्यं केशादौ, विस्त्रसा जरा ।
 of old men.
 1 Greyness of hair.
 2 Decrepitude.
 4 An infant. स्यादुत्तानशया डिम्भास्तनपा च स्तनन्धयी ॥
 2 A child. ४२ बालम्-तु स्यान् माणवको, वयःस्थम् तरुणो युवा ।
 3 A young man.
 6 An old man. प्रवयाः स्थविरो वृद्धो जीनो जीर्णो जरन्नपि ॥

- 3 One very aged. ४३ वर्षीयान् दशमी ज्यायान्, पूर्वजस् त्वधियोऽग्रजः ।
 3 Elder brother; first born. जघन्यजे स्युः कनिष्ठ-यवीयोऽवरजानुजाः ॥
 5 Younger brother. ४४ अमांसो दुर्बलश् छातो, बलवान् मांसलोऽसलः ।
 3 Feeble; thin. तुन्दिलम् तुन्दिभम् तुन्दी बृहत्कुक्षिः पिचिण्डिलः ॥
 3 Strong; lusty. ४५ अवटीटोऽवनादश् चाऽवभ्रटो नतनासिके । ^{2 Flac-}
 5 Corpulent; pot-
 bellied. cid.
 4 Flat-nosed. ४६ विकलाङ्गस् त्वपोगण्डः, खर्वो ह्रस्वश् च वामनः ।
 3 Having much, or
 fine, hair. खरणाः स्यात् खरणसो, विग्रम् तु गतनासिकः ॥
 2 Deformed. ४७ खुरणाः स्यात् खुरणसः, प्रजुः प्रगतजानुकः । ^{2 Bandy-}
 3 A dwarf. खरणाः स्यात् खरणसो, विग्रम् तु गतनासिकः ॥
 2 Sharp-nosed. ४८ स्यादेडे वधिरः, बुब्जे गडुलः, कुकरे कुणिः । ^{2 Having a}
 2 Noseless. ४९ बलिरः केकरे, खोडे खञ्जस्, त्रिषु जराऽवराः । ^{crooked arm.}
 2 Having a nose
 like a hoof. ५० अनामयं स्यादारोग्यं, चिकित्सा, रुक्प्रतिक्रिया ।
 2 Long shanked. ५१ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 2 Knock-kneed. ५२ स्त्री क्षुत् क्षुतं क्षवः पुंसि, कासम् तु क्षवथुः पुमान् ।
 2 Deaf. ५३ किलास-सिध्मे, कच्छां तु पाम-पामे विचर्चिका ।
 2 Hump-backed. ५४ व्रणोऽस्त्रियामीर्ममरुः क्लीवे, नाडीव्रणः पुमान् ।
 2 Small, short, or
 thin. ५५ कोठो मण्डलकं, कुष्ठ-श्वित्रे, दुर्नामकाऽर्शसी ॥ ^{2 Hemor-}
 2 Squint-eyed. ५६ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 2 Lame ५७ स्त्री क्षुत् क्षुतं क्षवः पुंसि, कासम् तु क्षवथुः पुमान् ।
 2 A freckle or mark. ५८ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 2 A mole or spot. ५९ स्त्री क्षुत् क्षुतं क्षवः पुंसि, कासम् तु क्षवथुः पुमान् ।
 2 Health. ६० स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 2 Physicking. ६१ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 5 Medicament. ६२ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 7 A disease. ६३ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 3 Pulmonary consump-
 tion. ^{2 Catarrh.} ६४ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 3 Sneezing. ६५ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 2 Cough. ६६ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 3 Intumescence. ६७ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 2 Kibe. ६८ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 2 Blotch. ६९ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 4 Scab. ७० स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 3 Itch. ७१ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 2 Boil. ७२ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 3 Sore or wound. ७३ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 1 Ulcer. ७४ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 1 Ringworm. ७५ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।
 2 White Leprosy. ७६ स्त्री रुग् रुजा चोपताप-रोग-व्याधि-गदाऽऽमयाः ।

- 2 Constipation. ५५ आनाहस् तु निवन्धः स्याद्, ग्रहणीरुक् प्रवाहिका ।
 2 Diarrhoea.
 3 Vomiting. प्रच्छर्दिका वमिष् च स्त्री पुमांस्तु वमथुः समाः ॥
 Various diseases. ५६ व्याधि-भेदा-विद्रधिः स्त्री ज्वर-मेह-भगन्दराः ।
 1 Abscess. 1 Fever. Diabetes. Fistula.
 2 Elephantiasis. 'श्रीपदं पादवल्मीकं, केशघ्नस् त्विन्द्रलुप्तकः ॥'
 2 Baldness. अश्मरी मूत्रकृच्छ्रं स्यात्, पूर्वं शुक्राऽवधेस् त्रिषु ॥
 2 Stone. ५७ रोगहार्यगदङ्कारो भिषग्-वैद्यौ चिकित्सके ।
 1 Stricture. वार्तो निरामयः कृत्य उल्लाघो निर्गतो गदात् ॥
 5 A Physician. ५८ ग्लान-ग्लास्नु, आमयावी विकृतो व्याधितोऽपटुः ।
 4 Recovered from sickness. आतुरोऽभ्यमितोऽभ्यान्तः, समौ पामन-कच्छुरौ ॥
 2 Emaciated or weak. ५९ दद्गुणो दद्गुरोगी स्यादर्शोरोगयुतो दर्शसः । 2—with he-
 7 Diseased. 2—with dysentery. 2—with he-
 2 Scabby. 2—with he-
 2 Afflicted with herpes. ५९ दद्गुणो दद्गुरोगी स्यादर्शोरोगयुतो दर्शसः । 2—with he-
 2 Afflicted with gout or rheumatism. ५९ दद्गुणो दद्गुरोगी स्यादर्शोरोगयुतो दर्शसः । 2—with he-
 4 Blear-eyed. ६० स्युः क्लिन्नाक्षे चुल्ल-चिल्ल-पिल्लाः, क्लिन्नं ऽक्षिण चाप्यमी ।
 2 Insane. उन्मत्त उन्मादवति, श्लेष्मलः श्लेष्मणः कफी ॥
 3 Phlegmatic. ६१ न्युत्जो भुमे रुजा, वृद्धनाभौ तुन्दिल-तुन्दिभौ ।
 1 Gibbous from disease. 2 Having an elevated navel.
 2 Having blotches. किलासी सिध्मलो, ऽन्धो ऽरुक्, मूर्च्छाले मूर्तमूर्च्छितौ ॥
 2 Blind. 3 Fainting. ६२ शुक्रं तेजो-रेतसी च बीज-वीर्येन्द्रियाणि च ।
 6 Seed. ६२ शुक्रं तेजो-रेतसी च बीज-वीर्येन्द्रियाणि च ।
 2 Bile. 2 Phlegm. मायुः पित्तं, कफः श्लेष्मा, स्त्रियां तु त्वगस्रग्धरा ॥
 2 The skin. ६३ पिशितं तरसं मांसं पललं क्रत्रयमामिषम् ।
 6 Flesh. ६३ पिशितं तरसं मांसं पललं क्रत्रयमामिषम् ।
 3 Dry flesh. उत्तमं शुष्कमांसं स्यात् तत् वल्लूरं त्रि-लिङ्गकम् ॥
 7 Blood. ६४ रुधिरं ऽसृग-लोहितास्र-रक्त-क्षतज-शोणितम् ।
 2 The heart. ६४ रुधिरं ऽसृग-लोहितास्र-रक्त-क्षतज-शोणितम् ।
 3 Fat. ६५ पश्चाद्-ग्रीवा-शिरा मन्या, नाडी तु धमनिः शिरा ।
 1 Muscles at the nape of the neck. 3 A nerve tendon or gut.
 2 Lungs. 2 The brain. तिलकं क्लोम, मस्तिष्कं गोर्दं, किट्टं मलोऽन्नियाम् ॥
 2 An excretion.

- 2 Entrails.
2 The spleen.
2 A tendon or muscle.
3 Saliva.
1 Rheum of the eyes.
2 Dirt of nose.
1 Cerumen.
2 Urine.
9 Faeces.
- 2 The skull; cranium.
3 Any bone.
2 The skeleton.
2 The back-bone.
2 The skull; or bones of the head.
4 A limb or member.
12 The body.
- 2 Point of the foot.
4 A foot.
2 The ancles.
1 A heel.
2 A leg.
3 A knee.
2 A thigh.
1 The plubis.
3 The anus.
1 The abdomen.
5 The hip and loins.
1 A woman's buttocks.
1 Mons veneris.
1 Cavities of the loins.
2 The buttocks.
1 Parts of generation.
2 Vulva.
4 Penis.
3 The scrotum.
1 Osmnominaturm
5 The belly.
2 The paps.
2 A nipple.
5 The bosom.
- ६६ अन्नं पुरीतत्, गुल्मस् तु प्लीहा पुंस्यथ वल्लसा ।
स्नायुः स्त्रियां, कालखण्ड-यकृती तु समे इमे ॥ 2 The liver.
६७ सृणिका स्यन्दिनी लाला, दूषिका नेत्रयोर म्लम् ।
'नासामलं तु सिङ्घाणं, पिञ्जूपं कर्णयोर्मलम् ।' (१)
मूत्रं प्रस्ताव, उच्चाराऽवस्करो शमलं शकृत् ॥
६८ पुरीषं गूथ-वर्चस्कम-स्त्री विष्टा-विशौ स्त्रियौ ।
स्यात् कर्परः कपालोऽस्त्री, कीकसं कुल्यमस्थि च ॥
६९ स्याच्छरीरास्त्रि कङ्कालः, पृष्टास्थि तु कशेरुका ।
शिरोस्थनि करोटिः स्त्री, पार्श्वास्थनि तु पर्शुका ॥ 2 A rib.
७० अङ्गं प्रतीकोऽवयवोऽपघनो, ऽथ कलेवरम् ।
गात्रं वपुः संहननं शरीरं वर्ष्म विग्रहः ॥
७१ कायो देहः क्लीब-पुंसोः स्त्रियां मूर्तिस् तत्तुस् तनूः ।
पादाग्रं प्रपदं, पादः पदङ्घ्रिश् चरणोऽस्त्रियाम् ॥
७२ तद्-ग्रन्थी घुटिके गुल्फौ, पुमान् पार्णिस् तयोरधः ।
जङ्घा तु प्रसृता, जानूरुर्वाऽष्ठीवद-स्त्रियाम् ॥
७३ सक्थि क्लीवे पुमानूरुस्, तत्-संधिः पुंसि वङ्क्ष्णः । 1 The groin.
गुदं त्वपानं पायुर् ना, वस्तिर् नाभेरधो द्वयोः ॥
७४ कटा ना श्रोणिफलकं, कटिः श्रोणिः कुक्ष्यती ।
पश्चान् नितम्बः स्त्री-कट्याः, क्लीवे तु जघनं पुरः ॥
७५ कूपकौ तु नितम्ब-स्थौ द्वय-हीने कुकुन्दरे ।
स्त्रियां स्फिचौ कटिप्रोस्थावुपस्थो वक्ष्यमाणयोः ॥
७६ भगं योनिर् द्वयोः, शिश्रो मेण्ड्रो मेहन-शेफसी ।
मुष्कोऽण्डकोशो वृषणः, पृष्ठ-वंशाऽधरे त्रिकम् ॥
७७ पिचण्ड-कुक्षी जठरोदरं तुन्दं, स्तनौ कुचौ ।
चूचुकं तु कुचाग्रं स्यान्, न ना क्रोढं भुजान्तरम् ॥

- 1 The back. ७८ उरो वत्सं च वक्षश् च, पृष्ठं तु चरमं तनोः ।
 3 A shoulder; scapula. स्कन्धो भुजशिरोऽसोऽस्त्री, संधी तस्यैव जनुणी ॥
 1 The collar bones. ७९ बाहुमूले उभे कक्षौ, पार्श्वम-स्त्री तयोरधः ।
 2 The arm-pits. १ A side. मध्यमं चाऽवलम्बं च मध्योऽस्त्री, द्वौ परौ द्वयोः ॥
 3 The waist. ८० भुज-बाहु प्रवेष्टो दोः, स्यात् कफोणिम् तु कूर्परः ।
 4 An arm. अस्योपरि प्रगण्डः स्यात्, प्रकोष्ठम् तस्य चाप्यधः ॥
 3 An elbow. ८१ मणि-बन्धादा-कनिष्ठं करस्य करभो वहिः ।
 1 Humerus. पञ्चशाखः शयः पाणिम्, तर्जनी स्यात् प्रदेशिनी ॥
 1 A fore-arm. ८२ अङ्गुल्यः करशाखाः स्युः, पुंस्यङ्गुष्ठः प्रदेशिनी ।
 1 Metacarpus. 1 A hand. मध्यमाऽनामिका चापि कनिष्ठा चेति ताः क्रमात् ॥
 2 A fore finger. 2 Fingers. ८३ पुनर्भवः कररुहो नखोऽस्त्री नखरोऽस्त्रियाम् ।
 1 The several fingers. 1 Thumb and others. प्रादेश-ताल-गोकर्णाम् तर्ज्याऽऽदि-युते तते ॥
 4 A nail. ८४ अङ्गुष्ठं स-कनिष्ठे स्याद् वितस्तिर् द्वादशाङ्गुलः ।
 1 A short span of three kinds. पाणौ चपेट-प्रतल-प्रहस्ता विस्तृताऽङ्गुली ॥
 2 A long span. 3 The palm with extended fingers. ८५ द्वौ संहतौ संहतलः प्रतलौ वाम-दक्षिणौ ।
 1 Both such palms joined. 1 The palm bent. पाणिर् निकुञ्जः प्रसृतिस्, तौ युतावञ्जलिः पुमान् ॥
 1 A cubit. ८६ प्रकोष्ठे विस्तृत-करं हस्तो, मुष्ट्या तु बद्धया । 1 Both such palms joined.
 1 A short cubit. स रत्निः स्यादरत्निस् तु निष्कनिष्ठेन मुष्टिना ॥
 1 An intermediate one. ८७ व्यामो बाहोः स-करयोस् ततयोस् तिर्यगन्तरम् ।
 1 A fathom. ऊर्ध्व-विस्तृत-दोष-पाणि-नृ-माने पौरुषं त्रिषु ॥
 1 The measure of a man's reach. ८८ कण्ठो गलो, ५ ग्रीवायां शिरोधिः कन्धरेत्यपि ।
 2 The throat. कम्बुग्रीवा त्रि-रेखा सा, ५ घाटा कृकाटिका ॥
 3 The neck. 3 Back of the neck.
 1 One streaked with three lines. ८९ वक्त्राऽऽस्ये वदनं तुण्डमाननं लपनं मुखम् ।
 7 Face. क्लीबे घ्राणं गन्धवहा घोणा नासा च नासिका ॥
 5 The nose.

- 4 The lips. ९० ओष्ठाधरौ तु रदनच्छदौ दशनवाससी ।
 1 The chin. अधस्ताच् चिवुकं, गण्डौ कपोलौ, तत्-परा हनुः ॥ 1 The jaw.
 2 The cheeks. ९१ रदना दशना दन्ता रदास्, तालु तु काकुदम् ।
 4 Teeth. रसज्ञा रसना जिह्वा, ग्रान्ताबोष्ठस्य सूक्ष्मिणी ॥
 2 The palate. १२ ललाटमलिकं गोधिरुध्वं दृग्म्यां भ्रुवौ स्त्रियौ ।
 3 The tongue. कूर्चमस्त्री भ्रुवोर् मध्यं, तारकाऽक्षः कनीनिका ॥ 1 Pupil of the eye.
 1 The corners of the mouth. ९३ लोचनं नयनं नेत्रमीक्षणं चक्षुरक्षिणी ।
 3 The forehead. दृग्-दृष्टी चाऽस्र नेत्राम्बु रोदनं चाऽस्रमश्रु च ॥
 1 The eyebrows. ९४ अपाङ्गौ नेत्रयोर्न्तौ, कटाक्षोऽपाङ्ग-दर्शने ॥ 1 A glance or sidelong look.
 1 Space between the eye-brows. कर्ण-शब्दग्रहौ श्रोत्रं श्रुतिः स्त्री श्रवणं श्रवः ॥
 8 An eye. ९५ उत्तमाङ्गं शिरः शीर्षं मूर्धा ना मस्तकोऽस्त्रियाम् ।
 5 A tear. चिकुरः वृन्तलो बालः कचः केशः शिरोरुहः ॥
 1 The outer corners of the eyes. ९६ तद्-वृन्दे कैशिकं कैश्यमलकाश् चूर्णकुन्तलाः । 2 Curls.
 6 An ear. ते ललाटे भ्रमरकाः, काकपक्षः शिखण्डकः ॥ 2 Locks, left at the tonsure.
 5 The head. ९७ कवरी केशवेशो, ऽथ धम्मिल्लः संयताः कचाः ।
 6 Hair. शिखा चूडा केशपाशी, व्रतिनस् तु सटा जटा ॥
 2 Hair-collection of hair. 2 An ascetic's clotted hair.
 1 The same on the forehead. ९८ वेणिः प्रवेणी, शीर्षण्य-शिरस्यौ विशदे कचे ।
 2 A braid or tress. पाशः पक्षश् च हस्तश् च कलापार्थाः कचात् परे ॥
 1 Braided hair. 3 Much or ornamented hair.
 3 A lock left on the crown of the head. ९९ तनूरुहं रोम लोम, तद्-वृद्धौ श्मश्रु पुम-मुखे ।
 2 Unornamented hair. आकल्प-वेपौ नेपथ्यं प्रतिकर्म प्रसाधनम् ॥
 2 Clean and un-entangled hair. १०० दशैते त्रिष्वलङ्कृताऽलङ्करीणुश् च, मण्डितः ।
 3 Hair of the body. प्रसाधितोऽलङ्कृतश् च भूषितश् च परिष्कृतः ॥
 1 The beard. १०१ विभ्राट् भ्राजिष्णु-रोचिष्णू, भूषणं स्यादलङ्किया ।
 5 Dress or embellishment. अलङ्कारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 5 Adorned. १०२ विभ्राट् भ्राजिष्णु-रोचिष्णू, भूषणं स्यादलङ्किया ।
 2 Act of adorning. अलङ्कारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥
 3 Elegant. १०३ विभ्राट् भ्राजिष्णु-रोचिष्णू, भूषणं स्यादलङ्किया ।
 5 Ornaments ; jewels or trinkets. अलङ्कारस् त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥

- 2 A crest. १०२ मण्डनं चाथ मुकुटं किरीटं पुन-नपुंसकम् ।
 3 A gem on the crest. चूडामणिः शिरोरत्नं, तरलो हार-मध्य-गः ॥
 1 The middle gem of a string.
 1 A trinklet for the hair. १०३ वालपाश्या पारित्य्या, पत्रपाश्या ललाटिका ।^{for the forehead.}
 2—for the ear. कर्णिका तालपत्रं स्यात्, कुण्डलं कर्णवेष्टनम् ॥
 2 An ear-ring.
 2 A collar. १०४ त्रैवेयकं कण्ठभूषा, लम्बनं स्यात् ललन्तिका ।
 2 A necklace. स्वर्णः प्रालम्बिका, ऽथोरःसूत्रिका मौक्तिकैः कृता ॥
 1 A golden one. १०५ हारो मुक्तावली, देवच्छन्दो ऽसौ शत-यष्टिका ।
 1 One of Pearls. 1 One composed of 100 strings.
 2 A garland of pearls etc. हार-भेदा-यष्टि-भेदाद् गुच्छ-गुच्छार्ध-गोस्तनाः ॥
 Garlands of various sorts.
 1 A single string. १०६ अर्धहारो माणवक, एकावल्येक-यष्टिका ।
 1 One containing 27 pearls. सैव नक्षत्रमाला स्यात् सप्तविंशति-मौक्तिकैः ॥
 4 A bracelet. १०७ आवापकः पारिहार्यः कटको वलयो ऽस्त्रियाम् ।
 2 Ornament of the arm. केयूरमङ्गदं तुल्ये, अङ्गुलीयकमूर्मिका ॥
 2 A finger-ring. १०८ साऽक्षरा ऽङ्गुलिमुद्रा स्यात्, कङ्कणं करभूषणम् ।
 1 A seal ring. स्त्री-कट्यां मेखला काञ्ची सप्तकी रशना तथा ॥
 2 Ornament of the wrist. १०९ क्लीवे सारसनं चाऽथ पुंस-कट्यां शृङ्खलं त्रिषु ।^{1 A man's belt.}
 5 A woman's girdle. पादाङ्गदं तुलाकोटिर् मञ्जीरो नूपुरो ऽस्त्रियाम् ॥
 6 Ornament of the feet. ११० हंसकः पादकटकः, किङ्किणी क्षुद्रघण्टिका ।
 2 Bells or tinkling ornaments. त्वक्-फल-कृमि- रोमाणि वस्त्रयोनिर्, दश त्रिषु ॥
 1 Materials of cloth. १११ वालकं क्षौमाऽऽदि, फालं तु कार्पासं वादरं च तत् ।
 1 Made of bark. कौशेयं कृमिकोशोत्थं, राङ्गवं मृग-रोम-जम् ॥
 3 Made of cotton. ११२ अनाहतं निष्प्रवाणि तन्त्रकं च नवाम्बरे ।
 1 Silken. तत् स्यादुद्गमनीयं यद् धौतयोर् वस्त्रयोर् युगम् ॥
 1 Woolen. ११३ पत्रोर्णं धौत-कौशेयं बहु-मूल्यं महाधनम् ।^{1 Any thing precious.}
 4 New and unbleached cloth. क्षौमं दुकूलं स्याद्, द्वे तु निवीतं प्रावृतं त्रिषु ॥
 1 A pair of bleached cloth.
 1 Bleached silk.
 2 Wove silk.
 2 A veil or mantle.

- 2 Ends of a cloth. ११४ स्त्रियां बहुल्वे वस्त्रस्य दशाः स्युर वस्तयो द्वयोः ।
 3 Length.
 2 Width. दैर्घ्यमायाम आरोहः, परिणाहो विशालता ॥
- 2 Old cloth. ११५ पटच्चरं जीर्णवस्त्रं, समौ नक्तक-कर्पटौ ।² Dirty or tattered cloth.
- 6 Cloth. वस्त्रमाच्छादनं वासश् चैलं वसनमंशुकम् ॥
- 2 Fine cloth. ११६ सुचेलकः पटो ऽस्त्री स्याद्, वराशिः स्थूलशाटकः ।
 2 Coarse cloth.
 2 A cover or wrapper. निचोलः प्रच्छदपटः, समौ रल्लक-कम्बलौ ॥² A blanket.
- 4 Lower garment. ११७ अन्तरीयोपसंन्यान-परिधानान्यधोऽंशुके ।
- 5 Upper garment. द्वौ प्रावारोत्तरासङ्गा समौ बृहत्तिका तथा ॥
- 2 A bodice. ११८ संन्यानमुत्तरीयं च, चोलः कूर्पासको ऽस्त्रियाम् ।
- 1 A warm cloak. नीशारः स्यात् प्रावरणे हिमाऽनिल-निवारणे ॥
- 1 A petti-coat. ११९ अधोऽरुक् वर-स्त्रीणां स्याच् चण्डातकम-स्त्रियाम् ।
- 1 A dress reaching to the feet. स्यात् त्रिष्वप्रापदीने तत् प्राप्नोत्याप्रपदं हि यत् ॥
- 2 An awning.
 1 A tent. १२० अ-स्त्री वितानमुल्लोचो, दृष्याऽऽयं वस्त्र-वेदमनि ।
- 3 A screen or wall of cloth. प्रतिसीरा जवनिका स्यात् तिरस्करिणी च सा ॥
- 2 Embellishment of person. १२१ परिकर्माऽङ्गसंस्कारः, स्यान् माष्टिर् मार्जना मृजा ।
- 3 Cleaning of it.
 2 Cleaning with perfumes. उद्धर्तनोत्सादने द्वे समे, आप्लाव आप्लवः ॥³ Bathing.
- 3 Perfuming.
 2 Reviving a fragrant person. १२२ स्नानं, चर्चा तु चार्चित्र्यं स्थासको, ऽथ प्रबोधनम् ।
- 2 Painting the person. अनुबोधः, पत्रलेखा पत्राङ्गुलिरिमे समे ॥
- 4 A circle on the fore-head. १२३ तमालपत्र-तिलक-चित्रकाणे विशेषकम् ।
- 11 Saffron. १२४ द्वितीयं च तुरीयं च न स्त्रियामथ कुङ्कुमम् ॥
- 6 Lac.
 2 Cloves. १२४ काश्मीरजन्माऽग्निशिखं वरं वाह्नीक-पीतने ।
- 3 A yellow fragrant wood. रक्त-संकोच-पिशुनं धीरं लोहितचन्दनम् ॥
- १२५ लाक्षा राक्षा जतु क्लीबे यावो ऽलक्तो दुमामयः ।
 लवङ्गं देवकुसुमं श्री-संज्ञमथ जायकम् ॥

- 7 A gallochum. १२६ कालीयकं च कालानुसार्यं चाथ समाऽर्थकम् ।
वंशिकाऽगुरु-राजर्ह-लोहं कृमिज-जोङ्गकम् ॥
- 2 A black kind. १२७ कालागुर्वगुरु स्यात् तु मङ्गल्या मल्लि-गन्धि यत् । ^{1 A very}
यक्षधूपः सर्जरसो राल-सर्वरसावपि ॥ ^{fragrant sort.}
- 5 Resin. १२८ बहुरूपो ऽप्यथ वृक्षधूप-कृत्रिमधूपकौ ।
तुरुष्कः पिण्डकः सिंहो यावनो ऽप्यथ पायसः ॥
- 2 Compounded perfume. १२९ श्रीवासो वृक्षधूपो ऽपि श्रीवेष्ट-सरलद्रवौ ।
मृगनाभिर् मृगमदः कस्तूरी चाथ कोलकम् ॥
- 4 Incense. १३० कङ्कोलकं कोशफलमथ कर्पूरम-स्त्रियाम् ।
घनसारश् चन्द्र-संशः सिताश्रो हिमवाल्का ॥
- 3 Musk. १३१ गन्धसारो मलयजो भद्रश्रीश् चन्द्रनो ऽस्त्रियाम् ।
तैलपर्णिक-गोशीर्षे हरिचन्दनम-स्त्रियाम् ॥
- 3 Bdellium. १३२ तिलपर्णी तु पत्राङ्गं रञ्जनं रक्तचन्दनम् ।
कुचन्दनं चाथ जातीकोश-जातीफले समे ॥
- 5 Camphor. १३३ कर्पूराऽगुरु-कस्तूरी-कङ्कोलैर् यक्षकर्दमः ।
गात्रानुलेपनी वर्तिर् वर्णकं स्याद् विलेपनम् ॥
- 4 Sandal wood. १३४ चूर्णानि वासयोगाः स्युर, भावितं वासितं त्रिषु ।
संस्कारो गन्ध-माल्याऽऽद्यैर् यः स्यात् तदधिवासनम् ॥
- Varieties of sandal wood. १३५ माल्यं माला-स्त्रजौ मूर्ध्नि, केश-मध्ये तु गर्भकः । ^{1 One worn in the hair.}
प्रभ्रष्टकं शिखा-लम्बि, पुरो-न्यस्तं ललामकम् ॥
- 5 Red sanders. १३६ प्रालम्ब्यमृजु-लम्बि स्यात् कण्ठाद्, वैकक्षिकं तु तत् ।
^{1 Or falling over the forehead.}
^{1 Or worn as a scarf.}
- 2 Mace. १३७ रचना स्यात् परिस्थन्द, आभोगः परिपूर्णता । ^{2 Or tied on the crown.}
उपधानं तूपवर्हः, शय्यायां शयनीय-वत् ॥
- 1 Perfumed paste. १३८
- 4 Perfume for the person. १३९
- 2 Powder. १४०
- 2 Perfumed. १४१
- 1 Adjusting with perfumes. १४२
- 3 A chaplet. १४३
- 1 One suspended from the middle lock. १४४
- 1 Or hung round the neck. १४५
- 2 completion or fullness. १४६
- 2 A pillow. १४७
- 3 A bed. १४८

- 4 A bedstead. १३८ शयनं, मञ्च-पर्यङ्क-पल्यङ्काः खट्वा समाः । 2 Decoration of
2 A ball to play with. गेन्दुकः कन्दुको, दीपः प्रदीपः, पीठमासनम् ॥ hair.
2 A lamp.
2 A chair or stool. १३९ समुद्रकः संपुटकः, प्रतिग्राहः पतद्रहः ।
2 A casket. प्रसाधनी कङ्कतिका, पिष्टातः पटवासकः ॥
2 A spitting pot. 2 Perfumed powder.
2 A comb.
3 A mirror. १४० दर्पणे मुकुराऽऽदर्शौ, व्यजनं तालवृन्तकम् ।
2 A fan. इति नृवर्गः ६, अत्र मूलश्लोकाः १३९ ॥, श्लो. १.

अथ ब्रह्म-वर्गः ७

- 9 Race or lineage. १ संततिर् गोत्र-जनन-कुलान्यभिजनाऽन्वयौ ॥
वंशोऽन्वयायः संतानो, वर्णाः स्युर ब्राह्मणाऽऽदयः ॥
1 Tribes or classes. २ विप्र-क्षत्रिय-विट्-शूद्राश् चातुर्वर्ण्यमिति स्मृतम् ॥
2 Sprung from any family. राजवीजी राजवंश्यो, वीज्यस् तु कुलसंभवः ॥
6 Of honourable parentage. 2 Sprung from a royal house.
३ महाकुल-कुलीनाऽऽर्य-सभ्य-सज्जन-साधवः ॥
1 The four orders. ब्रह्मचारी गृही वानप्रस्थो भिक्षुश् चतुष्टये ॥
1 An order, or religious state. ४ आश्रमो ऽस्त्री, द्विजात्यग्रजन्म-भूदेव-वाडवाः ॥
6 A man of the sacerdotal tribe.
1 One, practising the six-allowed acts. विप्रश् च ब्राह्मणो, ऽर्षो पट्कर्मा यागाऽऽदिभिर् वृतः ॥
22 Wise or learned. ५ विद्वान् विपश्चिद् दोषज्ञः सन् सुधीः कोविदो बुधः ॥
धीरो मनीषी ज्ञः प्राज्ञः संख्यावान् पण्डितः कविः ।
६ धीमान् सूरिः कृती कृष्टिर् लब्धवर्णो विचक्षणः ॥
दूरदर्शी दीर्घदर्शी, श्रोत्रियच्छान्दसौ समौ ।
‘मीमांसको जैमिनीये, वेदान्ती ब्रह्मवादिनि ॥१॥
वैशेषिके स्यादौलूख्यः, सौगतः शून्यवादिनिः ।’
‘नैयायिकम् त्वक्षपादः स्यात्, स्याद्वादिक आर्हकः ।
चार्वाक-लौकायतिकौ, सत्कार्ये सांख्य-कापिलौ ॥२॥
- 2 A priest conversant with scripture.
2 Mimamsaka.
2 Brahnavadin.
2 Vaisheshika.
2 Buddha.
2 Logicians.
2 Jain.
2 Nihilist.
3 Sankhyas.

- 2 Teacher. ७ उपाध्यायोऽध्यापको, ऽथ स्यान् निषेकाऽऽदि-कृद् गुरुः ।
 1 A spiritual parent मन्त्र-व्याख्या-कृदाचार्य, आदेष्टा त्वध्वरे व्रती ॥ ³ Sacrificer.
 1 An instructor in holy writ.
 1 Sacrificer in soma. ८ यष्टा च यजमानश् च, स सोमवति दीक्षितः ।
 2 One who sacrifices in due form. इज्याशीलो यायजूको, यज्वा तु विधिनेष्टवान् ॥
 1 Who does so in a certain form. 1 One who frequently sacrifices.
 9 स गीष्पतीष्टया स्थपतिः, सोमपीथी तु सोमपाः ।
 2 Who has drunk the juice of acid Asclepias.
 1 Who has bestowed all his wealth. सर्ववेदाः स येनेष्टो यागः सर्व-स्व-दक्षिणः ॥
 1 Who is completely learned. १० अनूचानः प्रवचने साऽङ्गे ऽधीती, गुरोस् तु यः ।
 1 Who has taken leave of his preceptor. लब्धाऽनुज्ञः समावृत्तः, सुत्वा त्वभिपवे कृते ॥
 1 Who has made ablutions.
 3 A pupil. ११ छात्राऽन्तेवासिनौ शिष्ये, शैक्षाः प्राथमकत्पिकाः ।
 2 Novices. एक-ब्रह्म-व्रताऽऽचारा मिथः सन्नह्यचारिणः ॥
 1 Fellow students.
 1 Spiritual brethren. १२ सतीर्थ्याम् त्वेक-गुरवश्, चितवानग्निमग्निचित् । ¹ Chayana
 2 Traditional instruction. पारम्पर्योपदेशे स्यादैतिह्यमितिहाऽन्ययम् ॥ ^{Sacrificer.}
 1 Untaught knowledge. १३ उपज्ञा ज्ञानमाद्यं स्याज्ज्ञात्वा ऽऽरम्भ उपक्रमः । ¹ Deliberate com-
 7 A sacrifice. यज्ञः सवो ऽध्वरो यागः सप्ततन्तुर मखः क्रतुः ॥ ^{mence-ment.}
 1 The great sacraments. १४ पाठो, होमश्, चाऽतिथीनां सपर्या, तर्पणं, बलिः ।
 एते पञ्च महायज्ञा ब्रह्मयज्ञाऽऽदि-नामकाः ॥
 9 An assembly or meeting. १५ समज्या परिपद् गोष्ठी सभा-समिति-संसदः ।
 1 A room in front of the offerings. आस्थानी क्लीवमास्थानं स्त्री-नपुंसकयोः सदः ॥
 1 By-standers. १६ प्राग्वंशः प्राग्विर-गेहात्, सदस्या विधि-दर्शिनः ।
 4 Members of the assembly. सभासदः सभास्ताराः सभ्याः सामाजिकाश् च ते ॥
 1 Reciters of the prayers. १७ अध्वर्यूद्गातृ-होतारो यजुः-साम-र्ग-विदः क्रमात् ।
 2 Officiating priest. आमीध्राऽऽद्या धनैर् वार्या ऋत्विजो याजकाश् च ते ॥

- 1 The altar. १८ वेदिः परिष्कृता भूमिः, समे स्थण्डिल-चत्वरे ।
 2 Sacrificial ground. चपालो यूषकटकः, कुम्वा सुगहना वृत्तिः ॥
 2 A ring on the post.
 1 An enclosure.
 2 Top of the post. १९ यूषाग्रं तर्म, निर्मन्थ्य- दारुणि त्वरणिर् द्वयोः । 1 Wood for
 3 Three sorts of sacred fire. दक्षिणामिर् गार्हपत्याऽऽहवनीयौ त्रयोऽग्नयः ॥ lighting a fire.
 1 The three sacred fires. २० अग्नि-त्रयमिदं त्रेता, प्रणीतः संस्कृतोऽनलः । 1 Fire consecrated by
 Sacrificial fire. समूह्यः परिचार्योपचाय्यावशौ प्रयोगिणः ॥ prayers.
 3 Sort of sacred fire. २१ यो गार्हपत्यादानीय दक्षिणाऽग्निः प्रणीयते ।
 3 The wife of fire. तस्मिन्नानाय्यो, ऽथाऽग्नायी स्वाहा च हुतभुक्तिप्रया ॥
 2 Prayer uttered to excite fire. २२ ऋक् सामिधेनी धार्या च या स्यादग्नि-समिन्धने ।
 1 Metre. गायत्री-प्रमुखं छन्दो, हव्य-पाके चरुः पुमान् ॥
 1 A prepared oblation for the gods.
 1 Curd of two milk whey. २३ आमिक्षा सा शृतोष्णे या क्षीरे स्याद् दधि-योगतः ।
 1 A leather fan. धवित्रं व्यजनं तद् यद् रचितं मृग-चर्मणा ॥
 1 Oblation of butter and curds. २४ पृषदाज्यं स-दध्याऽज्ये, परमान्नं तु पायसम् । 1—of rice. Milk
 1 Food of the gods and manes. हव्य-कण्ड्ये दैव-पित्र्ये अन्ने, पात्रं सुवाऽऽदिकम् ॥ and sugar.
 1 A vase or vessel.
 1 Various sorts. २५ ध्रुवोपभृज्जुहूर्, ना तु सुवो, भेदाः सुचः त्रियः ।
 1 A victim. उपाकृतः पशुरसौ योऽभिमन्थ्य क्रतौ हतः ॥
 3 Slain or immolated. २६ परंपराकं शमनं प्रोक्षणं च वधाऽर्थकम् ।
 1 An intended oblation. वाच्य-लिङ्गाः प्रमीतोपसंपन्न-प्रोक्षिता हते ॥
 1 Burnt as a sacrifice. २७ सान्नाय्यं हविरग्नौ तु हुतं त्रिषु वपदकृतम् ।
 1 An act of sacrifice. दीक्षाऽन्तोऽवभृथो यज्ञे, तत्-कर्माऽहं तु यज्ञियम् ॥
 1 Supplemental sacrifice. 1 Suitable to a sacrifice.
 1 Act of Sacrifice. २८ त्रिष्वथ क्रतु-कर्मेष्टं, पूर्तं खाताऽऽदि कर्म यत् । 1 of pious liberality.
 1 Remains of a sacrifice or oblation. अमृतं विघसो यज्ञशेष-भोजनशेषयोः ॥

13 Gift or donation.

२९ त्यागो विहापितं दानमुत्सर्जन-विसर्जने ।
विश्राणनं वितरणं स्पर्शनं प्रतिपादनम् ॥

1 Obsequies of a deceased person.

2 Gifts in honour of the deceased.

1 Monthly obsequies.

३० प्रादेशनं निर्वपणमपवर्जनमंहतिः ।

मृताऽर्थं तदहे दानं त्रिषु स्यादौर्ध्वदेहिकम् ॥

2 Research or inquiry.

4 Asking or begging.

1 A respectful oblation.

1 Proper for a guest.

6 A guest.

2 Getting up.

6 Worship.

4 Service.

4 Roaming.

2 Sipping.

4 Valmiki.

3 Viswamitra.

4 Vyāsa.

5 Order, method.

3 Neglect.

2 Meritorious act.

2 A fast.

1 Discrimination.

1 Joining both hands while reading the Vedas.

३१ पितृदानं निवापः स्याच्छ्राद्धं तत्-कर्म शास्त्रतः । ^{1 Funeral repast.}

अन्वाहार्यं मासिकं, ऽशो ऽष्टमो ऽहः कुतपो ऽस्त्रियाम् ॥

^{1 Eighth hour of the day.}

३२ पर्येषणा परीष्टिश्च चाऽन्वेपणा च गवेपणा । ^{2 Request or solicitation}

सनिम् त्वध्येपणा, याञ्चाऽभिज्ञस्तिर् याचनाऽर्थना ॥

३३ पद् तु त्रिष्वर्घ्यमर्घाऽर्थे, पाद्यं पादाय वारिणि । ^{1 Water for ablution of the feet.}

क्रमादातिथ्याऽऽतिथेये अतिथ्यर्थे ऽत्र साधुनि ॥

३४ स्युरावेशिक आगन्तुरतिथिर् ना गृहगते ।

‘प्राघूर्णिकः प्राघुणकश्च चाऽभ्युत्थानं तु गौरवम्’ ।

पूजा नमस्याऽपचितिः सपर्याऽर्चाऽर्हणाः समाः ॥

३५ वरिवस्या तु शुश्रूषा परिचर्या ऽप्युपासना ।

व्रज्या ऽटा ऽऽया पर्यटनं, चर्या त्वीर्या-पथे स्थितिः ॥

^{1 Perseverance in austerities.}

३६ उपस्पर्शस् त्वाचमनमथ मौनमभाषणम् । ^{2 Silence.}

‘प्राचेतसश्चाऽऽदिकविः स्यान्मैत्रावरुणिश्च सः ॥ ३ ॥

वाल्मीकिश्च चाऽथ गाधेयो विश्वामित्रश्च कौशिकः

व्यासो द्वैपायनः पाराशर्यः सत्यवतीसुतः’ ॥ ४ ॥

आनुपूर्वी स्त्रियां वा ऽऽवृत्-परिपाटी अनुक्रमः ।

३७ पर्यायश्च चाऽतिपातस् तुं स्यात् पर्यय उपात्ययः ।

नियमो व्रतम-स्त्री, तच् चोपवासाऽऽदि पुण्यकम् ॥

३८ औपवस्तं तूपवासो, विवेकः पृथगाऽऽत्मता ।

स्याद् ब्रह्मवर्चसं वृत्ताऽध्ययन-द्विरथा ऽञ्जलिः ॥

- 1 Sanctified saliva. ३९ पाठे ब्रह्माञ्जलिः, पाठे विप्रुषो ब्रह्मविन्दवः ।
 1 Holiness.
 1 A holy posture. ध्यान-योगाऽऽसने ब्रह्मासनं, करुणे विधि-क्रमौ ॥
 3 A sacred precept.
 1 A chief injunction. ४० मुख्यः स्यात् प्रथमः कल्पोऽनुकल्पस् तु ततो ऽधमः ।
 1 A secondary one.
 1 Holy study. संस्कार-पूर्वं ग्रहणं स्यादुपाकरणं श्रुतेः ॥
- 2 Obeisance. ४१ समे तु पादग्रहणमभिवादनमित्युभे ।
 5 A mendicant. भिक्षुः परित्राट् कर्मन्दी पाराशर्यपि मस्करी ॥
- 3 An ascetic. ४२ तपस्वी तापसः पारिकाङ्क्षी, वाचंयमो मुनिः ।
 2 A holy sage.
 1 Patient of austerity. तपः-क्लेश-सहो दान्तो, वर्णिनो ब्रह्मचारिणः ॥
 2 Religious students.
 2 Saints. ४३ ऋषयः सत्यवचसः, स्नातकस् त्वाण्डतो व्रता । 1 Anini-
 2 Sages with sub-
 dued senses. ये निर्जितेन्द्रिय-ग्रामा यतिनो यतयश्च ते ॥ house-
 holder.
- 2 One who sleeps on
 the bare ground. ४४ यः स्थण्डिले व्रत-वशाच्छेते स्थण्डिलशाग्यसौ ।
 2 Men perfectly
 virtuous. स्थाण्डिलश्चाथ विरजस्तमसः स्युर द्रयातिगाः ।
- 3 A purified per- ४५ पवित्रः प्रयतः पूतः, पाखण्डाः सर्वलिङ्गिनः । 2 Heretics
 son. and im-
 1 A student's staff. पालाशो दण्ड आपाढो व्रते, राम्भस् तु वैणवः ॥ postors.
 1 One cut from a Bambu.
- 2 His waterpot. ४६ अ-स्त्री कमण्डलुः कुण्डी, व्रतिनां साऽऽसनं वृषी ।
 1 His cushion.
 3 A hide used by
 him. अजिनं चर्म कृत्तिः स्त्री, भैक्षं भिक्षा-कदम्बकम् ॥
 1 Aggregate of alms,
- 2 Reading or mut- ४७ स्वाध्यायः स्याज् जपः, सुत्या ऽभिपवः सवनं च सा ।
 tering of prayers.
 2 Religious bath-
 ing. सवैनसामपध्वंसि जप्यं त्रिष्वधमर्पणम् ॥
- 1 An expiatory ४८ दर्शश्च पौर्णमासश्च यागौ पक्षाऽन्तयोः पृथक् ॥
 prayer. 1 Half-monthly sacrifice.
- 1 A perpetual duty. ४९ शरीर-साधनाऽपेक्षं नित्यं यत् कर्म तद् यमः ।
 1 A voluntary one. नियमस् तु स यत् कर्म नित्यमागन्तु-साधनम् ॥
- 4 Shaving. 'क्षौरं' तु भद्राकारणं मुण्डनं वपनं त्रिषु ।
 2 Rube. कक्षापटी च कौपीनं शाटी च स्त्रीति लक्ष्यतः' ॥ ५ ॥
 1 Petticoat.

- १ Over the right shoulder. ५० उपवीतं ब्रह्म-सूत्रं प्रोद्धृते दक्षिणे करे । १ The cord passed over the left shoulder. प्राचीनावीतमन्यस्मिन्, निवीतं कण्ठ-लम्बितम् ॥ shoulder. १ Suspended over the neck.
- १ Part of the hand sacred to the gods. ५१ अङ्गुल्यग्रे तीर्थं दैवं, स्वल्पाङ्गुल्योर् मूले कायम् । १ Part of the hand sacred to the creator. १—to the manes. मध्ये ऽङ्गुष्ठाङ्गुल्योः पित्र्यं, मूले त्वङ्गुष्ठस्य ब्राह्मम् ॥
- ३ Deified state. ५२ स्याद् ब्रह्मभूयं ब्रह्मत्वं ब्रह्मसायुज्यमित्यपि । १—to the Vedas. देवभूयाऽऽदिकं तद्-वत्, कृच्छ्रं सांतपनाऽऽदिकम् ॥ १ Inferior deification. १ Penance
- १ Fasting to die. ५३ संन्यासवत्यनशने पुमान् प्रायो, ऽथ वीरहा । १ One who has left his sacred fire. नष्टाग्निः, कुहना लोभान् मिथ्येर्या-पथ-कल्पना ॥ १ Hypocrisy. १ An uninitiated person. ५४ व्रात्यः संस्कार-हीनः स्यादस्वाध्यायो निराकृतिः । २ One who has not made his studies. २ A hypocrite or impostor. धर्मध्वजी लिङ्गवृत्तिरवकीर्णी क्षतव्रतः ॥ २ A violator of his vow.
- १ One who is asleep at sunset, or at sunrise. ५५ सुते यस्मिन्नस्तमेति सुते यस्मिन्नुदेति च । अंशुमानभिनिर्मुक्ताऽभ्युदितौ च यथा-क्रमम् ॥
- १ One married before his elder brother. ५६ परिवेत्ता ऽनुजो ऽनुदे ज्येष्ठे दार-परिग्रहात् । १ The unmarried elder brother. परिवित्तिस् तु तज्-ज्यायान्, विवाहोपयमौ समौ ॥
- ६ Marriage. ५७ तथा परिणयोद्वाहोपयामाः पाणिपीडनम् । ५ व्यवायो ग्राम्यधर्मो मैथुनं निधुवनं रतम् ॥
- ५ Copulation. ५८ त्रिवर्गो धर्म-कामाऽर्थश्च, चतुर्वर्गः स-मोक्षकैः । १ Four objects. १ The same equally potent. स-वलैस् तैश्च चतुर्भद्रं, जन्याः स्निग्धा वरस्य ये ॥ १ The bridegroom's friends.
- इति ब्रह्म-वर्गः ७, अत्र मूलश्लोकाः ५८, श्लो० श्लो० ५.

अथ क्षत्रिय-वर्गः ८

- 5 A man of the military tribe. १ मूर्धाभिषक्तो राजन्यो बाहुजः क्षत्रियो विराट् ।
7 A king. राजा राट् पार्थिव-क्षमाभृन्-नृप-भूप-महीक्षितः ॥
- 1 An emperor. २ राजा तु प्रणताऽशेष सामन्तः स्यादधीश्वरः ।
2 A universal monarch. चक्रवर्ती सार्वभौमो, नृपो ऽन्यो मण्डलेश्वरः ॥
- 1 A paramount. ३ येनेष्टं राजसूयेन मण्डलस्येश्वरश् च यः । 1 Any other prince.
1 An assemblage of princes. शास्ति यश् चाऽऽज्ञया राज्ञः स सम्राडथ राजकम् ॥
- 1—of soldiers. ४ राजन्यकं च नृपति-क्षत्रियाणां गणे क्रमात् ॥
3 A minister or counsellor. मन्त्री धीसचिवोऽमात्यो, ऽन्ये कर्मसचिवास् ततः ॥
1 Other ministers.
- 2 The king's companions. ५ महामात्राः प्रधानानि, पुरोधास् तु पुरोहितः । 2 The priest
2 The judge. द्रष्टरि व्यवहाराणां प्राड्विवाकाऽक्षदर्शकौ ॥ or chaplain.
- 5 The warder or porter. ६ प्रतीहारो द्वारपाल-द्वाःस्थ-द्वाःस्थित-दर्शकाः ।
2 An armed guard. रक्षिवर्गस् त्वनीकस्थो, ऽथाऽध्यक्षाऽधिकृतौ समौ ॥
2 A superintendent. ७ स्थायुकोऽधिकृतो ग्रामे, गोपो ग्रामेषु भूरिषु ।
1 An overseer of a village. 1 An inspector of a district.
- 2 The treasurer. भौरिकः कनकाध्यक्षो, रूप्याध्यक्षस् तु नैष्किकः ॥
2 The master of the mint. ८ अन्तःपुरे त्वधिकृतः स्यादन्तर्वेशिको जनः ।
- 1 The chamberlain. सौविदल्लाः कञ्चुकिनः स्थापत्याः सौविदाश् च ते ॥
4 Attendants of the women. ९ षण्ढो वर्षवरस् तुल्यौ, सेवकाऽर्थ्यनुजीविनः ।
- 2 A eunuch. विषयाऽनन्तरो राजा शत्रुर्, मित्रमतः परम् ॥
3 A servant. १० उदासीनः परतरः, पार्ष्णिग्राहस् तु पृष्ठतः । 1 An enemy in the rear.
1 A foe. 1 A stranger or neutral. रिपौ वैरि-सपत्नाऽरि-द्विषद्-द्वेषण-दुर्हृदः ॥
- 1 A stranger. ११ द्विड्-विपक्षाऽहिताऽमित्र-दस्यु-शात्रव-शत्रवः ।
19 Any enemy. अभिघाति-पराऽराति-प्रत्यर्थि-परिपन्थिनः ॥

- 3 A friend and con- १२ वयस्यः स्निग्धः सवया, अथ मित्रं सखा सुहृत् । 3 A
temporary. friend.
2 Friendship. सख्यं साप्तपदीनं स्यादनुरोधोऽनुवर्तनम् ॥
2 Complaisance.
7 A spy. १३ यथार्हवर्णः प्रणिधिरपसर्पश् चरः स्पशः ।
2 Trusted ; con- चारश् च गूढपुरुषश् चाऽऽप्त-प्रत्ययितौ समौ ॥
fidential.
8 An astrologer. १४ सांवत्सरो ज्यौतिषिको दैवज्ञ-गणकावपि ।
स्युर् मौहूर्तिक-मौहूर्त-ज्ञानि-कार्तान्तिका अपि ॥
2 A man versed in १५ तान्त्रिको ज्ञातसिद्धान्तः, सत्री गृहपतिः समौ ॥ 2 A
any science. generous
4 A scribe. लिपिङ्करोऽक्षरचणोऽक्षरचञ्चुश् च लेखके । house-
holder.
4 Scripture or १६ लिखिताऽक्षरसंस्थाने लिपिर् लिबिरुमे स्त्रियौ ।
writing.
2 A messenger or १७ स्वात् संदेशहरो दूतो, दूत्यं तद्-भाव-कर्मणी ॥
ambassador. 1 An embassy or message.
5 A traveller. १७ अध्वनीनोऽध्वगोऽध्वन्यः पान्थः पथिक इत्यपि ॥
1 The requisites of १८ स्वाम्यमात्य-सुहृत्-कोश-राष्ट्र-दुर्ग-वलानि च ।
regal administra-
tion.
1 Including citizens. राज्याङ्गानि, प्रकृतयः, पौराणां श्रेणयोऽपि च ॥
1 Six expedients of १९ संधिर् ना विग्रहो यानमासनं द्वैधमाश्रयः ।
defence.
1 Power. षड् गुणाः, शक्तयस् तिष्ठः प्रभावोत्साह-मन्त्र-जाः ॥
1 Threefold object. २० क्षयः स्थानं च वृद्धिश् च त्रिवर्गो नीति-वेदिनाम् ।
2 Majesty. स प्रतापः प्रभावश् च यत् तेजः कोश-दण्ड-जम् ॥
1 Four means of २१ साम-दाने भेद-दण्डावित्युपाय-चतुष्टयम् ।
success.
3 Punishment. साहसं तु दमो दण्डः, साम सान्त्वमथो समौ ॥
2 Conciliation.
2 Disunion. २२ भेदोपजापावुपधा धर्माऽऽद्यैर् यत् परीक्षणम् ॥
1 Secret. २३ पञ्च त्रिष्वषडक्षीणो यस् तृतीयाऽऽद्य-गोचरः ।
7 Solitary, or pri- विविक्त-विजनच्छन्न-निःशलाकास् तथा रहः ॥
vate.
२४ रहश् चोपांशु चाऽलङ्के, रहस्यं तद् भवे त्रिषु । 1 Occurring
in private.
2 Trust or confidence. समौ विस्त्रम्भ-विश्वासौ, भ्रेषो भ्रंशो यथोचितात् ॥
1 Deviation from right.

- 5 Propriety or fitness. २५ अभ्रेष-न्याय-कल्पास् तु देशरूपं समञ्जसम् ।
 6 Right, fit or proper. युक्तमौपयिकं लभ्यं भजमानाऽभिनीत-वत् ॥
- 2 Deliberation. २६ न्याय्यं च त्रिषु षट्, संप्रधारणा तु समर्थनम् ।
 6 An order or command. अववादस् तु निर्देशो निदेशः शासनं च सः ॥
- 4 Continuance in the right way. २७ शिष्टिश् चाऽऽज्ञा च, संस्था तु मर्यादा धारणा स्थितिः ।
 4 Reform. 'सुधारणा सुधारा स्त्री सुस्थितिः सुदशोन्नतिः' ॥
 3 Offence or transgression. आगोऽपराधो मनुश् च, समे तद्दान-बन्धने ॥ ^{2 Bind-ing.}
- 1 Double penalty. २८ द्विपाद्यो द्वि-गुणो दण्डो, भागधेयः करो बलिः ।
 3 Royal revenue. षट्पाऽऽदि-देयं शुल्कोऽस्त्री, प्राभृतं तु प्रदेशनम् ॥
 1 Toll.
- 6 A present. २९ उपायनमुपग्राह्यमुपहारम् तथोपदा ।
 2 A special gift. यौतकाऽऽदि तु यद् देयं सुदायो हरणं च तत् ॥
- 2 Present time. ३० तत्कालस् तु तदात्वं स्यादुत्तरः काल आयतिः ।
 1 Future time. सांद्ष्टिकं फलं सद्यः, उदकः फलमुत्तरम् ॥ ^{1 Future consequence.}
 1 Immediate consequence.
- 1 Causal and unseen danger. ३१ अदृष्टं बहि-तोयाऽऽदि, दृष्टं स्व-पर-चक्र-जम् । ^{1 Obvious danger.}
 1 Latent danger. महीभुजामहिभयं स्व-पक्ष-प्रभवं भयम् ॥
- 2 Bearing of royal insignia. ३२ प्रक्रिया त्वधिकारः स्याच्, चामरं तु प्रकीर्णकम् । ^{2 A cow tail.}
 2 A throne. नृपासनं यत् तद् भद्रासनं, सिंहासनं तु तत् ॥
 1 One made of gold. ३३ हैमं, छत्रं त्वातपत्रं, राजस् तु नृपलक्ष्म तत् ।
 2 A parasol. भद्रकुम्भः पूर्णकुम्भो, भृङ्गारः कनकालुका ॥
 1 A royal one. ३४ निवेशः शिविरं षण्ढे, सज्जनं तृपरक्षणम् ।
 2 An auspicious jar. हस्त्यश्व-रथ-पादातं सेनाङ्गं स्याच् चतुष्टयम् ॥
 2 A golden vase. 1 Component part of an army. ३५ दन्ती दन्तावलो हस्ती द्विरदोऽनेकपो द्विपः ।
 15 An elephant. मतङ्गजो गजो नागः कुञ्जरो वारणः करी ॥
- 2 The leader of a wild herd. ३६ इमः स्तम्बेरभः पद्मी, यूथनाथस् तु यूथपः ।
 2 A rutting elephant. मदोत्कटो मदकलः, कलभः करिशावकः ॥ ^{1 A young elephant.}

3 A furious elephant.

३७ प्रभिन्नो गर्जितो मत्तः, समौ उद्वान्त-निर्मदौ ।

2 An elephant out of rut.

2 A herd of elephants.

हास्तिकं गजता वृन्दे, करिणी धेनुका वशा ॥ 3 A female elephant.

2 The temples.

३८ गन्धः कटो, मदो दानं, वमथुः करशीकरः ।

2 The temporal juice. 2 Water emitted from the elephant's trunk.

1 His frontal globes.

कुम्भौ तु पिण्डौ शिरसस्, तयोर् मध्ये विदुः पुमान् ॥

1 His forehead.

३९ अवग्रहो ललाटं स्यादीषिका त्वक्षि-कूटकम् ।

1 His eyeball.

1 The hollow between them.

अपाङ्ग-देशो निर्याणं, कर्ण-मूलं तु चूलिका ॥ 1 Root of his ear.

1 Corner of his eye.

1 Part below the frontal globes.

४० अधः कुम्भस्य बाह्वित्थं, प्रतिमानमधो ऽस्य यत् ।

1 Under that ; between the tusks.

1 His withers.

आसनं स्कन्ध-देशः स्यात्, पद्मकं बिन्दु-जालकम् ॥

1 Marks on his face and trunk.

1 His side or flank.

४१ पार्श्व-भागः पक्षभागो, दन्तभागस् तु यो ऽग्रतः ।

1 His front.

1 His shoulder and thigh.

द्वौ पूर्व-पश्चाज्जङ्घाऽऽदि-देशौ गात्राऽवरे क्रमात् ॥

1 Pike to drive him.

४२ तोत्रं वेणुकमालानं बन्ध-स्तम्भे, ऽथ शृङ्खले ।

1 Post to which he is secured. 2 Chain for his feet.

2 Hook to guide him.

अन्दुको, निगढोऽस्त्री-स्यादद्वकुशोऽस्त्री सृणिः स्त्रियाम् ॥

2 Leather girt.

४३ चूपाकक्ष्या वरत्रा स्यात्, कल्पना सज्जना समे । 2 Dressing an elephant.

4 His trappings.

प्रवेण्यास्तरणं वर्णः परिस्तोमः कुथो द्वयोः ॥

1 Unfit for riding.

४४ वीतं त्वसारं हस्त्यऽश्वं, वारी तु गजवन्धनी । 2 An elephant-stable.

13 A horse.

घोटके पीति-तुरग-तुरङ्गाऽश्व-तुरङ्गमाः ॥

४५ वाजि-वाहाऽर्व-गन्धर्व-हय-सैन्धव-सप्तयः ।

1 Horses of a good breed.

आजानेयाः कुलीनाः स्युर्, विनीताः साधु-बाहिनः ॥

1—trained for the manege.

1 Horses of certain local breeds.

४६ वनायुजाः पारसीकाः काम्बोजा वाल्हिका हयाः ।

1 A horse fit for sacrifice.

ययुरश्वोऽश्वमेधीयो, जवनस् तु जवाऽधिकः ॥

1 A fleet horse ; a courser.

- 2 A pack horse. ४७ पृष्ठयः स्थौरी, सितः कर्को, रथ्यो बोढा रथस्य यः ।
 1 A white horse. 1 A chariot-horse.
- 1 A colt. बालः किशोरो, वाम्यश्चा वडवा, वाडवं गणे ॥ 1 A stud.
 3 A mare. ४८ त्रिष्वान्ध्रीनं यदश्वेन दिनेनैकेन गम्यते ।
 1 A day's journey for a horse. कश्यं तु मध्यमश्वानां, हेपा ह्येपा च निस्वनः ॥
 1 A horse's flank. ४९ निगालस् तु गलोद्देशे, वृन्दे त्वश्वीयमाश्व-वत् । 1 A multi-
 2 Neighing. तु गलोद्देशे, वृन्दे त्वश्वीयमाश्व-वत् । 1 A multi-
 1 The throat. ४९ निगालस् तु गलोद्देशे, वृन्दे त्वश्वीयमाश्व-वत् । 1 A multi-
 5 A horse's paces. आस्कन्दितं धौरितकं रोचितं वलितं प्लुतम् ॥ horses.
 1 His paces generally. ५० गतयो ऽमूः पञ्च धारा, घोणा तु प्रोथमस्त्रियाम् । 1 His
 2 The bit of the bridle. कविका तु खलीनो ऽस्त्री, शफं ह्येवे स्वरः पुमान् ॥ nose.
 2 A horse's hoof. ५१ पुच्छोऽस्त्री लूम-लाङ्गूले बालहस्तश् च बालधिः ।
 5 His tail. त्रिपूपावृत्त-लुठितौ परावृत्ते मुहुर् भुवि ॥
 2 A horse rolling himself. ५२ याने चक्रिणि युद्धाऽर्थे शताङ्गः स्यन्दनो रथः ।
 3 A war chariot. असौ पुष्परथश् चक्र-यानं न समराय यत् ॥
 1 Any other car. ५३ कर्णारथः प्रवहणं डयनं च समं त्रयम् ।
 3 A covered car. ह्येवे ऽनः शकटोऽस्त्री स्याद्, गन्त्री कम्बलि-बाह्यकम् ॥
 2 A cart. ५४ शिविका याप्ययानं स्याद्, दोला प्रेङ्खाऽऽदिकाः स्त्रियाम् ।
 1 A carriage drawn by oxen. उभौ तु द्वैप-वैयात्रौ द्वीपि-चर्माऽऽवृत्ते रथे ॥
 2 A litter. ५५ पाण्डु-कम्बल-संवीतः स्यन्दनः पाण्डुकम्बली ।
 2 A hammock or swing. रथे काम्बलवास्त्राऽऽद्याः कम्बलादिभिरावृत्ते ॥
 2 A car covered with tigerskin. ५६ त्रिषु द्वैपाऽऽदयो, रथ्या रथकड-या रथ-त्रजे ।
 1—with white woolen cloth. धूः स्त्री ह्येवे यानमुखं, स्याद् रथाङ्गमपस्करः ॥
 1—with blanket or cloth, etc. 2 Any part of a carriage.
 2 A multitude of cars. ५७ चक्रं रथाङ्गं, तस्याऽन्ते नेमिः स्त्री स्यात् प्रधिः पुमान् ।
 2 Fore-part of a carriage. पिण्डिका नाभिरक्षाग्र-कीलेके तु द्वयोरणिः ॥
 2 A wheel. ५८ रथगुप्तिर् वरुथो ना, कूवरस् तु युगंधरः । 2 The pole.
 2 Its periphery. अनुकर्षो दार्वधःस्थं, प्रासंगो ना युगाद्-युगः ॥
 2 Its nave. 1 A separate yoke.
 1 The pin of the axle.
 2 The fender of a carriage.
 1 Bottom of a carriage.
 1 A separate yoke.

- 5 Any vehicle. ५९ सर्वं स्याद् वाहनं यानं युग्यं पत्रं च धोरणम् ।
 1 A mediate one. परम्परा-वाहनं यत् तद् वैनीतकम-स्त्रियाम् ॥
 4 Elephant drivers. ६० आधोरणा हस्तिपका हस्त्यारोहा निपादिनः ।
 8 A charioteer. नियन्ता प्राजिता यन्ता सूतः क्षत्ता च सारथिः ॥
 2 Warriors in chariots. ६१ सव्येष्ट-दक्षिणस्थौ च संज्ञा रथ-कुटुम्बिनः ।
 2 Horsemen. रथिनः स्यन्दनारोहा, अश्वारोहास् तु सादिनः ॥
 3 Warriors generally. ६२ भटा योधाश् च योद्धारः, सेनारक्षाम् तु सैनिकाः ।
 2 Arrayed troops. सेनायां समवेता ये सैन्यास् ते सैनिकाश् च ते ॥
 2 A thousand strong. ६३ बलिनो ये सहस्रेण साहस्राम् ते सहस्रिणः ।
 2 A guard or attendant. परिधिस्थः परिचरः, सेनानीर् वाहिनीपतिः ॥
 2 A general. ६४ कञ्चुको वारवाणो ऽस्त्री यत् तु मये स-कञ्चुकाः ।
 2 Armour ; hawberk. यन्ति तत् सारसनाधिकाङ्गे, ऽथ शीर्षकम् ॥
 2 The girdle over the coat of mail. ६५ शीर्षण्यं च शिरस्त्रे, ऽथ तनुत्रं वर्म दंशनम् ।
 7 Mail. उरश्छदः कङ्कटको जागरः कवचो ऽस्त्रियाम् ॥
 4 Clothed, or accoutred. ६६ आमुक्तः प्रतिमुक्तश् च पिनद्धश् चाऽपिनद्ध-वत् ।
 5 Armed or mailed सन्नद्धो वर्मितः सज्जो दंशितो व्यूढकङ्कटः ॥
 1 Multitude of soldiers mailed. ६७ त्रिष्वामुक्ताऽदयो, वर्मभृतां कावचिकं गणे ।
 7 A foot-soldier. पदाति-पत्ति-पदग-पादातिक-पदातयः ॥
 1 Infantry. ६८ पदश् च पदिकश् चाऽथ पादातं पत्ति-संहतिः ।
 4 A soldier by profession. शस्त्राजीवे काण्डस्पृष्टाऽऽयुधीयाऽऽयुधिकाः समाः ॥
 3 Skilled in archery. ६९ कृतहस्तः सुप्रयोगविशिखः कृतपुङ्ख-वत् ।
 3 Unskilled ; missing the butt. अपराद्धपृष्को ऽसौ लक्ष्याद् यश् च्युत-सायकः ॥
 6 An archer or bowman. ७० धन्वी धनुष्मान् धनुष्को निपङ्गयस्त्री धनुर्धरः ।
 2 One fighting only with arrows. स्यात् काण्डवांस्तु काण्डीरः, शाक्तीकः शक्तिहेतिकः ॥
 2 A warrior armed with an iron lance.

७१ यष्टीक-पारश्वधिकौ यष्टि-परशु-हेतिकौ ।

2—with a club, or
a battle-axe.

नैखिंशिको ऽसिहेतिः स्यात्, समौ प्रासिक-कौन्तिकौ ॥

2—with a sword. 2—with a spear.

2—bearing a shield.
2 A standardbearer.

७२ चर्मा फलकपाणिः स्यात्, पताकी वैजयन्तिकः ।

4 A companion or
follower.

अनुप्लवः सहायशू चाऽनुचरो ऽनुचरोऽभिचरः समाः ॥

7 A leader.

७३ पुरोगाऽग्रेसर-प्रष्टाऽग्रतःसर-पुरःसराः ।

2 Marching slow.

पुरोगमः पुरोगामी, मन्दगामी तु मन्थरः ॥

2 Marching fast.

2 A runner express.

७४ जङ्घालोऽतिजवस् तुल्यौ, जङ्घाकरिक-जाङ्घिकौ ।

6 Runner.

तरस्वी त्वरितो वेगी प्रजस्वी जवनो जवः ॥

2 Able to conquer.
Fit for conquest.

७५ जय्यो यः शक्यते जेतुं, जेतो जेतव्य-मात्रके ।

1 A conqueror.

जैत्रस् तु जेता, यो गच्छत्यलं विद्रिपतः प्रति ॥

3 One who ably
faces the foe.

७६ सो ऽभ्यमिद्वयो ऽभ्यमित्रीयोऽभ्यमित्रीण इत्यपि ।

2 Strong; power-
ful.

ऊर्जस्वलः स्यादूर्जस्वी य ऊर्जोऽतिशयाऽन्वितः ॥

2 Broad-chested.

७७ स्यादुरस्वानुरसिलो, रथिको रथिरो रथी । <sup>2 The owner
of a car.</sup>

2 One who goes as
he lists.

कामगाम्यनुकामीनो, ह्यत्यन्तीनस् तथा भृशम् ॥

2 One who moves much.

3 A hero.

७८ शूरो वीरश् च विक्रान्तो, जेता जिष्णुश् च जित्वरः ।

3 Victorious; used to conquer.

1 Skilled in war.

सांयुगीनो रणे साधुः, शस्त्रजीवाऽऽदयस् त्रिषु ॥

11 An army; or
forces.

७९ ध्वजिनी वाहिनी सेना पृतनाऽनीकिनी चमूः ।

वरुथिनी वलं सैन्यं चक्रं चाऽनीकम-स्त्रियाम् ॥

1 Array of troops.

८० व्यूहस् तु बल-विन्यासो भेदा-दण्डाऽऽदयो युधि ।

1 Different forms of array.

1 The rear.

2 Reserve.

प्रत्यासारो व्यूहपाणिः, सैन्यपृष्ठे प्रतिग्रहः ॥

1 A platoon.

८१ एकेभैक-रथा त्र्यश्वश्च पत्तिः पञ्च-पदातिका ।

1 Greater bodies.

पत्यङ्गैस् त्रि-गुणैः सर्वैः क्रमादाख्या यथोत्तरम् ॥

८२ सेनामुखं, गुल्म-गणौ, वाहिनी, पृतना, चमूः, ।

1 A complete army.

अनीकिनी, दशाऽनीकिन्यश्चौहिण्यथ संपदि ॥

3 Success or prosperity.

८३ संपत्तिः श्रीश् च लक्ष्मीश् च, विपत्त्यां विपदापदौ ।

3 Adversity

4 A weapon.

आयुधं तु प्रहरणं शस्त्रमस्त्रमथाऽस्त्रियौ ॥

7 A bow.

८४ धनुश्-चापौ धन्व-शरासन-कोदण्ड-कार्मुकम् ।

1 The bow of Karna.

इष्वासो ऽप्यथ कर्णस्य कालपृष्ठं शरासनम् ॥

2 That of Arjuna.

८५ कपि-ध्वजस्य गाण्डीव-गाण्डिवौ पुन-नपुंसकौ ।

1 Notched extremity of a bow.

कोटिरस्याऽटनी, गोधा-तले ज्या-घात-वारणे ॥

1 Leathern fence for the arm.

2 Middle of the bow.

८६ लस्तकसू तु धनुर्मध्यं, मोर्वी ज्या शिञ्जिनी गुणः ।

4 The bow-string.
1 Two attitudes in shooting.

स्यात् प्रत्यालीढमालीढमित्याऽऽदि स्थान-पञ्चकम् ॥

3 A butt or mark.

८७ लक्ष्यं लक्षं शरव्यं च, शराभ्यास उपासनम् ।

2 Archery.

पृपत्क-चाण-विशिखा अजिह्मग-खगाऽऽशुगाः ॥

12 An arrow.

८८ कलम्ब-मार्गेण-शराः पत्री रोप इपुर् द्वयोः ।

2 Iron arrows.

प्रक्ष्वेडनास् तु नाराचाः, पक्षो वाजस्, त्रिषूतरे ॥

2 Feather of an arrow.

1 Shot as an arrow.

८९ निरस्तः प्रहिते वाणे, विषाऽक्ते दिग्ध-लिप्तकौ ।

2 Poisoned arrow.

तूणोपासंग-तूणीर-निषङ्गा इपुधिरू द्वयोः ॥

6 Quiver.

9 A scimitar.

९० तूण्यां, खड्गे तु निखिंश-चन्द्रहासाऽसि-रिष्टयः ।

कौक्षेयको मण्डलाग्रः करवालः कृपाण-वत् ॥

1 A hilt or handle.

1 A sword knot.

९१ त्सरुः खड्गाऽऽदि-मुष्टौ स्थान्, मेखला तन्-निबन्धनम् ।

3 A shield.

1 A gripe of a shield.

फलको ऽस्त्री फलं चर्म, संग्राहो मुष्टिरस्य यः ॥

3 A mallet.

९२ दुघणो मुद्गर-घनौ, स्यादीली करवालिका ।

2 A cudgel.

2 A short arrow.

भिन्दिपालः सृगस् तुल्यौ, परिघः परिघातिनः ॥

2 A bludgeon.

4 An axe.

९३ द्वयोः कुठारः स्वधितिः परशुश्च परश्वधः ।

- 4 A knife. स्याच्छस्त्री चाऽसिपुत्री च दुरिका चाऽसिधेनुका ।
 2 A javelin. ९४ वा पुंसि शल्यं शङ्कुर् ना, सर्वला तोमरोऽस्त्रियाम् ।
 2 An iron crow. प्रासस् तु कुन्तः, कोणस् तु स्त्रियः पाल्यश्रि-कोटयः ॥
 2 A bearded dart. 4 Sharp edge of a sword.
 3 Assembling of a complete army. ९५ सर्वाभिसारः सर्वौघः सर्वसन्नहनाऽर्थकः ।
 1 Lustration of arms. लोहाभिसारो ऽस्त्रभृतां राज्ञां नीराजना-विधिः ॥
 1 March to repel an enemy. ९६ यत् सेनया ऽभिगमनमरौ तदभिषेणम् ।
 6 March of an assailant. यात्रा ब्रज्या ऽभिनिर्माणं प्रस्थानं गमनं गमः ॥
 2 Surrounding a foe. ९७ स्यादासारः प्रसरणं, प्रचक्रं चलिताऽर्थकम् ।
 1 A gallant attack. 1 An army in motion.
 2 Awakeners. ९८ वैतालिका बोधकराश्, चाक्रिका चाण्टिकाऽर्थकाः ।
 2 Bards in throngs. स्युर मागधास् तु मगधा, वन्दिनः स्तुतिपाठकाः ॥
 2 Bards by birth. २ Panegyrists.
 2 Chosen soldiers. ९९ संशप्तकास् तु समयात् संग्रामाद-निवर्तिनः ॥
 4 Dust. १०० रेणुर् द्वयोः स्त्रियां धूलिः पांसुर् ना न द्वयो रजः ।
 2 Powder. चूर्णे क्षोदः, समुत्पिञ्ज-पिञ्जलौ भ्रशमाकुले ॥
 2 An army in great disorder.
 4 A flag or banner. १०१ पताका वैजयन्ती स्यात् केतनं ध्वजम-स्त्रियाम् ।
 1 The post of danger. सा वीराशंसनं युद्ध-भूमिर् या ऽति-भय-प्रदा ॥
 1 Emulative onset. १०२ अहं पूर्वमहं पूर्वमित्यहंपूर्विका स्त्रियाम् ।
 1 Boasting. आहोपुरुषिका दर्पाद् या स्यात् संभावना ऽऽत्मनि ॥
 1 Conceit of superiority. १०३ अहमहमिका तु सा स्यात् परस्परं यो भवत्यहङ्कारः ।
 10 Strength or power. द्राविणं तरः सहो-वल-शौर्याणि स्थाम शुष्मं च ॥
 2 Great power. १०४ शक्तिः पराक्रमः प्राणो, विक्रमस् त्वतिशक्तिता ।
 1 Drink of warriors. वीरपाणं तु यत् पानं वृत्ते भाविनि वा रणे ॥
 31 War, battle, combat. १०५ युद्धमायोधनं जन्यं प्रधनं प्रविदारणम् ।
 मृधमास्कन्दनं संख्यं समीकं सांपरायिकम् ॥

१०६ अ-स्त्रियां समराऽनीक-रणाः कलह-विग्रहौ ।

संप्रहाराऽभिसंपात-कलि-संस्फोट-संयुगाः ॥

१०७ अभ्यामर्द-समाघात-संग्रामाऽभ्यागमाऽऽहवाः ।

समुदायः स्त्रियः संयत्-समित्याऽऽजि-समिद्-युधः ॥

2 Close fight;
struggle.

2 War-Whoop.

2 Troops of elephants.

2 Mutual defiance
of combatants.

1 Twang of a bow.

2 Drum used in battle

3 Violence.

१०८ नियुद्धं बाहुयुद्धे, ५थ तुमुलं रणसंकुले । 2 Mingled combat.

द्वेडा तु सिंहनादः स्यात्, करिणां घटना घटा ॥

१०९ क्रन्दनं योधसंरावो, बृंहितं करिगर्जितम् । 2 Roaring of elephants.

विस्फारो धनुषः स्वानः, पटाहाऽऽहम्बरौ समौ ॥

११० प्रसभं तु बलात्कारो हठो, ५थ स्खलितं छलम् ।

2 Fraud ; stratagem ; circumvention.

3 A portent.

अजन्यं क्लीयमुत्पात उपसर्गः समं त्रयम् ॥

3 Fainting.

2 Devastation.

2 Striking to dis-
able the foe.

3 Revenge.

१११ मूर्छा तु कश्मलं मोहो ऽप्यवमर्दस् तु पीडनम् ।

अभ्यवस्कन्दनं त्वभ्यासादनं, विजयो जयः ॥ 2 Vic-
tory.

8 Flight ; retreat.

प्रद्रावोद्द्राव-संद्राव-संदावा विद्रवो द्रवः ॥

1 Defeat.

2 Defeated ; van-
quished.

११२ अपक्रमो ऽपयानं च, रणे भङ्गः पराजयः ।

पराजित-पराभूतौ, त्रिषु नष्ट-तिरोहितौ ॥

2 Missing, lost having vanquished.

30 Slaughter.

११४ प्रमापणं निवर्हणं निकारणं विशारणम् ।

प्रवासनं परासनं निपूदनं निर्हिसनम् ॥

११५ निर्वासनं संज्ञपनं निर्भ्रन्थनमपासनम् ।

निस्तर्हणं निहननं क्षणनं परिवर्जनम् ॥

११६ निर्वापणं विशसनं मारणं प्रतिघातनम् ।

उद्वासन-प्रमथन-क्रथनोज्जासनानि च ॥

११७ आलम्भ-पिञ्ज-विशर-घातोन्माथ-वधा अपि ।

10 Death.

स्यात् पञ्चता कालधर्मो दिष्टान्तः प्रलयोऽत्ययः ॥

- ११८ अन्तो नाशो द्योर् मृत्युर् मरणं निधनोऽस्त्रियाम् ।
 7 Dead ; having expired. परासु-प्राप्तपञ्चत्व-परेत-प्रेत-संस्थिताः ॥
- ३ A funeral pile. ११९ मृत-प्रमीतौ त्रिष्वेते, चिता चित्या चितिः स्त्रियाम् ।
 1 A headless trunk. कवन्धोऽस्त्री क्रिया-युक्तमपमूर्ध-कलेवरम् ॥
- २ A cemetery. १२० श्मशानं स्यात् पितृवनं, कुणपः शवमस्त्रियाम् ।
 २ A dead body. प्रग्रहोपग्रहौ वन्धां, कारा स्यात् वन्धनालये ॥
- २ A prisoner. १२१ पुंसि भूग्न्यसवः प्राणाश् चैवं, जीवोऽसुधारणम् ।
 २ A prison or jail. आयुर् जीवितकालो, ना जीवातुर् जीवनौपधम् ॥
- २ Breath. २ Life.
 २ Age ; duration of life.

2 Drug to revive the dead.

इति क्षत्रिय-वर्गः ८, अत्र मूलश्लोकाः १२१, श्लो० १

अथ वैश्य-वर्गः ९

- ६ Men of the third trade. १ ऊरव्या ऊरुजा अर्या वैश्या भूमिस्पृशो विशः ।
 ६ Livelihood ; profession. आजीवो जीविका वार्ता वृत्तिर् वर्तन-जीवने ॥
- १ Various professions. २ स्त्रियां कृषिः पाशुपाल्यं वाणिज्यं चेति वृत्तयः ।
 २ Service. सेवा श्रवृत्तिरनृतं कृषिरुञ्ज-शिलं त्वृतम् ॥ 2 Glean-
 २ Agriculture. ing.
- १ Alms solicited ; or unsolicited. ३ द्वे याचिताऽयाचितयोर् यथा-संख्यं मृताऽमृते ।
 २ Traffic ; commerce. सत्यानृतं वणिग्भावः, स्यादणं पर्युदञ्चनम् ॥ 3 Debt.
- ३ Profession of usury. ४ उद्धारो, ऽर्थप्रयोगस् तु कुसीदं वृद्धिजीविका ।
 १ A thing borrowed for use. याञ्चया ऽऽतं याचितकं, निमयादापमित्यकम् ॥
 1 Obtained by barter.
- १ Creditor and Debtor. ५ उत्तमर्णाऽधमर्णौ द्वौ प्रयोक्तृ-ग्राहकौ क्रमात् ।
 ४ A usurer. कुसीदिको वार्धुषिको वृद्धयाजीवश् च वार्धुषिः ॥
- ४ A husbandman. ६ क्षेत्राजीवः कर्षकश्च कृषिकश् च कृषीवलः ।
 १ (Field) fit for corn and rice. क्षेत्रं त्रैहेय-शालेयं ब्रीहि-शाल्युद्भवोचितम् ।

- 1 —producing barley, &c. ७ यत्र्यं यवक्यं यष्टिक्यं यवाऽऽदि-भवनं हि यत् ।
 2 —producing seamum, &c. तिल्य-तैलीन-वन् मापोमाऽणु-भङ्गा-द्विरुपता ॥
 1 —fit for other grain as pulse, &c. ८ मौद्गीन-कौद्रवीणाऽऽदि शेष-धान्योद्भव-क्षमम् ।
 2 Fit for vegetation. ' शाक-क्षेत्राऽऽदिके शाकशाकटं शाकशक्तिनम् ' ॥ १॥
 2 (Land) ploughed after sowing. बीजाकृतं तृप्तकृष्टे, सीत्यं कृष्टं च हस्य-वत् ॥
 3 Land any how ploughed or tilled.
 4 Thrice ploughed. ९ त्रिगुणाकृतं तृतीयाकृतं त्रिहस्यं त्रिसीत्यमपि तस्मिन् ।
 5 Twice ploughed. द्विगुणाकृते तु सर्वं पूर्वं शम्भ्याकृतमपीह ॥
 1 Sown with certain measures of seed. १० द्रोणाऽऽढकाऽऽदि-वापाऽऽदौ द्रौणिकाऽऽढकिकाऽऽदयः
 3 A field. खारी-वापस् तु खारीक, उत्तमर्णाऽऽदयस् त्रिषु ॥
 4 A multitude of fields. ११ पुन-नपुंसकयोर् वप्रः कैदारः क्षेत्रमस्य तु ।
 2 Clods of earth. १२ लोष्टानि लेष्टवः पुंसि, कोटिशो लोष्टभेदनः ।
 2 A harrow. प्राजनं तोदनं तोत्रं, खनित्रमवदारणे ॥
 3 A goad. १३ दात्रं लवित्रमावन्धो योत्रं योक्त्रमथो फलम् । 1 The
 2 A spade or hoe. निरीपं कुटकं फालः कृषको, लाङ्गलं हलम् ॥ the
 2 A sickle. 3 The tie of the yoke. 2 A
 5 The ploughshare. 2 The pin of yoke. १४ गोदारणं च सीरो, ऽथ शम्या स्त्री युगकीलकः ।
 4 A plough. 2 The pole or shaft of the plough. ईषा लाङ्गलदण्डः स्यात्, सीता लाङ्गलपद्धतिः ॥ furrow.
 1 Post of the threshing floor. १५ पुंसि मेधिः खले दारु न्यस्तं यत् पशु-वन्धने ।
 3 Rice ripening in the rains. आशुर् व्रीहिः पाटलः स्याच्छित्तशूक-यवौ समौ ॥ 2 Bar-
 1 Green or unripe barley. १६ तोक्मस् तु तत्र हरिते, कलायस् तु सतीनकः ।
 4 Peas. हरेणु-रेणुकौ चाऽस्मिन्, कोरद्वस् तु कोद्रवः ॥
 2 Sort of grain. १७ मङ्गल्यको मसूरो, ऽथ मकुष्ठक-मयुष्ठकौ । 3 Sort of
 2 Lentil. वनमुद्गे, सर्पे तु द्वौ तन्तुभ-कदम्बकौ ॥ kidney
 3 Mustard seed. bean.

- 1 The white sort. १८ सिद्धार्थस् त्वेप धवलो, गोधूमः सुमनः समौ ।
 2 Wheat. स्याद् यावकस् तु कुल्मापश्, चणको हरिमन्थकः ॥
 2 Half ripe barley.
 2 Chich pea. १९ द्वौ तिले तिलपेजश् च तिलपिञ्जश् च निष्फले ।
 2 Barren sesa- १९ क्षवः क्षुताभिजननो राजिका कृष्णिकाऽऽसुरी ॥
 mum.
 5 Black mustard. २० स्त्रियां कङ्गु-प्रियङ्गू द्वे, अतर्सी स्यादुमा क्षुमा ।
 2 Panic seed. मातुलानी तु भङ्गायां, ब्राहि-भेदस् त्वणुः पुमान् ॥
 3 Lin; and linseed. २१ किंशारुः सस्यशूकं स्यात्, कणिशं सस्यमञ्जरी ।
 2 Hemp. धान्यं व्रीहिः स्तम्बकरिः, स्तम्बो गुच्छस् तृणादिनः ॥
 1 Chind. २२ नाडी नालं च काण्डोऽस्य, पलालोऽस्त्री स निष्फलः ।
 2 Beard of corn. कडङ्गरो वुसं क्लीधे, धान्यत्वचि तुपः पुमान् ॥
 2 Ear or spike. २३ शूकोऽस्त्री श्लक्ष्ण-तीक्ष्णाऽग्रे, शमी शिम्बा, त्रिपूतरे ।
 3 Corn or rice. ऋद्धमावसितं धान्यं, पूतं तु बहुलीकृतम् ॥
 1 Clump of grass. &c. 2 Threshed out and winnowed.
 2 Stalk or culm.
 1 Straw.
 2 Chaff.
 2 Husk of rice or corn.
 1 An awn.
 2 A legume or pod.
 2 Stored, as grain.
 1 Grain in pods. २४ मापाऽऽदयः शमीधान्ये, शूकधान्ये यवाऽऽदयः ।
 1 Bearded corn. शालयः कलमाऽऽद्याश् च पष्टिकाऽऽद्याश् च, पुंस्यमी ॥
 1 Rice. २५ तृणधान्यानि नीवाराः, स्त्री गवेधुर् गवेधुका ।
 2 Wild grains. अयोग्रं मुसलोऽस्त्री स्यादुदूखलमुलूखलम् ॥ 2 A mortar.
 2 Coix. २६ प्रस्फोटनं शूर्पमस्त्री, चालनी तिततः पुमान् । 2 A sieve
 2 A pestle for or cribble.
 cleaning rice. २७ समानौ, रसवत्यां तु पाकस्थान-महानसे ।
 2 A winnowing २८ आरालिका आन्धसिकाः सूदा औदनिका गुणाः ।
 basket. २९ अश्मन्तमुद्धानमधिश्रयणी चुल्लिरन्तिका ।
 2 A sack. अङ्गारधानिकाऽङ्गारशकट्यपि हसन्त्यपि ॥
 2 A granary.
 3 A kitchen.
 1 Overseer of the kitchen.
 3 A baker.
 5 A furnance or fire-place.
 4 A portable furance.

- 1 A fire. ३० हसन्यप्यथ न स्त्री स्यादङ्गारो, ऽलातमुत्सुकम् ।
 2 Fire brand
 2 A frying pan. ३१ अलिङ्गुरः स्यान् मणिकं, कर्कर्यालुर् गलन्तिका ।
 2 An iron plate or pan. ३२ घटः कुट-निपाच-स्त्री शरावो वर्धमानकः । 2 A lid.
 2 A jar.
 3 A pitcher. ३३ कुतूः कृतेः स्नेह-पात्रं, सैवाऽल्पा कुतुपः पुमान् । ^{1 A small one.}
 4 A pot.
 4 A waterpot. ३४ दर्विः कम्बिः खजाका च, स्यात् तद्गू दारुहस्तकः ।
 2 A seether or boiler. ३५ कलम्बश् च कडम्बश् च, वेपवार उपस्करः । ^{2 A condiment.}
 2 A goblet.
 1 A leather bottle for oil. ३६ मरीचं कोलकं कृष्णभूपणं धर्मपत्तनम् ।
 5 Any vessel. ३७ सुपवी कारवी पृथ्वी पृथुः कालोपकुञ्चिका ।
 3 A ladle or spoon. ३८ कुस्तुम्बुरु च धान्याक्रमथ शुण्ठी महौषधम् ।
 2 A wooden ladle. ३९ आरनालक-सौवीर-कुल्मापाऽभिपुतानि च ।
 3 A potherb. ४० सहस्रवेधि जतुकं वाल्हीकं हिङ्गु रामठम् ।
 2 Its stalk. ४१ निशाऽऽख्या काञ्चनी पीता हरिद्रा वरवर्णिनी ।
 3 Acid seasoning. ४२ साधुद्रं यत् तु लवणमक्षीवं वशिरं च तत् ॥
 6 Pepper. ४३
- 4 Cumin.
 6 Calónji.
 2 Ginger.
 4 Coriander.
 5 Dry ginger.
 8 Sour gruel.
 5 Assa foetida.
 5 Hingupatri.
 5 Turmeric.
 2 Sea salt.

- 4 Rock salt. ४२ सैन्धवो ऽस्त्री शीतशिवं माणिमन्थं च सिन्धुजे ।
 2 Another sort. रौमकं वसुकं, पाक्यं त्रिडं च कृतके द्वयम् ॥
 2 Factitious salt. ४३ सौवर्चले ऽक्ष-रुचके, तिलकं तत्र मेचके ।
 3 *Sôchal* salt: white. ४३ सौवर्चले ऽक्ष-रुचके, तिलकं तत्र मेचके ।
 1 The same : black. मत्स्यण्डी, फाणितं, खण्डविकारे, शर्करा सिता ॥
 1 Raw sugar.
 1 Refined sugar. 2 Inspissated milk. ४४ कूर्चिका क्षीरविकृतिः स्याद्रसाला तु मार्जिता ।
 2 Curds with sugar and spices.
 2 Sauce or condiment. स्यात् तेमनं तु निष्ठानं, त्रि-लिङ्गा वासिताऽवधेः ॥
 3 Roasted on a spit. ४५ शूलाकृतं भट्टित्रं च शून्यमुख्यं तु पैठरम् । 2 Boiled in a caldron.
 2 Dressed. प्रणीतमुपसंपन्नं, प्रयस्तं स्यात् सुसंस्कृतम् ॥ 2 Seasoned.
 2 Sauce mixed with rice-gruel. ४६ स्यात् पिच्छिलं तु विजिलं, संमृष्टं शोधितं समे । 2 Strained.
 3 Bland, soft. चिकणं मसृणं स्निग्धं, तुल्ये भावित-वासिते ॥ 2 Scented.
 3 Food half dressed. ४७ आपकं पौलिरभ्यूपो, लाजाः पुम्-भूत्रि चाऽक्षताः । 2 Fried grain.
 2 Rice, &c. flattened. पृथुकः स्याच् चिपिटको, धाना ऋष्टयवे स्त्रियः ॥
 2 Fried barley or rice.
 3 Cake. ४८ पूपो ऽपूपः पिष्टकः स्यात्, करम्भो दधिसक्तवः ।
 2 —mixed with curds. भिस्सा स्त्री भक्तमन्धोऽन्नमोदनो ऽस्त्री स दीदिविः ॥
 6 Boiled rice. ४९ भिस्सटा दधिका, सर्व-रसाऽग्रे मण्डम-स्त्रियाम् । 1 Scum.
 2 The same scorched. मासराऽऽचाम-निस्त्रावा मण्डे भक्त-समुद्भवे ॥
 3 Scum of boiled rice.
 5 Rice gruel. ५० यवागूरुणिक्का श्राणा विलेपी तरला च सा ।
 'म्रक्षणाऽभ्यञ्जने तैलं, कृसरस् त्रु तिलौदनः' ॥ (१)
 1 Belonging to a cow. गव्यं त्रिषु गवां सर्वं, गोविद् गोमयम-स्त्रियाम् । 2 Cow-dung.
 1 Dry cowdung. ५१ तत् तु शुष्कं करीषो ऽस्त्री, दुग्धं क्षीरं पयः समम् ।
 3 Milk. पयस्यमाज्य-दध्याऽऽदि, त्रप्स्यं दधि धनेतरत् ॥
 1 Prepared from milk. ५२ घृतमाज्यं हविः सर्पिर, नवनीतं नवोद्धृतम् ।
 1 Thin or diluted curds. तत् तु हैयङ्गवीनं यत् ह्यो-गो-दोहोद्भवं घृतम् ॥
 4 Clarified butter. ५२ घृतमाज्यं हविः सर्पिर, नवनीतं नवोद्धृतम् ।
 2 Fresh butter.
 1 Butter of yesterday's milk.

- 4 Butter-milk. ५३ दण्डाहतं कालशेयमरिष्टमपि गोरसः ।
 1 —with proportions of water. तक्रं ह्युदाश्विन् मथितं पादाम्बुधाम्बु निर्जलम् ॥
 1 Whey of curds. ५४ मण्डं दाधि-भवं मस्तु, पीयूषो ऽभिनवं पयः ।
 1 Milk of a cow which lately calved.
 3 Hunger. अशनाया वुभुक्षा क्षुद्रा, ग्रासस् तु कवलः पुमान् ॥
 2 A mouthful. सपीतिः स्त्री तुल्यपानं, सग्धिः स्त्री सहभोजनम् ।
 2 Drinking together. ५५ सपीतिः स्त्री तुल्यपानं, सग्धिः स्त्री सहभोजनम् ।
 2 Eating together. उदन्या तु पिपासा वृद् तर्पो, जग्धिस् तु भोजनम् ॥
 4 Thirst.
 7 Food.
 3 Satiety. ५६ जेमनं लेह आहारो निघासो न्याद इत्यपि ।
 2 Outs, leavings. सौहित्यं तर्पणं तृप्तिः, फेला भुक्तसमुज्झितम् ॥
 6 Voluntarily. ५७ कामं प्रकामं पर्याप्तं निकामेष्टं यथेप्सितम् ।
 6 Herdsman. गोपे गोपाल-गोसंख्य-गोधुगाभीर-बह्व्याः ॥
 1 Stock of cattle. ५८ गो-महिष्याऽऽदिकं पादवन्धनं, द्वौ गवीश्वरे ।
 3 Owner of kine. गोमान् गोमी, गोकुलं तु गोधनं स्याद् गवां व्रजे ॥
 2 A herd. ५९ त्रिष्वशितं गवीनं तद् गावो यत्राऽशिताः पुरा ।
 1 Formerly grazed by cattle. उक्षा भद्रो वलीवर्द ऋषभो वृषभो वृषः ॥
 9 A bull or ox. ६० अनङ्गान् सौरभेयो गौरक्षणां संहतिरौक्षकम् । 1 A herd of oxen.
 2 A herd of kine. गव्या गोत्रा गवां, वत्स-धेन्वोर् वात्सक-धैनुके ॥
 1 —of calves, and milch cows.
 1 A large bull or ox. ६१ उक्षा महान् महोक्षः स्याद्, वृद्धोक्षस् तु जरद्वयः ।
 2 An old bull. उत्पन्न उक्षा जातोक्षः, सद्यो जातस् तु तर्णकः ॥
 1 A bullock. ६२ शकृत्करिस् तु वत्सः स्याद्, दम्य-वत्सतरौ समौ ।
 1 A newborn calf. ६३ स्कन्ध-देशे त्वस्य वहः, साक्षा तु गलकम्बलः ।
 2 A calf. स्यान् नस्तितस् तु नस्योतः, प्रष्टवाद् युगपार्श्वगः ॥
 2 A steer. 2 Young cattle in training.
 2 One fit to be set free. ६४ अर्पभ्यः पण्डतायोग्यः, पण्डो गोपतिरिदचरः ॥
 2 A bull at liberty. ६५ स्कन्ध-देशे त्वस्य वहः, साक्षा तु गलकम्बलः ।
 1 A bull's shoulder. ६६ अर्पभ्यः पण्डतायोग्यः, पण्डो गोपतिरिदचरः ॥
 2 His dewlap. ६७ स्कन्ध-देशे त्वस्य वहः, साक्षा तु गलकम्बलः ।
 2 An ox, with a rein through his nose. ६८ अर्पभ्यः पण्डतायोग्यः, पण्डो गोपतिरिदचरः ॥

- 3 Cattle yoked &c. ६४ युगाऽऽदीनां तु वोढारो युग्य-प्रासंग्य-शाकटाः ।
 2 Ploughman ; plough-cattle, &c. खनति तेन तद् वोढा ऽस्येदं हालिक-सैरिकौ ॥
 5 Cattle for burden. ६५ धूर्वहे धुर्य-धौरेय-धुरीणाः स-धुरन्धराः ।
 3 Cattle for special burden. उभावेकधुरीणैकधुरावेकधुरावहे ॥
 1 —for any carriage. ६६ स तु सर्वधुरीणः स्याद् यो वै सर्व-धुराऽऽवहः ।
 9 A cow. माहेयी सौरभेयी गौरुन्ना माता च शृङ्गिणी ॥
- 1 An excellent one. ६७ अर्जुन्यद्रया रोहिणी, स्यादुत्तमा गोषु नैचिकी ।
 1 Cows brindle, white, &c. वर्णाऽऽदि-भेदात् संज्ञाः स्युः श्वली-धवलाऽऽदयः ॥
 1 A heifer two years old. ६८ द्विहायनी द्वि-वर्षा गौरेकाऽब्दा त्वेकहायनी । ^{1 —one year old.}
 1 —four years old. चतुरब्दा चतुर्हाण्येवं त्र्यब्दा त्रिहायणी ॥ ^{1 —three years old.}
- 2 A barren cow. ६९ वशा वन्ध्या, ऽवतोका तु स्ववद्गर्भा, ऽथ संधिनी ।
 2 A cow miscarrying by accident. 1 One which has gone to the bull.
 2 Miscarrying from going unseasonably. आक्रान्ता वृषमेणाथ वेहद् गर्भोपघातिनी ॥
 1 Fit for the bull. ७० कात्स्योपसर्षा प्रजने, प्रष्टौही वालगर्भिणी । ^{1 A pregnant heifer.}
 2 A tractable cow. स्यादचण्डी तु सुकरा, बहुसूतिः परेष्टुका ॥ ^{2 A cow bearing many calves.}
- 2 One which has lately calved. ७१ चिरप्रसूता वष्कयणी, धेनुः स्यान् नवसूतिका ।
 2 Easily milked. सुव्रता सुखसंदोह्या, पीनोष्ठी पीवरस्तनी ॥
 2 With a large udder. ७२ द्रोणक्षीरा द्रोणदुग्धा, धेनुष्या वन्धके स्थिता । ^{1 Standing at the dairy.}
 1 Yielding a drōṇa of milk. समांसमीना सा यैव प्रति-वर्षं प्रसूयते ॥
 1 Calving every year. ७३ ऊधस् तु क्लीबमापीनं, समौ शिवक-कीलकौ ।
 2 An udder. न पुंसि दाम संदानं, पशुरञ्जुस् तु दामनी ॥
 2 A pillar.
 2 A rope or cord.
 2 A string or tie.
- 5 A churningstick. ७४ वैशाख-मन्थ-मन्थान-मन्थानो मन्थदण्डके ।
 2 A post round which its string winds. कुठरो दण्डविष्कम्भो, मन्थनी गर्गरी समे ॥ ^{1 A churn.}
- 4 A camel. ७५ उप्रे क्रमेलक-मय-महाङ्गाः, करभः शिशुः ।
 1 A young one. करभाः स्युः शृङ्खलका दारवैः पाद-वन्धनैः ॥
 1 Young camels clogged.

- 2 A she-goat. ७६ अजा छागी, शुभच्छाग-वस्तच्छगलका अजे ।
 5 A he-goat. मेढोरभ्रोरणोर्णायु-मेप-वृष्णय एडके ॥
 7 A ram. ७७ उग्रोरभ्राऽज-वृन्दे स्यादैप्रकौरभ्रकाऽऽजकम् ।
 1 Herd of camels ; ७८ वैदेहकः सार्थवाहो नैगमो वाणिजो वणिक् ।
 flock of sheep and goats. चक्रीवन्तस् तु वालेया रासभा गर्दभाः खराः ॥
 5 An ass. ७९ विक्रेता स्याद् विक्रयिकः, कायिक-क्रयिकौ समौ ।
 8 A trader. पण्यजीवो ह्यापणिकः क्रयविक्रयिकश् च सः ॥
 2 A vender. ८० नीवी परिपणो मूलधनं, लाभो ऽधिकं फलम् ।^{1 Gain ;}
 2 A buyer. परिदानं परीवर्तो नैमेय-निमयावपि ॥^{profit.}
 2 Traffic. ८१ पुमानुपनिधिर् न्यासः, प्रतिदानं तदर्पणम् ।
 3 Price. क्रये प्रसारितं क्रय्यं, क्रयं क्रेतव्य-मात्रके ॥
 3 Capital ; ८२ विक्रेयं पणितव्यं च पण्यं, क्रय्याऽऽदयस् त्रिषु ।
 principal. ह्येवं सत्यापनं सत्यङ्कारः सत्याकृतिः स्त्रियाम् ॥
 4 Barter. ८३ विपणो विक्रयः, संख्याः संख्येये ह्यादश त्रिषु, ।
 2 A deposit. विंशत्याऽऽद्याः सदैकत्वे सर्वाः संख्येय-संख्ययोः, ॥
 1 The return of it. ८४ संख्याऽर्थे द्वियदुत्वे स्तस्, तासु चाऽऽनवतेः स्त्रियः ।
 1 Exposed for sale. पङ्क्तेः शत-सहस्राऽऽदि क्रमाद् दश-गुणोत्तरम् ॥
 2 Purchasable. ८५ यौतवं द्रुवयं पाय्यमिति मानाऽर्थकं त्रयम् ।
 3 Vendible. मानं तुलाऽङ्गुलि-प्रस्थैर्, गुह्याः पञ्चाऽऽद्यमापकः, ॥
 3 Ratification of a bargain. ८६ ते षोडशाऽक्षः कर्पो ऽस्त्री, पलं कर्प-चतुष्टयम्, ।^{1 Four times}
 2 Contract of sale. सुवर्ण-विस्तौ हेनो ऽश्वे, कुरुविस्तस् तु तत्-पले, ॥^{the last.}
 1 Numerals. ८७ तुला स्त्रियां पल-शतं, भारः स्याद् विंशतिस् तुलाः, ।
 3 Measure. आचितो दश भाराः स्युः, शाकटो भार आचितः ॥
 1 Of three sorts.
 1 A Māsha.
 1 Sixteen times as much.
 2 A karsha of gold.
 1 A pala of gold.
 1 100 Palas.
 1 Twenty times as much.
 1 Ten times the last.

- 2 A *karsha* of silver. ८८ कार्पापणः कार्पिकः स्यात्, कार्पिके ताम्रिके पणः ।
 2 A *pana* of copper.
 1 Various measures of capacity. अ-स्त्रियामाढक-द्रोणौ खारी बाहो निकुञ्चकः ॥
- ८९ कुडवः प्रस्थ इत्याऽऽद्याः परिमाणाऽर्थकाः पृथक् ।
 1 A quarter. पादस् तुरीयो भागः स्यादंश-भागौ तु वण्टके ॥
 3 A part, share, or portion.
- 13 Substance, thing or wealth. ९० द्रव्यं वित्तं स्वापतेयं रिक्थमृक्थं धनं वसु ।
 हिरण्यं द्रविणं शुम्नमर्थ-रै-विभवा अपि ॥
- 2 Wrought and unwrought gold, &c. ९१ स्यात् कोशश् च हिरण्यं च हेम-रूप्ये कृताऽकृते ।
 1 Base metals.
 1 Bullion. ताभ्यां यदन्यत् तत् कुप्यं, रूप्यं तद् द्रव्यमाहतम् ॥
- 4 An emerald. ९२ गारुत्मतं मरकतमश्मगर्भो हारिन्मणिः ।
 3 A ruby.
 2 A pearl. शोणरत्नं लोहितकः पद्मरागो, ऽथ मौक्तिकम् ॥
- 2 Any gem. ९३ मुक्ता, ऽथ विद्रुमः पुंसि प्रवालं पुन-नपुंसकम् । 2 Coral
 19 Gold. रत्नं मणिर् द्वयोरश्म-जातौ मुक्ताऽऽदिके ऽपि च ॥
- ९४ स्वर्णं सुवर्णं कनकं हिरण्यं हेम हाटकम् ।
 तपनीयं शातकुम्भं गाङ्गेयं भर्म कर्बुरम् ॥
- ९५ चामीकरं जातरूपं महारजत-काञ्चने ।
 रुक्मं कार्तस्वरं जाम्बूनदमष्टापदो ऽस्त्रियाम् ॥
- 1 Gold for ornament. ९६ अलङ्कार-सुवर्णं यच्छृङ्गीकनकमित्यदः ।
 5 Silver. दुर्वर्णं रजतं रूप्यं खर्जूरं श्वेतमित्यपि ॥
- 2 Brass. ९७ रीतिः स्त्रियामारकूटो न स्त्रियामथ ताम्रकम् । 6 Copper.
 शुल्वं म्लेच्छमुखं द्व्यष्ट-चरिष्टोदुम्बराणि च ॥
- 7 Iron. ९८ लोहो ऽस्त्री शस्त्रकं तीक्ष्णं पिण्डं कालायसाऽयसी ।
 2 Rust of iron. अश्मसारो, ऽथ मण्डूरं सिंहाणमपि तन-मले ॥
- 1 Any thing metallic. ९९ सर्वं च तैजसं लौहं, विकारस् त्वयसः कुशी । 1 Wrought iron ;
 2 Glass. क्षारः काचो, ऽथ चपलो रसः सूतश् च पारदे ॥ bar
 4 Quicksilver. iron.

- 1 Buffalo's horn. १०० गवलं माहिषं शृङ्गमध्रकं गिरिजाऽमले । 3 Tale.
 4 Antimony. स्रोतोञ्जनं तु सौवीरं कापोताञ्जन-यामुने ॥
 5 Blue vitriol. १०१ तुत्थाञ्जनं शिखिग्रीवं वितुन्नक-मयूरके ।
 3 Collyrium. कर्परी, दाविका-क्वाथोद्भवं तुत्थं रसाञ्जनम् ॥
 3 Another sort. १०२ रसगर्भं ताक्ष्यशैलं, गन्धाश्मनि तु गन्धिकः ।
 3 Sulphur. सौगन्धिकश् च, चक्षुष्या-कुलात्यौ तु कुलत्थिका ॥
 3 A blue stone used as a collyrium.
 4 Calx of brass. १०३ रीतिपुष्पं पुष्पके तु पुष्पकं कुसुमाञ्जनम् ।
 5 Yellow orpiment. पिञ्जरं पीतनं तालमालं च हरितालके ॥
 5 Red chalk. १०४ गैर्यमथ्यं गिरिजमश्मजं च शिलाजतु ।
 5 Myrrh. बोल-गन्धरस-प्राण-पिण्ड- गोपरसाः समाः ॥
 3 Cuttle fish bone. १०५ डिण्डीरोऽन्धिकफः फेनः, सिन्दूरं नागसंभवम् ।
 2 Minium, or red lead. नाग-सीसक-योगोष्ट-वप्राणि, त्रिपु पिञ्चटम् ॥ 4 Tin.
 4 Lead. १०६ रङ्ग-वङ्गे, अथ पिचुस् तूलो, ऽथ कमलोत्तरम् ।
 2 Cotton. स्यात् कुसुम्भं वह्निशिखं महारजनमित्यपि ॥
 4 Safflower ; carthamus. १०७ मेपकम्वल उर्णायुः, शशोर्णं शशलोमनि ।
 2 A woollen blanket. 2 Hare's or rabbit's hair.
 2 Honey. मधु क्षात्रं माक्षिकाऽऽदि, मधूच्छिष्टं तु सिक्थकम् ॥
 2 Wax.
 4 Red arsenic. १०८ मनःशिला मनोगुप्ता मनोहा नागजिह्विका ।
 3 Nitre ; saltpetre. नैपाली कुनटी गोला, यवश्नारो यवाग्रजः ॥
 3 Natron ; alkali. १०९ पात्रयो, ऽथ सर्जिकाश्नारः कापोतः सुखवर्चकः ।
 2 Manna of bamboos. सौवर्चलं स्याद् रुचकं, त्वक्क्षीरी वंशरोचना ॥
 2 Seed of morunga. ११० शिश्रुजं श्वेतमारिचं, मोरटं मूलमक्षवम् । 1 Root of sugarcane.
 3 Root of long pepper. ग्रन्थिकं पिप्पलीमूलं चटिकाशिर इत्यपि ॥
 2 Root of sweet flag. १११ गोलोमी भूतकेशो ना, पत्राङ्गं रक्तचन्दनम् ।
 2 Red-wood. त्रिकटु त्र्यूपणं व्योपं, त्रिफला तु फलत्रिकम् ॥
 3 Three spices.
 2 Three myro-balans
 इति वैश्य-वर्गः ९, अत्र मूलश्लोकाः १११, क्षे० १.

अथ शूद्र-वर्गः १०

- 4 Men of the fourth tribe.
 1 Men of mixed origin.
 1 A scribe.
 1 Ambasta.
 1 An Ugra.
 1 A bard.
 1 A Mdhishya.
 1 A Kshattri.
 1 A charioteer.
 1 A trader.
 1 A charmaker.
 1 A Chandāla.
 2 An artisan.
 2 One eminent by birth.
 2 A florist.
 2 A potter.
 2 A weaver.
 2 A tailor.
 2 A painter.
 2 An armourer.
 2 A shoemaker.
 2 An ironsmith.
 4 A goldsmith.
 2 A shellcutter.
 2 A coppersmith.
 5 A carpenter.
 1 One working for the village.
 5 A barber.
 2 A washerman.
 2 A distiller.
- १ शूद्राश् चाऽवरवर्णाश् च वृषलाश् च जघन्यजाः ।
 आ-चण्डालात् तु संकीर्णा अग्वष्ट-करणाऽऽदयः ॥
 २ शूद्रा-विशोस् तु करणो, ऽम्बष्टो वैश्या-द्विजन्मनोः, ।
 शूद्रा-क्षत्रिययोरुग्रो, मागधः क्षत्रिया-विशोः, ॥
 ३ माहिषो ऽर्या-क्षत्रिययोः, क्षत्ता ऽर्या-शूद्रयोः सुतः, ।
 ब्राह्मण्यां क्षत्रियात् सूतस्, तस्यां वैदेहको विशः, ॥
 ४ रथकारस् तु माहिष्यात् करण्यां यस्य संभवः, ।
 स्याच् चण्डालस् तु जनितो ब्राह्मण्यां वृषलेन यः ॥
 ५ कारुः शिल्पी, संहतैस् तैर् द्वयोः श्रेणिः स-जातिभिः ।
 1 A company of artists.
 कुलकः स्यात् कुलश्रेष्ठी, मालाकारस् तु मालिकः ॥
 ६ कुम्भकारः कुलालः स्यात्, पलगण्डस् तु लेपकः ।
 2 A bricklayer or plaisterer.
 तन्तुवायः कुविन्दः स्यात्, तुन्नवायस् तु सौचिकः ॥
 ७ रङ्गाजीवश् चित्रकरः, शस्त्रमार्जो ऽसिधावकः ।
 पादूकृच् चर्मकारः स्याद्, व्योकारो लोहकारकः ॥
 ८ नाडिन्धमः स्वर्णकारः कलादो रुक्मकारकः ।
 स्याच्छाङ्गिकः काम्बविकः, शौल्विकस् ताम्रकुट्टकः ॥
 ९ तक्षा तु वर्द्धकिस् त्वष्टा रथकारश् च काष्ठतद् ।
 ग्रामाऽधीनो ग्रामतक्षः, कौटतक्षो ऽनधीनकः ॥ 1 One independent.
 १० क्षुरी मुण्डी दिवाकीर्ति-नापिताऽन्तावसायिनः ।
 निर्णेजकः स्याद् रजकः, शौण्डिको मण्डहारकः ॥

- 2 A goatherd. ११ जावालः स्याद्जाजीवो, देवाजीवस् तु देवलः ।
2 An attendant on an idol.
- 2 A female juggler. १२ शैलालिनस् तु शैलूपा जायाजीवाः कृशाश्विनः ।
2 A juggler. स्यान् माया शाम्बरी, मायाकारस् तु प्रतिहारकः ॥
- 6 Dancers and १२ शैलालिनस् तु शैलूपा जायाजीवाः कृशाश्विनः ।
tumblers.
- 2 Dancers and mimics. भरता इत्यपि नटाश्, चारणास् तु कुशीलवाः ॥
2 Players on drums.
- 2 Players on the १३ मार्दङ्गिका मौरजिकाः, पाणिवादास् तु पाणिघाः ।
flute.
- 2 —on the lute. वेणुध्माः स्युर् वैणविका, वीणावादास् तु वैणिकाः ॥
2 Striking with their hands only.
- 2 A fowler or bird- १४ जीवान्तकः शाकुनिको, द्वौ वागुरिक-जालिकौ ।
catcher. 2 A hunter using nets.
- 3 A vender of १५ वैतंसिकः कौटिकश् च मांसिकश् च समं त्रयम् ॥
fresh-meat.
- 4 A hireling ; a ser- १५ भृतको भृतिभुक् कर्मकरो वैतनिको ऽपि सः ।
vant or labourer.
- 2 A chandler. वार्तावहो वैवधिको, भारवाहस् तु भारिकः ॥
3 A porter.
- 10 A low man. १६ विवर्णः पामरो नीचः प्राकृतश् च पृथग्जनः ।
निहीनो ऽपसदो जाल्मः क्षुल्लकश् चेतुरश् च सः ॥
- 11 servant or slave. १७ भृत्ये दासेर-दासेय-दास-गोप्यक-चेटकाः ।
नियोज्य-किङ्कर-ग्रैह्य-भुजिष्य-परिचारकाः ॥
- 4 One nourished १८ पराचित-परिस्कन्द-परजात-परैधिताः ॥
by a stranger.
- 6 A lazy man. १९ मन्दस् तुन्दपरिमृज आलस्यः शीतकोऽलसोऽनुष्णः ।
दक्षे तु चतुर-पेशल-पटवः सूथान उष्णश् च ॥
- 6 A dexterous २० चण्डाल-पृव-मातङ्ग-दिवाकीर्ति-जनङ्गमाः ।
person. निपाद्-श्रपचावन्तेवासि-चाण्डाल-पुक्कसाः ॥
- 10 A Chandala. २१ भेदाः—किरात-शबर-पुलिन्दा म्लेच्छजातयः ।
व्याधो मृगवधाजीवो मृगयुर् लुब्धको ऽपि सः ॥
- 1 Barbarians.
- 4 A hunter, or २१ व्याधो मृगवधाजीवो मृगयुर् लुब्धको ऽपि सः ॥
deer-killer.

- 7 A dog. २२ कौलेयकः सारमेयः कुक्कुरो मृगदंशकः ।
 1 A mad dog. शुनको भपकः श्वा स्यादलर्कस् तु स योगितः ॥
- 9 A dog trained for chase. २३ श्वा विश्वकटुर् मृगया-कुशलः, सरसा शुनी । 2 A bitch.
 9 A village hog. विट्चरः सूकरो ग्राम्यो, वर्करस् तरुणः पशुः ॥
 1 Any young animal.
- 4 Chase ; hunting. २४ आच्छोदनं मृगव्यं स्यादालेखो मृगया स्त्रियाम् ।
 1 A deer wounded on its right side. दक्षिणाऽरु लुब्ध-योगाद् दक्षिणेर्मा कुरङ्गकः ॥
- 10 A thief or robber. २५ चौरैकागारिक-स्तेन-दस्यु-तस्कर-भोपकाः ।
 प्रतिरोधि-परास्कन्दि-पाटञ्चर-मलिम्लुचाः ।
- 4 Theft, robbery. २६ चौरिका स्तैन्य-चौर्ये च स्तेयं, लोपत्रं तु तद्-धने ।
 1 Booty. वीतंसस् तूपकरणं बन्धने मृग-पक्षिणाम् ॥
 1 A net, chain, or cage.
- 2 A snare or trap. २७ उन्माथः कूटयन्त्रं स्याद्, वागुरा मृगबन्धनी ।
 2 A net. शुल्वं वराटकं स्त्री तु रज्जुस् त्रिषु वटी गुणः ॥
 5 A cord, rope or string.
- 2 Rope and bucket of a well. २८ उद्घाटनं घटीयन्त्रं सलिलोद्वाहनं प्रहेः ।
 2 A loom. पुंसि वेमा वायदण्डः, सूत्राणि नरि तन्तवः ॥
 2 Threads.
- 2 Weaving. २९ वाणिर् व्यूतिः स्त्रियां तुल्ये, पुस्तं लेप्याऽऽदि-कर्मणि ।
 1 Plastering. पाञ्चालिका पुत्रिका स्याद् बन्ध-दन्ताऽऽदिभिः कृता ।
 1 A doll or puppet. ' जतु-त्रयु-विकारे तु जातुपं त्रापुपं त्रिषु ' ॥ १ ॥
- 4 A basket. ३० पिटकः पेटकः पेटा-मञ्जूपा, ऽथ विहङ्गिका ।
 2 A peg. भारयष्टिस्, तदाऽऽलम्बि शिख्यं काचो, ऽथ पादुका ॥
 1 Its string.
- 3 A shoe. ३१ पादूरूपान्तस् स्त्री, सैवाऽनुपदीना पदाऽऽयता ।
 1 A boot. नदध्री वध्री वरत्रा स्यादश्वाऽऽदेस् ताडनी कशा ॥
 3 A thong.
- 1 A whip. ३२ चाण्डालिका तु कण्डोलवीणा चण्डालवल्लकी ।
 3 A vulgar lute. नाराची स्यादेपणिका, शाणस् तु निकपः कपः ॥
 2 Goldsmith's scales.
 3 A touchstone.

- 2 An iron chisel. ३३ ब्रश्चनः पत्रपरशुरीपिका तूलिका समे । 2 A pencil or
2 A crucible. तैजसावर्तनी मूपा, भस्त्रा चर्मप्रसेविका ॥ brush.
2 Bellows.
- 2 A gimlet or ३४ आस्फोटनी वेधनिका, कृपाणी कर्तरी समे । 2 Scissors
auger. वृक्षादनी वृक्षभेदी, टङ्कः पापाणदारणः ॥ 2 A hatchet.
2 A carpenter's
chisel.
- 2 A saw. ३५ क्रकचो ऽस्त्री करपत्रमारा चर्मप्रभेदिका । 2 Shoemaker's
3 An image of iron. सूर्मि स्थूणाऽयःप्रतिमा, शिल्पं कर्म कलाऽऽदिकम् ॥ knife.
1 An art.
- 8 An image ; statue ३६ प्रतिमानं प्रतिविम्बं प्रतिमा प्रतियातना प्रतिच्छाया
or picture. प्रतिकृतिरर्चा पुंसि प्रतिनिधिरुपमोपमानं स्यात् ।
2 Resemblance.
- 12 Like, similar. ३७ वाच्य-लिङ्गाः समस् तुल्यः सदृशः सदृशः सदृक् ।
(In composition) साधारणः समानश् च स्युस्तर-पदे त्वमी ॥
Like.
- 11 Wages or hire. ३८ निभ-संकाश-नीकाश-प्रतीकाशोपमाऽऽदयः ।
कर्मण्या तु विधा-भृत्या-भृतयो भर्म वेतनम् ॥
- 13 Spirituous ३९ भरण्यं भरणं मूल्यं निर्वेशः पण इत्यपि ।
liquor. सुरा हलिप्रिया हाला परिसुद् वरुणात्मजा ॥
- 2 Eating what ex- ४० गन्धोत्तमा-प्रसन्नेरा-कादम्बर्यः परिसुता ।
cites thirst. मदिरा कश्य-मद्ये चाप्यवदंशस् तु भक्षणम् ॥
- 2 A tavern. ४१ शुण्डापानं मदस्थानं, मधुवारा मधुक्रमाः ।
2 Tippling. मध्वासवो माधवको मधु माध्वीकम-द्वयोः ॥
- 4 Spirit, distilled ४२ मैरेयमासवः सीधुर्, मंदको जगलः समौ । 2 Vinous
from Bassia. संधानं स्यादभिपवः, किण्वं पुंसि तु नम्रहः ॥ 2 Place
3 Rum. where peo-
2 Distillation. ple drink
2 Ferment. together.
- 2 Yest, barm, ४३ कारोत्तरः सुरामण्ड, आपानं पानगोष्ठिका । 2 Place
froth. चपको ऽस्त्री पानपात्रं, सरको ऽप्यनुतर्पणम् ॥
2 A drinking vessel.

- 5 A gamester. ४४ धूर्तो ऽक्षदेवी कितवो ऽक्षधूर्तो द्यूतकृन् समाः ।
 2 Sureties. स्युर् लग्नकाः प्रतिभुवः, सभिका द्यूतकारकाः ॥
 2 Keepers of gaming houses.
 4 Gaming. ४५ द्यूतो ऽस्त्रियामक्षयती कैतवं पण इत्यपि ।
 3 Dice. पणोऽक्षेषु गल्हो, ऽक्षास् तु देवनाः पाशकाश् च ते ॥
 9 Moving a piece at play. ४६ परिणायस् तु शारीणां समन्तात् नयनेऽस्त्रियाम् ।
 2 A checkered board or cloth. अष्टापदं शारिफलं, प्राणिवृत्तं समाह्वयः ॥
 2 A matsh of cocks, &c. ४७ उक्ता भूरि-प्रयोगत्वादेकस्मिन् ये ऽत्र यौगिकाः, ।

ताद्वर्म्यादन्यतो वृत्ताव्यूत्या लिङ्गाऽन्तरे ऽपि ते ॥

इति शूद्र-वर्गः १०, अत्र मूलश्लोकाः ४६ ॥, श्लो ॥.

इत्यमरसिंह-कृतौ नाम-लिङ्गाऽनुशासने ।

द्वितीयः काण्डो भूम्याऽऽदिः साऽङ्ग एव समर्थितः

अत्र मूलश्लोकाः ७३५ ॥, श्लो. श्लो. १४ ॥; सर्वे च मिलित्वा ७५०.

प्र. काण्डे मू. श्लो. २८१ ॥; श्लो. श्लो. १८ सर्वे मि. २९९ ॥.

एवं मू. श्लो. १०१७; श्लो. श्लो. ३२ ॥; सर्वे मिलित्वा १०४९ ॥.

तृतीयं सामान्य-काण्डम् ।

- १ विशेष्य-निष्ठैः संकीर्णैर् नानाऽर्थैरव्ययैरपि ।
लिङ्गाऽऽदि-संग्रहैर् वर्गाः सामान्ये वर्ग-संश्रयाः ॥
- २ स्त्री-दाराऽऽद्यैर् यद् विशेष्यं यादृशैः प्रस्तुतं पदैः ।
गुण-द्रव्य-क्रिया-शब्दास् तथा स्युस् तस्य भेदकाः ॥
- ३ सुकृती पुण्यवान् धन्यो, महच्छस् तु महाशयः ।
2 Magnanimous.
- ४ हृदयालुः सुहृदयो, महोत्साहो महोद्यमः ॥
- ५ प्रवीणे निपुणाऽभिज्ञ-विज्ञ-निष्णात-शिक्षिताः ।
वैज्ञानिकः कृतमुखः कृती कुशल इत्यपि ॥
- ६ पूज्यः प्रतीक्ष्यः, सांशयिकः संशयापन्नमानसः ।
दक्षिणीयो दक्षिणार्हस् तत्र दक्षिण्य इत्यपि ॥
- ७ स्युर् वदान्य-स्थूललक्ष्य-दानशौण्डा बहुप्रदे ।
जैवातृकः स्यादायुष्मानन्तर्वाणिस् तु शास्त्रवित् ॥
2 Skilled in sacred sciences.
- ८ परीक्षकः कारणिको, वरदस् तु समर्द्धकः ।² Granting a prayer.
हर्षमाणो विकुर्वाणः प्रमना हृष्टमानसः ॥
- ९ दुर्मना विमना अन्तर्मनाः, स्यादुक्त उन्मनाः ।
दक्षिणे सरलोदारौ, सुकलो दातृभोक्तारि ॥
2 Liberal in giving and using.
- १० तत्परे प्रसिताऽऽसक्ताविप्रार्थोद्युक्त उत्सुकः ।
प्रतीते प्रथित-ख्यात-वित्त-विज्ञात-विश्रुताः ॥
- ११ गुणैः प्रतीते तु कृतलक्षणाऽऽहतलक्षणौ ।
इभ्य आढयो धनी, स्वामी त्वीश्वरः पतिरीशिता ॥
10 An owner or master.
- 3 Fortunate, well-fated.
2 Good-hearted.
2 Perseverant, diligent.
10 Skilful, conversant.
2 Venerable.
2 Dubious.
3 Meriting a fee or reward.
4 Munificent.
2 Long-lived.
2 Acutely investigating.
4 Joyful, cheerful.
3 Ssd, perplexed.
2 Regretting
3 Sincere, candid.
3 Diligent, attentive.
2 Zealously active.
6 Known, celebrated, famous.
2 Noted for good qualities.
3 Opulent, wealthy.

- ११ अधिभूर् नायको नेता प्रभुः परिवृढो ऽधिपः ।
 2 Every way happy. अधिकर्षिः समृद्धः स्यात्, कुटुम्बव्याप्तस् तु यः ॥
- 3 Attentive to support his family. १२ स्यादभ्यागारिकस् तस्मिन्नुपाधिश् च पुमानयम् ।
 1 Handsome and well-shaped. वराऽङ्ग-रूपे तोयः सिंहसंहननो हि सः ॥
- 1 Acting fearlessly. १३ निर्वार्यः कार्य-कर्ता यः संपन्नः सत्त्व-संपदा ।
 2 Dumb. अवाचि मूको, ऽथ मनोजवसः पितृसंनिभः ॥
 2 Fatherly.
- 2 Giving a girl in marriage. १४ सत्कृत्याऽलङ्कृतां कन्यां यो ददाति स कृकुटः ।
 4 Prosperous, happy. लक्ष्मीवाँल् लक्ष्मणः श्रीलः श्रीमान्, स्निग्धस् तु वत्सलः ॥
 2 Affectionate.
- 4 Compassionate. १५ स्याद् दयालुः कारुणिकः कृपालुः सूरतः समाः ।
 5 Unrestrained. स्वतन्त्रो ऽपावृतः स्वैरी-स्वच्छन्दो निरवग्रहः ॥
- 4 Dependent. १६ परतन्त्रः पराधीनः परवान् नाथवानपि ।
 5 Docile. अधीनो निघ्न आयत्तो ऽस्वच्छन्दो गृह्यको ऽप्यसौ ॥
- 2 A sweeper. १७ खलपूः स्याद् बहुकरो, दीर्घसूत्रश् चिरक्रियः ।
 2 Dilatory, slow. जाल्मोऽसमीक्ष्यकारी स्यात्, कुण्ठो मन्दः क्रियासु यः ॥
 2 Acting inconsiderately. 1 Indolent.
- 2 Competent to an act. १८ कर्मक्षमो ऽलङ्कर्मिणः, क्रियावान् कर्मसूद्यतः । 1 Engaged in a business.
 2 Laborious. स कर्मः कर्मशीलो यः, कर्मशूरस् तु कर्मठः ॥
 2 Finishing carefully.
- 2 Working for hire. १९ भरण्यभुक् कर्मकरः, कर्मकारस् तु तत्-क्रियः । 1 Working without wages.
 2 Bathing after mourning. अपस्नातो मृतस्नात, आमिपाशी तु शौष्कुलः ॥
 2 Eating fish and flesh.
- 4 Hungry. २० वुमुक्षितः स्यात् क्षुधितो जिघत्सुरशनायितः ।
 2 Feeding at another's cost. परान्नः परपिण्डादो, भक्षको घस्मरोऽद्भारः ॥ 3 Gluttonous.
- 3 Shamelessly voracious. २१ आदूनः स्यादौदरिको विजिगीषा-विवर्जिते ।
 2 Selfishly voracious. उभौ त्वात्मम्भरिः कुक्षिम्भरिः स्वोदर-पूरके ॥

- 2 Eating every body's. २२ सर्वाङ्गीनस् तु सर्वाङ्गभोजी, गृध्रस् तु गर्धनः ।
 5 Covetous, greedy. लुब्धोऽभिलाषुकस् तृष्णक्, समौ लोलुप-लोलुभौ ॥
 3 Very covetous.
 2 Mad ; insane. २३ सोन्मादस् तून्मदिष्णुः स्यादविनीतः समुद्धतः ।
 2 Misbehaving. मत्ते शौण्डोत्कट-क्षीवाः, कामुके कमिताऽनुकः ॥
 4 Drunk. २४ कम्प्रः कामयिताऽभीकः कमनः कामनोऽभिकः ।
 9 Lustful. विधेयो विनयग्राही वचनेस्थित आश्रवः ॥
 4 Compliant. २५ वश्यः प्रणयो, निभृत-विनीत-प्रश्रिताः समाः ।
 2 Governable. धृष्टे धृष्णग् वियातश् च, प्रगल्भः प्रतिभान्विते ॥
 3 Modest. 2 Bold, present.
 3 Impudent, shameless.
 2 Ashamed. २६ स्याद्धृष्टे तु शालीनो, विलक्षो विस्मयान्विते ।
 2 Astonished. अधीरे कातरस्, त्रस्ते भीरु-भीरुक-भीलुकाः ॥
 2 Confused. २७ आशंसुराशंसितरि, गृह्यालुर् ग्रहीतरि । 2 Disposed to take.
 4 Timid. श्रद्धालुः श्रद्धया युक्ते, पथ्यालुस् तु पातुके ॥
 2 Wishing blessings. २८ लज्जाशीलेऽपत्रपिष्णुर्, वन्दारुरभिवादके ।
 1 Faithful ; believing. शरारुर् घातुको हिंसः, स्याद् वर्द्धिष्णुस् तु वर्द्धनः ॥
 2 Habitually falling. २९ उत्पतिष्णुस् तूत्पतिता, ऽलङ्कारिष्णुस् तु मण्डनः ।
 2 Bashful. 2 Inclined to ornament.
 2 Civil ; polite. भूष्णुर् श्वविष्णुर् भविता, वर्तिष्णुर् वर्तनः समौ ॥
 2 Mischievous. ३० निराकरिष्णुः क्षिप्नुः स्यात्, सान्द्रस्निग्धस् तु मेदुरः ।
 2 Thriving ; growing. ज्ञाता तु विदुरो विन्दुर्, विकासी तु विकस्वरः ॥
 2 Jumping up. ३१ विस्मृत्वरो विस्मरः प्रसारी च विसारिणि ।
 3 Faring well. सहिष्णुः सहनः क्षन्ता तितिक्षुः क्षमिता क्षमी ॥
 2 Stationary. ३२ क्रोधनोऽमर्षणः कोपी, चण्डस् त्वत्यन्तकोपनः ।
 3 Obstructive. 2 Very smooth. 2 Very passionate.
 3 Knowing ; intelligent. जागरूको जागरिता, घूर्णितः प्रचलायितः ॥
 2 Expanding.
 4 Flowing or creeping.
 6 Patient, content.
 3 Passionate ; wrathful.
 2 Wakeful.
 2 Snoring, as in sleep.

- 3 Sleepy, Sluggish. ३३ स्वप्नक् शयालुर् निद्रालुर्, निद्राण-शयितौ समौ ।
 2 Asleep. पराङ्मुखः पराचीनः, स्यादवाङ्मयधोमुखः ॥
 2 Averting the face. 2 Down-looked. 1 Adoring deities. ३४ देवानञ्जति देवद्वङ्, विष्वद्वङ् विष्वगञ्जति ।
 1 Accompanying. 1 Going every-where. यः सहाऽञ्जति सद्यङ् स, स तिर्यङ् यस् तिरोऽञ्जति ॥
 1 Moving tortuously. 3 Speaking sensibly. ३५ वदो वदावदो वक्ता, वागीशो वाक्पतिः समौ ।
 2 Eloquent. 4 Speaking much. वाचोयुक्तिपटुर् वाग्मी, वावदूको ऽतिवक्तरि ॥
 4 Talking non-sense. ३६ स्याज् जल्पकस् तु वाचालो वाचाटो बहुगर्हवाक् ।
 3 Foul-mouthed, scurrilous. दुर्मुखे मुखराऽवद्वमुखौ, शङ्खः प्रियंवदे ॥^{2 Speaking civilly.}
 2 Lisper. ३७ लोहलः स्यादस्फुटवाग्, गर्हवादी तु कद्वदः ।
 2 Speaking ill. 2 Censorious, detracting. समौ कुवाद-कुचरौ, स्यादसौम्यस्वरो ऽस्वरः ॥
 2 Having a bad voice. 2 Sonorous. ३८ रवणः शब्दनो, नान्दीवादी नान्दीकरः समौ ।^{2 Speaker of a prologue.}
 2 Idiot, stupid. जडो ऽज्ञ, एडमूकस् तु वक्तुं श्रोतुम-शिक्षिते ॥
 1 Deaf and dumb. ३९ तूष्णींशीलस् तु तूष्णीको, नम्रोऽवासा दिगम्बरे ।
 2 Silent. निष्कासितो ऽवकृष्टः स्यादपध्वस्तस् तु धिक्कृतः ॥
 3 Naked. ४० आन्तगर्वो ऽभिभूतः स्याद्, दापितः साधितः समौ ।
 2 Expelled. 2 Cursed. 2 Condemned ; or adjudged. ४१ नित्यदिष्टो निरस्तः स्यात् प्रत्याख्यातो निराकृतः ॥
 2 Humbled : subdued. ४२ निकृतः स्याद् विप्रकृतो, विप्रलब्धस् तु वञ्चितः ।
 4 Removed ; set aside. मनोहतः प्रतिहतः प्रतिवद्धो हतश् च सः ॥
 2 Pale. ४३ अधिक्षिप्तः प्रतिक्षिप्तो, वद्धे कीलित-संयतौ ।
 2 Deceived, tricked. आपन्नः आपत्प्राप्तः स्यात्, कान्दिशीको भयद्रुतः ॥
 4 Disappointed. ४४ आक्षारितः क्षारितोऽभिज्ञस्ते, संकसुकोऽस्थिरे ।
 2 Turned away. 2 Confined. 2 Unsteady. ४५ व्यसनार्तोपरक्तौ द्वौ, विहस्त-न्याकुलौ समौ ॥
 2 Distressed. 2 Put to flight. 2 Calumniated. 2 Afflicted by vice. 2 Confounded, perplexed.

- 2 Overcome by fear, &c. ४४ विह्वलो विह्वलः, स्यात् तु विवशो ऽरिष्टदुष्टधीः ।
2 Apprehensive of death.
- 2 Deserving a whipping. कश्यः कश्याहं, सन्नदे त्वाततायी बधोद्यते ॥
1 Murderous ; a felon.
- 2 Hateful, detestable. ४५ द्वेष्ये त्वक्षिगतो, वध्यः शीर्षच्छेद्य इमौ समौ । 2 Merit-
1 Meriting death by poison. विध्यो विषेण यो वध्यो, मुसल्यो मुसलेन यः ॥ heading.
- by knocks of a pestle.
- 2 Innocent. ४६ शिश्विदानो ऽकृष्णकर्मा, चपलश् चिकुरः समौ ।
2 Inconsiderately guilty. दोषैकदृक् पुरोभागी, निकृतस् त्वनृजुः शठः ॥
2 Malevolent and censorious. 3 Wicked ; perverse.
- 2 Informer. ४७ कर्णेजपः सूचकः स्यात्, पिशुनो दुर्जनः खलः ।
3 Mischiefmaker. नृशंसो घातुकः क्रूरः पापो, धूर्तस् तु वञ्चकः ॥
4 Destructive, mischievous. 2 Fraudulent ; crafty.
- 6 Idiot. ४८ अज्ञे मूढ-यथाजात-मूर्ख-वैधेय-बालिशः ।
5 Miser ; avaricious. कदर्ये कृपण-क्षुद्र-किम्पचान-मितम्पचाः ॥
- 5 Poor ; indigent. ४९ निःस्वस् तु दुर्विधो दीनो दरिद्रो दुर्गतोऽपि सः ।
5 Beggar ; mendicant. वनीयको याचनको मार्गणो याचकाऽर्थिनौ ॥
- 2 Proud. ५० अहङ्कारवानहंयुः, शुभंयुस् तु शुभान्वितः ।
2 Happy. दिव्योपपादुका देवा, नृ-नावाऽऽद्या जरायुजाः ॥
1 Of divine origin. 1 Viviparous.
- 1 Engendered by damp. ५१ स्वेदजाः कृमि-दंशाऽऽद्याः, पक्षि-सर्पाऽऽदयोऽण्डजाः ।
1 Oviparous.
- इति प्राणि-वर्गः, अत्र मूलश्लोकाः ५० ॥; क्षे. श्लो. ०
- 1 Vegetables. उद्भिदस् तरु-गुल्माऽऽद्या, उद्भिदुद्भिजमुद्भिदम् ।
3 Sprouting ; germinating.
- 17 Beautiful or pleasing. ५२ सुन्दरं रुचिरं चारु सुपमं साधु शोभनम् ।
कान्तं मनोरमं रुच्यं मनोज्ञं मञ्जु मञ्जुलम् ॥
' रम्यं मनोहरं सौम्यं भद्रकं रामणीयकम् । ' १ ।

- 1 Charming. ५३ तदासेचनकं तृतेर् नास्त्यन्तो यस्य दर्शनात् ।
 6 Beloved, desired. अभीष्टे ऽभीप्सितं हृद्यं दयितं बहुभं प्रियम् ॥
 13 Inferior ; low. ५४ निकृष्ट-प्रतिकृष्टाऽर्व-रेफ-याण्याऽवमाऽधमाः ।
 कुपूय-कुत्सिताऽवद्य-खेट-गर्ह्याऽणकाः समाः ॥
 4 Foul, dirty. ५५ मलीमसं तु मलिनं कच्चरं मलदूषितम् ।
 3 Purified. पूतं पवित्रं मेध्यं च, वीध्रं तु विमलाऽर्थकम् ॥
 2 Clean. ५६ निर्णिक्तं शोधितं मृष्टं निःशोध्यमनवस्करम् ।
 5 Cleansed. असारं फल्गु, शून्यं तु वशिकं तुच्छ-रिक्तके ॥
 2 Pithless.
 4 Void, empty.
 17 Chief ; prin- ५७ क्लीबे प्रधानं प्रमुख-प्रवेकाऽनुत्तमोत्तमाः ।
 cipal. मुख्य-वर्य-वरेण्याश् च प्रवर्हो ऽनवरार्ध्य-वत् ॥
 5 Excellent. ५८ परार्ध्याऽग्र-प्राग्रहर-प्राग्रचाऽग्रचाऽग्रीयमग्रियम् ।
 श्रेयान् श्रेष्ठः पुष्कलः स्यात् सत्तमश् चाऽतिशोभने ॥
 7 Pre-eminent ५९ स्थुत्तर-पदे व्याघ्र-पुङ्गव-र्षभ-कुञ्जराः ।
 (in comp). सिंह-शार्दूल-नागाऽऽद्याः पुंसि श्रेष्ठाऽर्थ-गोचराः ।
 3 Secondary, sub- ६० अप्राग्र्यं द्वय-हीने द्वे अप्रधानोपसर्जने ।
 ordinate.
 9 Great. विशंकटं पृथु बृहद् विशालं पृथुलं महत् ॥
 ६१ बडोरु-विपुलं, पीन-पीत्री तु स्थूल-पीवरे । 4 Fat ; large.
 11 Little, small. स्तोकाऽल्प-क्षुल्लकाः, सूक्ष्मं श्लक्ष्णं दभ्रं कृशं तनु ॥
 ६२ स्त्रियां मात्रा द्रुतिः पुंसि लव-लेश-कणाऽणवः ।
 5 Very small. अत्यल्पे ऽल्पिष्ठमल्पीयः कनीयोऽणीय इत्यपि ॥
 12 Much, many. ६३ प्रभूतं प्रचुरं प्राज्यमदभ्रं बहुलं बहु ।
 पुरुहूः पुरु भूयिष्ठं स्फारं भूयश च भूरि च ॥
 1 Countless. ६४ परःशताऽऽद्यास् ते येषां परा संख्या शताऽऽदिकात् ॥

2 Numerable.
2 Numbered,
counted.
14 All ; entire.

3 Coarse.
3 Delicate, fine.
15 Near, proxi-
mate.

3 Adjoining, conti-
guous.

2 Very near.
3 Distant.
3 Very remote.
2 Long.

3 Round.
2 Uneven; wavy.
6 High, tall.

3 Bending,
stooping.
11 Crooked.

3 Straight.
3 Confounded.

5 Eternal.

3 Permanent, firm.

1 Uniform; per-
petually the same.
6 Moveable.

3 Shaking; moving.

7 Fickle.

2 Exceeding.
2 Strong knit.
9 Hard; solid.

६५ गणनीये तु गण्यं, संख्याते गणितमथ समं सर्वम् ।
विश्वमशेषं कृत्स्नं समस्त-निखिलाऽखिलानि निःशेषम् ।

६६ समग्रं सकलं पूर्णमखण्डं स्यादनूनके ।

घनं निरन्तरं सान्द्रं, पेलवं विरलं तनु ॥

६७ समीपे निकटाऽऽसन्न-संनिकृष्ट-सनीड-वत् ।

सदेशाऽभ्याश-सविध-समर्याद-सवेश-वत् ॥

६८ उपकण्ठाऽन्तिकाऽभ्यर्णाऽभ्यग्रा अप्यभितोऽव्ययम् ।

संसक्ते त्वव्यवहितमपदान्तरमित्यपि ॥

६९ नेदिष्ठमन्तिकतमं, स्याद् दूरं विप्रकृष्टकम् ।

दवीयश् च दविष्ठं च सुदूरं, दीर्घमायतम् ॥

७० वर्तुलं निस्तलं वृत्तं, बन्धुरं तून्नतानतम् ।

उच्च-प्रांशून्नतोदग्रोच्छिन्नास् तुङ्गे, ऽथ वामने ॥ 5 Short.

७१ न्यङ्-नीच-खर्व-ह्रस्वाः स्युरवाग्रेऽवनताऽऽनतम् ।

अरालं वृजिनं जिह्वामूर्मिमत् कुञ्चितं नतम् ॥

७२ आविद्धं कुटिलं भुग्नं वेदितं वक्रमित्यपि ।

ऋजावजिह्वा-प्रगुणौ, व्यस्ते त्वप्रगुणाऽऽकुलौ ॥

७३ शाश्वतस् तु ध्रुवो नित्य-सदातन-सनातनाः ।

स्थास्तुः स्थिरतरः स्थेयानेक-रूप-तया तु यः ॥

७४ काल-व्यापी स कूटस्थः, स्थावरो जङ्गमेतरः । 2 Im-
moveable.

चरिण्यु जङ्गम-चरं त्रसमिद्धं चराचरम् ॥

७५ चलनं कम्पनं कम्पं, चलं लोलं चलाचलम् ।

चञ्चलं तरलं चैव पारिप्लव-परिप्लवे ॥

७६ अतिरिक्तः समधिको, दृढसंधिस् तु संहतः ।

खक्खटं कठिनं क्रूरं कठोरं निष्ठुरं दृढम् ॥

UNANA SIMHASAN UNANAMANDIR

LIBRARY

Tangamwadi Math, VARANASI

Acc. No. 1057 1179

- 2 Material, corporeal. ७७ जरतं मूर्तिमन् मूर्तं, प्रवृद्धं प्रौढमेधितम् । 3 Full-grown. -
 5 Old, ancient. पुराणे प्रतन-प्रत्न-पुरातन-चिरन्तनाः ॥
 7 New. ७८ प्रत्यग्रोऽभिनवो नव्यो नवीनो नूतनो नवः ।
 4 Soft. नूतनश्च, सुकुमारं तु कोमलं मृदुलं मृदु ॥
 4 Following. ७९ अन्वगन्वक्षमनुगेऽनुपदं क्लीबमव्ययम् ।
 2 Perceptible. प्रत्यक्षं स्यादैन्द्रियकमप्रत्यक्षमतीन्द्रियम् ॥
 2 Imperceptible. ८० एकतानोऽनन्यवृत्तिरैकाग्रैकायनावपि ।
 7 Closely attentive. ८१ अप्येकसर्ग एकाग्र्योऽप्येकायनगतोऽपि सः ॥
 5 Prior; first; initial. ८२ पुंस्यादिः पूर्व-पौरस्त्य-प्रथमाऽऽद्या, अथाऽश्वियाम् ।
 6 Last, ultimate. अन्तो जघन्यं चरममन्त्य-पाश्चात्य-पश्चिमाः ॥
 2 Vain, useless. ८३ मोघं निरर्थकं, स्पष्टं स्फुटं प्रव्यक्तमुत्त्वणम् । 4 Apparent, evident.
 2 Common. साधारणं तु सामान्यमेकाकी त्वेक एककः ॥
 3 Alone, solitary. ८४ भिन्नाऽर्थका अन्यतर एकस् त्वोऽन्येतरावपि ।
 6 Other, different. उच्चावचं नैकभेदमुच्चण्डमविलम्बितम् ॥
 2 Various. ८५ अरुन्तुदस् तु मर्मस्पृग्वाधं तु निरर्गलम् ।
 2 Quick, expeditious. प्रसव्यं प्रतिकूलं स्यादपसव्यमपष्टु च ॥
 2 Sharp, corrosive. ८६ वामं शरीरे सव्यं स्यादपसव्यं तु दक्षिणम् ।
 2 Unobstructed. संकटं ना तु संवाधः, कलिलं गहनं समे ॥
 4 Contrary. ८७ संकीर्णे संकुलाऽऽकीर्णे, मुण्डितं परिवापितम् । 2 Shaved.
 1 Left. प्रन्थितं संदितं दृढं, विस्तृतं विस्तृतं ततम् ॥
 1 Right. ८८ अन्तर्गतं विस्मृतं स्यात्, प्राप्त-प्रणिहिते समे ।
 2 Narrow. वेलित-प्रेङ्खिताऽऽधूत-चलिताऽऽकम्पिता धुते ॥
 2 Impervious. ८९ नुत्त-नुन्नाऽस्त-निष्ठयूताऽऽविद्ध-क्षिप्तेरिताः समाः ॥
 3 Crowded, confused. परिक्षिप्तं तु निवृत्तं, मूपितं मुषिताऽर्थकम् ॥
 3 Strung; tied. ९०
 3 Spread; diffuse. ९१
 2 Forgotten. ९२
 2 Placed. ९३
 6 Shaken. ९४
 7 Thrown, cast, sent. ९५
 2 Intrenched. ९६
 2 Stolen. ९७

- 2 Expanded; dispersed. ८९ प्रवृद्ध-प्रसृते, न्यस्त-निसृष्टे, गुणिताऽऽहते ।
2 Deposited. 2 Multiplied.
- 2 Plastered. निदिग्धोपचिते, गूढ-गुप्ते, गुण्ठित-रूपिते ॥ 2 Pounded.
2 Hidden. ed.
2 Melted. ९० द्रुताऽवदीर्णे, उद्गूर्णोद्यते, काचित-शिक्षिते । 2 Sus-
2 Raised, held up. pended
2 Smelled. ब्राण-ब्राते, दिग्ध-लिप्ते, समुदत्तोद्भूते समे ॥ in a
2 Smeared; anointed. swing.
2 Drawn; raised from a deep place.
- 5 Surrounded ९१ वेष्टितं स्याद् वलयितं संवीतं रुद्धमावृतम् ।
2 Bent; crooked.
4 Sharpened, whetted. रुग्णं भुग्ने, ऽथ निशित-क्षणुत-शातानिऽतेजिते ॥
- 2 Mature. ९२ स्याद् विनाशोन्मुखं पक्कं, ह्रीण-ह्रीतौ तुऽलब्जिते ।
3 Ashamed.
3 Chosen; appointed. वृत्ते तु वृत-व्यावृत्तौ, संयोजित उपाहितः ॥
2 Joined; annexed.
3 Attainable. ९३ प्राप्यं गम्यं समासाद्यं, स्यन्नं रीणं स्तुतं स्तुतम् ।
4 Flowing; dropping. संगूढः स्यात् संकलितो, ऽवगीतः ख्यातगर्हणः ॥
2 Arranged, or heaped.
2 Detested.
- 4 Various, multi- ९४ विविधः स्याद् बहुविधो नानारूपः पृथग्विधः । 2 Cen-
form. sured,
2 Coarsely pounded. अवरीणो धिक्कृतश् चाप्यवध्वस्तो ऽवचूर्णितः ॥ bla-
med.
1 Diluted decoction. ९५ अनायास-कृतं फाण्टं, स्वनितं ध्वनितं समे । 2 Sounded;
making a
noise.
- 6 Bound. वद्धे संदानितं मूतमुदितं संदितं सितम् ॥
- 2 Decocted. ९६ निष्पक्के कथितं, पाके क्षीराऽऽज्य-हविषां शृतम् ।
1 Boiled.
1 Departed. निर्वाणो मुनि-बन्धाऽऽदौ, निर्वातस् तु गतेऽनिले ॥
- 1 Become calm. ९७ पक्कं परिणते, गूढं हन्ने, मीढं तु मूत्रिते । 2 Passed
(as urine).
2 Mature, ripe. पुष्टे तु पुषितं, सोढे क्षान्तमुद्धान्तमुद्गते ॥ 2 Vomited.
2 Passed (as ordure).
2 Nourished.
2 Borne.
- 2 Tamed; sub- ९८ दान्तस् तु दमिते, शान्तः शमिते, प्रार्थितेऽर्दितः ।
dued or trained. 2 Pacified, appeased. 2 Asked, requested.
- 2 Made known. ज्ञप्तस् तु ज्ञपिते, छन्नश् छादिते, पूजितेऽञ्चितः ॥
2 Covered. 2 Worshipped; revered.
- 2 Filled; full. ९९ पूर्णस् तु पूरिते, क्षिष्टः क्षिशिते, ऽवसिते सितः ।
1 Tired; fatigued. 2 Finished.
3 Pared;
made thin.
- 4 Burnt. प्रुष्ट-प्लुष्टोपिता दग्धे, तष्ट-त्वष्टौ तनूकृते ॥

- 3 Pierced. १०० वेधितच्छिद्रितौ विद्धे, विन्न-वित्तौ विचारिते ।
3 Judged; discussed.
- 3 Gloomy. १०१ सिद्धे निर्वृत्त-निष्पन्नौ, दारिते भिन्न-भेदितौ ।
obscured. 3 Liquid.
- 3 Accomplished. १०१ सिद्धे निर्वृत्त-निष्पन्नौ, दारिते भिन्न-भेदितौ ।
3 Split.
- 3 Woven. १०२ स्यादहिते नमस्यित-नमासितमपचायिताऽर्चिताऽ-
पचितम् ।
- 6 Saluted; १०२ स्यादहिते नमस्यित-नमासितमपचायिताऽर्चिताऽ-
honoured. पचितम् ।
- 4 Served; adored. वरिवसिते वरिवस्यितमुपासितं चोपचरितं च ॥
- 5 Sufferring pain. १०३ संतापित-संतप्तौ धूपित-धूपायितौ च दूनश् च ।
- 6 Pleased, glad, १०३ हृष्टो मत्तस् तृप्तः प्रहृन्नः प्रमुदितः प्रीतः ॥
content.
- 8 Cut. १०४ छिन्नं छातं लूनं कृत्तं दातं दितं छितं वृक्णम् ।
- 7 Fallen. स्रस्तं ध्वस्तं भ्रष्टं स्कन्नं पन्नं च्युतं गलितम् ॥
- 6 Obtained. १०५ लब्धं प्राप्तं विन्नं भावितमासादितं च भूतं च ।
- 5 Sought. अन्वेपितं गवेपितमन्विष्टं मार्गितं मृगितम् ॥
- 7 Wet; moistened. १०६ आर्द्रं सार्द्रं छिन्नं तिमितं स्तिमितं समुन्नमुत्तं च ।
- 6 Preserved, saved, १०६ त्रातं त्राणं रक्षितमवितं गोपायितं च गुप्तं च ॥
guarded.
- 5 Disregarded, १०७ अवगणितमवमताऽवज्ञाते अवमानितं च परिभूते ।
despised.
- 6 Abandoned, left. त्यक्तं हीनं विधुतं समुज्झितं धूतमुत्सृष्टे ॥
- 7 Spoken, said. १०८ उक्तं भाषितमुदितं जल्पितमाख्यातमभिहितं लपितम्
- 7 Known, under- १०८ बुद्धं बुधितं मनितं विदितं प्रतिपन्नमवसिताऽवगते ॥
stood.
- 11 Promised. १०९ उरीकृतमुररीकृतमङ्गीकृतमाश्रुतं प्रतिज्ञातम् ।
संगीर्ण-विदित-संश्रुत-समाहितोपश्रुतोपगतम् ॥
- 12 Praised. ११० ईलित-शस्त-पणायित-पनायित-प्रणुत-पणित-प-
नितानि ।
अपि गीर्ण-वर्णिताऽभिष्टुतेडितानि स्तुताऽर्थानि ॥

14 Eaten.

१११ भक्षित-चर्वित-लिप्त-प्रत्यवसित-गिलित-खादित-
प्सातम् ।

अभ्यवहृताऽन्न-जग्ध-ग्रस्त-ग्लस्ताऽशितं मुक्ते ॥

Certain irregular
Superlatives.

११२ क्षेपिष्ठ-क्षोदिष्ठ-प्रेष्ठ-वरिष्ठ-स्थविष्ठ-बृंहिष्ठाः ।

1 Most quick; 1 Smallest; 1 Dearest, largest, 1 Most corpulent;
1 Most numerous.

क्षिप्र-क्षुद्राऽभीप्सित-पृथु-पीवर-बहुल-प्रकर्षाऽर्थाः ॥

1 Hardest;

1 Longest;

११३ साधिष्ठ-द्राधिष्ठ-स्फेष्ठ-गरिष्ठ-ह्रसिष्ठ-वृन्दिष्ठाः ।

1 Most firm. 1 Heaviest; 1 Shortest; 1 Most abundant.

वाढ-व्यायत-बहु-गुरु-वामन-वृन्दारकाऽतिशये ॥

इति विशेष्यनिघ्न-वर्गः १, अत्र मूलश्लोकाः ११२॥, क्षे० श्लो० ॥

अथ संकीर्ण-वर्गः २

१ प्रकृति-प्रत्ययाऽर्थाऽऽद्यैः संकीर्णैः लिङ्गमुन्नयेत् ।

2 Action.

1 Continual.

कर्म क्रिया, तत्-सातत्ये गम्ये स्थिरपरस्पराः ॥

1 Totality.

2 Wilfulness;
independence.

२ साकल्याऽऽसंग-वचने पारायण-परायणे । 1 Adherence.
attachment;

यदृच्छा स्वैरिता, हेतु-शून्या त्वास्था विलक्षणम् ॥

1 Vain and causeless state.

3 Quiet.

3 Self-command.

1 Approved
occupation.

३ शमथस् तु शमः शान्तिर्, दान्तिस् तु दमथो दमः ।

अवदानं कर्म वृत्तं, काम्यदानं प्रवारणम् ॥ 2 A desirable gift.

2 Subduing by
charms.

2 Tremour.

3 Satisfaction.

४ वशक्रिया संवननं, मूलकर्म तु कार्मणम् । 2 Magic.

विधूननं विधुवनं, तर्पणं ग्रीणनाऽवनम् ॥

3 Warding of a
blow.

3 Sewing.

3 Tearing, rending.

५ पर्याप्तिः स्यात् परित्राणं हस्तधारणमित्यपि ।

सेवनं सीवनं स्यूतिर्, विदरः स्फुटनं मिदा ॥

2 Curse, impre-
cation.

2 Co-extending;
pervading.

६ आक्रोशनमभीपङ्गः, संवेदो वेदना न ना । 2 Sensation,
perception.

संमूर्च्छनमभिव्याप्तिर्, याञ्चा भिक्षार्थनाऽर्दना ॥

4 Begging.

- 2 Cutting. ७ वर्धनं छेदने, ऽथ द्वे आनन्दन-समाजने ।
 3 Courtesy; welcome or adieu.
- 2 Received doctrine. आप्रच्छन्नमथाऽऽम्नायः संप्रदायः, क्षये क्षिया ॥
 3 Loss.
- 2 Taking. ८ ग्रहे ग्राहो, वशः कान्तौ, रक्षणस् त्राणे, रणः कणे ।
 2 Wish, desire. 2 Protection; defence. 2 Sound, noise.
- 2 Perforation, piercing. व्यधो वेधे, पचा पाके, हवो हूतौ, वरो वृत्तौ ॥
 2 Maturity. 2 Calling; challenging. 2 Engaging; appointing.
- 2 Combustion; burning. ९ ओपः प्लोपे, नयो नाये, ज्यानिर् जीणौ, भ्रमो भ्रमौ ।
 2 Guiding; directing. 2 Wearing, growing old. 2 Whirling; going round.
- 2 Increase, growth. स्फातिर् वृद्धौ, प्रथा ख्यातौ, स्पृष्टिः पृत्तौ, स्रवः स्रवे ॥
 2 Fame, notoriety. 2 Touch, contact. 2 Oozing, dripping.
- 2 Thriving. १० एधा समृद्धौ, स्फुरणे स्फुरणा, प्रमितौ प्रमा । 2 True
 2 Throbbing. know-
 2 Bringing forth (as young). प्रसूतिः प्रसवे, श्रयोते प्राधारः, क्लमथः क्लमे ॥ ledge.
- 2 Excellence. ११ उत्कर्षोऽतिशये, संधिः श्रेपे, विषय आश्रये । 2 Refuge;
 2 Union; junction. asylum.
 2 Sending; direct- क्षिपायां क्षेपणं, गीर्णिर् गिरौ, गुरणमुद्यमे ॥
 ing. 2 Swallowing. 2 Effort, exertion.
- 2 Raising. १२ उन्नाय उन्नये, श्रायः श्रयणे, जयने जयः ।
 2 Reliance; taking refuge. 2 Conquest, victory.
- 2 Discourse, speech. निगादो निगादे, मादो मद, उद्वेग उद्वमे ॥ 2 Regret
 2 Pride.
- 2 Trituration of perfumes. १३ विमर्दनं परिमलो, ऽभ्युपपत्तिरनुग्रहः । 2 Conferring
 of a benefit.
- 1 Disfavour. निग्रहस् तद्-विरुद्धः स्यादभियोगस् त्वभिग्रहः ॥
 2 Attack, onset.
- 2 Clinching of the fist. १४ मुष्टिवन्धस् तु संग्राहो, डिम्बे डमर-विप्लवौ । 3 Affray,
 assault.
- 3 Ligament. fetters. बन्धनं प्रसितिश् चारः, स्पर्शः स्पृष्टोपतप्तरि ॥
 3 Morbid heat.
- 3 Injury. १५ निकारो विप्रकारः स्यादाकारस् त्विङ्ग इङ्गितम् ।
 3 Hint, sign, token. परिणामो विकारे, द्वे समे विकृति-विक्रिये ॥
- 4 Change of form. १६ अपहारस् त्वपचयः, समाहारः समुच्चयः ।
 2 Loss. प्रत्याहार उपादानं, विहारस् तु परिक्रमः ॥
 2 Assemblage. 2 Walking for pleasure.
- 2 Abstraction.

- 2 Robbery. १७ अभिहारो ऽभिग्रहणं, निहारो ऽभ्यवकर्षणम् ।
 2 Extraction. अनुहारो ऽनुकारः स्यादर्थस्याऽपगमे व्ययः ॥
 2 Imitation. १८ प्रवाहस् तु प्रवृत्तिः स्यात्, प्रवहो गमनं बहिः ।¹ Going forth;
 1 Expenditure. वियामो वियमो यामो यमः संयाम-संयमौ ॥¹ issuing.
 2 Stream. १९ हिंसाकर्माऽभिचारः स्याज्, जागर्या जागरा द्वयोः ।
 6 Forbearance. 2 Waking, watching.
 2 Incantation to destroy. विघ्नोऽन्तरायः प्रत्यूहः, स्यादुपघ्नोऽन्तिकाश्रये ॥
 2 Obstacle; impediment. 2 Contiguous support.
 2 Enjoyment. २० निर्वेश उपभोगः स्यात्, परिसर्पः परिक्रिया ।
 2 Encompassing; surrounding. विधुरं तु प्रविश्लेषे, ऽभिप्रायश् छन्द आशयः ॥
 2 Separation. 3 Meaning; intention.
 2 Abridgment. २१ संक्षेपणं समसनं, पर्यवस्था विरोधनम् ।
 2 Contradiction. परिसर्या परीसारः स्यादास्या त्वासना स्थितिः ॥
 2 Perambulation. २२ विस्तारो विग्रहो व्यासः, स च शब्दस्य विस्तरः ।
 3 Stay. संवाहनं मर्दनं स्याद्, विनाशः स्याददर्शनम् ॥² Disappearance.
 2 Diffusion. २३ संस्तवः स्यात् परिचयः, प्रसरस् तु विसर्पणम् ।
 1 Prolixity. नीवाकस् तु प्रयामः स्यात्, संनिधिः संनिकर्षणम् ॥
 2 Rubbing of the person. २४ लवो ऽभिलावो लवने, निष्पावः पवने पवः ।³ Winnowing; cleaning.
 2 Acquaintance. प्रस्तावः स्यादपसरस्, त्रसरः सूत्रवेष्टनम् ॥² A Shuttle.
 2 Spreading. 2 Affectionate solicitation.
 2 Scarcity. २५ प्रजनः स्यादुपसरः, प्रश्रय-प्रणयौ समौ ।² Affectionate solicitation.
 2 Proximity. 2 Difficult progress. धीशक्तिर् निष्क्रमो, ऽस्त्री तु संक्रमो दुर्गसंचरः ॥
 3 Reaping. २६ प्रत्युत्क्रमः प्रयोगाऽर्थः, प्रक्रमः स्यादुपक्रमः ।² Beginning.
 2 Occasion; opportunity. २७ प्रतिबन्धः प्रतिष्टम्भो, ऽवनायस् तु निपातनम् ।
 2 First pregnancy of cows. 2 Causing to descend.
 2 Intellectual faculty. उपलम्भस् त्वनुभवः, समालम्भो विलेपनम् ॥
 2 Difficult progress. 2 Smearing.

2 Separation of lovers.

२८ विप्रलम्भो विप्रयोगो, विलम्भस् त्वतिसर्जनम् ।

2 Liberality.

2 Celebrity.

विश्रावस् तु प्रतिख्यातिरवेक्षा प्रतिजागरः ॥² Attention.

3 Reading lecture.

२९ निपाठ-निपठौ पाठे, तेम-स्तेमौ समुन्दने ।³ Wetness.

3 Distress from disease.

आदीनवाऽऽस्त्रवौ छेशे, मेलके संग-संगमौ ॥

3 Meeting ; union.

5 Research.

३० संवीक्षणं विचयनं मार्गणं मृगणा मृगः ।

4 Embrace.

परिरम्भः परिष्वङ्गः संश्लेष उपगूहनम् ॥

5 Sight ; seeing ; looking.

३१ निर्वर्णनं तु निध्यानं दर्शनाऽऽलोकनेक्षणम् ।

4 Rejection ; disallowance.

प्रत्याख्यानं निरसनं प्रत्यादेशो निराकृतिः ॥

2 Watching alternately.

३२ उपशायो विशायश् च पर्याय-शयनाऽर्थकौ ।

4 Censure ; reproach.

अर्तनं च ऋतीया च हृणीया च घृणाऽर्थकाः ॥

4 Contrariety ; opposition.

३३ स्याद् व्यत्यासो विपर्यासो व्यत्ययश् च विपर्यये ।

4 Transgression.

पर्ययोऽतिक्रमस् तस्मिन्नतिपात उपात्ययः ॥

1 Mission after calling.

३४ प्रेषणं यत् समाहूय तत्र स्यात् प्रतिशासनम् ।

1 Place where the priests stand.

स संस्तावः ऋतुषु या स्तुति-भूमिर् द्विजन्मनाम् ॥

1 A carpenter's work-bench.

३५ निधाय तक्ष्यते यत्र काष्ठे काष्ठं स उद्धनः ।

2 Tool for cutting corn and grass.

स्तम्बघ्नस् तु स्तम्बघनः स्तम्बो येन निहन्यते ॥

1 An auger.

३६ आविधो विध्यते येन तत्र, विष्वक्-समे निधः ।

1 Round ; circular

उत्कारश् च निकारश् च द्वौ धान्योत्क्षेपणाऽर्थकौ ॥

2 Winnowing of corn.

1 Swallowing, etc.

३७ निगारोद्गार-विक्षावोद्ग्राहास् तु गरणाऽऽदिषु ।

4 Stopping, ceasing.

आरत्यवरति-विरतय उपरामे, ऽथा ऽस्त्रियां तु निष्ठेवः ॥

4 Spitting.

३८ निष्ठयूतिर् निष्ठेवन-निष्ठीवनमित्यभिन्नानि ।

2 Speed.

जवने जूतिः, सातिस् त्ववसाने स्यादथ ज्वरे जूर्तिः ॥

2 Conclusion.

2 Fever.

- 1 Driving of cattle. ३९ उदजस् तु पशु-प्रेरणमकरणिरित्याऽऽदयः शापे ।
 1 Curse.
 1 Aggregate patronymic. गोत्राऽन्तेभ्यस् तस्य वृन्दमित्यौपगवकाऽऽदिकम् ॥
 2 Multitude of loaves and pies. ४० आपूपिकं, शाकुलिकमेवमाद्यम-चेतसाम् ।
 1 Multitude of boys. माणवानां तु माणव्यं, सहायानां सहायता ॥
 1—of coadjutors.
 1—of ploughs. ४१ हल्या हलानां, ब्राह्मण्य-वाङ्मये तु द्विजन्मनाम् ।
 2—of priests. द्वे पशुकानां पृष्ठानां पार्श्वं, पृष्ठ-यमनुक्रमात् ॥
 1—of ribs and back-bones.
 2—of threshing floors. ४२ खलानां खलिनी खल्याऽप्यथ मानुष्यकं नृणाम् । 1—of men.
 1—of villages, etc. ग्रामता, जनता, धूम्या, पाश्या, गल्या, पृथक्-पृथक् ॥
 1—of people. 1 Accumulation of smoke. 1 Abundance of fetters.
 1 Abundance of reeds, ropes and throats.
 1—of thousands, etc. ४३ अपि साहस्र-कारीष-वर्मणाऽऽथर्वणाऽऽदिकम् ।
 1 Abundance of dry cow dung. 1 Abundance of hides or shields.
 1 Collection of prayers.
 इति संकीर्ण-वर्गः २, अत्र मूलश्लोकाः ४२॥, श्लो० श्लो००.

अथ नानार्थ-वर्गः ३

- १ नानाऽर्थाः के ऽपि कान्ताऽऽदि-वर्गेष्वेवाऽत्र कीर्तिताः ।
 भूरि-प्रयोगा ये येषु पर्यायेष्वपि तेषु ते ॥
 1 Sky. ether. २ आकाशे त्रिदिवे नाको, लोकस् तु शुवने जने, । 1 World.
 1 Heaven. पद्ये यशसि च श्लोकः, शरे खड्गे च सायकः, ॥ 1 People.
 1 Verse. १ शम्बुकौ क्रोष्टु-वरुणौ, पृथुकौ चिपिटाऽर्भकौ, । 1 Arrow.
 1 Glory. १ जम्बुकौ क्रोष्टु-वरुणौ, पृथुकौ चिपिटाऽर्भकौ, । 1 Sword.
 1 Shakal. 1 Fried rice flattened. 1 Infant.
 1 God of water. आलोकौ दर्शन-द्योतौ, भेरी-पटहमानकौ, ॥
 1 Sight. look. 1 A double drum. 1 A large drum.
 1 Light. ४ उत्सङ्ग-चिह्नयोरङ्कः, कलङ्को ऽङ्काऽपवादयोः, ।
 1 Mark. 1 Flank. 1 Spot. 1 Defamation.
 1 The chief of snakes. तक्षको नाग-वर्दक्योरर्कः स्फटिक-सूर्ययोः, ॥
 1 A carpenter. 1 Crystal; 1 The sun.

- 1 Wind. ५ मारुते वेधसि ब्रध्ने पुंसि कः, कं शिरोऽम्बुनोः, ।
 1 *Brahma*. 1 Sun. 1 Soul. 1 Head. 1 Water.
- 1 Shrivelled grain. स्यात् पुलकस् तुच्छ-धान्ये संक्षेपे भक्त-सिक्थके, ॥
 1 Brevity. 1 Lump of boiled rice.
- 1 An owl. ६ उल्के करिणः पुच्छ-मूलोपान्ते च पेचकः, ।
 1 Root of a tail of an elephant.
- 1 Water-pot. कमण्डलौ च करकः, सुगते च विनायकः, ॥
 1 A *Buddha* or saint.
- 1 Cubit. 2 A span. ७ किङ्कुर हस्ते वितस्तौ च, शक-कीटे च वृश्चिकः, ।
 1 A Scorpion. १ प्रतिकूले प्रतीकस् त्रिवेक-देशे तु पुंस्ययम्, ॥
 1 An integrant part.
- 2 Contrary. ८ स्याद् भूतिकं तु भूनिम्ये कत्तणे भूस्तृणे ऽपि च, ।
 1 *Gentiana*. 1 Another sort. 1 *Andropogon schoenanthus*.
- 1 A fragrant grass. ज्योत्स्निकायां च घोषे च कोशातत्रयथ कट्फले ॥
 1 Sorts of Cucurbitaceous plants. 1 *Kayaphal*.
- 1 Moon light night. ९ सिते च खदिरे सोमवल्कः स्यादथ सिंहके ।
 तिल-कल्के च पिण्याको, वाह्नीकं रामठे ऽपि च, ॥ *Asafœ-tida*.
- A white sort of Mimosa. १० महेन्द्र-गुग्गुलूक-व्यालग्राहिषु कौशिकः, । 1 Owl.
 1 Incense. 1 Snake-catcher.
- 1 Meal of seame. रुक्-ताप-शङ्कास्वातङ्कः, स्वल्पे ऽपि क्षुल्लकस् त्रिषु, ॥
- 1 INDRA. ११ जैवातृकः शशाङ्के ऽपि खुरे ऽप्यश्वस्य वर्तकः, । *A horse's hoof*.
 1 *Bdellium*. 1 A quail.
- 1 Disease. 1 Pain. व्याघ्रे ऽपि पुण्डरीको ना, यवान्यामपि दीपकः, ॥
 1 Fear. 1 Small. 1 An elephant to uphold the world.
- 1 The moon. १२ शालावृकाः कपि-क्रोष्ठु-श्वानः, स्वर्णे ऽपि गैरिकम्, ।
 1 Long lived. 1 Gold. 1 Red chalk.
- 1 A leopard. पीडाऽर्थे ऽपि व्यलीकं स्यादलीकं त्वग्रिये ऽनृते, ॥
 1 An aromatic seed. 1 Any thing displeasing.
- 1 Ape. 1 Shakal. १३ शीलाऽन्वयावनूके द्वे, शल्के शकल-वल्कले, ।
 1 Dog. 1 Part. 1 Scale of a fish. 1 Bark.
- 1 Pain. साऽष्टे शते सुवर्णानां हेम्युरो-भूषणे पले ॥ *1 Ornament on the breast*.
 1 Falsehood.
- 1 Disposition. १४ शीलाऽन्वयावनूके द्वे, शल्के शकल-वल्कले, ।
 1 Race; family.
- 1 A weight. १५ शीलाऽन्वयावनूके द्वे, शल्के शकल-वल्कले, ।
 1 Gold.

- 1 Dirt 1 Sin. १४ दीनारे ऽपि च निष्को ऽस्त्री, कल्को ऽस्त्री शमलैनसोः ।
 1 Calamity.
 1 Fraud. दग्धे ऽप्यथ पिनाको ऽस्त्री शूल-शङ्करधन्वनोः, ॥
 1 Trident. 1 SIVA's bow.
- 1 A female elephant. १५ धेनुका तु करेष्वां च, मेघ-जाले च कालिका ।
 1 A milch cow. 1 Cloudiness. 1 Multitude of clouds.
 1 Agony. कारिका यातना-वृत्त्योः, कर्णिका कर्ण-भूषणे ॥ 1 An ear-ring
 1 Explanatory verse. १६ करि-हस्ते ऽङ्गुलौ पद्म-बीज-कोश्यां, त्रिपूतरे, ।
- 1 Tip of elephant's trunk. 1 The middle finger. 1 The Pericarp of a lotus.
 1 Handsome. वृन्दारकौ रूपि-मुख्यावेके मुख्याऽन्य-केवलाः, ॥
 1 Chief; Principal. 1 One. 1 Chief. 1 Other. 1 Alone.
- Hypocritical. १७ स्याद् दाम्भिकः कौक्कुटिको यश् चाऽदूरेस्तिष्ठणः, ।
 1 Never looking before but stepping with caution
- 1 Attentive. ललाटिकः प्रभोर् भाल-दर्शी कार्याऽक्षमश् च यः, ॥
 2 Indolent. ' भूभृन्नितम्ब-वलय-चक्रेषु कटको ऽस्त्रियाम्, ॥ १ ॥
 1 Side of a hill. सूच्यग्रे शुद्र-शत्रौ च रोमहर्षे च कण्टकः, ॥ 1 Hair on end.
 1 Bracelet. 1 Circle. पाकौ पक्ति-शिशू, मध्य-रत्ने नेतरि नायकः, ॥ २ ॥
 1 A thorn. 1 Dip of a needle. 1 Paltry foe. 1 Act of cooking ; 1 A child ; 1 A Chief gem of a necklace. 1 Leader.
- 1 Waist band. पर्यङ्कः स्यात् परिकरे, स्याद् व्याघ्रे ऽपि च लुटधकः, ।
 1 Tiger. 1 Hunter. पेटकस् त्रिषु वृन्दे ऽपि, गुरौ देश्ये च देशिकः, ॥ ३ ॥
 1 Multitude ; 1 Guru ; a guide. खेटकौ ग्राम-फलकौ, धीवरे ऽपि च जालिकः, । A fisher man.
 1 A small village. दुष्प-रेणौ च किञ्जल्कः, शुल्को ऽस्त्री स्त्री-धनेऽपि च ॥ ४ ॥
 1 Plank. 1 Price. 1 A Dowery.
- 1 Pollens. स्यात् कङ्गोले ऽप्युत्कलिका, वार्द्धिकं भाव-वृन्दयोः, ।
 1 Wave. 1 Old age. Group of old men.
 2 Longing. करिष्यां चापि गाणिका, दारकौ बाल-भेदकौ, ॥ ५ ॥
 1 Female elephant. 1 Child. 2 Tearing.
- 2 Harlot. 1 Blind. अन्धे ऽप्यनेहमूकः स्यात्, टङ्कौ दर्पाऽश्मदारणौ, ॥
 2 Wrecked. 1 Pride. 2 Chisel.
- 1 An earthen pot. मृद्गण्डेऽप्युष्ट्रिका, मन्थे खजको रसदर्वके । ६ ।
 1 She camel. 1 A churning rod. 1 A spoon.
- इति कान्ताः ।

- 1 Brightness. १८ मयूखस् त्विद्-कर- ज्वालास्वल्लि-वाणौ शिलीमुखौ, ।
 2 Ray of light. 3 Flame. 1 A bee. 2 An arrow.
 1 An auriferous gem. शङ्खो निधौ ललाटाऽस्थिन् कम्बौ न स्त्री,ऽन्द्रियेऽपि खम्,॥
 2 The bone on the forehead. 3 A conch. 4 Organ of sense. 5 Shell.
 1 Ray of light. १९ धृणि-ज्वाले अपि शिखे,
 2 Flame. इति खान्ताः ।
 1 A mountain. शैल-वृक्षौ नगावगौ ।
 2 A tree. आशुगौ वायु-विशिखौ, शराऽर्क-विहगाः खगाः, ॥
 1 Wind. 1 An arrow. 1 The sun. 1 A bird.
 2 An arrow. 1 A bird. 2 The sun. २० पतङ्गौ पक्षि-सूर्यौ च, पूगः क्रमुक-वृन्दयोः, ।
 3 A uorth. 4 Corn. 1 Areca. 2 Multitude.
 1 Cattle. 2 Deer. पशवोऽपि मृगा, वेगः प्रवाह-जवयोरपि, ॥
 1 Stream. 2 Speed. २१ परागः कौसुमे रेणौ स्नानीयादौ रजस्यपि, ।
 1 Pollen of flowers. 2 Dust. गजेऽपि नाग-मातङ्गावपाङ्गसू तिलकेऽपि च, ॥
 1 An elephant. 2 A chandala. An outer corner of the eye. 2 A circlet on the forehead.
 1 Nature. २२ सर्गः स्वभाव-निर्मोक्ष-निश्चयाऽध्याय-सृष्टिषु, ।
 2 Relinquishment. 3 Certainty. 4 Chapter. 5 Creation.
 1 Armour. योगः संनहनोपाय-ध्यान-संगति-युक्तिषु, ॥
 2 Means. 3 Meditation. 4 Union. 5 Junction.
 1 Enjoyment. २३ भोगः सुखे स्त्र्यादि-भृतावहेश् च फण-क्राययोः, ।
 2 Hire. 1 Hood of a serpent. 2 Body of a serpent.
 1 Sort of bird. चातके हरिणे पुंसि, सारङ्गः शबले त्रिषु, ॥³ Antelope.
 2 A deer. 4 Variegated.
 An ape. 1 A frog. २४ कपौ च पूवगः, शापे त्वभिपङ्गः पराभवे, ।
 1 Curse. 2 Defeat. १ A yoke. 2 A pair. यानाऽऽद्यङ्गे युगः पुंसि, युगं युग्मे कृताऽऽदिषु, ॥
 3 An age. Measure of fare enbits.
 1 Heaven. २५ स्वर्गेषु-पशु-वाणू-वज्र-दिङ्-नेत्र-धृणि-भू-जले ।
 2 An arrow. 3 A bull. 4 Speech. 5 Thunderbolt. 6 Quarter. 7 An eye. 8 Ray of light.
 9 The earth. 10 Water. 11 The sun.
 1 A mark. लक्ष्य-दृष्ट्या स्त्रियां पुंसि गौर्, लिङ्गं चिह्न-शेफसोः, ॥
 2 Privy part.

- 1 Preferableness. २६ शृङ्गं प्राधान्य-सान्वोश् च, वराङ्गं मूर्ध-गुह्ययोः, ।
 2 Summit.
 3 Horn. 4 Drinking pot. 1 The head. 2 Privy part.

- 1 Prosperity. भगं श्री-काम-माहात्म्य-वीर्य-यत्नाऽर्क-कीर्तिषु, ॥
 2 Love or beauty ; desire. 3 Excellence. 4 Strength. 5 Care.
 6 The sun. 7 The Moon. 8 Glory.

इति गान्ताः ।

- 1 Destruction. २७ परिधः परिधाते ऽस्त्रे, ऽप्योघो बृन्दे ऽग्मसां रये, ।
 2 An iron club. 1 Multitude. 2 A current of water.
 3 A bolt.
 1 Price. 2 Mode of मूल्ये पूजा-विधावर्धो, ऽहो-दुःख-व्यसनेष्वधम्, ॥
 adoration. 1 Sin. 2 Pain. 3 Passion.

- 1 Pleasing. २८ त्रिष्विष्टे ऽल्पे लघुः,
 2 Small.
 3 Quick. 4 Insignificant.

इति घान्ताः ।

- 1 Swing. काचाः शिख्य-मृद्भेद-दृग्गजः, ।
 2 Glass. 3 Disease of the eye.
 1 Reverse Illusion. विपर्यासे विस्तरे च प्रपञ्चः, पावके शुचिः ॥ 1 Fire.
 2 Copiousness.
 1 A tried minister. २९ मास्यमात्ये चाप्युपधे तुंसि मेध्ये सिते त्रिषु, ।
 2 A month Ashadha.
 3 Sentiment of Love. 4 Pure. 5 White. 6 Hot season.
 1 Passion. 2 Desire. अभिष्वङ्गे स्पृहायां च गभस्तौ च, रुचिः स्त्रियाम् ॥
 3 Ray of light. 4 Lustre.

इति चान्ताः ।

- 1 A bear. ' प्रसन्ने भल्लुके ऽप्यच्छो, गुच्छः स्तवक-हारयोः, ।
 2 Clear. 1 A cluster. 2 Sort of necklace.
 1 Hem of a garment. परिधानाऽञ्चले कच्छो जल-प्रान्ते त्रि-लिङ्गकः ।' । ७ ।
 2 Bank or shore. इति क्षेपकच्छान्ताः

- 1 A peacock. ३० केकि-ताक्ष्यावहिभुजौ, दन्त-विप्राऽण्डजा द्विजाः, ।
 2 VISHNU's bird. 1 A tooth. 2 A regenerate man. 3 A bird.
 1 VISHNU. अजा विष्णु-हर-च्छागा, गोष्ठाऽध्व-निवहा ब्रजाः, ॥
 2 SIVA. 3 A goat. 1 A cowpen. 2 A road. 3 A multitude.

1 A deified saint. ३१ धर्मराजौ जिन-यमौ, कुञ्जो दन्तेऽपि न स्त्रियाम्, ।
2 YAMA. 1 An elephant's tooth. 2 An Arbour.

1 A field. वलजे क्षेत्र-पूर्वारे, वलजा वल्गुदर्शना, ॥ 3 Pretty
2 A city-gate. woman.

1 Even ground. ३२ समे क्षमांशे रणे ऽप्याजिः, प्रजा स्यात् संततौ जने, ।
2 War. 1 Progeny. 2 People.
3 Critical moment.

1 A conch. अट्जौ शङ्ख-शशाङ्कौ च, स्वके नित्ये निजं त्रिषु ॥
2 The moon. 1 Own. 2 Perpetual.
3 Lotus.

इति जान्ताः ।

1 Soul. ३३ पुंस्यात्मनि प्रवीणे च क्षेत्रज्ञो वाच्य-लङ्कः, ।
2 Skilful. संज्ञा स्याच्चेतना नाम हस्ताऽऽद्यैश्चार्थ-सूचना ॥
1 Thought. 'दोषज्ञौ वैद्यविद्वांसौ ज्ञो विद्वान् सोमजोऽपि च' । ८।
2 Name. 3 Hint.

1 A Physician. 1 Wise man. 2 Budha.
2 A wise man.

इति जान्ताः ।

1 A crow. 2 An elephant's cheek. ३४ काकेभगण्डौ करटौ, गजगण्ड-कटी कटौ, ।
1 Bald. 2 Without prepuce or A Leper. An elephant's cheek. 2 The hip.

शिपिविष्टम् तु खलतौ दुश्चर्मणि महेश्वरे, ॥ 3 Siva.
4 Vishnu.

1 Divine artist. ३५ देवशिल्पिन्यपि त्वष्टा, दिष्टं दैवे ऽपि न द्वयोः, ।
2 The sun. 1 Destiny. 2 Time.
3 Carpenter.

1 Pungency. रसे कटुः, कट्वकार्ये त्रिषु मत्सर-तीक्ष्णयोः, ॥ 3 Envy.
2 Improper act. 4 Fierce.

1 Happiness. 2 Ill luck. 3 Destruction. ३६ रिष्टं क्षेमाऽशुभाऽभावेऽप्यरिष्टे तु शुभाऽशुभे, ।

1 Happiness. 2 Misery. 3 Butter milk. 4 Sign of Death.
5 Soapy fruit. 6 Liquor. 7 Crow. 8 Nimba tree.

1 Illusion. माया-निश्चल-यन्त्रेषु कैतवाऽनृत-राशिषु ॥
2 Stationary.
3 Trap. 4 Fraud. 5 Lie. 6 Assemblage.

7 A hammer. ३७ अयो-घने शैल-शृङ्गे सीराऽङ्गे कूटम-स्त्रियाम्, ।
8 Summit. 9 Body of a plough. 10 Sky.

1 Small cardamum. सूक्ष्मैलायां त्रुटिः स्त्री स्यात् कालेऽल्पे, संशयेऽपि सा, ॥
2 An instant. 3 Doubt.

- 1 End of a bow. ३८ अत्युत्कर्षाऽथयः कोट्यो, मूले लग्न-कचे जटा, ।
 2 Eminence.
 3 Edge of Weapon. 4 Angle. 5 Crore. 1 A root. 2 Clotted hair.

- 1 Consequence. व्युष्टिः फले समृद्धौ च, दृष्टिर् ज्ञाने ऽक्षिण दर्शने, ॥
 2 Opulence. 1 Knowledge. 2 An eye. 3 Sight. 4 Memorable verse.
 3 Praise.

- 1 Sacrifice. ३९ इष्टिर् यागेच्छयोः, सृष्टं निश्चिते बहुनि त्रिषु, ।
 2 Desire. 1 Certain. 2 Much. 3 Created. 4 Lost.

- 1 Painful. कष्टे तु कृच्छ्र-गहने, दक्षाऽमन्दाऽगदेषु तु ।
 2 Difficult. 3 Fieeree.

- 1 Dilligent. ४० पटुर्, द्वौ वाच्य-लिङ्गौ च, 4 Salt.
 2 Skilful. 3 Hale.

- 1 Masculine woman. ' पोटा दासी द्विलिंगा च घृष्टी वर्षण-सूकरौ ॥ ८ ॥
 2 Large Alligator. 1 Rubbing. 2 Hog.

- 1 Collection. घटा गोष्ठ्यां हस्तिपङ्क्तौ कृपीटमुदरे जले ' । ९ ।
 2 Troop of elephants. 1 Belly. 2 Water.

इति टान्ताः ।

- 1 SIVA. 2 A Peacock. नीलकण्ठः शिवे ऽपि च, ।
 1 Stomach. पुंसि कोष्ठो ऽन्तर्जठरं कुसूलो ऽन्तर्ग्रहं तथा, ॥³ An Apart-
 2 A granary. ment.

- 1 Confirmation. ४१ निष्ठा निष्पत्ति-नाशाऽन्ताः, काष्ठोत्कर्षे स्थितौ दिशि, ।
 2 Destruction.
 3 Stop. 4 Steady Practice. 5 Asking. 6 End. 7 Moksha.

- 1 Excellence. 2 Limit. 3 Region. 4 Time. 5 Wood.
 1 The Eldest. त्रिषु ज्येष्ठोऽतिशस्ते ऽपि कनिष्ठो ऽति-युवाऽल्पयोः. ॥
 2 Pre-eminent. 3 Old. 1 Very young. 2 Small.

इति टान्ताः ।

- 1 A staff. 2 Army. ४२ दण्डो ऽस्त्री लगुडे ऽपि स्याद्, गुडो गोलक्षुपाकयोः, ।
 3 Punishment.
 4 Yama. 5 Churning rod. 1 A globe or ball. 2 Raw sugar. 3 Armour.

- 1 A serpent. सर्प-मांसात्पशू व्याडौ, गो-भू-वाचस् त्विडा इलाः, ॥
 2 A carnivorous beast. 3 Wicked man. 1 A cow. 2 The earth. 3 Speech. 4 Wife of Budha.

- 1 A bambu rod. ४३ क्ष्वेडा वंश-शलाका ऽपि, नाडी नाले ऽपि षट्-क्षणे, ।
 2 A Venom. 1 A stalk. 2 An Indian hour. 3 Pipe.
 3 War whoop. 4 A Roar. 4 Vim, Artery. 5 Guts.

- 1 A stem. काण्डो ऽस्त्री दण्ड-त्राणाऽर्व-वर्गाऽवसर-वारिषु, ॥
 2 An arrow.
 3 A horse. 4 A multitude. 5 Opportunity. 6 Water. 7 Cluster. 8 Excellence.

- 1 Trappings of a horse. ४४ स्याद् भाण्डमश्वाऽऽभरणे ऽमत्रे मूल-वणिग्-धने. ।
2 A pot; 3 Stock or Capital; 4 Ornament.
इति ङान्ताः ।
- 1 Much. ४५ भृश-प्रतिशयोर वाढं, प्रगाढं भृश-कृच्छ्रयोः, ॥
2 Promise 1 Much. 2 Difficult. 3 Firm.
- 1 Multitude. 2 Ball of rice. 3 Body. ' संधातग्रासयोः पिण्डी द्वयोः पुंसि कलेवरे ॥ ९ ॥
1 Temple. गण्डौ कपोलविस्फोटौ मुण्डकस् त्रिषु मुण्डिते ।
2 Boil. 1 Barber. 2 Shaved.
- 1 Section. 2 Variety of sugar-cane. इक्षुभेदे ऽपि खण्डो ऽस्त्री, शिखण्डो बर्हचूडयोः' । १० ।
1 Peacock's tail. 2 Crest, Lock of hair.
- 1 Able. ४५ शक्त-स्थूलौ त्रिषु दृढौ, व्यूढौ विन्यस्त-संहतौ. ।
2 Bulky. 1 Arranged. 2 Compact.
3 Firmly. इति ङान्ताः ।
- 1 Child. भ्रूणो ऽर्भके स्त्रैण-गर्भे, वाणो बलि-मुते शरे, ॥
2 Human fetus. 1 Son of BALI. 2 An arrow. 3 Maid servant. 4 Yellow Amarnath.
- 1 A particle. ४६ कणो ऽति-सूक्ष्मे धान्यांऽशे, संधाते प्रमथे गणः, ।
2 Eye of corn. 1 Multitude. 2 Siva's attendants.
- 1 A stake at play. पणो ब्रूताऽऽदिपूःसृष्टे भृतौ मूल्ये धने ऽपि च, ॥
2 Cock fight.
3 Wages. 4 Price. 5 Wealth. 6 Commodity. 7 Business. 8 Weight of two tolas.
- 1 A bow string. ४७ मौर्व्यां द्रव्याऽऽश्रिते सत्त्व-शौर्य-संध्याऽऽदिके गुणः, ।
2 Quality.
3 Truth. 4 Valour. 5 Rope. 7 Cook. 8 Limb. 9 Enjoyment.
- 1 State of being unemployed. निर्व्यापार-स्थितौ कालविशेषोत्सवयोः क्षणः, ॥
2 Moment. 3 festival. 4 Dance. 5 Wound.
- 1 Tribe. ४८ वर्णो द्विजाऽऽदौ शुक्लाऽऽदौ स्तुतौ वर्णं तु वा ऽक्षरे, ।
2 Colour.
3 Praise. 4 Alphabet. 5 Covering. 6 Musical sound. 7 Religious mendicant.
- 1 The sun. अरुणो भास्करे ऽपि स्याद् वर्ण-भेदे ऽपि च त्रिषु, ॥
2 Dark red. 3 Charioteer of the sun.
- 1 SIVA. 2 A Post. ४९ स्थाणुः शर्वोऽप्यथ द्रोणः काके ऽप्याजौ खे रणः, ।
2 Crow. A raven. 1 A fight. 2 Sound.
- 1 A barber. ग्रामणीर् नापिते पुंसि श्रेष्ठे ग्रामाऽधिपे त्रिषु, ॥ ३ A
2 Excellent; leader.

- 1 Wool, felt, &c. ५० ऊर्णा मेपाऽऽदि-लोत्रि स्यादावर्ते चान्तरा भ्रुवोः, ।
2 A circle of hair between the eyebrows.
- 1 A doe.
2 A golden image.
3 Green colour. 4 Metre. 5 Jasmine. 6 Yellow flower.
- 1 Yellowish white. ५१ त्रिषु पाण्डौ च हरिणः स्थूणा स्तम्भे ऽपि वेक्ष्मनः, ।
2 A deer.
1 A house post. 2 An iron image. 3 Disease.
- 1 Desire.
2 Thirst. तृष्णे स्पृहा-पिपासे द्वे, जुगुप्सा-करणे घृणे, ॥ 1 Blame. 2 Pity.
- 1 A market.
2 A Shop. ५२ वणिक्-पथे च विपणिः, सुरा प्रत्यक् च वारुणी, ।
1 Spirituous liquor. 2 The west.
- 1 A female elephant.
2 A male elephant. करेणुरिभ्यां स्त्री नेभे, द्रविणं तु बलं धनम्, ॥ 1 Strength. 2 Wealth.
- 1 A house.
2 Preserver. ५३ शरणं गृह-रक्षित्रोः, श्रीपर्णं कमलेऽपि च, ।
1 A lotus. 2 Nelumbium speciosum.
- 1 Poison. 2 War.
3 Iron. Weapon. विपाऽभिमर-लोहेषु तीक्ष्णं ह्रीवे खरे त्रिषु, ॥ 4 Harsh, sharp.
- 1 Proof. 2 Limit. ५४ प्रमाणं हेतु-मर्यादा-शास्त्रेयता-प्रमातृषु, । 4 Standard ;
3 Scripture ;
1 Instrument. करणं साधकतमं क्षेत्र-गात्रेन्द्रियेष्वपि, ॥ 5 Authority.
2 A Field. 3 A body.
4 Organ of sense. 5 Cause. 6 Tribe. 7 Action. 8 Dramatic performances.
- 1 Birth. 2 Unresist- ५५ प्राण्युत्पादे संसरणमसंवाध-चमू-गतौ ।
ed march of troops.
1 Highway. घण्टापथे, ऽथ वान्ताऽन्ने समुद्गिरणमुन्नये, ॥
2 Food vomited. 3 Raising.
- 1 A horn.
2 Elephant's tooth. ५६ अतस् त्रिषु, विपाणं स्यात् पशुशृङ्गेभदन्तयोः, ।
1 Declivity.
2 Humble. प्रवणे क्रम-नित्रोर्व्यां प्रहे ना तु चतुष्पथे, ॥
3 A place where four roads meet. 4 Generous. 5 Principal.
- 1 Miscellaneous. ५७ संकीर्णौ निचिताऽशुद्धा, विरिणं शून्यमूपरम्, ।
2 Impure.
1 Desert. 2 Salt and barren soil.
- 1 A bridge.
2 Rampart.
3 A falling star. 'सेतौ च वरणो, वेणी नदी-भेदे कचोच्चये.' ॥ १० ॥
1 A river. 2 A braid of hair.
- इति णान्ताः ।
- 1 God. 2 The sun.
1 A river. 2 The sea. देव-सूर्यौ विवस्वन्तौ, सरस्वन्तौ नदाऽर्णवौ, ॥

- 1 A bird. 2 VISHNU's bird. ५८ पक्षि-ताक्ष्यौ गरुत्मन्तौ, शकुन्तौ भास-पक्षिणौ, ।
1 The Indian culture. 2 A bird. 3 An insect.
- 1 Fire. 2 A comet. अग्न्युत्पातौ धूमकेतू, जीमूतौ मेघ-पर्वतौ, ॥
1 A cloud. 2 A mountain.
- 1 A hand. ५९ हस्तौ तु पाणि-नक्षत्रे, मरुतौ पवनाऽमरौ, ।
2 The asterism. 1 Wind. 2 A deity.
3 Multitude. यन्ता हस्तिपके सूते, भर्ता धातरि षोष्ठरि, ॥
1 An elephant driver. 1 A holder. 2 A nourisher. 3 Husband.
2 A charioteer.
- 1 A boat. ६० यान-पात्रे शिशौ पोतः, प्रेतः प्राण्यन्तरे मृते, ।
2 A young animal. 1 Hell. 2 A departed soul.
- 1 A moon's descending node. ग्रह-भेदे ध्वजे केतुः, पार्थिवे तनये सुतः, ॥ 1 A king.
2 A banner. 3 Ninth planet. 2 A son.
- 1 An architect. ६१ स्थपतिः कारु-भेदे ऽपि, भूभृद् भूमिधरे नृपे, ।
2 Head carpenter. 1 A mountain. 2 A king.
3 Sacrificer 4 Chamberlain.
- 1 A king. मूर्धाभिषिक्तो भूपे ऽपि, ऋतुः स्त्री-कुसुमेऽपि च, ॥
2 A minister. 3 A Kshatriya. 4 Our born of a brahman and kshatriya woman. 5 Chief.
1 A woman's courses. 2 A season.
- 1 VISHNU. 2 SIVA. ६२ विष्णावप्यजिताऽव्यक्तौ, सूतसू त्वष्टरि सारथौ, ।
3 Buddha. 1 A cartwright. 2 A charioteer.
4 Indistinct. 5 A fool. 6 Nature. 3 Quick silver. 4 Born.
- 1 Wise; learn:d. व्यक्तः प्राज्ञे ऽपि, दृष्टान्तावुभौ शास्त्र-निदर्शने, ।
2 Clear. 1 A science. 2 An example.
- 1 Charioteer. ६३ क्षत्ता स्यात् सारथौ द्वाःस्थे क्षत्रियायां च शूद्रजे, ।
2 A porter. 3 One born of Kshatriya Woman and a Sudra.
- 1 Topic. वृत्तान्तः स्यात् प्रकरणे प्रकारे कार्त्स्न्य-वार्तयोः, ॥
2 Mode. 3 Whole; 4 Right conclusion.
- 1 A war. 2 A stage. ६४ आनर्तः समरे नृत्यस्थान-नीवृद्धिशेषयोः, । 4 Water.
3 A chief place.
- 1 YAMA. 2 Proof; कृतान्तो यम-सिद्धान्त-दैवाऽकुशलकर्मसु, ॥
3 Destiny, 4 Sin.

- 1 Phelgm ; Wind ; ६५ श्लेष्माऽऽदि रस-रक्ताऽऽदि महा-भूतानि तद्-गुणाः ।
Bile.
- 2 Blood, flesh, marrow. 3 The elements. 4 Their qualities. 5 The sense-organs. 6 Fossil. 7 Metal. 8 Root of words i.e. verbs.
- 9 Principle of the इन्द्रियाण्यश्म-विकृतिः शब्द-योनिश् च धातवः, ॥
body.
- 1 The seraglio. ६६ कक्षाऽन्तरे ऽपि शुद्धान्तो भूपस्याऽसर्व-गोचरे, ।
2 A harem.
- 1 An iron spear. कासू-सामर्थ्ययोः शक्तिर्, मूर्तिः काठिन्य-काययोः, ॥
2 Power.
- 3 Energy of a divinity. 1 Idol. 2 Matter. 3 Body. 4 Swoon.
- 1 Expansion. ६७ विस्तार-बह्व्योर् व्रततिर्, वसती रात्रि-वेश्मनोः, ।
2 A creeping plant. 1 Night. 2 A house.
- 1 Loss. क्षयाऽर्चयोरपचितिः, सातिर् दानाऽवसानयोः, ॥
2 Worship. 1 Gift. 2 Destruction.
- 1 Pain. ६८ अर्तिः पीडा-धनुष्कोट्योर्, जातिः सामान्य-जन्मनोः, ।
2 End of a bow. 1 Kind or sort. 2 Birth. 3 Sort of metre. 4 A Flower. 5 Family.
- 1 Usage. प्रचार-स्यन्दयो रीतिरीतिर् डिम्ब-प्रवासयोः, ॥
2 Oozing. 1 Calamity of season. 2 Journey.
- 1 Gain ६९ उदये ऽधिगमे प्राप्तिस्, त्रेता त्वग्नि-त्रये युगे, ।
2 Obtaining. 1 Three sacrificial fires. 2 The Treta Yuga.
- 1 A harp. 2 A harp of वीणा-भेदे ऽपि महती, भूतिर् भस्मनि संपदि, ॥
Narada with 100 strings. 3 Greatness. 1 Ashes. 2 Success. 3 Birth. 4 A house.
- 1 River of snakes. ७० नदी-नगर्योर् नागानां भोगवत्यथ संगरे । 1 Combat.
2 City of serpents.
- 2 Company. संगे सभायां समितिः, क्षय-वासावपि क्षिती, ॥
3 Assembly. 1 Wane, loss. 2 Abode. 3 The Earth.
- 1 Sun-beam, ७१ खेरचिंश् च शस्त्रं च वह्नि-ज्वाला च हेतयः, । 3 Flame.
2 Weapon.
- 1 The world. जगती जगति छन्दो-विशेषो ऽपि क्षितावपि, ॥ 3 The
2 Sort of metre. Earth.
- 3 A metre. 2 Ten. ७२ पङ्क्तिश् छन्दोऽपि दशमं, स्यात् प्रभावेऽपि चाऽऽयतिः, ।
3 Row, Line. 1 Majesty or dignity. 2 Breadth. 3 Future time. 4 Restraint.
- 1 Motion. पत्तिर् गतौ च, मूले तु पक्षतिः पक्ष-भेदयोः, ॥
2 A foot soldier. 1 Root of a wing. 2 First lunar day.

1 Origin 2 Sex. ७३ प्रकृतिर् योनि-लिङ्गे च, कैशिक्याऽऽद्याश् च वृत्तयः, ।
3 Natural disposition. 4 Minister. 5 Subjects. 1 Style of composition.

1 Sand. 2 Sugar. सिकताः स्युर् वालुका ऽपि, वेदे श्रवसि च श्रुतिः, ॥
3 Sandy place. 1 Holy scripture. 2 An ear. 3 Hearing. 4 Rumour. 5 Musical note.

1 Beloved woman. ७४ वनिता जनिताऽत्यर्थाऽनुरागायां च योपिति, ।
2 Begging. गुप्तिः क्षिति-व्युदासे ऽपि, धृतिर् धारण-धैर्ययोः ॥
1 A cavern. 2 A prison. 3 Protection. 1 Holding. 2 Steadiness. 3 Pleasure.

1 An egg-plant. ७५ बृहती क्षुद्र-वार्ताकी छन्दो-भेदे महत्यपि, । 3 Greatness.
2 A metre. वासिता स्त्री-करिष्योश् च, वार्ता वृत्तौ जन-श्रुतौ, ॥
1 A woman. 1 Livelihood. 2 Rumour. 3 Action.
2 A female elephant. 3 Cry of birds.

1 Chaff. ७६ वार्तं फल्गुन्यरोगे च त्रिष्वप्सु च घृताऽमृते, ।
2 Health. 1 Water. 2 Nectar. 3 Liquid butter.
3 Insignificant. कलधौतं रूप्य-हेम्नोर्, निमित्तं हेतु-लक्ष्मणोः, ॥
1 Silver. 2 Gold. 1 Cause. 2 Token.

1 Science. ७७ श्रुतं शास्त्राऽवधृतयोर्, युग-पर्याप्तयोः कृतम्, ।
2 Heard story. 1 The golden age. 2 Enough. 3 Action.
3 Hearing. अत्याहितं महा-भीतिः कर्म जीवाऽनपेक्षि च, ॥

1 Great dread. ७८ युक्ते क्षमाऽऽदावृते, भूतं प्राण्यतीते समे त्रिषु, ।
2 Valiant act. 1 Living being. 2 Past. 3 Like. 4 Ghost. 5 Birth.
1 Proper. वृत्तं पथे चरित्रे त्रिष्वतीते दृढ-निस्तले, ॥
2 An element. 3 Past. 4 Firm. 5 Round.
3 True.

1 Verse. ७९ महद् राज्यं चाऽवगीतं जन्ये स्याद् गर्हिते त्रिषु, ।
2 Conduct. 1 Calumny. 2 Rumour. 3 Censured. 4 Wicked.
1 Realm. 2 Great. श्रेतं रूप्येऽपि, रजतं हेम्नि रूप्ये सिते त्रिषु, ॥
3 Known. 1 Gold. 2 Silver. 3 White.
4 Intellect.

1 Movable. loco- ८० त्रिष्वितो, जगदिङ्गेऽपि, रक्तं नील्याऽऽदि-राणि च, ।
motive. 2 World. 1 Red. 2 Dyed, tinged. 3 Blood. 4 Pleasing.
1 White. अवदातः सिते पीते शुद्धे, वद्वाऽर्जुनौ सितौ, ॥
2 Yellow. 3 Clean. 1 Bound. 2 White.

- 1 Fit. 2 Excellent. ८१ युक्तेऽति-संस्कृते मर्षिण्यभिनीतो, ५थ संस्कृतम् ।
 3 Patient. 1 Wrought, finished. 2 Excellent.
- 3 Prepared. कृत्रिमे लक्षणोपेते ऽप्यनन्तो ऽनवधावपि, 1 Infinito.
 4 Language gram- 2 Śesha.
 matically correct. 3 Vishnu. 4 Siva. 5 Sky. 6 The earth.
- 1 Famous. ८२ ख्याते हृष्टे प्रतीतो, ऽभिजातस् तु कुलजे बुधे, ।
 2 Glad. 1 Noble. 2 Learned. 3 Bit.
 3 Known. विविक्तौ पूत-विजनौ, मूर्छितौ मूढ-सोच्छ्रयौ, ॥
 1 Pure. 1 Foolish. 2 High, tall. 3 Insensible. 4 Swoon.
 2 Desert. 3 Existing. 4 Excellent. 5 Venerable.
- 1 Sour ; Vinegar. ८३ द्रौ चाम्ल-परुषौ शुक्तौ, शिती धवल-मेचकौ, १ White.
 2 Harsh. 2 Black.
 1 True. सत्ये साधौ विद्यमाने प्रशस्ते ऽभ्यर्हिते च सत्, ॥
 2 Right. 3 Existing. 4 Excellent. 5 Venerable.
- 1 Revered. ८४ पुरस्कृतः पूजिते ऽरात्प्राप्तियुक्ते ऽग्रतः कृते, १ Placed in
 2 Distressed by foes. front.
 1 Secure. 2 Abode. निवातावाश्रयाऽवातौ शस्त्राऽभेद्यं च वर्म यत्, ॥
 3 Calm. 4 Soft. 5 Armour.
- 1 Produced. ८५ जातोन्नद-प्रवृद्धाः स्युरुच्छ्रिता, उत्थितास् त्वमी ।
 2 High. 3 Increased. 4 Grown large.
- 1 Increased. बुद्धिमत-प्रोद्यतोत्पन्ना, आद्यतौ सादराऽर्चितौ, ॥
 2 Endeavouring. 1 Respectful. 2 Respected.
 3 Produced. ' समूहोत्पन्नयोर् जातमहिजिच् छ्रीपतीन्द्रयोः ।
 1 Group. 2 Born. 1 Snake charmer. 2 Krishna. 3 Indra.
- 1 Waterfall. सौप्तिके ऽपि प्रपातो ऽथावपातावतटावदौ ॥११॥
 2 Noctral combat. 1 Descent. 2 Precipice. 3 Pit.
- 1 Union. 2 Battle. समित् सङ्गे रणे ऽपि स्त्री व्यवस्थायामपि स्थितिः ॥१२॥
 3 Holy sticks. 1 Stay. 2 Order. 3 Precipice.
- इति तान्ताः ।
- 1 Meaning. ८६ अर्थो ऽभिधेय-रै-वस्तु-प्रयोजन-निवृत्तिषु, ।
 2 Wealth. 3 Thing. 4 Purpose. 5 Prohibition. 6 Object. 7 Cause. 8 Request.
- 1 Place of water. निपानाऽऽगमयोस् तीर्थमृषि-जुष्टे जले गुरौ, ॥
 2 Sacred science.
 3 Holy place. 4 Water. 5 Holy instructor. 6 Sacrifice. 7 Saint.

1 Powerful.

८७ समर्थस् त्रिषु शक्ति-स्थे संवद्धाऽर्थे हिते ऽपि च, ।

1 Impotent.

2 Connected in sense. 3 Benevolent.

2 Very old.

दशमीस्थौ क्षीणराग-वृद्धौ, वीथी पदव्यपि, ॥

1 A road. 2 A shop. 3 Terrace in front of a house. 4 Line.

1 Assembly.

८८ आस्थानी-यत्नयोरास्था, प्रस्थो ऽस्त्री सानु-मानयोः, ।

2 Care.

3 Consideration. 4 State.

1 Side of a hill. 2 A measure.

1 Science.

‘शास्त्र-द्रविणयोर् ग्रन्थः, संस्था ऽऽधारे स्थितौ मृतौ’ ॥ १२ ॥

2 Wealth.

1 Support. 2 Stability. 3 Death.

इति थान्ताः ।

1 Meaning; opinion.

आभिप्राय-वशौ छन्दावच्छौ जीमूत-वत्सरौ, ॥ 1 A cloud. 2 A year.

2 Subjection.

1 Defamation.

८९ अपवादौ तु निन्दाऽऽशे, दायादौ सुत-बान्धवौ, ।

2 Command.

1 Son. 2 Kinsman.

1 A ray of light.

पादा रश्म्यङ्घ्रि-तुर्यांशाश्च, चन्द्राऽन्यर्कास् तमोनुदः, ॥

2 A foot. 3 A fourth

part. 4 A root. 5 A measure of a verse.

1 The moon. 2 Fire. 3 The Sun.

1 Ill report.

९० निर्वादो जनवादे ऽपि, शादो जम्बाल-शपयोः, ।

2 Disregard.

3 Controversy decided.

1 Mud. 2 Young grass.

1 Cry. 2 Weeping.

आरावे रुदिते त्रातर्याक्रन्दो दारुणे रणे, ॥

3 Protector. 4 Dreadful fight.

1 Favour.

९१ स्यात् प्रसादोऽनुरागेऽपि, सूदः स्याद् व्यञ्जनेऽपि च, ।

2 Tranquility.

3 Clearness. 4 Brightness. 5 Pleasure.

1 Sauce or condiment. 2 Cook.

1 A cowherd.

गोष्ठाऽध्यक्षेऽपि गोविन्दो, हर्षेऽध्यामोद-वन मदः, ॥

2 Krishna.

1 Joy. 2 Fragrance. 3 Intoxication. 4 Pride. 5 Liquor. 6 Rut of elephants.

1 Chief.

2 Royal insignia.

९२ प्राधान्ये राज-लिङ्गे च वृषाऽङ्गे ककुदो ऽस्त्रियाम्, ।

3 Hump of a bull. 4 Summit of a hill.

1 Knowledge.

स्त्री संविज्ञान-संभाषा-क्रियाकाराऽऽजि-नामसु, ॥

2 Conversation.

3 Agreement. 4 War.

5 Name. 6 Pleasing. 7 Conduct. 8 Promise.

1 Religious and

९३ धर्मे रहस्युपनिषत्, स्यादतौ वत्सरे शरत्, ।

2 Privacy. 3 Vedanta. 4 Principle.

1 The sultry season. 2 A year.

1 Industry.

पदं व्यवसिति-त्राण-स्थान-लक्ष्माऽङ्घ्रि-वस्तुषु, ॥

2 Defence Resort.

3 Place. 4 Mark. 5 Foot.

6 Thing. 7 Footsteps. 8 Word. 9 Sound.

- 1 Spot frequented by kine. ९४ गोष्पदं सेविते माने, प्रतिष्ठा कृत्यमास्पदम्, ।
 2 A measure. 1 Dignity. 2 Business. 3 Place.
 1 Desired. त्रिविष्ट-मधुरौ स्वादू, मृदू चातीक्ष्ण-कोमलौ, ॥ 1 Blunt.
 2 Sweet. 2 Soft.
 1 Foolish, dull. ९५ मूढाऽल्पाऽपटु-निर्भाग्या मन्दाः स्युर्, द्वौ तु शारदौ ।
 2 Little. 3 Slow sick. 4 Unluckly. 5 Gentle. 6 Deer. 7 Elephant. 8 Saturn.
 1 New. 2 Diffident. प्रत्यग्राऽप्रतिभौ, विद्वत्-सुप्रगल्भौ विशारदौ. ॥
 3 Produced in autumn. 4 Purity. 5 A year. 6 Durga. 1 Learned. 2 Confident.
 इति दान्ताः ।
 1 A fathom. ९६ व्यामो वटश्च च न्यग्रोधावुत्सेधः काय उन्नतिः, ।
 2 The Indian fig tree. 3 Measured by arms. 1 Body. 2 Height.
 1 A yoke for burdens. पर्याहारश्च मार्गश्च च विवधौ वीवधौ च तौ, ॥
 2 A highway. 3 Load. 4 Storing of Corn.
 1 A branch of a tree at a sacrifice. ९७ परिधिर् यज्ञिय-तरोः शाखायामुपसूर्यके, ।
 2 Halo round The Sun. 3 Navel of a wheel.
 1 A pledge. वन्धकं व्यसनं चेतःपीडा ऽधिष्ठानमाधयः, ॥
 2 A calamity.
 3 Mental agony. 4 Place.
 1 A reconciling of differences. ९८ स्युः समर्थन-नीवाक-नियमाश्च च समाधयः, ।
 2 Silence. 3 Promise. 4 Meditation. 5 Perseverance.
 1 Offence or guilt. दोषोत्पादे ऽनुबन्धः स्यात् प्रकृतस्याऽदि-विनश्वरे ॥
 2 Indicatory letters unsounded. 3 Elements of language.
 3 A person following an example. ९९ मुख्याऽनुयायिनि शिशौ प्रकृत्याऽनुवर्तने, 1 4 Child.
 1 VISHNU. 5 Continuation.
 2 The moon. विधुर् विष्णौ चन्द्रमसि, परिच्छेदे विले ऽवधिः, ॥
 1 Limit. 2 A hole. 3 Attention. 4 Period. 5 Place.
 1 Rule, form. १०० विधिर् विधाने दैवे ऽपि, प्रणिधिः प्रार्थने चरे, ।
 2 Fate. 3 Time.
 4 Brahma. 5 Ritual. 6 Kind. 7 Command. 1 Request. 2 A spy. 3 Place.
 1 Learned. 2 Budha. बुध-वृद्धौ पण्डिते ऽपि, स्कन्धः समुदये ऽपि च, ॥
 3 Defied saint. 1 Multitude. 2 A trunk of a tree. 3 A shoulder.
 4 Old. 5 Increased. 4 Part of the army. 5 King. 6 Chapter. 7 Five objects of sense.

- 1 Name of a country. १०१ देशे नद-विशेषे ऽथौ सिन्धुर् ना सरिति स्त्रियाम्, ।
2—of a river. 3 A sea. 4 A river.
- 1 Form or rule. विधा विधौ प्रकारे च, साधू रम्ये ऽपि च त्रिषु, ॥
2 Manner, sort. 3 Fodder. 1 Handsome, pleasing. 2 A saint. 3 Right. 4 Good.
4 Prosperity.
- 1 A wife. १०२ वधूर् जाया स्तुपा स्त्री च, सुधा लेपोऽमृतं स्नुही, ।
2 Daughter-in-law. 1 Plaister. 2 Nectar. 3 Euphorbia
3 A woman. 4 A bridge. Ternealli. 4 Head.
- 1 Promise. संधा प्रतिज्ञा मर्यादा, श्रद्धा संप्रत्ययः स्पृहा, ॥
2 State, boundary. 1 Belief, confidence. 2 Fondness.
3 Joint.
- 1 Ardent spirit. १०३ मधु मद्ये पुष्प-रसे क्षौद्रे ऽप्यन्धं तमस्यपि, ।
2 Nectar of flowers. 3 Honey. 4 A demon. 5 Chaitra. 6 Bassia Latifolia. 7 Spring.
1 Darkness. 2 Blind. 3 Water.
- 1 Conceited of learning. अतस् त्रिषु, समुन्नद्धौ पण्डितं मन्य-गर्वितौ, ॥
2 Proud. 3 Elevated.
- 1 A reproachful appellative. १०४ ब्रह्मवन्धुराधिकेपे निर्देशे, ऽथाऽवलम्बितः !
2 Indefinite appellation. 1 Relied on.
- 2 Near. 3 Wrapt up. 4 Bound. अ-विदूरो ऽप्यवष्टब्धः, प्रसिद्धौ ख्यात-भूषितौ, ॥
1 Notorious. 2 Adorned.
- 1 Odour. 'लेशेऽपि गन्धः, संवाधो गुह्यसंकुलयोरपि ।
2 Sulphur. 1 Female organ. 2 Throng. 3 Distress.
3 Little. 4 Arrogance.
- 1 Prohibition. बाधा निषेधे दुःखे च, ज्ञातृचान्द्रिमुरा बुधाः' ॥ १३ ॥
2 Pain. 3 Injury. 1 A wise man. 2 Moon light. 3 Liquor.
- इति धान्ताः ।
- 1 The Sun. १०५ सूर्य-बही चित्रभानू, भानू रश्मि-दिवाकरौ, ।
2 Fire. 1 Ray of light. 2 The Sun.
- 1 BRAHMA. भूतात्मानौ धातृ-देहौ, मूर्ख-नीचौ पृथग्जनौ, ॥
2 Body. 1 An ignorant man. 2 One of a low tribe.
- 1 A mountain. १०६ प्रावाणौ शैल-पापाणौ, पत्रिणौ शर-पक्षिणौ, ।
2 A rock or stone. 1 An arrow. 2 A bird. 3 A Falcon.
- 1 A tree. तरु-शैलौ शिखरिणौ, शिखिनौ वह्नि-वर्हिणौ, ॥
2 A mountain. 1 Fire. 2 A peacock. 3 A tree. 4 Arrow.
5 Cock. 6 Gallineous fowl. 7 Crested.

- 1 Desire. १०७ प्रतियत्नाद्भुमौ लिप्सोपग्रहावथ सादिनौ । 3 Comprehension.
 2 Making prisoner. द्रौ सारथि-हयारोहौ, वाजिनो ऽश्वेषु-पक्षिणः, ॥
 1 Charioteer. 1 A horse. 2 An arrow. 3 A bird.
 2 Horseman.
 3 Elephant-rider.
 1 Family. १०८ कुले ऽप्यभिजनो जन्म-भूयामप्यथ हायनाः ।
 2 Native spot. 1 A year. 2 Ray of light.
 3 Noble born.
 3 A kind of rice. वर्षाऽर्चिर्-व्रीहिभेदाश्च च, चन्द्राग्न्यर्का विरोचनाः, ॥
 1 The moon. 2 Fire. 3 The Sun. 4 Name of a Person.
 1 Hair. 2 Skin. १०९ केशे ऽपि वृजिनो, विश्वकर्मा ऽर्क-सुराशिखिनोः, ।
 3 Sin. 1 The Sun. 2 The artist of the gods.
 1 Care. आत्मा यत्नो धृतिर् बुद्धिः स्वभावो ब्रह्म वर्म च, ॥
 2 Firmness.
 3 Intellect. 4 Disposition. 5 Brahman. 6 Body. 7 Soul. 8 Mind.
 1 INDRA. 2 A vicious elephant. ११० शक्रो घातुक-मत्तेभो वर्षुकाऽन्दो घनाघनः, ।
 3 Monsoon. 4 Mischievous. 5 Collision.
 1 Pride of wealth, अभिमानो ऽर्थाऽऽदि-दर्पे ज्ञाने प्रणय-हिंसयोः, ॥
 etc.
 2 Knowledge. 3 Request 4 Killing.
 1 A cloud. १११ घनो मेघे मूर्ति-गुणे त्रिषु मूर्ते निरन्तरे, ।
 2 Solidity. 3 Hard.
 4 Thick. 5 Cyperus rotundus. 6 Iron club. 7 Assemblage. 8 Cymbal.
 1 The Sun. इनः सूर्ये प्रभौ, राजा मृगाङ्के क्षत्रिये नृपे, ॥
 2 A master. 1 The moon. 2 A soldier by tribe. 3 A king.
 1 A dancing girl. ११२ वाणिन्यौ नर्तकी-दूत्यौ, खवन्त्यामपि वाहिनी, ।
 2 A female messenger. 3 A clever woman 1 A river. 2 An army. 3 Kind of Metre.
 1 The thunderbolt. ह्वादिन्यौ वज्र-तडितौ, वन्दायामपि कामिनी, ॥
 2 Lightning. 1 A climbing plant. 2 A lady.
 1 The skin. ११३ त्वग्-देहयोरपि तनुः, सूना ऽधो-जिह्विका ऽपि च, ।
 2 Body.
 3 Thin. 4 Small. 5 Separate. 1 The uvulva. 2 A murder place.
 3 Place of Slaughter such as Fitchen etc. 4 Delivery. 5 Flower.
 1 A sacrifice. क्रतु-विस्तारयोरस्त्री वितानं त्रिषु तुच्छके ॥
 2 Expansion. 3 Mean.
 4 Slow. 5 Empty. ११४ मन्दे, ऽथ केतनं कृत्ये केतादुपनिमन्त्रणे, ।
 6 Canopy. 1 Indispensable act. 2 A Banner. 3 Invitation.
 1 Holy writ. वेदस् तत्त्वं तपो ब्रह्मा, ब्रह्मा विप्रः प्रजापतिः, ॥
 2 True knowledge. 1 A priest by birth. 2 The creator.
 3 A Penance.

- 1 Perseverance. ११५ उत्साहने च हिंसायां सूचने चाऽपि गन्धनम्, ।
 2 Destruction. 3 Indication. 4 Manifestation.
- 1 Calcining. आतञ्जनं प्रतीवाप-ज्वनाऽऽप्ययनाऽर्थकम्, ॥
 2 Speed.
 3 Satisfaction. 4 Calamity.
- 1 A mark or token. ११६ व्यञ्जनं लाञ्छनं श्मश्रु-निष्ठानाऽवयवेष्वपि, ।
 2 A beard. 3 Condiment. 4 Private part of a male or female. 5 A consonant.
- 1 Detraction. स्यात् कौलीनं लोक-वादे युद्धे पश्चहि-पक्षिणाम्, ॥
 2 A combat of animals, birds and serpents. 3 Rumour.
- 1 Going forth, exit. ११७ स्यादुद्गानं निःसरणे वन-भेदे प्रयोजने, । 2 A garden-
 3 Purpose.
- 1 Leisure. अवकाशे स्थितौ स्थानं, क्रीडाऽऽदावपि देवनम्, ॥
 2 Place. 3 Stay. 1 Sport, play. 2 Grief. 3 Desire to surpass. 4 Lamentation. 5 Gambling.
- 1 Turning away. ११८ व्युत्थानं प्रतिरोधे च विरोधाऽऽचरणे ऽपि च, ।
 2 Opposition. 3 Independence.
- 1 Manly exertion. उत्थानं पौरुषे तन्त्रे संनिविष्टोद्गमे ऽपि च, ॥
 2 Domestic affairs.
 3 Getting up. 4 Motion.
- 1 Killing. 2 Obsequies. ११९ मारणे मृत-संस्कारे गतौ द्रव्ये ऽर्थ-दापने । 4 Substance.
 3 Motion. 5 Repayment.
- 6 Accomplishing. निर्वर्तनोपकरणाऽनुव्रज्यासु च साधनम्, ॥
 7 Materials.
 8 Accompaniment. 9 Means. 10 following. 11 Army. 12 Cause. 13 Sacrifice.
 14 Solitary place of debt.
- 1 Revenge. 2 Gift. १२० निर्यातनं वैर-शुद्धौ दाने न्यासाऽर्पणे ऽपि च, ।
 3 Delivery of a deposit. 4 Repayment.
- 1 Calamity. व्यसनं विपदि भ्रंशे दोषे कामज-क्रोपजे, ॥
 2 Fall.
 3 Fault arising from desire or anger. 4 Sin. 5 Ardent desire. 6 Vain effort.
- 1 Eyelash. 2 Filaments of a flower. १२१ पक्ष्माऽक्षि-लोलि किञ्जल्के तन्त्वाऽऽयंशेऽप्यणीयसि, ।
 3 A short thread. 4 Very small. 5 Wing.
- 1 Certain days of the lunar month. तिथि-भेदे क्षणे पर्व, वर्त्म नेत्रच्छदे ऽध्वनि, ॥
 2 Introduction. 3 A festival. 4 Knot. 5 Book. 1 Eyelid. 2 A road.
- 1 Wrong or unfit act. १२२ अ-कार्य-गुह्ये कौपीनं, मैथुनं संगतौ रते, ।
 2 Private part. 1 Union. 2 Copulation. 3 A marriage.
- 4 Covering of the privy part.
 1 The supreme soul. 2 Intellect. प्रधानं परमाऽऽत्मा धीः, प्रज्ञानं बुद्धि-चिह्नयोः, ॥
 3 Nature. 4 Elephant Driver. 5 Chief. 1 Knowledge. 2 A mark, token.

- 1 A blossom.
2 A fruit.

१२३ प्रसूनं पुष्प-फलयोर, निधनं कुल-नाशयोः ।

1 A family. 2 Disappearance. 3 Death.

- 1 Weeping.
2 Lamenting.

क्रन्दने रोदनाऽऽह्वने, वर्ष्म देह-प्रमाणयोः ॥

1 Body. 2 Elevation, weight.

- 1 A house. 2 Body.
3 Light lustre.

१२४ गृह-देह-त्विट्-प्रभावा धामान्यथ चतुष्पथे । 4 Dignity.

- 1 Meeting of four
roads.

संनिवेशे च संस्थानं, लक्ष्म चिह्न-प्रधानयोः ॥

- 2 Construction. 3 Form. 4 Death.

1 A mark, token. 2 Chief. 3 A target.

- 1 Covering,
2 Clothing.

१२५ आच्छादने संविधानमपवारणमित्युभे, । 3 Concealment.

- 1 Accomplishment.
2 Attainment.

आराधनं साधने स्यादवाप्तौ तोषणे ऽपि च, ॥ 3 Grati-
fying.

- 1 A wheel.
2 A town.

१२६ अधिष्ठानं चक्र-पुर-प्रभावाऽध्यासनेष्वपि, ॥

- 3 Prowess. 4 Fixing. 5 Adjustment.

- 1 Excellent of its
kind. 2 A jewel.

रत्नं स्व-जाति-श्रेष्ठे ऽपि, वने सलिल-कानने, ॥

1 Water. 2 A forest.

- 1 Separate.
2 Small. 3 Inferior.
1 Virtuous.
2 Similar. 3 Same.

१२७ तलिनं विरले स्तोके वाच्य-लिङ्गं, तथोत्तरे, ।

समानाः सत्-समैके स्युः, पिशुनौ खल-सूचकौ, ॥

1 Wicked. 2 A whisper.

- 1 Deficient.
2 Blamable.

१२८ हीन-न्यूनावून-गह्वौ, वेगि-शूरो तरस्विनौ, ।

1 Swift. 2 Valiant.

- 1 Guilty. 2 Subdued.
3 Distressed.

अभिपन्नो ऽपराद्धो ऽभिग्रस्त-व्यापद्रतावपि, ॥

इति नान्ताः ।

- 1 An ornament.
2 A string of bells.

१२९ कलापो भूषणे बह्वे तूणीरे संहतावपि, ।

3 An eye on Peacock's tail. 4 A quiver. 5 Multitude.

- 1 Furniture,
2 Sowing around.

परिच्छदे परीचापः पर्युप्तौ सलिल-स्थितौ, ॥

3 Still water. 4 A tank.

- 1 A herdsman.
2 The head of a
cowpen. 3 Superintendent of a village. 4 King.

१३० गोधुग्-गोष्ठपती गोपौ, हर-विष्णू वृषाकपी, ।

1 SIVA, 2 VISHNU. 3 Fir-

- 1 Vapour.
2 A tear.

वाष्पमूष्माश्रु, कशिपु त्वन्नमाच्छादनं द्वयम्, ॥

1 Food. 2 Clothing.

- 1 A bed. १३१ तल्पं शय्याऽट्ट-दारेषु, स्तम्बे ऽपि विटपो ऽस्त्रियाम्, ।
 2 An upper story. 1 A clump or cluster. 2 A branch of a tree. 3 Expansion.
 3 A wife. 1 Learned.
 2 Pleasing. प्राप्तरूप-स्वरूपाऽभिरूपा बुध-मनोज्ञयोः ॥
 1 A female turtle. १३२ भेद्य-लिङ्गा अमी, कूर्मी वीणा-भेदश् च कच्छपी, ।
 2 A sort of lute. ' कुतपो मृग-रोमोत्थ-पटे चाहो ऽष्टमें ऽशके. ।
 1 A blanket of hair.
 2 Eight of a day.

इति पान्ताः ।

- 1 Tuft of hair. 2 A river. 'शिफा शिखायां सरिति मांसिकायां च मातरि ॥१४॥
 3 Water Lily. 4 A mother. शफं मूले तरुणां स्याद् गवादीनां खुरेऽपि च ।
 1 A root of a tree. गुल्फः स्याद् गुम्फने बाहोरलंकारे च कीर्तितः ॥१५॥
 2 A hoof. र-वर्णे पुंसि रेफः स्यात् कुत्सिते वाच्य-लिङ्गकः' ।१६।
 1 A Garland.
 2 An ornament.

इति पान्ताः ।

- 1 Spirit after death. अन्तरा-भव-सत्त्वे ऽश्वे गन्धर्वो दिव्य-गायने, ॥
 2 A horse. 3 A singer.
 4 Celestial beings. 5 Sort of deer. १३३ कम्बुर् ना बलये शङ्खे, द्विजिह्वौ सर्प-सूचकौ, ।
 1 A ring. 1 A serpent. 2 A whisperer or informer.
 2 A conch or shell. पूर्वो ऽन्य-लिङ्गः प्रागाह पुम्-बहुत्वे ऽपि पूर्वजान्, ॥
 1 Eastern. 2 Prior. 'चित्रपुङ्खेऽपि कादम्बो नितम्बोऽद्रितटे कटौ' ॥१६॥
 3 Forefathers. 4 First. 1 Slope of a hill. 2 A hip.
 1 Arrow. 2 A plant. दर्वी फणाऽपि, विम्बोऽस्त्री मण्डलेऽपि च'' । १७ ।
 1 A ladle.
 2 Serpent-hood. 1 Dise. 2 Circle.

इति वान्ताः ।

- 1 A jar. १३४ कुम्भौ वटेभमूर्धाशौ, डिम्भौ तु शिशु-बालिशौ, ।
 2 A temple. 1 A child. 2 An ignorant man.
 3 The sign Aquarius. स्तम्भौ स्थूणा-जडीभावौ, शम्भू ब्रह्म-त्रिलोचनौ, ॥
 1 Post or pillar.
 2 Insensibility. 1 BRAHMA. 2 SIVA. 3 Superior deity of jīnas.

- 1 The belly. १३५ कुक्षि-भ्रूणाऽर्मका गर्भा, विस्त्रम्भः प्रणये ऽपि च, ।
 2 A fetus. 3 A child. 1 Acquaintance. 2 Confidence. 3 Amorous solicitation.
 4 Interior. 1 A large drum. 2 A die. स्याद् भेर्या दुन्दुभिः पुंसि, स्यादक्षे दुन्दुभिः स्त्रियाम्, ॥
 3 A stake at play.

- 1 Safflower. 2 Gold. १३६ स्यान् महा-रजते क्लीबं कुसुम्भं करके पुमान्, ।
 3 Water-pot. 1 A Kshatriya. क्षत्रिये ऽपि च नाभिर् ना, सुरभिर् गवि च स्त्रियाम्, ॥
 2 An Emperor. 3 The nave of a wheel. 1 A cow. 2 Musk. 3 Spring. 4 Fragrant. 5 Pleasing.
 1 An assembly. १३७ सभा संसदि सम्ये च, त्रिष्वध्यक्षे ऽपि वल्लभः. ।
 2 One of a company. 3 Group. 4 House. 5 Gaming. 1 A superintendent.
 2 The chief headman. 3 A lover.
 इति भान्ताः ।
 1 A ray of light. १३८ इच्छा-मनोभवौ कामौ, शक्त्युद्योगौ पराक्रमौ, । 1 An ape.
 2 A rein. 2 A frog.
 1 Desire. १३९ उपाय-पूर्वं आरम्भ उपधा चाप्युपक्रमः, ।
 2 Love, Cupid. 1 Power. 2 Exertion. 3 Valour.
 4 Desirable. 5 Good. 1 Moral and religious merit. धर्माः पुण्य-यम-न्याय-स्वभावाऽऽचार-सोमपाः, ।
 2 Yama. 3 Fitness. 4 Nature. 5 Usage. 6 Drinker of Soma.
 7 Father of Yudhishtira. 8 Religion. 9 Vedas. 10 A sacrifice.
 1 Deliberate undertaking. १४० नैगमौ द्वौ, बले रामो नील-चारु-सिते त्रिषु, ।
 2 A stratagem. 3 Valour. 1 A citizen, a townsman.
 1 A market. 2 A town. १४१ स्तोमः स्तोत्रे ऽध्वरे वृन्दे, जिह्वास् तु कुटिले ऽलसे, ।
 3 Holy writ, the Vedas. 1 A citizen, a townsman.
 4 Trade. 1 A trader. १४२ गुल्मा रुक्-स्तम्ब-सेनाश् च, जामिः स्वसं-कुलस्त्रियोः ।
 2 The Vedas. 1 BALARAMA. 2 Parshuram. 3 Rama. 4 Black. 5 Pleasing. 6 White.
 1 In comp. १४३ उण्णे ऽपि घर्मश् चेष्टाऽलङ्कारे भ्रान्तौ च विभ्रमः, ॥
 2 A multitude. 1 Walking. 2 Power. 3 Valour.
 2 A Village. 3 Octave in music. 1 Praise. १४४ स्तोमः स्तोत्रे ऽध्वरे वृन्दे, जिह्वास् तु कुटिले ऽलसे, ।
 2 A Sacrifice. 1 Crooked. 2 Idle.
 3 Multitude. 1 Heat. 2 Sweat. १४५ गुल्मा रुक्-स्तम्ब-सेनाश् च, जामिः स्वसं-कुलस्त्रियोः ।
 1 Illusion. 2 Confusion. 3 Eye gestures.
 1 A disease of the spleen. 2 Clump of grass. 3 Army. 4 Fort. 5 Platoons. 6 Group of Branches. 1 A sister. 2 A chaste woman.
 1 The earth. १४६ क्षिति-क्षान्त्योः क्षमा, युक्ते क्षमं शक्ते हिते त्रिषु, ॥
 2 Patience. 3 Proper. 4 Able. 5 Benevolent. 6 Forgiveness.

- 1 Green. १४३ त्रिषु श्यामौ हरित्-कृष्णौ, श्यामा स्याच्छारिवा निशा, ।
 2 Black.
 3 A potherb. 4 Fragrant plant. 5 Night. 6 A young woman.
 1 A tail. ललामं पुच्छ-पुण्ड्राऽश्व-भूपा-प्राधान्य-केतुषु, ॥
 2 A mark on the fore-head. 3 A horse. 4 Ornament. 5 Chief. 6 A flag, symbol. 7 Prowess. 8 Horn.
 1 The supreme soul. १४४ सूक्ष्ममध्यात्ममप्याद्ये प्रधाने प्रथमस् त्रिषु । १ First.
 2 An Atom. 3 Little. १४४ सूक्ष्ममध्यात्ममप्याद्ये प्रधाने प्रथमस् त्रिषु । 2 Chief.
 1 Pleasing. वामौ वल्गु-प्रतीपौ द्वावधमौ न्यून-कुस्त्रितौ, ॥ १ Low.
 2 Reverse, contrary. २ Vile.
 3 Left. 4 Udder. 5 Cupid. 6 Siva. 7 Wealthy. 8 Woman. 9 A mare.
 1 Old. १४५ जीर्णं च परिभुक्तं च यातयाममिदं द्वयम्. ।
 2 Used. इति मान्ताः ।
 1 A horse. तुरङ्ग-गरुडौ ताक्षर्यौ, निलयाऽपचर्यौ क्षर्यौ, ॥
 2 VISHNU's bird. 1 A house. 2 Loss. 3 Destruction. 4 Consumption. 5 King's disease.
 1 Husband's १४६ श्वशुर्यौ देवर-श्यालौ, भ्रातृव्यौ भ्रातृज-द्विषौ, ।
 brother. 1 A brother's son 2 An enemy.
 2 Wife's brother.
 1 A thundercloud. पर्जन्यौ रसदब्देन्द्रौ, स्यादर्यः स्वामि-वैश्ययोः, ॥
 2 INDRA. 1 A master. 2 A man of the 3rd tribe. 3 Excellent.
 3 Rain. 4 Cloud. १४७ तिष्यः पुष्ये कलियुगे, पर्यायो ऽवसरे क्रमे, ।
 1 The 8th asterism. 2 The 4th age. 1 Opportunity. 2 Succession.
 1 Subjected. प्रत्ययो ऽधीन-शपथ-ज्ञान-विश्वास-हेतुषु ॥
 2 Oath, ordeal. 3 Knowledge. 4 Trust. 5 Cause.
 6 A hole. १४८ रन्ध्रे शब्दे, ऽथाऽनुशयो दीर्घद्वेपाऽनुतापयोः, ।
 7 An Affix. 1 An old enmity. 2 Repentance.
 8 Celebrity. 9 Usage.
 1 Incompleteness. स्थूलोच्चयस् त्व-साकल्ये नागानां मध्यमे गते, ॥
 1 An oath. १४९ समयाः शपथाऽऽचार-काल-सिद्धान्त-संविदः, ।
 2 Usage. 3 Time. 4 Demonstrated conclusion. 5 Bargain. 6 Hint.
 1 Vice. 2 Ill for- व्यसनान्यशुभं दैवं विपदित्यनयास् त्रयः, ॥
 tune. 3 Calamity.
 1 Transgression. १५० अत्ययो ऽतिक्रमे कृच्छ्रे दोषे दण्डे ऽप्यथाऽऽपदि ।
 2 Distress. 1 Calamity.
 3 Fault. 4 Punishment.
 2 War. 3 Futurity. युद्धाऽऽयत्योः संपरायः, पूज्यस् तु श्वशुरेऽपि च, ॥
 1 A father-in-law. 2 A teacher. 3 Respected.

- 1 Rear guard.
2 Multitude.
1 Assemblage.
2 Vicinity.
3 A house.

१५१ पश्चादवस्थायि बलं समवायश् च सन्नयौ, ।

संघाते संनिवेशे च संस्त्यायः, प्रणयास् त्वमी ॥

1 Acquaintance.

- 2 Solicitation.
3 Love.

१५२ विस्मम्भ-याच्चा-प्रेमाणो, विरोधे ऽपि समुच्छ्रयः, ।

1 Enmity. 2 Elevation.

- 1 Frequented and
known region.

विषयो यस्य यो ज्ञात्स् तत्र शब्दाऽऽदिकेष्वपि, ॥

- 2 Object of Sense. 3 Country.

- 1 Infusion, extract. १५३ निर्यासे ऽपि कषायो ऽस्त्री, सभायां च प्रतिश्रयः, ।
2 Exudation of a
tree. 3 Astringent. 4 Perfume rubbed on body.

1 Assembly. 2 Refuge. 3 House.

- 1 Abundance,
frequency.

प्रायो भूम्यन्त-गमने, मन्युर् दैन्ये क्रतौ क्रुधि, ॥

- 2 Starving to death. 3 Similarity.

1 Distress. 2 A sacrifice. 3 Anger.

- 1 A secret.
2 Privy part.

१५४ रहस्योपस्थयोर् गुह्यं, सत्यं शपथ-तथ्ययोः, ।

1 An oath. 2 Truth. 3 The krita age. 4 True.

- 1 Animal strength.
2 Dignity.

वीर्यं बले प्रभावे च, द्रव्यं भव्ये गुणाऽऽश्रये, ॥

- 3 Valour. 4 Semen Viriles. 5 Splendour.

1 Right, fit. 2 Substance. 3 Wealth. 4 Drug. 5 Brass.

- 1 A place.
2 A house.

१५५ विष्णुं स्थाने गृहे मे ऽग्नौ, भाग्यं कर्म शुभाऽशुभम्, ।

- 3 An Asterism. 4 Strength. 5 Fire.

1 Destiny. 2 Goodluck. 3 Ill fate.

- 1 A pignut.

कशेरु-हेम्नोर गाङ्गेयं, विशल्या दन्तिका ऽपि च, ॥

- 2 Gold. 3 Bhisma.

1 A plant. 2 Menisperm glabrum.

- 1 The goddess
LAKSHMI. 2 GAURI.

१५६ वृषाकपायी श्री-गौर्योरभिख्या नाम-शोभयोः, ।

- 3 SWAHA. 4 INDRANI.

1 A name. 2 Beauty. 3 Glory.

- 1 Beginning,
undertaking.

आरम्भो निष्कृतिः शिक्षा पूजनं संप्रधारणम् ॥

- 2 Atonement. 3 Study. 4 Worship. 5 Disquisition.

- 6 Means. 7 Act.
8 Bodily action.

१५७ उपायः कर्म चेष्टा च चिकित्सा च नव क्रियाः, ।

- 9 Remedy. 10 Root. 11 Case relation. 12 Religions ceremony. 13 Obsequies.

- 1 Wife of the sun.

छाया सूर्य-प्रिया कान्तिः प्रतिबिम्बमनातपः, ॥

- 2 Beauty.

3 A reflected image. 4 A shade.

- 1 Enclosure of an edifice. १५८ कक्ष्या प्रकोष्ठे हर्म्याऽऽदेः काञ्च्यां मध्येभ-वन्धने, ।
 2 A string of bells. 3 A rope round an elephant's body. 4 Effort. 5 Armpit.
 1 An act. 2 A fierce deity. 3 Pestilence. कृत्या क्रिया-देवतयोस् त्रिषु भेद्ये घनाऽऽदिभिः, ॥
 4 Peace. 5 Bribery. 6 Anything to be done.
 1 A rumour. १५९ जन्यः स्याज् जनवादेऽपि, जघन्योऽन्येऽधमेऽपि च, ।
 2 Thing to be done. 3 fight. 4 Maid servant. 5 Parents. 1 Last, ultimate. 2 Low, vile. 3 Born of low origin.
 1 Reprehensible. गह्याऽधीनौ च वक्तव्यौ, कृत्यौ सज्ज-निरामयौ, ॥
 2 Subject, dependent. 3 Fit to be said. 1 Ready, prepared. 2 Healthy. 3 Skilful. 4 Morning. 5 Auspicious speech. 6 Clouds. 7 Yesterday. 8 Tomorrow.
 1 Intelligent. १६० आत्मवाननपेतो ऽर्थादर्थ्यौ, पुण्यं तु चार्वापि, ।
 2 Wealthy. 1 Pleasing. 2 Merits. 3 Good act.
 1 Beautiful. रूप्यं प्रशस्त-रूपे ऽपि, वदान्यो बलु-वागपि, ॥
 2 Silver. 1 Eloquent. 2 Generous.
 3 Wrought silver and gold. 1 Just, reasonable. १६१ न्याय्ये ऽपि मध्यं, सौम्यं तु सुन्दरे सोम-दैवते. ।
 2 Middle. 3 Low. 1 Handsome, 2 Sacred to the moon. 3 Mild. 4 Mercury.
 इति यान्ताः !
 1 Multitude. निवहाऽवसरौ वारौ, संस्तरौ प्रस्तराऽध्वरौ, ॥
 2 Occasion. 1 A bed of grass or bark. 2 A sacrifice.
 3 Service. 4 A day.
 1 BRIHASPATI. १६२ गुरु गीष्पति-पित्राद्यौ, द्वापरौ युग-संशयौ, ।
 2 A parent. 3 A Venerable person. 4 Instructor. 5 Heavy. 6 Great. 1 The 3rd age. 2 Doubt.
 1 difference. प्रकारौ भेद-सादृश्ये, आकाराविज्ञिताऽऽकृती, ॥
 2 Similitude. 1 Hint. 2 Form.
 1 Beard of corn. १६३ किंशारु धान्यशूकेषु, मरु धन्व-धराधरौ, ।
 2 An arrow. 1 A country void of water. 2 A mountain.
 1 A tree. 2 A mountain. 3 The Sun. अद्रयो द्रुम-शैलाऽर्काः, स्त्रीस्तनाऽन्दौ पयोधरौ, ॥
 1 A Darkness. १६४ ध्वान्ताऽरि-दानवा वृत्रा, बलि-हस्तांशवः कराः, ।
 2 A foe. 1 Tax. 2 Hand. 3 Ray of light. 3 A demon. 4 Vritra. 4 Hailstones. 5 Elephant trunk. 6 Hair.
 1 Splitting fracture. प्रदरा भङ्ग-नारीरुक्-चाणा, अस्त्राः कचा अपि, ॥
 2 A feminine disease. 1 Hair. 2 A corner. 3 A tear. 4 Blood.
 3 An arrow.

1 A hornless bull. १६५ अ-जात-शृङ्गो गौः काले ऽप्य-श्मश्रुर् ना च तूवरौ, ।

2 A beardless man.

1 Gold. 2 Wealth.

3 A cloud.

स्वर्णे ऽपि राः, परिकरः पर्यङ्क-परिवारयोः, ॥

1 A bed. 2 A dependent. 3 Commencement.

4 Group. 5 Girding as for battle.

1 Elegance of a pearl. 2 The pupil of the eye. १६६ मुक्ता-शृङ्गौ च तारः स्याच्छारो वायौ स तु त्रिषु ।

3 A high note in music. 4 A loud noise. 5 Silver. 6 A star.

1 Air. 2 Variegated. 3 A die table.

1 Promise.

2 War. 3 Bargain.

4 Calamity. 5 Praise. 6 Charm. 7 Sami fruit.

1 The prayers of the Vedas. १६७ वेद-भेदे गुप्त-वादे मन्त्रो, मित्रो र्वावपि, ।

2 Consultation. 3 Incantation.

1 The sun. 2 A friend.

1 A sacrifice. 2 An arrow. 3 Shaving of sacrificial post. 4 Thunderbolt. मखेषु यूपखण्डेऽपि स्वरूर्, गुह्ये ऽप्यवस्करः, ॥

1 Part to be concealed. 2 Excrement. 3 Sweeping.

1 Charge sounded by trumpets. १६८ आडम्बरस्म तूर्य-रवे गजेन्द्राणां च गर्जिते, ।

2 Roaring of elephants. 3 Beginning. 4 Making show.

1 A brisk assault.

2 Robbery. 3 Arming.

1 An attendant.

2 A scabbard.

3 Insignia of dignity.

1 A tree. 2 A hand-ful of sacred grass.

3 Stool or cushion.

1 A door.

2 A porter.

१७० द्वारि द्वाःस्थे प्रतीहारः प्रतीहार्यप्यनन्तरे, ।

1 A female porter.

1 A large ichneumon.

2 VISHNU. 3 Siva.

4 Fire. 5 A sage. 6 Tawny. 7 Large.

1 Strength.

2 Essence. 3 Just.

4 Prosperity. 5 Water. 6 Wealth.

1 A gamester.

2 A stake.

1 A forest.

2 A difficult road.

3 A sort of sugar cane.

1 Envy. 2 Envious.

3 Niggardly. 4 Gnat.

विपुले नकुले विष्णौ बभ्रूर् ना पिङ्गले त्रिषु, ॥

१७१ सारो बले स्थिरांऽशे च न्याय्ये क्लीवं वरे त्रिषु, ।

१७२ महाऽरण्ये दुर्ग-पथे कान्तारं पुन-नपुंसकम्, ।

दुरोदरो द्यूतकारे पणे, द्यूते दुरोदरम् ॥ 3 Gambling.

1 A forest.

2 A difficult road.

3 A sort of sugar cane.

1 Envy. 2 Envious.

3 Niggardly. 4 Gnat.

मत्सरो ऽन्य-शुभ-द्वेपे तद्वत्-कृपणयोस् त्रिषु, ॥

- 1 A boon. १७३ देवाद् वृते वरः श्रेष्ठे त्रिषु क्लीवं मनाक्-प्रिये, ।
 2 Excellent.
 3 Indeed. 4 A little approved. 5 A husband.
 1 Shoot of a वंशाऽङ्कुरे करीरो ऽस्त्री तरु-भेदे घटे च ना, ॥
 bambu.
 2 A kind of tree. 3 A jar. 4 A sort of a plant.
 1 Rearguard. १७४ ना चमू-जघने हस्त-सूत्रे प्रतिसरो ऽस्त्रियाम्, ।
 2 A string worn on the wrist at nuptials. 3 Counsel. 4 A servant. 5 Sacrifice.
 1 YAMA. यमाऽनिलेन्द्र-चन्द्राऽर्क-विष्णु-सिंहांऽशु-वाजिषु ॥
 2 Wind. 3 INDRA.
 4 The moon. 5 The sun. 6 Vishnu. 7 A lion. 8 A ray of light. 9 A horse.
 10 A parrot. १७५ शुकाऽहि-कपि-भेकेषु हरिर् ना कपिले त्रिषु, ।
 11 A serpent.
 12 An Ape. 13 A frog. 14 Tawny. 15 Green. 16 Yellow.
 1 A potsherd. शर्करा कर्परांऽशे ऽपि, यात्रा स्याद् यापने गतौ, ॥
 2 A stony nodule.
 3 A country abounding in Stones. 4 A disease. 5 Clayed sugar.
 1 Passing away time. 2 Livelihood. 3 Travelling. 4 Festival.
 1 The earth. १७६ इरा भू-वाक्-सुराऽप्सु स्यात्, तन्द्री निद्रा-प्रमीलयोः ।
 2 Speech.
 3 Ardent spirit. 4 Water. 1 Drowsiness. 2 Lassitude.
 1 A nurse. धात्री स्यादुपमाता ऽपि क्षितिरप्यामलक्यपि, ॥
 2 The earth.
 3 A Mother. 4 A myrobalan.
 1 Wanting a limb. १७७ क्षुद्रा व्यङ्गा नटी वेश्या सरघा कण्टकारिका, ।
 2 A dancing girl.
 3 A courtesan. 4 A bee. 5 An egg plant.
 6 Cruel. 7 Low. त्रिषु कूरे ऽधमे ऽल्पे ऽपि क्षुद्रं, मात्रा परिच्छदे ॥
 8 Small. 9 Miserly. 1 Requisites, materials. 2 A little.
 10 Poor.
 3 Quantity. १७८ अल्पे च परिमाणे सा, मात्रं कात्स्न्यं ऽवधारणे, ।
 4 Measure. 5 The whole. 6 Only. 7 An earring. 8 An instant. 9 Half a short syllable. 10 Wealth.
 1 Painting, delineation. 2 Wonder. आलेख्याऽऽश्चर्ययोश् चित्रं, कलत्रं श्रोणि-भार्ययोः, ॥
 3 Variegated. 4 A circle. 5 Wonderful. 6 A star. 7 Subhadra.
 1 The hip and loins. 2 A wife. 3 A strong hold.
 1 Fit. capable. १७९ योग्य-भाजनयोः पात्रं पत्रं, वाहन-पक्षयोः, ।
 2 A vessel.
 3 King's minister. 4 A river bed. 5 A vessel in sacrifice. 6 An Actor.
 1 A vehicle. 2 A wing. 3 A leaf. 4 Arrow feather.
 1 Command. निदेश-ग्रन्थयोः शास्त्रं, शस्त्रमायुध-लोहयोः, ॥
 2 Institutes of science. 1 A weapon. 2 Iron. 3 A knife.

- 1 Root of a tree. १८० स्याज् जटांऽशुकयोर् नेत्रं, क्षेत्रं पत्नी-शरीरयोः, 1
2 Wove silk bleached. 3 An eye. 4 The rope of a churn. 5 A car. 6 A guide.
1 A wife. 2 Body. 3 A field. 4 A holy spot. 5 A Geometrical figure.
- 1 Snout of a hog. सुखाग्रे क्रोड-हल्लोः पोत्रं, गोत्रं तु नास्ति च, ॥
2 Forepart of a plough. 3 Sort of cloth. 1 Name. 2 A family. 3 Wealth.
4 A mountain. 5 The earth. 6 A herd of kine.
- 1 Vesture. १८१ सत्रमाच्छादने यज्ञे सदा-दाने वने ऽपि च, ।
2 A sacrifice.
3 Constant alms. 4 A forest. 5 Fraud. 6 Means.
- 1 Object of perception. अजिरं विषये काये ऽप्यम्बरं व्योम्नि वाससि, ॥
2 A body.
3 A courtyard. 4 Wind. 1 Ether ; the sky. 2 Apparel. 3 Ambergris.
- 1 A realm. १८२ चक्रं राष्ट्रे ऽप्यक्षरं तु मोक्षे ऽपि, क्षीरमप्सु च, ।
2 A wheel.
3 A sharp discus. 4 An army. 5 Multitude. 6 A mill. 7 A potter's wheel.
8 A whirlpool. 9 Ruddy goose. 1 Exemption from transmigration.
2 A letter. 3 Brahman. 4 Siva. 5 Unalterable. 1 Water. 2 Milk.
- 1 Gold. स्वर्णे ऽपि भूरि-चन्द्रौ द्वौ, द्वार-मात्रे ऽपि गोपुरम्, ॥
2 Frequent numerous.
3 Brahma. 4 Vishnu. 5 Siva. 6 Moon. 7 Camphor. 8 water.
1 A door. 2 A town gate. 3 Sort of grass.
- 1 A cavern. १८३ गुहा-दम्भौ गह्वरे द्वे, रहो ऽन्तिकमुपह्वरे, ।
2 Pride.
3 A forest. 4 An Arbour. 1 Near. 2 Solitude.
- 1 Front, fore-part. पुरो ऽधिकमुपर्यग्राण्यगारे नगरे पुरम्, ॥
2 More.
3 Top, summit. 4 Point. 5 Assemblage. 6 Four mouthfuls. 7 Chief.
1 A house. 2 A town. 3 A body. 4 City of Patna.
- 1 A house. १८४ मन्दिरं चाथ राष्ट्रे ऽस्त्री विषये स्यादुपद्रवे, ।
2 A town.
3 The sea. 1 A country, or realm. 2 Calamity.
- 1 Fear, dread. दरो ऽस्त्रियां भये श्वभ्रे, वज्रो ऽस्त्री हीरके पवौ, ॥
2 A hole in the ground. 3 Little. 4 A cavern. 1 A diamond. 2 The thunderbolt.
- 1 Chief. १८५ तन्त्रं प्रधाने सिद्धान्ते सूत्रवाये परिच्छदे, ।
2 Right conclusion.
3 A weaver's batten. 4 Raiment. 5 Responsibility of a Realm.
6 Dependence. 7 A sacred book. 8 An excellent medicament.
- 1 Handle of a fan of cow's hair. औशीरश् चामरे दण्डे ऽप्यौशीरं शयनाऽऽसने, ॥
2 A bed. 3 Chair or stool. 4 Fragrant root.

1 Tip of an elephant's trunk. १८६ पुष्करं करि-हस्ताऽग्रे वाद्य-भाण्ड-मुखे जले ।

2 Head of drum. 3 Water.

4 Sky. 5 Edge of a scimitar. व्योम्नि खङ्ग-फले पद्मे तीर्थौपधि-विशेषयोः ॥

6 Lotus. 7 Holy place. 8 A Drug.

1 Interval.

१८७ अन्तरमवकाशाऽवधि-परिधानान्तर्धि-भेद-तादर्थ्ये ।

2 Period.

3 Clothing. 4 Covering. 5 Difference. 6 Same. 7 A weak point.

8 A hole. 9 Own.

छिद्राऽऽत्मीय-विना-बहिरवसर-मध्ये ऽन्तरात्मनि च, ॥

10 Without. 11 Outside.

12 Opportunity. 13 Midst. 14 Supreme being. 15 Similar. 16 Other.

1 Fragrant root of grass. १८८ मुस्ते ऽपि पिठरं, राज-कशेरुण्यपि नागरम्, ।

2 Cyprus rohmdas. 3 A boiler.

1 Cyprus pertenuis. 2 Ginger. 3 Belonging to a city.

1 Very dark.

शार्वरं त्वन्धतमसे घातुके भेद्य-लिङ्गकम्, ॥

2 Mischievous, destructive. 3 Vicious elephant.

1 Pale red.

१८९ गौरो ऽरुणे सिते पीते, व्रणकार्यप्यरुष्करः, ।

2 White. 3 Yellow.

4 Clean. 5 White mustard. 1 Sharp, corrosive. 2 Semecarpus macardium.

1 Hard. 2 Old.

जठरः कठिने ऽपि स्यादधस्तादपि चाऽधरः ॥

3 The belly.

1 Inferior, low. 2 The lip. 3 Less. 4 Difficult.

1 Unperplexed.

१९० अनाकुले ऽपि चैकाग्रो, व्यग्रो व्यासक्त आकुले, ।

2 Attentive.

1 Distracted. 2 Perplexed. 3 Frightened.

1 Superior, high.

उपर्युदीच्य-श्रेष्ठेष्वप्युत्तरः स्यादनुत्तरः ॥

2 Northern.

3 Excellent. 4 Answer. 5 Son of Virata.

1 Inferior. 2 Southern. 3 Worse. 4 Excellent. 5 Silent.

1 Distant, remote. १९१ एषां विपर्यये श्रेष्ठे, दूराऽनात्मोत्तमाः पराः, ।

2 Other.

3 Preeminent. 4 Subsequent. 5 An enemy.

1 Sweet.

स्वादु-प्रियौ च मधुरौ, क्रूरौ कठिन-निर्दयौ, ॥

2 Pleasing.

3 Poison.

1 Hard. 2 Pitiless; cruel. 3 Destructive. 4 Terrible.

1 Generous.

१९२ उदारौ दातृ-महतोरितरस् त्वन्य-नीचयोः, ।

2 Great.

3 Gentle. 4 Unperplexed.

1 Other. 2 Low, vile.

1 Indolent.

मन्द-स्वच्छन्दयोः स्वैरः, शुभ्रमुदीप्त-शुक्लयोः ॥

2 Independent, uncontrolled.

1 Splendid. 2 White. 3 Tale.

1 A Great shower.

‘आसारो वेगवद्वर्षं सैन्यप्रसरणं तथा ॥ १७ ॥

2 Incursion of an army. 3 Hail stones. 4 Excellence.

1 Beautiful.
2 Humble.

1 A pot.
2 An oblation.

धाराम्बुपाते चोत्कर्षेऽस्त्रौ कटाहे तु कर्परः ।

1 A fine pot. 2 Skull. 3 A pot sherd.

वन्धुरं सुन्दरे नम्रे गिरिर्गुण्डुकशैलयोः ॥ १८ ॥

1 Yellow substance. 2 Mountain.

चरुः स्थाव्यां हविःपक्ताऽवधीरः कातरे चले ॥ १९ ॥

1 A fool. 2 Movable.

इति रान्ताः ।

1 Lock on the crown १९३ चूडा किरीटं केशाश्च संयता मौलयस्त्रयः ।
of the head.

2 A diadem. 3 Hair tied on the head. 4 Head.

1 The tree *Pilu*.

2 An elephant.

3 An arrow. 4 A Flower. 5 An Atom.

द्रुमप्रभेद-मातङ्ग-काण्ड-पुष्पाणि पीलवः, ॥

1 YAMA.

2 Measured time.

3 Death. 4 Infinite time. 5 Black.

1 The fourth age. 2 A quarrel. 3 War, battle. 4 Unblown flower.

1 A deer.

2 A lotus. 3 Water.

4 Laxmi. 5 An excellent woman.

स्यात् कुरङ्गेऽपि कमलः, प्रावारेऽपि च कम्बलः, ॥

1 A blanket. 2 A dewlop.

3 Chief of serpents. 4 Water.

2 Tax, revenue.

3 An oblation.

1 Wrinkle. 4 Bali.

1 Bulkiness.

3 Strength.

2 Army, forces. 4 A crow. 5 Balarama.

1 A whirlwind.

2 Rheumatic.

1 Wicked.

2 A tiger.

3 A serpent. 4 Vicious elephant.

स्थौल्य-सामर्थ्य-सैन्येषु बलं नाका-सीरिणोः, ॥

१९५ करोपहारयोः पुंसि बलिः प्राण्यङ्गजे स्त्रियाम्, ।

१९६ वातूलः पुंसि वात्यायामपि वाताऽसहे त्रिषु, । 3 Insane.

मेघ-लिङ्गः शठे व्यालः पुंसि श्वापद-सर्पयोः, ॥

1 Sin. 2 Filth.

3 Excretion.

4 Dregs. 5 Rust.

१९७ मलोऽस्त्री पाप-विट्-किट्टान्यस्त्री शूलं रुगायुधम्, ।

1 Colic. 2 A weapon.

1 A lance.

2 A gnomon.

3 A stake. 4 A post. 5 Flame. 6 A blow on the breast.

1 A corner. 2 The

hollow above the hip. 3 Sharp edge. 4 Mark. 5 Arrow. 6 End. 7 Handful.

शङ्कावपि द्वयोः कीलः, पालिः स्त्र्यश्वङ्ग-पाङ्क्तिषु, ॥

1 A mechanical art. १९८ कला शिल्पे काल-भेदे चाऽऽली सख्यावली अपि, ।
 2 A measure of time. 3 A part. 1 A companion. 2 A row. 3 Calamity.
 4 Digit of the moon. 5 Long note.

1 Tide. 2 Time. अन्ध्यग्नु-विकृतौ वेला काल-मर्यादयोरपि, ॥
 3 Limit. 4 Sea shore.

1 The Pleiades. १९९ बहुलाः कृत्तिका गावो, बहुलो ऽग्नौ शितौ त्रिषु, ।
 2 A cow. 3 Many. 4 Fire. 5 Black. 6 Cardamum. 7 The dark half of a month.

1 Sport. लीला विलास-क्रिययोरुपला शर्करा ऽपि च, ॥
 2 Gesture. 1 A stony nodule. 2 Manufactured sugar. 3 Stone. 4 A gem. 5 Sugarcane.

1 Blood. 2 Water. २०० शोणिते ऽम्भसि कीलालं, मूलमाद्ये शिफा-भयोः, ।
 1 Origin. 2 Root. 3 An Asterism. 4 Wealth. 5 Water. 6 Corn.

1 A multitude. जालं समूह आनाय-गवाक्ष-क्षारकेष्वपि, ॥
 2 A net. 3 A window. 4 An unblown flower. 5 Pride. 6 Magic.

1 Disposition. २०१ शीलं स्वभावे सद्-वृत्ते, सत्ये हेतु-कृते फलम्, ।
 2 Good conduct. 1 Fruit. 2 Result. 3 Edge of a weapon. 4 Profit. 5 Nutmeg. 6 Pearl. 7 Shield.

1 A roof. 2 A film छदिर-नेत्ररुजोः क्लीवं समूहे पटलं न ना, ॥
 over the eye. 3 Multitude. 4 Retinue.

1 Bottom. 2 Essen-२०२ अधः-स्वरूपयोरस्त्री तलं, स्याच् चामिपे पलम्, ।
 tial character. 3 Surface. 4 Palm with expended finger. 5 Span.
 6 A guard for an archer's arm. 1 Flesh. 2 A measure of four Karshas.

1 Submarine fire. और्वाऽनले ऽपि पातालं, चैलं वस्त्रे ऽधमे त्रिषु, ॥
 2 The infernal regions. 3 Hole. 1 Clothes, vesture. 2 Low, inferior.

1 A hole filled २०३ कुकूलं शङ्कुभिः कीर्णे श्वभ्रे ना तु तुपाऽनले, ।
 with stakes.

2 Conflagration of chaff. निर्णीते केवलमिति त्रि-लिङ्गं त्वेक-कृत्स्नयोः, ॥
 1 Absolute, certain. 2 Alone, sole. 3 Entire.

1 Adequacy. २०४ पर्याप्ति-क्षेम-पुण्येषु कुशलं शिक्षिते त्रिषु, । 4 Expert.
 2 Safety. 3 Virtue.

1 A shoot or sprout. प्रवालमङ्कुरे ऽप्यस्त्री, त्रिषु स्थूलं जडे ऽपि च, ॥
 2 Coral. 3 The neck of a lute. 1 Stupid. 2 Bulky.

- 1 Having projecting teeth. 2 High. २०५ करालो दन्तुरे तुङ्गे, चारौ दक्षे च पेशलः, ।
 3 Terrible. 4 Soft. 1 Beautiful. 2 Expert. 3 Soft.
 1 Ignorant. मुखेऽर्भकेऽपि बालः स्याद्, लोलश्चल-सतृणयोः ॥
 2 Young, a child. 3 Hair. 4 Tail of a horse. 5 Perfume. 1 Tremulous. 2 Thirsty.
 1 A house. 'कुलं गृहे ऽपि तालाङ्के कुबेरे चैककुण्डलः ।
 2 Family. 3 High personage. 4 Kubera. 5 Group.
 1 Woman-hood. स्त्रीभावावज्ञयोर हेला, हेलिः सूर्ये, रणे हिलिः ॥१९॥
 2 Disrespect. 1 The sun. 1 A battle.
 1 Plough. 2 King. हालः स्यान् नृपतौ मद्ये, शकलच्छदयोर दलम् ।
 3 Wine. 1 A piece. 2 Cover. 3 Leaf.
 1 Brush. तूलिश्चित्रोपकरणशलाका-तूलशय्ययोः ॥ २० ॥
 2 Cotton bed. तुमुलं व्याकुले शब्दे शङ्कुली कर्णपात्यपि' । २१ ।
 1 Fierce. 2 Battle. 1 Ear of corn. 2 An ear disease.
 इति लान्ताः ।
 1 A forest. २०६ दव-दावौ वनाऽरण्यवही, जन्म-हरौ भवौ, ।
 2 Fire in a forest. 1 Birth. 2 SIVA. 3 Acquisition. 4 World. 5 Existence. 6 Safety.
 1 A counsellor. मन्त्री सहायः सचिवौ, पति-शाखि-नरा धवाः, ॥
 2 A companion. 1 A husband. 2 Lythrum fruticosum. 3 A man.
 1 A mountain. 2 A sheep. 3 The sun. २०७ अवयः शैल-मेपाऽर्का, आज्ञाऽऽह्वानाध्वरा हवाः, ।
 1 Command. 2 Call. 3 Sacrifice.
 1 A living being. भावः सत्ता-स्वभावाऽभिप्राय-चेष्टाऽऽत्म-जन्मसु, ॥
 2 Existence. 3 Nature. 4 Intension. 5 Substance. 6 Gesture. 7 Soul. 8 Birth.
 9 Thing. 10 Pleasure. 11 Venerable. 12 Learned.
 1 Production. २०८ स्यादुत्पादे फले पुष्पे प्रसवो गर्भ-मोचने, ।
 2 Fruit. 3 Blossom. 4 Bringing forth. 5 Offspring.
 1 Distrust. अ-विश्वासे ऽपहवे ऽपि निकृतावपि निहवः, ॥
 2 Denial. 3 Concealment.
 1 Elevation. २०९ उत्सेकाऽमर्षयोरिच्छा-प्रसरे मह उत्सवः, ।
 2 Impatience. 3 Formation of wish. 4 Festival.
 1 Dignity, authority. अनुभावः प्रभावे च सतां च मति-निश्चये, ॥
 2 Firm opinion. 3 Certainty. 4 Hint.

- 1 Generative Cause. 2 Origin. २१० स्याज् जन्म-हेतुः प्रभवः स्थानं चाऽऽद्योपलब्धये, ।
 3 Source. 4 Strength.
- 1 Son of a *Brahmana* by a *Sudra* woman. 2 Battle axe. 3 A son born in adultery.
 1 The polar star. २११ ध्रुवो भ-भेदे क्लीबे तु निश्चिते शाश्वते त्रिषु, ।
 2 Certain. 3 Perpetual. 4 A stake. 5 Motionless. 6 Siva. 7 Burden of song.
 1 A kinsman. स्वो ज्ञातावात्मनि, स्वं त्रिष्व्वात्मीये, स्वो ऽस्त्रियां धने, ॥
 2 The soul. 3 One's own. 4 Wealth.
- 1 Knot round a woman's waist. २१२ स्त्री-कटी-बन्ध-बन्धे ऽपि नीवी परिपणे ऽपि च, ।
 2 Mercantile stock. 3 A stake at play. 4 Prison.
 1 GAURI. शिवा गौरी-फेरवयोर्, द्वन्द्वं कलह-युग्मयोः, ॥
 2 A female jackal. 3 The yellow myrobalan. 4 Green herb. 5 Siva (m). 6 Welfare (n).
 1 Dispute, quarrel. 2 A pair.
- 1 Substance. २१३ द्रव्याऽसु-न्यवसायेऽपि सत्त्वम-स्त्री तु जन्तुषु, ।
 2 Breath. 3 A function. 4 Vigour. 5 An animal. 6 Life. 7 Quality. 8 Strength.
 9 Nature. 10 Demon. 11 Benefit. 12 Existence. 13 Essence.
 1 Neuter gender. क्लीबं नपुंसकं पण्डे वाच्य-लिङ्गम-विक्रमे ।
 2 An eunuch. 3 Weak. 4 Idle. 5 Important.
- इति वान्ताः ।
- 1 Man of the commercial tribe. २१४ द्वौ विशौ वैश्य-मनुजौ, द्वौ चराऽभिमरौ स्पशौ, ।
 2 A man in general. 1 Spy. 2 War. 3 Conflict with a fierce animal. 4 A string.
 1 A heap. 2 A sign of the zodiac. द्वौ राशी पुञ्जमेपाऽऽद्यौ, द्वौ वंशौ कुल-मस्करौ, ॥
 1 Family, race. 2 A bambu 3 Multitude.
- 1 Solitude. २१५ रहः-प्रकाशौ वीकाशौ, निर्वेशो भृति-भोगयोः, ।
 2 Display. 1 Wages, hire. 2 Enjoyment.
- 1 YAMA. कृतान्ते पुंसि कीनाशः क्षुद्र-कर्षकयोस् त्रिषु, ॥
 2 Small. 3 A cultivator. 4 A slayer of cattle. 5 An ape.
 1 A place or spot. २१६ पदे लक्ष्ये निमित्ते ऽपदेशः स्यात्, कुशमप्सु च, ।
 2 A butt. 3 A cause. 1 Water. 2 Darbha grass. 3 Son of Rama.
 4 Fame. 4 Holy place. 5 Yoke. 6 Share of a plough.
- 1 Age, as youth, etc. 2 Wick of a lamp. 3 Border of a cloth. ३१ दशा ऽवस्था ऽनेकविधा ऽप्याशा तृष्णा ऽपि चाऽयता, ॥
 1 Hope, desire. 2 Breath. 3 Region, quarter.

1 A woman. 2 A female elephant. २१७ वशा स्त्री करिणी च स्यात्, दृग् ज्ञाने ज्ञातरि त्रिषु, ।

3 A barren cow. 4 A daughter. 5 Subjection. 6 Wish. 7 Restraint.

8 Power. 9 Subject. 1 Knowledge. 2 Learned man. 3 Sight. 4 An eye.

1 Violent.

स्यात् कर्कशः साहसिकः कठोराऽमसृणावपि, ॥

2 Hard.

3 Intangible. 4 Cruel. 5 Miserly.

1 Notorious.

२१८ प्रकाशो ऽति-प्रसिद्धे ऽपि, शिशावज्ञे च बालिशः, ।

2 Light.

3 Display. 4 Clear.

1 Young. 2 Ignorant.

1 Destruction.

‘नाशः क्षये तिरोधाने, जीवितेशः प्रिये यमे ॥ २१ ॥

2 Disappearance.

1 Lover. 2 Yama.

1 Wicked.

नृशंसखड्गौ निस्त्रिशावंशुः सूर्येऽश्वः कराः ।

2 Sword.

1 The sun. 2 The rays of the sun.

1 Fast. 2 Rice.

आश्वाख्या शालिशीघ्राथे पाशो बन्धनशस्त्रयोः ॥ २२ ॥

1 Net. 2 Fetters. 3 Weapon.

इति शान्ताः ।

1 A god.

सुर-मत्स्यावनिमिषौ, पुरुषावात्म-मानवौ, ॥

2 A fish.

1 The soul. 2 A man.

1 A crow. 2 Any bird which preys on fish. २१९ काक-मत्स्यात्-खगौ ध्वाङ्क्षौ, कक्षौ च तृण-वीरुषौ, ।

3 A beggar.

1 Grass. 2 A climbing plant.

3 A side. 4 Wall. 5 Sin. 6 Objection in Argument.

1 A halter or rein.

अभीपुः प्रग्रहे रश्मौ, प्रैषः प्रेषण-मर्दने, ॥

2 A ray of light.

1 Despatch, sending. 2 Paining.

1 Partisan. 2 Side. २२० पक्षः सहाये ऽप्युष्णीषः शिरोवेष्ट-किरीटयोः, ।

3 A braid of hair.

4 Fortnight. 5 Argument. 6 Army. 7 Wing. 8 Thesis. 9 Inference. 10 Option.

1 A turban. 2 A diadem.

1 Lustful.

शुक्रले मूषिके श्रेष्ठे सुकृते वृषमे वृषः, ॥

2 A rat.

3 Preeminent. 4 Virtue. 5 A bull. 6 Sign of zodiac. 7 Karna. 8 Shower.

1 A bud.

२२१ कोपो ऽस्त्री कुक्कुले खड्ग-पिधाने ऽर्धौघ-दिव्ययोः ।

2 A sheath.

3 Treasure. 4 Oath. 5 A sacrificial pot. 6 Eye ball. 7 Testicle. 8 Dictionary.

1 Gaming with dice.

द्यूते ऽक्षे शारि-फलके ऽप्याकर्षो, ऽथाऽक्षमिन्द्रिये ॥

2 A die. 3 A board for

playing. 4 Attraction. 5 Drawing of a bow. 1 Organ of sense. 2 A die.

3 A measure of 16 karshas. 4 Wheel. २२२ ना द्यूताऽङ्गे कर्प-चक्रे व्यवहारे कलि-द्रुमे, ।

5 Law suit. 6 The bellerick myrobalan. 7 The base of the Ear.

1 Agriculture.

2 Fire with cowdung.

कर्पूर-वार्त्ता करीषाऽग्निः, कर्पः कुल्याऽभिधायिनी, ॥

3 A channel.

1 Virility.

2 Manly act.

3 Semen virile.

1 A bribe. 2 Flesh.

3 Food.

२२३ पुम्-भावे तत्-क्रियायां च पौरुषं, विषमप्सु च, ।

1 Water. 2 Poison.

उपादाने ऽध्यामिपं स्यादपराधे ऽपि कित्विषम्, ॥

1 An offence. 2 Sin.

1 Rain.

2 A

country. 3 A year.

4 Shower. 5 Eunuch.

२२४ स्याद् बृष्टौ लोक-धात्वशे वत्सरे वर्षमस्त्रियाम्, ।

1 Dancing.

2 View.

3 Intellect.

प्रेक्षा वृत्तेक्षणं प्रज्ञा, भिक्षा सेवा ऽर्थना भृतिः, ॥

1 Service. 2 Begging. 3 Hire, wages. 4 Alms.

1 Splendour.

2 Ray of light.

२२५ त्विद् शोभा ऽपि, त्रिषु परे, न्यश्नं कात्स्न्य-निकृष्टयोः, ॥

1 Entire. 2 Inferior.

1 Perceptible.

2 Superintendent.

प्रत्यक्षे ऽधिकृते ऽध्यक्षो, रुद्धस् त्वप्रेग्न्यच्चिक्वणे, ॥

1 Unfriendly. 2 Rough.

1 A lac.

3 Target;

‘व्याजसंख्याशरव्येषु लश्नं, घोषौ रवत्रजौ ।

1 A sound. 2 A multitude.

1 An ape. 2 Head.

3 Wall. 4 Horn.

कपिशिर्षं भित्तिशृङ्गे ऽनुतर्पश् चपकः सुरा ॥ २३ ॥

1 Vessel. 2 Wine.

1 Disease. 2 Fault;

3 Night.

दोषो वातादिके, दोषा रात्रौ, दक्षो ऽपि कुक्कुटे ।

1 Prudent. 2 A Cock.

1 Tip of a trunk.

2 Sipping.

शुण्डाग्रभागे गण्डूपो द्वयोश् च मुखपूरणे ॥ २४ ॥

इति षान्ताः ।

1 The sun.

2 A goose.

3 Vishnu.

4 Supreme being.

5 Soul.

6 Life.

7 Wind.

8 A sage.

२२६ रवि-श्वेतच्छदौ हंसौ, सूर्य-वही विभावसू, ।

1 The sun.

2 Fire.

1 A calf.

2 A year. 3 Breast.

1 A bird; Cuculus. 2 God. 3 Antelope. 4 Flamingo. 5 Elephant. 6 A bee.

वत्सौ तर्णक-वर्षौ द्वौ सारङ्गाश् च दिवौकसः, ॥

1 Taste or sentiment in dramas. २२७ दृङ्गाराऽऽदौ विपे वीर्ये गुणे रागे द्रवे रसः, ।

2 Poison. 3 Semen virile. 4 Quality. 5 Love. 6 Water.
7 Quick silver. 8 The earth. 9 Tongue.

1 An ear-ring. पुंस्युत्तंसावतंसौ द्वौ कर्णपूरे ऽपि शेखरे, ॥
2 A crest.

1 A class of deities. २२८ देव-भेदे ऽनले रश्मौ वसू, रत्ने धने वसु, ।
2 Fire.
3 Lustre. 4 Gem. 5 Wealth.

1 VISHNU. 2 Brahma. विष्णौ च वेधाः, स्त्री त्वाशीर् हिताऽऽशंसाऽहि-दंष्ट्रयोः, ॥
3 A wise man.
4 Killing, murder. 1 Benediction. 2 Fang of a serpent. 3 Killing.

1 Request. २२९ लालसे प्रार्थनौत्सुक्ये, हिंसा चौर्याऽऽदि-कर्म च, ।
2 Thirst. 2 Injury, mischief, as robbery, etc.
1 Slaughter. प्रसूतश्चा ऽपि, भू-द्यावौ रोदसी रोदसी च ते; ॥
1 A mare. 2 Earth and sky.
2 Mother.

1 Flame. २३० ज्वाला-भासौ न पुंस्यर्चिर्, ज्योतिर् भ-द्योत-दृष्टिषु, ।
2 Light. 1 A star. 2 Light. 3 Pupil of the eye. 4 The sun. 5 Fire.
1 Sin. 2 An offence. पापाऽपराधयोरागः, खग-वात्याऽऽदिनोर वयः, ॥
1 A bird. 2 Age.

1 Splendour. २३१ तेजः-पुरीषयोर् वर्चो, महश् चोत्सव-तेजसोः, ।
2 Ordour. 1 A festival 2 Light.
1 Quality of passion. 2 Woman's menses. 3 Dust. 4 Pollen. रजो गुणे च स्त्री-पुष्पे, राहौ ध्वान्ते गुणे तमः, ॥
1 Moon's ascending node. 2 Darkness. 3 Third quality. 4 Grief.

1 Poetical metre. २३२ छन्दः पद्ये ऽभिलाषे च, तपः कृच्छ्राऽऽदि-कर्म च, ।
2 Desire. 3 Vedas. 1 Austerity, penance. 2 Vow. 3 Month of Magha.
1 Strength. सहो बलं, सहा मार्गो, नभः खं, श्रावणो नभाः, ॥
2 Month of Agradhāyana. 1 The sky. 2 The month of Śravana.

1 A house. २३३ ओकःसद्माऽऽश्रयश् चौकाः, पयः क्षीरं पयोऽम्बु च, ।
2 Shelter. 1 Milk. 2 Water.

1 Splendour. ओजो दीप्तौ बले, स्रोत इन्द्रिये निम्नगा-स्ये, ॥
2 Strength. 1 Organ of sense. 2 Stream of a river.

1 Dignity. 2 Splen- २३४ तेजः प्रभावे दीप्तौ च बले शुके ऽप्यतस् त्रिषु, ।
dour. 3 Strength.

4 Semen virile.

1 Intelligent.

2 Learned.

3 Having a true knowledge of the Soul.

विद्वान् विदंश्च, वीभत्सो हिंसो ऽप्यतिशये त्वमी, ॥

1 Mischievous, cruel. 2 Envious. 3 Arjuna.

1 Very old.

2 Very excellent.

२३५ बृद्ध-प्रशस्ययोर ज्यायान्, कनीयांस्तु युवाऽल्पयोः, ।

1 Very young. 2 Very small.

1 Very great.

2 Very excellent.

वरीयांस्तू-वरयोः, साधीयान् साधु-वाढयोः ॥

1 Very right. 2 Very firm.

इति सान्ताः ।

1 A leaf.

2 Retinue.

3 A peacock's tail.

२३६ दले ऽपि वर्ह, निर्वन्धोपरागाऽर्काऽऽदयो ग्रहाः, ।

1 Seizure. 2 An eclipse. 3 A planet.

1 A door.

2 A chaplet.

3 Wood jutting out of a wall. 3 A wooden peg.

द्वार्यापीडे काथ-रसे निर्यूहो नाग-दन्तके, ॥

1 The string

suspending a

balance. 2 A rein. 3 A prisoner. 4 Restraint. 5 An arm.

२३७ तुला-सूत्रे ऽश्वाऽऽदि-रश्मौ प्रग्राहः प्रग्रहो ऽपि च, ।

1 A wife. 2 Family;

dependent.

3 Acceptance.

4 Origin, root. 5 Oath. 6 Quarrel.

पत्नी-परिजनाऽऽदान-मूल-शापाः परिग्रहाः, ॥

1 A wife.

2 A house.

२३८ दारेषु च गृहाः, श्रोण्यामप्यारोहो वर-स्त्रियाः ।

1 A woman's waist. 2 Ascents of a climbing plant or a hill.

3 A rider. 4 Length. 5 Height.

1 A multitude.

2 An array of troops.

3 Fabrication. 4 Reasoning.

व्यूहो वृन्देऽप्यहिर् वृत्रे ऽप्यग्नीन्द्रकास् तमोपहाः, ॥

1 The demon Vritra. 2 Serpent. 3 A rampart.

1 Fire. 2 The moon. 3 The sun.

1 Retinue.

2 Insignia of

Royalty. 3 A thing. 4 Wealth.

२३९ परिच्छदे नृपाहं ऽर्थे परिवर्हो,

इति हान्ताः ।

ऽव्ययाः—परे ।

Indeclinables.

1 A little.

2 Until.

3 Boundary.

4 As a preposition.

आङ्गीषदर्थे ऽभिव्याप्तौ सीमाऽर्थे धातु-योग-जे, ॥

5 Oh (remember-
ing). 6 As a
supplement. २४० आ प्रगृह्यः स्मृतौ वाक्येऽप्यास् तु स्यात् कोप-पीडयोः ।
1 Ah ! (angrily). 2 Alas (sorrowfully). 3 As a collection.
1 Sinful. 2 Bad. पाप-कुत्सेषदर्थे कु, धिक् निर्भर्त्सन-निन्दयोः ॥
3 A little. 1 Fy ? (menacingly). 2 Fy ! (reproachfully).

1 Moreover. 2 And. २४१ चाऽन्वाचय-समाहारेतरेतर-समुच्चये, ।
3 Mutually. 4 Also. 5 Conversely. 6 Exclusively. 7 Forthwith. 8 Expletive.
1 Well (a benedic-
tion.) 2 Safe. स्वस्त्याशीः क्षेम-पुण्याऽऽदौ, प्रकर्षे लङ्घने ऽप्यति, ॥
1 Very. 2 Surpassing.

1 What ? (in-
terrogatively). २४२ स्विन् प्रश्ने च वितर्के च, तु स्याद् भेदेऽवधारणे, ।
2 (Doubtingly). 1 But (indicating difference). 2 Indeed.
3 And. 4 Again. 5 Expletive.
1 Together. 2 Once.
3 Always. सकृत् सहैकवारे चाप्याराद् दूर-समीपयोः, ॥ 1 Far.
2 Near.

1 Westward.
2 Behind. २४३ प्रतीच्यां चरमे पश्चादुताऽप्यर्थ-विकल्पयोः, ।
1 Also. 2 What ? 3 Either or. 4 Doubt. 5 Expletive.
1 Again, often. पुनः-सहाऽर्थयोः शश्वत्, साक्षात् प्रत्यक्ष-तुल्ययोः, ॥
2 Always. 3 Together. 4 Perpetually. 1 In presence, before. 2 As, like.

1 Also ! (Sorrow)
2 (Compassion). २४४ खेदाऽनुकम्पा-संतोष-विस्मयाऽऽमन्त्रणे वत्, ।
3 Joy. 4 Surprise. 5 Vocative.
1 Oh (joy). हन्त हर्षेऽऽनुकम्पायां वाक्याऽऽरम्भ-विषादयोः, ॥
2 (Pity). 3 (Inceptive). 4 Alas ! 5 Gift. 6 Certainly.

1 Instead. 2 Each, २४५ प्रति प्रतिनिधौ बीप्सा-लक्षणाऽऽदौ प्रयोगतः, ।
respectively. 3 Towards. 4 For. 5 Portion. 6 Exchange.
1 Therefore. इति हेतु-प्रकरण-प्रकर्षाऽऽदि-समाप्तिषु, ॥
2 Thus. 3 So, well known, 4 Election. 5 Even so. 6 Opinion. 7 Option. 8 So, of
this form of finis. 10 Presence. 11 Existence. 12 Determination.

1 Eastward.
2 Prior, first. २४६ प्राच्यां पुरस्तात् प्रथमे पुराऽर्थेऽग्रत इत्यपि, ।
3 Formerly. 4 In front.

1 As much as (the
whole). 2 Until. यावत् तावच्च च साकल्ये ऽवधौ मानेऽवधारणे, ॥
3 Number. 4 As much as there are.

1 Auspicious particle. 2 After. २४७ मङ्गलाऽनन्तरारम्भ-प्रश्न-कात्स्न्येष्वथो अथ, ।
3 Beginning. 4 Question. 5 In detail. 6 Premissing. 7 Order.

8 And. 9 Either or.

1 In vain. वृथा निरर्थकाऽविध्योर्, नानाऽनेकोभयाऽर्थयोः, ॥
2 Wrong. 1 Many. 2 Both. 3 Without.

1 What ? (interrogative). 2 Or. २४८ नु पृच्छायां विकल्पे च, पश्चात्-सादृश्ययोरनु, ।
3 Doubt. 1 After. 2 Like. 3 Each. 4 Along. 5 Under.

1 Interrogative particle. प्रश्नाऽवधारणाऽनुज्ञाऽनुनयाऽऽमन्त्रणे ननु, ॥
2 Certainly. 3 Assent. 4 Kind expression. 5 Vocative particle.
6 Reproach. 7 Response.

1 Reprehensive particle. २४९ गर्हा-समुच्चय-प्रश्न-शङ्का-संभावनास्वपि, ।
2 Even. 3 Interrogation. 4 Earnest desire. 5 Doubt. 6 Possibility.
7 Seeking. 8 Corroberation. 9 Even. 10 Little.

1 As like. उपमायां विकल्पे वा, सामि त्वर्थे जुगुप्सिते, ॥
2 Or, either. 1 Half. 2 Blameably.
3 Only.

1 With together. २५० अमा सह समीपे च, कं वारिणि च मूर्धनि; ।
2 Near. 1 Water. 2 Head. 3 Ill. 4 Ease.

1 Like, as. 2 Thus. इवेत्थमर्थयोरेवं, नूनं तर्कैऽर्थ-निश्चये, ॥ 1 Perhaps.
3 Instruction. 2 Certainly.
4 Command. 5 Certainty. 6 Consent. 3 Recollection.

1 Silently. २५१ तूष्णीमर्थे सुखे जोषं, किं पृच्छायां जुगुप्सने, ।
2 At ease. 1: What ? (interrogative). 2 Bad ; ill.

1 Evidently. नाम प्राकाश्य-संभाव्य-क्रोधोपगम-कुत्सने, ॥
2 Possibly.
3 Recollection. 4 Wrath. 5 Indignancy. 6 Reproach. 7 Pretence. 8 Surprise.

1 Ornament. २५२ अलं भूषण-पर्याप्ति-शक्ति-वारण-वाचकम्, ।
2 Enough. 3 Able.
4 Prohibition. 5 Uselessness.

1 Indicative of doubt हुं वितर्के परिप्रश्ने, समयाऽन्तिक-मध्ययोः, ॥
and reflection.

2 Interrogation. 3 Yes. 4 Fear. 5 Reproach. 6 Dislike.
1 Near. 2 With in, midst.

1 Again. 2 But, २५३ पुनर-प्रथमे भेदे, निर् निश्चय-निषेधयोः, ।
on the contrary. 1 Certainly. 2 Negation.

1 Ancient story. स्यात् प्रवन्धे चिराऽतीते निकटाऽऽगामिके पुरा, ॥
2 Old. 3 Past.
4 Near. 5 Future. 6 Proximity.

- 1 Expansion. २५४ ऊर्यूरी चोररी च विस्तारेऽङ्गीकृता त्रयम्, ।
 2 Assent. स्वर्गे परे च लोके स्वर, वार्ता-संभाव्ययोः किल, ॥
 1 Heaven. 1 News : so reported. 2 Probably.
 2 The next world. 3 Inquiry. 4 Falschood. 5 Displeasure.
 3 Sky.

- 1 Prohibition. २५५ निषेध-वाक्याऽ लङ्कार-जिज्ञासाऽ नुनये खलु, ।
 2 Expletive. 1 Near. 2 Both. समीपोभयतः-शीघ्र-साकल्याऽभिमुखे ऽमितः, ॥
 3 Inquiry. Conciliation. 4 Entirely. 5 In front.
 3 Quickly.

- 1 Name. २५६ नाम-प्राकाश्ययोः प्रादुर, मिथोऽन्योन्यं रहस्यपि, ।
 2 Appearance. 1 Mutually. 2 In private.
 1 Concealment. तिरोऽन्तर्धौ तिर्यगर्थे, हा विपाद-शुगर्तिषु, ॥
 2 Awry. 1 Alas ! (sorrow). 2 Grief. 3 (Regret).
 3 Contempt.

- 1 Indication of wonder. २५७ अहहेत्यद्भुते खेदे, हि हेतावधारणे, ।
 2 Of pain or fatigue. 3 Length. 1 Because, for. 2 Indeed.

इति नानाऽर्थ-वर्गः ३, अत्र मूलश्लोकाः २५६॥, श्लो० श्लो० २४ ॥

अथाऽन्यय-वर्गः । ४

- 3 Long time. १ चिराय चिररात्राय चिरस्याऽऽद्याश् चिराऽर्थकाः
 5 Again and again ; frequently. मुहुः पुनःपुनः शश्वदभीक्ष्णमसकृत् समाः ॥
 7 Soon ; instantly. २ स्नाग् झटित्यञ्जसा ऽहाय द्राङ् मङ्क्षु सपदि द्रुते ।
 6 Much ; very. बलवत् सुष्ठु किमुत स्वत्यतीव च निर्भरे ॥
 6 Without ; except. ३ पृथग् विना ऽन्तरेणर्ते हिरुङ् नाना च वर्जने ।
 4 Because ; therefore. 2 Some. यत् तद् यतस् ततो हेताव-साकल्ये तु चिच् चन ॥
 2 Sometimes. ४ कदाचिज् जातु, सार्धं तु साकं सत्रा समं सह ।
 5 Together with. आनुकूल्याऽर्थकं प्राध्वं, व्यर्थके तु वृथा मुधा ॥
 1 Conformity.
 2 In vain.

6 Either, or (indicating de-
liberation).
6 Expletives.

५ आहो उताहो किमुत विकल्पे किं किमूत च ।

तु हि च स्म ह वै पाद-पूरणे, पूजने स्वति ॥

2 Particles of praise and reverence.

2 By day.

2 By night.

2 Crooked, bent ;
awry.

६ दिवा ऽह्नीत्यथ दोषा च नक्तं च रजनाविति ।

तिर्थगर्थे साचि तिरोऽप्यथ संबोधनाऽर्थकाः ॥

6 Vocative particles.

1 Near. 2 Midst.

1 Inconsiderately,
suddenly.

७ स्युः प्याद् पाडङ्ग हे है भोः, समया निकषा हिरूक् ।

अ-तर्किते तु सहसा, स्यात् पुरः पुरतो ऽग्रतः ॥

3 Before, in front.

4 Oblations to the
gods.

८ स्वाहा देव-हविर्-दाने श्रीपद् वौपद् वृपद्, स्वधा ।

1 —to manes.

3 A little.

2 In the next life.

किञ्चिदीपन् मनागल्पे, प्रेत्याऽमुत्र भवाऽन्तरे ॥

6 As, like. 2 Ah! (in-
dicating surprise).

2 Silently.

2 Instantly.

९ व वा यथा तथैवं साम्ये, ऽहो हीति विस्मये ।

मौने तु तूष्णीं तूष्णीकां, सद्यः सपदि तत्-क्षणे ॥

2 Indication of joy.

3 Between ; amidst.

1 Forcibly,
violently.

१० दिष्ट्या समुपजोषं चेत्यानन्दे, ऽथा ऽन्तरे ऽन्तरा ।

अन्तरेण च मध्ये स्युः, प्रसह्य तु हठाऽर्थकम् ॥

2 Properly.

११ युक्ते द्वे सांप्रतं स्थाने, ऽभीक्षणं शश्वदनारते ।

2 Continually, perpetually.

4 No, not.

अ-भावे नह्य नो नाऽपि, मा स्म मा ऽलं च वारणे ॥

3 Negative and prohibitive.

2 If.

2 Truly.

2 Apparent.

3 Yes.

१२ पक्षाऽन्तरे चेद् यदि च, तत्त्वे त्वद्वा-ऽञ्जसा द्वयम् ।

प्राकाश्ये प्रादुराविः स्यादोमेवं परमं मते ॥

4 Every way ; all
around.

1 Willingly.

1 Be it so. 2 Indeed.

१३ समन्ततस् तु परितः सर्वतो विष्वगित्यपि ।

अ-कामाऽनुमतौ काममसूयोपगमेस् तु च ॥

- 1 Indicating contradiction. १४ ननु च स्याद् विरोधोक्तौ, कश्चित् काम-प्रवेदने ।
1 Introductory of a kind question.
2 Improperly ; unseasonably. निष्पमं दुष्पमं गर्ह्ये, यथास्वं तु यथायथम् ॥
2 As thereto appertaining.
2 Falsely. १५ मृपा मिथ्या च वितथे, यथार्थं तु यथातथम् ।
5 Properly, suitably. स्युरेवं तु पुनर् वै वेत्यवधारण-वाचकाः ॥ 2 Indeed.
1 Before ; anterior. १६ प्रागतीता ऽर्थकं, नूनमवश्यं निश्चये द्वयम् ।² Certainly ; necessarily.
1 A year. संवद् वर्षे, ऽवरे त्वर्वागामेवं, स्वयमात्मना ॥
2 Former, prior. 1 Assent, consent, promise. 1 Self ; or himself.
1 Little ; low. १७ अल्पे नीचैर्, महत्युच्चैः, प्रायो भूम्यन्वृते शनैः ।
1 Great ; high, load. 1 Frequently ; generally. 1 Slowly.
1 Perpetually, ever. सना नित्ये, बहिर् बाह्ये, स्मा ऽतीते, ऽस्तम-दर्शने ॥
1 External ; out. 1 Formerly. 1 Disappearance.
1 Present ; now, being. १८ अस्ति सत्त्वे, रुषोक्तावु, ऊं प्रभे, ऽनुनये त्वयि ।
1 Interjection, expressive of wrath. 1 Interrogative particle. 1 Encouraging vocative.
1 Particle indicating reflection. हुं तर्के स्यादुपा रात्रेरवसाने, नमो नतौ ॥
1 Close of the night ; morn, break of day. 1 Hail ! salutation ; bow.
1 Again. 1 Ill. १९ पुनरर्थे ऽङ्ग, निन्दायां दुष्टु, सुष्टु प्रशंसने ।
1 Well. सायं साये, प्रगे प्रातः प्रभाते, निकषा ऽन्तिके ॥
1 Evening, close of the day. 2 Morning. 1 Near.
1 Favourably. अमाऽनुगुण्ये, स्मरणे हुं, फड् विघ्ननिराकृतौ ।
1 Well (showing remembrance). Oh (to remove spells etc.)
1 Acceplingly. अङ्गीकृतौ स्यादर्थे हुं हीनसंबोधते त्वरे ॥ १ ॥ 3 Hastily.
2 Calling. २० परन्तु परार्थेऽपमो ऽन्दे पूर्वे, पूर्वतरे, यति ।
1 Last year ; penult, and present years. अद्याऽत्राऽह्वयथ पूर्वे ऽहीत्यादौ पूर्वोत्तराऽपरात् ॥
1 To-day. 2 A former day, etc.
1 Yesterday. २१ तथा ऽधराऽन्याऽन्यतरेतरात् पूर्वेषुराऽऽदयः ।
1 Both days. उभयद्युश् चोभयेद्युः, परे त्वहि परेद्यवि ॥
1 Next day.

1 Yesterday.
1 Tomorrow.

२२ ह्यो गते, ऽनागते ऽहि श्वः, परश्चस् तु परे ऽहनि ।
1 The day after to-morrow.

2 Then, at that time.

तदा तदानीं, युगपदेकदा, सर्वदा सदा ॥
2 At once ; at the same time. 2 Always ; at all times.

5 Now ; at this time.

२३ एतर्हि संप्रतीऽदानीमधुना सांप्रतं तथा ।

1 East, North, West, etc.

दिग्-देश-काले पूर्वाऽऽदौ प्रागुदक्-प्रत्यगाऽऽदयः ॥

इत्यव्यय-वर्गः ४, अत्र मूलश्लोकाः २३, श्लो० १.

अथ लिङ्गाऽऽदि-संग्रह-वर्गः ५

१ स-लिङ्ग-शास्त्रैः सन्नाऽऽदि-कृत-तद्धित-समास-जैः ।

अनुक्तैः संग्रहे लिङ्गं संकीर्ण-वदिहोन्नयेत् ॥

The following are feminine, viz.

२ लिङ्ग-शेष-विधिर् व्यापी विशेषैर् यच्च-वाधितः, ।

(a) Monosyllables in ई or ऊ.

स्त्रियामीदूद्-विरामैकाऽच्, स-योनि-प्राणि-नाम च, ॥
(2) Names of female beings.

(b) Terms signifying lightning, night, creeper, Lute, Quarter, earth, river, modesty.

३ नाम विद्युन्-निशा-वह्नी-वीणा-दिग्-भू-नदी-हियाम्, ।

(c) A compound in अ with a numeral.

अदन्तैर् द्विगुरेकाऽर्थो, न स पात्र-युगाऽऽदिभिः, ॥
(2) Except those ending in पात्र of युग.

(d) A noun ending in the affixes

४ तल्-वृन्दे येनि-कथ्य-त्रा, वैर-मैथुनिकाऽऽदि-बुन्, ।

तल् Showing Multitude ; in य, इति, कथ्यत्, त्रः बुन् (Expressing group).

(e) Or in अनि,

स्त्री-भावाऽऽदावनि-क्तिण्-ण्वल्-णच्-ण्वुच्-क्यच् युजिगङ्-

(imprecation). 2 क्तिन् (abstract idea). 3 ण्वल् (disease). नि-शाः, ॥

4 णच् (reciprocity). 5 वुच् (state).

6 क्यप् (या)—abstract sense. 7 युज् (अना)—abstract sense. 8 इच् (इ)—question and reply. 9 अल् (अ-आ)—abstract sense. 10 नि—abstract import. 11 शा (आ)—abstract sense.

- (f) Or in certain *unadi* affixes. ५ उणाऽऽदिषु निहरीश् च, ङ्यापृढन्तं चलं स्थिरम्, ।
 (1) नि, ऊ, ई. (g) Or in a feminine termination.
 (h) Or in ण etc. indicating a weapon at play. तत् क्रीडायां प्रहरणं चेत्, मौष्टा पाल्वा ण-दिक्, ॥
 1 Boxing. 2 Playing at fisty cuff.
 (i) Or in अ following घञ्. implying place, time, circumstance. ६ वज्रो जः सा क्रिया ऽस्यां चेद्, दाण्डपाता हि फाल्गुनी, ।
 1 Flying along like an eagle. ३ रथैन्मपाता च मृगया, तैल्मपाता स्वधेति दिक्, ॥
 (1) Oil throwing.
 (j) Diminutives. ७ स्त्री स्यात् काचिन् मृणाल्याऽऽदिर् विवक्षाऽपचये यदि, ।
 Formed by giving the feminine termination to a masculine noun. (1) Fibre of water lily.
 (h) And the particular nouns here enumerated. लङ्का शेफालिका टीका धातकी पञ्जिका ऽऽढकी ॥
 1 City. 2 Nyctanthes arbortristis. 3 Commentary, annotations ; a journal 4 Grislea tomentosa. 5 A calender. 6 Cytisus cajan.
 7 Plant. 8 A bird. ८ सिध्रका सारिका हिक्का प्राचिकोल्का पिपीलिका ।
 9 Hiccough. 10 A gadfly. 11 Firebrand. 12 An Ant.
 13 Diospyros melanoxylon. तित्नुकी कणिका भङ्गिः सुरङ्गा-सूचि-माढयः ॥
 14 Atom spark. 15 Fracture Decaption ; Wave ; Irony. 16 Mine opening.
 17 Needle. 18 Young leaves.
 19 Scum. Gum. ९ पिच्छा-वितण्डा-काविःप्यश् चूर्णिः शाणी दुणी दस्त ।
 20 Criticising.
 21 Measure. 22 Selected argument. 23 Grindstone a curtain.
 24 Centipede. 25 Barbarian.
 26 Extreme pain. सातिः कन्था तथा ऽऽसन्दी नाभी राजसभा ऽपि च ॥
 Destruction.
 27 A rug. 28 Bed. 29 Navel. 30 The royal court.
 31 Cimbals. १० झल्लरी चर्चरी पारी होरा लद्वा च सिध्मला ।
 32 Rejoicing.
 33 Cup. 34 Rising of Zodiacal sign Astrology. 35 plant. 36 Leprosy.
 37 Lac. 38 Nit. लाक्षा लिक्षा च गण्डूपा गृध्रसी चमसी मसी. ॥
 39 Mouthful water.
 40 Gout 41 Spoon. 42 Ink.

इति स्त्री-लिङ्ग-संग्रहः ।

The following are ११ पुंस्त्वे स-भेदाऽनुचराः स-पर्यायाः सुराऽसुराः ।
 masculine viz.

(a) Nouns signifying gods, Demons.

Heaven, sacrifice, स्वर्ग-यागाऽद्वि-मेघाऽब्धि-दु-कालाऽसि-शराऽरयः ॥
 mountain, cloud,
 Sea, tree, time, school, arrow, enemy.

- Ray of Light, hand, cheek, १२ कर-गण्डोष्ठ-दोर-दन्त-कण्ठ-केश-नख-स्तनाः, ।
lip, arm, tooth, Throat, hair, nail, A pap.
- (b) Terms ending in अह or अह. अह्नाऽह्नाऽन्ताः, श्वेड-भेदा, रात्राऽन्ताः प्रागसंख्यकाः, ॥
(c) Names of poisons. (d) Compound terms in रात्र.
- (e) Resins and gums other exculations of trees. १३ श्रीवेष्टाऽऽद्याश् च निर्यासा, असन्नन्ता अ-याधिताः, ।
(f) Nouns in अस् or अन्.
- (g) Nouns in तु or द. कशेरु-जतु-वस्तूनि हित्वा तु-रुविरामकाः, ॥
1 Root of scirpus maximus. 2 Lac. 3 A thing.
- (h) In अ with a penult क, etc. १४ क-ष-ण-भ-म-रोपान्ता यद्यदन्ता अमी, अथ ।
- (i) Or with a penult प, etc. प-थ-न-य-स-टोपान्ता, गोत्राऽऽख्याश्, चरणाऽऽह्याः, ॥
(j) Names of families. (k) Names of portions of the Veda.
- (l) Names in धश्, etc. १५ नाग्न्यकर्तरि भावे च घञ-जव्-नङ्-ण-घाऽथुचः, ।
- (m) In ल्यु, etc. ल्युः कर्तरीमनिच् भावे को, घोःकिः प्राऽऽदितोऽन्यतः, ॥
(n) In इमनिच्; (o) In क, ऋ. (p) ending in कि.
- (q) The compound term अश्ववडव. १६ द्वन्द्वेऽश्व-वडवावश्च-वडवा, न समाहृते, ।
- (r) कान्त in com- position prefixed or suffixed. कान्तः सूर्येन्दु-पर्याय-पूर्वो ऽयः-पूर्वको ऽपि च, ॥
- (s) The nouns here enumerated. १७ वटकश् चा ऽनुवाकश् च रहकश् च कुडङ्गकः ।
1 Pulse. 2 Hymn of Vedas. 3 Deer ; eyelid.
4 Tree ; Root ; House ; Arrowhead.
- 5 Feather. 6 Sam veda. पुडूखो न्यूडखः समुद्रश् च विट-पट्ट-धटाः खटाः ॥
7 Box. 8 Sodo-aite.
9 Cloth. 10 A balance. 12 Grass.
- 13 Townwell. १८ कोट्टार-घट्ट-हट्टाश् च पिण्ड-गोण्ड-पिचण्ड-वत् ।
14 A wharf.
15 A market. 16 Bump of food. 17 Mountaineers. 18 Abdomen.
- 19 Goitre. गडुः करण्डो लगुडो वरण्डश् च किणो घुणः ॥
20 A box.
21 A staff. 22 Multitude. 23 Scar. 24 Insect.
- 25 Bellows. १९ दृति-सीमन्त-हरितो रोमन्थोद्गीथ-बुद्बुदाः ।
26 Dressing of hair.
27 Green colour. 28 Chewing the cud. 29 Samveda. 30 Bubble of water.
- 31 The plant. कासमर्दो ऽर्बुदः कुन्दः फेन-स्तूपौ स-यूपकौ ॥
32 Hundred million. 33 Lathe 34 Form. 35 Mound of Earth. 36 A post.

37 Sun shine. २० आतपः क्षत्रिये नाभिः कुणप-क्षुर-केदराः ।

38 A soldier.

39 A spear. 40 A razor. 41 Plant.

42 A wave.

43 Arrow.

44 Sorrel.

48 Ghost.

49 Javelin.

50 Wrestler. 51 Oblation. 52 Battle axe.

53 A Dish of half

boiled rice.

54 Joy. 55 Shallow boiler. 56 A spitting pot.

पूर-क्षुर-प्रचुक्राश् च गोल-हिङ्गुल-पुद्रलाः ॥

२१ वेताल-भल्ल-मल्लाश् च पुरोडाशो ऽपि पट्टिशः ।

कुल्माषो रभसश् चैव स-कटाहः पतद्रहः ॥

इति पुंलिङ्ग-शेष-संग्रहः ।

(A) The following २२ द्वि-हीने ऽन्यच् च खाऽरण्य-पर्ण-श्वभ्र-हिमोदकम् ।
are neuter : viz.

(a) Nouns signifying शीतोष्ण-मांस-रुधिर-मुखाऽक्षि-द्रविणं बलम् ॥
sky, forest, leaf, hole, frost, water, cold, heat, flesh, blood, mouth, eye, wealth, army,

fruit, gold, copper, २३ फल-हेम-शुल्य-लोह-मुख-दुःख-शुभाऽशुभम् ।
iron, pleasure, pain, good luck, ill luck.

Water, flower, salts, जल-पुष्पाणि लवणं व्यञ्जनान्यनुलेपनम् ॥
same, perfumes.

(B) Numerals २४ कोट्याः शताऽऽदि-संख्याऽन्या, वा लक्षा, नियुतं च तत्, ।
above 100.

(b) Dissyllables in असं इसं उसं or अन्. द्वयच्कमसिसुसन्नन्तं, यदनाऽन्तम-कर्तरि, ॥ (c) Nouns in
अन.

(d) In त्र, स and ल. २५ त्राऽन्तं, स-लोपधं, शिष्टं, रात्रं प्राक्-संख्यया ऽन्वितम्, ।

(e) With स् and ल् as penult.

(6) In रात्र with a numeral.

(f) Compounds in पात्राऽऽद्यदन्तैरेकाऽर्थो द्विगुर् लक्ष्याऽनुसार-तः, ॥
पात्र.

(g) Nouns com- २६ द्वन्द्वैकत्वाऽऽव्ययीभावौ, पथः संख्याऽव्ययात् परः, ।
pounded copula-
tively or adverbially.

(h) पथिन्, with a numeral or particle.

(i) छाया, with a पृथ्याश् छाया बहूनां चेद् विच्छायं, संहतौ सभा ॥
word in the 6th
case.

shadow of a flock of birds.

(j) सभा in composition with the 6th case.

(C) Words showing २७ शालाऽर्था ऽपि परा राजाऽमनुष्याऽर्थादराजकात्, ।
multitude.

1 Multitude of
female slaves;

दासीसभं नृपसभं रक्षःसभमिमा दिशः, ॥

1 King's palace ; a meeting of Kings. 1 Multitude of demons.

(k) So in उपज्ञा,
and उपक्रम.
The creation by
Brahma.

२८ उपज्ञोपक्रमाऽन्तश् च तदाऽऽदित्व-प्रकाशने, ।
कोपज्ञ-कोपक्रमाऽऽदि, कन्थोशीनर-नामसु, ॥

(j) Also कन्था etc.

(k) Nouns in affixes
having an ab-
tract sense.

२९ भावे न-ण-क-चिद्-भ्यो ऽन्ये समूहे भाव-कर्मणोः ।

(l) In अह, with
certain terms.

अदन्त-प्रत्ययाः; पुण्य-सुदिनाभ्यां त्वहः परः, ॥

(m) With terminations in अ.

(n) Adverbs and
epithets of in-
declinables.

३० क्रियाऽव्ययानां भेदकान्येकत्वे ऽप्युक्थ-तोडके ।

(o) The nouns here
specified.

चोचं पिच्छं गृहस्थूणं तिरीढं मर्म योजनम् ॥

1 Half eaten food. A palm fruit; A cocoanut. 2 Peacock's tail.

3 House-pillar. 4 Turban. A diadem. 5 A joint. 6 Long measure.

7 Grand sacrifice. ३१ राजसूयं वाजपेयं गद्य-पद्ये कृतौ कवेः ।

8 Sacrifice. 9 Prose
a woman. 10 Verse; sugar.

11 Gem. 12 Com-
mentary.

माणिक्य-भाष्य-सिन्दूर-चीर-चीवर-पिञ्जरम् ॥

13 Minium. 14 Bark. Rag. 15 Dress of a mendicant. 16 A cage.

17 Atheistical philo- ३२ लोकायतं हरितालं विदल-स्थाल-वाहिकम् ।
sophy. 18 Yellow

orpiment. 19 Basket. 20 Caldron. 21 Country.

इति नपुंसक-शेष-संग्रहः ।

a) The nouns here
specified are
masculine and neuter.

पुन-नपुंसकयोः शेषोऽर्धच-पिण्याक-कण्टकाः ॥

1 Half a verse of Vedas. 2 Oil cake.

3 Thorn, A fault; Horripilation.

4 Sweet meat.

३३ मोदकस् तण्डकप् टङ्कः शाटकः कर्पटोऽर्बुदः ।

5 Performance.

6 Chisel. 7 Petticoat. 8 Cloth. 9 Million. Ophthalmia; A mountain.

10 Sin. 11 Exertion.

12 Book on medicine.

13 Tree. 14 Emblick myrobalan. 15 Hollow reed.

16 Leprosy, Wealth. ३४ कुप्यं मुण्डं शीघ्रं वुस्तं क्ष्वेडितं क्षेम-कुट्टिमम् ।

17 Head. 18 Rum.

19 Forcement. 20 Warwhooft. 21 Well being. 22 Pavement; mine of gems.

23 Confluence.

संगमं शतमानाऽर्म-शम्बलाऽव्यय-ताण्डवम् ॥

24 Adhaka, A palc
of silver. 25 Eye disease

26 Expenses. 27 Indeclinable. 28 Dancing.

29 Bridle.

३५ कवियं कन्द-कार्पासं पारावारं युगन्धरम् ।

30 Bulbous root.

31 Cotton. 32 Opposite bank. 33 Yoke.

34 Sacrificial post.

यूपं प्रग्रीव-पात्रीवे यूपं चमस-चिक्कसौ ॥

35 Window.

36 Religious vessel. 37 Peas-porridge. 38 Spoon. 39 Barley meal.

(b) Certain terms ३६ अर्धर्चाऽऽदौ हृताऽऽदीनां पुंस्त्वाऽऽद्यं वैदिकं ध्रुवम्, ।
as धृत are exclu-
sively neuter in popular speech except in vedas.

तन् नोक्तमिह, लोके ऽपि तच्च चेदस्त्यस्तु शेष-वत् ॥

इति पुन-नपुंसक-शेष-संग्रहः ।

(a) The following ३७ स्त्री-पुंसयोरपत्याऽन्ता, द्वि-चतुः-पद्-पदोरगाः ।
are masculine
and feminine, viz. Patronimics. (b) Generic names of animals.

(c) Names of males, जाति-भेदाः, पुमाख्याश् च स्त्री-योगैः सह, मल्लकः ॥
and by associa-
tion, of females. (d) The terms here specified. 1 Oil vessel.

2 Wave.

3 A cowry.

4 Star. 5 Pigment. 6 tree. 7 Woman's name.

8 Crucible.

9 A measure.

10 A jujube. 11 Staff. 12 A Petticoat. 13 Hip. 14 A hut.

३८ ऊर्मिर् वराटकः स्वातिर् वर्णको झाटलिर् मनुः ।

मूपा सृपाटी कर्कन्धूर् यष्टिः शाटी कटी कुटी ॥

इति स्त्री-पुंस-शेष-संग्रहः ।

(a) The following ३९ स्त्री-नपुंसकयोर भाव-क्रिययोः ध्यञ्, कचिच्च च बुञ्, ।
are feminine
and neuter, viz. Nouns in ध्यञ् or बुञ्, sometimes.

2 Propriety.

2 Friendship.

औचित्यमौचिती, मैत्री मैत्र्यं, बुञ् प्रागुदाहृतः, ॥

(b) Compounds in ४० पष्ठ्यन्त-प्राक्-पदाः सेना-छाया-शाला-सुरा-निशाः, ।
सेना, etc.

1 Army of men.

2 Night in which

dogs bark. 3 Cowpen.

स्याद् वा नृसेनं अनिशं गोशालमितरे च दिक्, ॥

(c) Numerals with ४१ आवन्नन्तोत्तर-पदो द्विगुश् चाऽपुंसि, नश् च लुप्, ।
nouns in आपु or अन्.

2 Three beds.

2 Three carpenters.

त्रिखट्वं च त्रिखट्वी च त्रितक्षं च त्रितक्षयपि, ॥

इति-स्त्री-नपुंसक-शेष-संग्रहः ।

(A) The nouns here ४२ त्रिषु पात्री पुटी वाटी पेटी कुवल-दाडिमौ ।
specified admit
the three genders.

1 Vessel. 2 One hard. 3 Box.

4 A jujube tree. 5 Pomegranate.

इति त्रि-लिङ्ग-शेष-संग्रहः ।

(B) The gender of the
final is retained.

परं लिङ्गं स्व-प्रधाने द्वन्द्वे, तत्पुरुषे ऽपि तत्, ॥

- (a) That of ४३ अर्थाऽन्ताः, प्राचलम्-प्राप्ताऽऽपन्न-पूर्वाः परोपगाः, ।
an other term is followed in certain compounds.
- (b) Numerals and ४३ तद्धिताऽर्थो द्विगुः, संख्या-सर्वनाम-तदन्तकाः, ॥
pronouns.
- (c) Compound ४४ बहुव्रीहिर-दिङ्-नाम्नामुन्नेयं तदुदाहृतम्, ।
epithets,
- (d) Epithets express- ४४ गुण-द्रव्य-क्रिया-योगोपाधयः परगामिनः, ॥
ing a quality,
thing, or action.
- (e) Verbal active ४५ कृतःकर्तर्यसंज्ञायां, कृत्याः कर्तरि कर्मणि । passive nouns.
nouns.
- (f) Adjective derived ४५ अणाद्यन्तास् तेन रक्ताद्यर्थे नानाऽर्थ-भेदकाः, ॥
from nouns.
- (g) Some numerals, ४६ षट्-संज्ञकास् त्रिषु समा गुप्पदस्मत्-तिङ्व्ययम् ।
etc., do not vary.
- परं विरोधे, शेषं तु ज्ञेयं शिष्ट-प्रयोग-तः ॥

इति लिङ्गाऽदि-संग्रह-वर्गः ५. अत्र मूलश्लोकाः ४६, श्लो. ०

४७ इत्यमरसिंह-कृतौ नाम-लिङ्गाऽनुशासने ।

सामान्य-काण्डस् तृतीयः साऽङ्ग एव समर्थितः

इति तृतीयः सामान्य-काण्डः समाप्तः ।

इत्यमरसिंह-कृतं नामलिङ्गाऽनुशासनम् ।

काण्ड-त्रयाऽऽत्मकं साङ्गोपाङ्गं संपूर्णतामगात् ॥ १ ॥

अत्र मूलश्लोकाः ४८०॥; श्लो. श्लोकाः २५॥ सर्वे च मिलित्वा ५१३॥.

अमरकोशस्थश्लोकानां कोष्टकम्

प्र. काण्डे मू. श्लो. २८१॥; श्लो. श्लो. १८; सर्वे च मिलित्वा २९९॥

द्वि. काण्डे मू. श्लो. ७३५॥; श्लो. श्लो. १४॥; सर्वे च मिलित्वा ७५०

तृ. काण्डे मू. श्लो. ४८०॥; श्लो. श्लो. २५॥; सर्वे च मिलित्वा ५१३॥

एवं सर्वेषां काण्डानां योगः मू. श्लो. १४९७॥; श्लो. श्लो. ५८;

सर्वे च मिलित्वा १५६३.

ENGLISH WORD INDEX

The figures refer to the pages

(By D. G. Padhye)

A

Abandoned, 104
 Abdomen, 152
 Abeter, 23
 Able, 116, 129, 145
 Able to conquer, 76
 Abode, 58, 119, 121
 ,, lower men, 32
 ,, wealthy, 31
 Abridgment, 17, 107
 Abcess, 57
 Absolute, 138
 Abstraction, 106
 Abundance, 109, 131
 Abundance of shields, 109
 Abundant, 108
 Accent, 17
 Acceptance, 140
 Acceptingly, 144
 Accompaniment, 126
 Accompanying, 98
 Accomplished, 104
 Accomplishment, 126, 127
 Accoutred, 75
 Accumulation, 109
 Acme, 32
 Acquaintance, 107, 128, 131, 139
 Act, 107, 131, 132
 ,, of cooking, 111
 ,, good, 122
 ,, manly, 142

Act meritorious, 67
 ,, of pious liberty, 66
 ,, sacrificial, 66
 ,, valiant, 120
 Acting fearlessly, 96
 Action, 105, 117, 120
 ,, bodily, 131
 Active, 95
 Actor, 134
 Acutely interesting, 95
 Address, 18
 Adequacy, 138
 Adhaka, 154
 Adherence, 105
 Adieu, 101
 Adjoining, 101
 Adjudged, 98
 Adjustment, 127
 Adored, 104
 Adoring deities, 98
 Adorned, 60, 124
 Adorning, 60
 Adultery, 18
 Adulterine, 55
 Adversity, 77
 Affection, 21
 Affectionate, 96
 Affix, 130
 Afflicted by Vice, 98
 Affray, 106
 After, 146
 Again, 145, 146, 149
 Again and Again, 147
 Agastya, 10

Age, 112, 140
 ,, 1st, 131
 ,, 3rd, 132, 143
 ,, 4th, 130, 132
 ,, old, 55, 111
 Aged, 56
 Agony, 111
 Agrabayan, 13, 143
 Aggregate, 55, 68
 Agreement, 15, 122
 Agriculture, 80, 142
 Ah, 145, 148
 Air, 7
 ,, inhaled, 7
 Airhole, 31
 Ajwaen, 46
 Akanandi, 41
 Alangium, 36
 Alas, 145, 147
 Alertris, 40
 All, 101
 Alligator, 26
 Alluvion, 25
 Alms, 80, 135, 142
 Alæ, 40
 Alone, 102, 111, 138
 Alphabet, 116
 Also, 140
 Altar, 66
 Altitude in Shooting, 7
 Always, 145, 150
 Amaranth, 45, 116
 ,, blue, 40
 ,, crimson, 40

- Amaranth yellow, 40
 Ambasta, 90
 Amidst, 148
 Amphisbryna, 23
 Anarchy, 125
 Ancient, 102
 Ancle, 58
 And, 145, 146
 Andropogin
 schœnansthes, 110
 Anethum, 42
 Anger, 131
 Angle, 115
 Angry, 21
 Animal, 19, 49, 51, 92, 140
 Animal aquatic, 26
 Animosity, 89
 Anirudha, 4
 Annexed, 103
 Annointment, 151
 Anointed, 103
 Answer, 17, 136
 Ant, 151
 Antelope, 48, 112, 142
 Anterior, 149
 Anus, 58
 Anything to be done, 132
 Apartment of Queens,
 32, 115
 Apamarga, 41
 Ape, 48, 110, 112, 134 142,
 Apparel, 135
 Apparent, 102, 148
 Appearance, 147
 Appeased, 73
 Apple, (elephant) 35
 ,, thorn, 40
 ,, wood, 35
 Appointed, 103
 Appointing, 106
 Apprehension, 107
 Apprehensive, 90
 Approved, 134
 Arbour, 114, 135
 Archer, 75
 Archery, 75, 77
 Architect, 118
 Arena, 112
 Aries, the Head of, 10
 Argument, 141
 ,, objected, 141
 ,, opposed, 17
 ,, selected, 157
 Arm, 59, 144, 152
 Armed, 56, 75
 Arming, 133
 Armpit, 59, 132
 Armour, 75, 90, 112, 115,
 121
 Army, 70, 77, 115, 119,
 135, 141, 150
 ,, in disorder, 78
 ,, in motion, 78
 ,, of men, 155
 Arranged, 103, 116
 Array, 76, 144
 Arrogance, 21, 124
 Arrow, 77, 109, 112, 115,
 116, 125, 128, 132,
 133, 137, 153, 158,
 172
 ,, head, 152
 ,, iron, 77
 ,, poisoned, 77
 Arsenic, 89
 Art, 15, 93
 Artery, 115
 Art-Knowledge, 15
 ,, Mechanical, 138
 Artist, 125
 Artizan, 53, 90
 As, 97, 145, 146, 148
 As much as, 145
 As thereto, 149
 Asafœtida, 83, 110
 Ascension, 11, 144
 Ascent of hill, 144
 Ascetic, 68
 Ashadha, 13
 Ashamed, 97, 103
 Ashes, 7, 13, 119
 Aswin, 13
 Asked, 67, 115
 Asleep, 98
 Assoc, 39
 Aspersion, 106
 Ass, 87
 Assault, 106, 133
 Assemblage, 54, 70, 78,
 106, 114, 125, 131,
 135
 ,, of harlots, 54
 ,, old men, 55
 ,, of pregnant
 women, 54
 Assembly, 65, 119,
 122, 129, 131
 Assent, 146, 149
 Asterism, 10, 112, 118,
 130, 131, 138
 Astonished, 97
 Astringent, 131
 Astrologer, 71
 Astrology, 151
 Aswins, 6
 Asylum, 106
 Atis, 42
 Atmosphere, 8
 Atom, 130, 137
 Atonement, 131
 Attachment, 105

- Attack, 106
 Attainable, 103
 Attainment, 127
 Attendant, 75, 133
 " of Kubera, 8
 " Siva, 4
 " Sun, 11
 " women, 70
 Attention, 108, 123
 Attentive, 95, 96, 102,
 111, 136
 Attraction, 141
 Audience, 31
 Augur, 93, 108
 Austerity, 143
 Authority, 117, 139
 Avaricious, 99
 Averting the face, 98
 Awakeners, 78
 Awn, 82
 Awning, 62
 Awry, 147, 148
 Axe, 77

 B
 Back, 59
 " belong to, 148
 Backbone, 58
 Back pump, 56
 Bad, 128, 145, 146
 Bahuda, 27
 Bakapurh, 40
 Baker, 82
 Bala, 44
 Balance, 152
 Balaram, 3, 129, 137
 Bald, 56, 114
 Baldness, 57
 Ball playing, 64
 " of rice, 116
 Bali, 137
 Bamanaiti, 41
 Bambu, 140
 " rod, 115
 Bambu-Shoot, 134
 Banana, 43
 Band-waist, 41, 78
 Bank opposite, 154
 " of shore, 113
 Bank-sand, 25
 Banner, 118, 125
 Barbarian, 91, 151
 Barber, 90, 116
 Barbreng, 43
 Bard, 90
 " by birth, 78
 Bardara, 45
 Bards in throngs, 78
 Bargain, 130, 133
 Bark, 34, 110, 154
 Barley fried, 84
 Barley-green, 81
 Barley half, 81, 82
 " ripe, 84
 Bar of Door, 32
 Barahai, 39
 Bark, made of, 61
 Barleiria, 42
 " blue, 40
 Barn, 95
 Barren, 34
 Barrier, 88
 Barter, 87
 Bashful, 97
 Bashfulness, 21
 Basket, 92, 25
 " winnowing, 82
 Basin, 26
 Bassin, 36
 Bassia, water, 36
 Rassia, oval, 25
 Bastard widow's, 55
 Bat, 50
 Bathing, 62
 " after mourning, 96
 " religious, 68
 Bassia Latifolia, 124
 Battle, 121, 137, 139
 Battle-axe, 140, 153
 Bawd, 53
 Bayas, 36
 " growing in water, 36
 Beak, 51
 Bean, kidney, 81
 Bear, 48, 113
 Beard, 60, 126
 Bearded corn, 82
 Bearing of royal insignia, 72
 Beast, 49, 51
 Beatitude, 15
 Beauty, 10, 131
 " exquisite, 10
 Beautiful, 109, 132, 137,
 139
 Because, 147
 Became calm, 103
 Bed, 63, 132, 151
 " three 155
 Bedstead, 64
 Be it so, 148
 Bee, 50, 112, 134, 142
 Bee small, 50
 Bee large, black, 50
 Before, 145, 148, 149
 Beggar, 99, 141
 Begging, 67, 120, 142
 Beginning, 107, 131, 133,
 146
 Behind, 145
 Being, 149

- Being, living, 139
 ,, of other, 51
 ,, supreme, 136
 Belief, 124
 Believing, 97
 Bell, 61
 Belly, 58, 115, 128 136,
 Belly near the neck, 19
 Bellows, 93, 152
 Belonging to city, 136
 Beloved, 100, 120
 Belt, 61
 Bending, 101
 Benediction, 143
 Benefit, 140
 Benevolent, 122, 129
 Bent, 36, 103, 148
 Berry soft, 36
 Between, 148
 Bhadra, 13
 Bhavani, 5
 Bhisma, 131
 Bhumicamalaci, 44
 Bhumigomb, 43
 Bhumikaoura, dark, 43
 ,, white, 43
 Bhojpatri, 37
 Bdllellium, 36
 Bignomia, 35
 ,, Blossom of, 63, 110
 Bile, 57
 Billows 24
 Binduc gray, 37
 Binding, 72
 Bird, 14, 51, 112, 113,
 118, 124, 125, 141,
 143, 142, 151
 ,, Catcher, 91
 ,, Vishnu's, 113, 118, 130
 Birth, 117, 119, 120, 139
 Bit, 121
 ,, of bridle, 74
 Bitter, 15
 Black, 16, 121, 129, 138,
 147
 Blame, 17, 117
 Blameable, 127
 Blameably, 146
 Blamed, 103
 Blanket, 62, 137
 ,, of hair, 128
 ,, woolen, 89
 Bland, 84
 Blind, 57, 111, 124
 Blood, 57, 119, 120, 132,
 138, 153
 Blossom, 58, 127, 139
 Blotch, 56
 Blotched, 57
 Blow, 137
 Blown as flower, 34
 Bludgeon, 77
 Blue dark, 16
 ,, fly, 56
 ,, gay, 49
 Blunt, 123
 Boa, large, 23
 Board checked, 94
 Boasting, 78
 Boat, 23, 25, 58, 117, 118,
 119, 123, 124, 125, 127,
 135, 153
 Boat handed, 25
 Bodice, 62
 Body dead, 80
 ,, of a plough, 114
 ,, of a serpent, 112
 Boil, 56, 116
 Boiled, 103
 Boiler, 83, 136
 Boiler, shallow, 153
 Bold, 97
 Bolt, 113
 Bolt of door, 32
 Bone, 58
 ,, collar, 59
 ,, on forehead, 112
 Bonecattle fish, 89
 Book, 126, 135
 Boon, 134
 Boot, 92
 Booty, 92
 Born, 121, 127
 ,, of Low origin, 132
 Borne, 103
 Both, 146, 147
 Bottle leather, 83
 Bottom, 138
 Bottom of a carriage, 74
 Bound, 103, 120, 125
 Boundary, 32, 144
 Box, 152, 155
 Boxing, 151
 Bow, 19, 77, 149
 ,, of Arjun, 77
 ,, of Indra, 9
 ,, Karna, 77
 ,, Krishna, 4
 ,, Siva, 4, 111
 Bowmen, 75
 Bow-string, 77, 116
 Brace, 51
 Bracelet, 61, 111
 Brahma, 2, 110, 123, 124
 125, 128, 135, 143
 Brahmin, 125
 Braid, 60
 ,, of hair, 117, 141
 Brain, 57

Branch, 34, 112
 Branch group of, 35, 129
 ,, large, 34
 ,, of a tree, 123, 128
 Brass, 88, 131
 Breadfruit, 39
 Breasts woman's, 132, 142
 Breath, 80, 119, 140
 Brethren spiritual, 65
 Brevity, 10
 Bribery, 132
 Bride, 52
 Bridge, 30, 117, 124
 Bridle, 154
 Brightness, 10, 112, 122
 Brihaspati, 132
 Bringing forth, 106, 139
 Bringing up, 136
 Broadchested, 91
 Broom, 32
 Brother husband's, 55,
 56, 130
 Brother elder unmarried,
 69
 Brother younger, 56
 Brother younger of
 Krishna, 4
 Brother-in-law Kings, 20
 Brother's wife, 55, 130
 Brother of whole blood,
 55
 Brother and Sister, 55
 Brush, 139
 Brown, 16
 Bucket, 25, 92
 Bud, 35, 141
 ,, as opening, 34
 Buddha, 2, 31, 64, 110,
 114, 118, 123
 Buffalo, 48

Buinehi, 37
 Bulbous root, 154
 Bulkiness, 137
 Bulky, 116, 138
 Bull, 85, 112, 141
 Bull cattle yoked, 86
 ,, Hornless, 132
 ,, large, 85
 ,, at Liberty, 85
 ,, old, 85
 ,, shoulder, 85
 Bullion, 88
 Bullock, 85
 Bump of food, 152
 Burden of song, 140
 Burn, 7
 Burning, 106
 Eurnt, 66, 103
 Business, 116, 123
 But, 145
 Butt, 77, 140
 Butter clarified, 84
 Butter fresh, 84
 ,, milk, 85, 114
 ,, of yesterday's milk,
 84
 Butter milk with water,
 85
 Buttocks, 58
 ,, woman's, 58
 Buttend weaver's, 135
 Buyer, 87
 Bystanders, 65

C

Cacoli, 45
 Cær, 50
 Cage, 92
 Cajan cytissus, 157
 Cake, 84

Cake mixed with curds,
 84
 Calamity, 111, 123, 126,
 130, 133, 138,
 ,, of seasons, 119
 Calcining, 126
 Caldron, 154
 ,, boiled, 84
 Calender, 151
 Calf, 142, 85
 ,, herd, 85
 ,, new born, 85
 Call, 17, 139
 ,, of nature, 112
 Calling, 106
 Callingly, 149
 Calm, 121
 Calonji, 83
 Caluminated, 78
 Calumny, 120
 Calx of brass, 89
 Camel, 86
 ,, she, 111
 ,, young clogged, 86
 Camp, 72
 Camphor, 63, 135
 Canal, 27
 Cancer, stars in, 10
 Candid, 95
 Caniyan, 38
 Canopy, 125
 Capable, 134
 Capital, 81
 Car, 135
 ,, other, 74
 ,, Indra's,
 ,, with blanket, 74
 ,, covered, 74
 ,, with woolen cloth, 74
 Caranj, 37

- Cardamom, 138
 " small, 47, 114
 Care, 113, 122, 125
 Caril, 40
 Carni, 46
 Carnivorous beast, 115
 Carpenter, 90, 109, 155
 " three, 114
 Carriage drawn by oxen, 74

 Cart, 74
 Carthomus, 89
 Cartwright, 118
 Cascade, 33
 Casket, 64
 Cassia, woody, 45
 Cast, 102
 Castus, 46
 Cat, 48
 Catarah, 56
 Caterpillar, 49
 Cattle, 112
 " for burden, 86
 " for carriage, 86
 " grazed, 85
 " special, 85
 " stock, 85
 " young, 85
 Causal, 72
 Cause, 14, 117, 120, 121, 126, 130, 140
 " primary, 14
 Causing descend, 107
 Cave, 33
 " artificial 33
 Cavern, 120, 135
 Ceasing, 108
 Celasia, 43
 Celebrated, 95
 Celebrity, 108, 130

 Celestial, 128
 Cemetery, 80
 Censure, 17, 108
 Censured, 103, 120
 Cent, 102
 Centipode, 149, 151
 Ceremony religious, 131
 Certain, 115, 138, 140
 " days of the lunar month, 126
 Certainly, 112, 139, 146, 149
 Cerumen, 58
 Chaff, 82, 92, 120
 Chain for elephant's feet, 73
 Chair, 64, 135
 Chaitra, 13, 124
 Chakuliya, 41
 Chalk, red, 110
 Challenging, 106
 Chamberlain, 70, 118
 Chameleon, 49
 Champa flower, 37
 Chandala, 42, 90, 91
 Chandler, 91
 Change of form, 106
 Channel, 142
 Chaplet, 144, 63
 " on forehead, 63
 " on hair, 63
 " on middle lock 63
 " on neck, 63
 " scarf, 63
 Chapter, 112, 123
 Character essential, 138
 Charge of trumpets, 133
 Charm, 133
 Charming, 100

 Charmaker, 90
 Charmoghas, 45
 Chariot-horse, 74
 Chariot war, 74
 Charioteer, 75, 90, 118, 125, 118
 " Indra's, 8
 " Krishna's, 4
 " Sun's, 116
 Chase, 92
 Check, 152
 Cheeks, 60
 Cheerful, 95
 Chewing the cud, 152
 Chief, 23, 100, 111, 112, 118, 121, 122, 126, 130, 135
 " of snakes, 109
 Child, 55, 111, 116, 123, 128, 139
 Chilness, 10
 Chin, 60
 China, 82
 Chisel, 111, 154
 " of a carpenter, 93
 " of iron, 93
 Chosen, 103
 Christi palma, 38
 Churn, 86
 Churning stick, 86, 115
 Circle, 111, 128, 134
 " of hair on eye-brow, 117
 Circlet on forehead, 62
 Circular, 108
 Circumvention, 79
 Cissus, 43
 City, 31, 151
 " of Indra, 5
 " Kubera, 8

- City serpents, 119
 City gate, 32, 114
 Citizen, 71, 129
 Citron, 35, 40
 Civil, 97
 Clamour, 17
 Clap, of thunder, 9
 Classes, 64
 Claying, 30
 Clean, 100, 120, 136
 Cleaning of persons, 62
 Cleaning, 107
 ,, with perfumes, 62
 Cleansed, 100
 Clear, 113, 118, 141,
 Clearness, 122
 Clever woman, 125
 Climbing plant, 125
 Clinching, 106
 Clitoria, 42
 Cloak warm, 62
 Close shaved, 56
 Cloth, 62, 94, 135, 138,
 152, 154
 Cloth Border, 140
 ,, bleached, 61
 ,, coarse, 62
 ,, dirty, 62
 ,, ends of, 62
 ,, fine, 62
 ,, materials, 61
 ,, new, 61
 ,, old, 62
 Clothed, 75
 Clothing, 127, 136
 Clotted hair, 115
 Cloud, 9, 118, 122, 125,
 130, 132, 151
 ,, belonging to, 9
 Cloudiness, 111
 Cloves, 62
 Clump, 128, 129
 ,, of grass, 82
 Cluster, 113, 115, 128
 ,, of blossoms, 35
 Coarsely, 101, 103
 Cock, 124, 142
 Cockle, 26
 Cock-fight, 116
 Cock-roach, 50
 Cocoanut, 154
 Coextending, 105
 Coix, 82
 Cold, 10, 153
 Colic, 137
 Coll, 74
 Collar, 61
 Collection, 109, 115
 College, 31
 Collision, 125
 Collyrium, 89
 Colour, 116
 ,, green, 152
 Comb, 64
 Combat, 78, 118, 119
 Combat mingled, 79
 ,, of animals, 126
 Comet, 118
 Command, 72, 122, 123,
 134, 139, 146
 Commencement, 132
 ,, deliberate, 65
 Commentary 151, 154
 Commerce, 80
 Commodity, 116
 Common, 102
 Compact, 116
 Companion, 70, 138, 139
 ,, of king, 70
 Company, 119
 ,, one of, 129
 Compassionate, 96
 Competent to an act, 96
 Complaisance, 71
 Compliant, 97
 Complication, 17
 Comprehension, 125
 Concealment, 127, 139,
 147
 Conceited of learning, 124
 Conceit of superiority,
 196
 Concelliation, 71, 147
 Conclusion, 15, 108
 ,, Demonstrated, 130
 ,, Right, 135
 Condiment, 83, 84, 126
 Conduct, 98, 120, 122
 ,, Good, 21, 138
 Conch, 26, 112, 114, 128
 ,, of Krishna, 4
 Conferring benefit, 106
 Confidence, 124, 128, 71
 Confident, 123
 Confidential, 71
 Confined, 98
 Confirmation, 115
 Conflagration of chaff, 138
 Conflict with animal, 140
 Confluence, 154
 Conformity, 147
 Confounded, 98, 101
 Confused, 97, 102
 Confusion, 129
 Connected in sense, 122
 Conqueror, 76
 ,, facing the foe, 76
 Conquest, 100
 Consent, 146, 149

- Consequence, 115
 „ future, 72
 „ immediate, 72
 Consideration, 122
 Consonant, 136
 Consort of Agastya, 10
 Constipation, 56
 Construction, 127
 Consultation, 133
 Consumption, 65, 130
 Contact, 106
 Conta chor, 47
 Contiguous, 30, 101
 Continuance in right way, 72
 Continual, 105
 Continually, 7, 148
 Continuation, 123
 Contempt, 17
 Content, 97, 104
 Contract of sale, 81
 Contradiction, 107
 Contrariety, 108
 Contrary, 102, 110, 130, 146
 Contest, 17
 Controversy decided, 122
 Continuance in right way, 72
 Conversely, 145
 Conversant, 95
 Conversation, 18, 122
 Cook, 82, 116, 122
 Copiously, 115
 Copper, 88, 153
 Copper-smith, 90
 Copulation, 69, 126
 Coral, 88, 138
 Cord, 36, 92, 86
 Cord passed over shoulder, 69
 Coretya, 39
 Coriander, 83
 Corn, 82, 112, 138
 Corn beard, 82, 132
 Corner, 132, 137
 Corner of eye, 60
 „ elephant's eye, 73
 Corp asart, 25
 Corporeal, 102
 Corpulent, 56, 105
 Corrosive, 102, 136, 146
 Cotton, 43, 89, 154
 „ made, 61
 „ wild, 43
 Cough, 56
 Council of Gods, 6
 Counted, 101
 Countess, 100
 Counsel, 134
 Counsellor, 139
 Country, 29, 142, 131, 135, 154
 „ of Barbarous, 29
 „ uninhabited, 29
 „ Waterless, 132
 „ of waterlilies, 29
 „ in Reids, 29
 „ story, 134
 Couple of men and female, 51
 Courses of women, 54
 Courser, 73
 Court, 32
 „ Royal, 151
 „ yard, 135
 Courtesy, 106
 Courtesan, 20, 53, 134
 Cover, 139, 62
 „ of well, 26
 Covered, 103
 Covering, 10, 116, 127, 136
 Covering of Privy part, 126
 Coveting of other's property, 21
 Covetous, 97
 Cow, 86, 115, 129, 138
 Cow, barren, 86, 141
 „ belonging to, 84
 „ brindle, 86
 „ calved, 86
 „ caving yearly, 86
 „ excellent, 86
 „ fit for bull, 86
 „ gone to bull, 86
 „ milked, 86, 111
 „ miscarried, 86
 „ tractable, 86
 „ white, 86
 Cowdung, 84, 142
 „ dry, 84
 „ fire, 142
 Cowherd, 122
 Cowtail, 72
 Cow yielding, 86
 Cowitch, 41
 Cowpen, 113, 155
 Crab, 26
 Crafty, 99
 Crane, 50
 „ female Indian, 50
 „ Indian, 50
 „ Numidian, 50
 „ small female, 50
 Created, 115, 124
 Creation, 112
 „ by Brahman, 154
 Creator, 125
 „ of bodies, 76

Creditor, 8
 Creading, 22
 Creeper, 34, 150
 „ spreading, 34
 Creeping, 97
 Creeping plant, 119
 Crest, Lock of hair, 116
 Crest, 51, 61, 136, 143
 „ of peacock, 112
 Crew, 25
 Cribble, 82
 Cricket, 50
 Crimson, 16
 Cripple, 56
 Critical moment, 114
 Criticising, 151
 Crocodile, 26
 Crooked, 101, 103, 129, 148
 Crore, 115
 Crotalaria, 42
 Crown, 121
 Crowded, 102
 Crow, 50, 114, 116, 137, 141
 „ Iron, 78,
 Crucible, 93, 155
 Cruel, 134, 136, 141, 144
 Cry, 51, 122
 „ of birds, 19, 120
 Crystal, 109
 Cubit, 59, 110
 „ intermediate, 59
 „ short, 59
 Cuckoo black, 50
 Cuculus, 142
 Cucumber small, 43
 Cudgel, 77
 Culm, 82, 83
 Cumin, 83

Cundurn, 44
 Cup, 157
 Cupid, 129, 130
 Curds thin, 84
 Curds of milk and whey, 66
 „ with sugar, 84
 Curls, 60
 „ on forehead 60
 Curlew, 50
 Current of water, 113
 Curse, 105, 107, 112
 Cursed, 98
 Curcuth, 44
 Cursing, 18
 Curtain, 151
 Cushion, 133
 „ students, 68
 Cut, 86, 104
 Cutting, 106

D

Dalliance, 22
 Dance, 116
 Daner, 91
 „ male, 20
 „ female, 20
 Dancing, 20, 142, 154
 „ Girl, 125
 Danger latent, 72
 Danger obvious, 72
 Danti, 46
 Darbha grass, 140
 Dark-half, 138
 Darkness 23, 124, 132, 143
 „ Imperfect, 73
 „ Universal, 23
 Dark red, 116
 Daruhaldi, 42
 Dart bearded, 78
 Daughter, 54, 141
 „ in-law, 52, 124
 Day, 12, 13, 132
 „ by, 148
 „ Both, 148
 „ of Brahma, 14
 „ break of, 149
 „ close of, 149
 „ cloudy, 9
 „ of Gods, 14
 „ first lunar, 12
 „ former, 149, 150
 „ lunar, 12
 „ patriarchal, 14
 „ next, 149
 „ periods of, 12
 Dawn, 11
 Dark very, 136
 Dead, 25, 80
 Deaf, 156
 Deaf and Dumb, 98
 Dearest, 105
 Death 79, 127, 137
 Debt, 80
 Debtor, 80
 Deception, 151
 Deceit, 21
 Deceived, 98
 Decision, 15
 Declivity, 117
 Decoated, 103
 Decoction, 103
 Deceititude, 55
 Deep, 25
 Dear, 48, 112, 117, 123, 137, 152
 Deer-killer, 91
 „ various sorts, 49
 Deer wounded, 92
 Defamation, 109, 122

- Defeat, 79, 112
 Defeated, 79
 Defence, 106
 „ resort, 122
 Defiance mutual, 79
 Deficient, 127
 Deformed, 56
 Different, 102
 Deified saint, 114, 123
 Deification inferior, 69
 Deities class, 143
 Deity 2, 118, 132
 Deliberation, 72
 Delicate, 101
 Delineation, 134
 Delivery, 125
 Delivery of deposit, 126
 Demand, groundless, 17
 Demi Gods, 2
 Demon, 124, 132, 151
 Demons multitudes, 153
 Denial, 18, 139
 Departed, 103
 „ Soul, 118
 Dependent, 96, 132, 135, 144
 Deposit, 87
 Deposited, 103
 Deodar, 38
 Deotar. 39
 Descent, 121
 Desert, 117, 121
 Deserving a whipping, 99
 Despied, 104
 Desire, 21, 105, 113, 115, 117, 125, 129, 140, 143
 Desirable, 129
 Desire to surpass, 126
 Desired, 100, 123
 Destiny, 14, 114, 118, 131
 Destruction, 113, 114, 115, 119, 126, 130, 141, 151
 Destruction of the world, 14
 Destructive, 99, 135
 Detail, in, 146
 Determination, 15, 145
 Detested, 103
 Detestable, 99
 Detracting, 98
 Detraction, 21; 126
 Devastation, 79
 Deviation from right, 71
 Dewlap, 85, 137
 Diabetes, 57
 Diadem, 135, 137, 141, 154
 Diarrhoe, 57
 Dice, 94, 128
 Dictionary, 141
 Die, 141
 Difference, 132, 136
 Difficult, 115
 Difficulty, 136
 Diffident, 123
 Diffuse, 102
 Diffusion, 107
 Digit of moon, 10, 138
 Dignity, 123, 127, 131, 139, 144
 Dike, 26
 Dilatory, 96
 Diligent, 95, 115,
 Diluted, 103
 Dip of a needle, 111
 Directing, 106
 Dirt, 111
 „ of nose, 58
 Dirty, 100
 Disallowance, 108
 Disappearance, 10, 107, 129, 141, 149
 Disappointing, 22
 Disappointed, 98
 Disease, 56, 110, 117, 134, 142
 „ feminine, 132
 „ Kings', 130
 „ of the eye, 113
 „ various, 57
 Diseased, 57
 Disfavour, 106
 Discus of Krishna, 4
 „ Shert, 67
 Discussed, 103
 Disc of Sun, 10
 Discourse, 106
 Disguise, 22
 Disgust, 20
 Dislike, 146
 Disposed to take, 97
 Disposition, 110, 125, 138
 Disparagement, 18
 Dispatch, 141
 Dispersed, 103
 Display, 140, 141
 Displeasing, 110
 Displeasure, 147
 Dispute, 140
 Disquisition, 131
 Disregard, 104, 122
 Disrespect, 21, 139
 Distant, 101, 136
 Distillation, 93
 Distiller, 90
 Distress, 124, 130, 131
 Distressed, 98, 127, 136
 Distressed from
 Diseases, 108

- Distressed by foes, 121
 Distrust, 139
 Dissimulation, 22
 Disunion, 71
 Ditch, 26
 Divine artist, 114
 Divinities, sets of, 2
 Doubt, 15, 114, 132, 145
 146
 Doubtingly, 145, 146
 Docile, 96
 Doe, 48, 117
 Dog, 110, 92
 „ mad, 92
 „ trained, 92
 „ village, 92
 Doll, 92
 Dolphin, 10
 Domestic affairs, 126
 Domesticated, 51
 Door, 32, 133, 135, 144
 „ back, 32
 „ private, 32
 Dophariya, 40
 Dove, 49
 Dovelet, 32
 Downlooked, 98
 Dowery, 111
 Dubious, 95
 Dumb, 96
 Duration of life, 86
 Durga, 123
 Dust, 32, 78, 112, 143
 Dust of flowers, 35
 Duty of vedas, 17
 „ perpetual, 68
 „ voluntary, 68
 Drake, 50
 Dramatic performance,
 117
 Drawn, 103
 Drawing of bow, 141
 Dreadful fight, 122
 Dread, 135
 Dregs, 137
 Dress, 60
 „ of mendicant, 154
 „ reaching feet, 62
 Dressed, 84
 „ of elephant, 73
 Dressing of hair, 152
 Drink of warriors, 78
 Drinker of Soma, 123
 Drinking pot, 113
 „ together, 85
 Dripping, 106
 Driver of elephant, 75
 Driving of cattle, 109
 Dropping, 103
 Drought, 9
 Drowsiness, 133
 Drug, 131, 136
 Drug to revive the dead,
 86
 Drum, 19, 97
 „ battle, 79
 „ double, 19, 109
 „ head, 135
 „ kettle, 19
 „ large kettle, 19, 109
 „ sorts of, 19

E

 Each, 145
 Eagerness, 22
 Eagle flying, 151
 Ear, 66, 82, 120
 Earbase, 742
 Ear corn, 82
 „ disease, 139
 Earring, 61, 111, 134, 143
 Earth, 29, 112, 115, 119,
 121, 129, 134, 135, 143,
 150
 „ clod of, 81
 „ map of, 31
 Earth and sky, 143
 „ mound of, 152
 Ease, at, 146
 East, 150
 Eastern, 128
 Eastward, 145
 Eaten, 105
 Eating every body's, 97
 Eating flesh, 96
 Eating-thirst exciting, 93
 „ together, 85
 Ebony, 37
 „ mountain, 35
 Echites, 35
 Echo, 19
 Eclipse, 13, 144
 Edge, sharp, 137
 Edge-sword, 78
 „ weapon, 115, 138
 Effort, 106, 132
 Egg, 51
 Egg-plant, 120
 Etghth of a day, 128
 Either, 135, 145, 146, 148
 Elabaluca, 44
 Elam, 45
 Elbow, 59
 Eldest, 115
 Election, 145
 Elegant, 60
 Elephant, 72, 112, 123,
 137, 142
 „ at quarters, 9
 „ cheeks, 114

- Elephant driver, 126
 „ female, 73,
 141, 111
 „ furious, 73
 „ Indra's, 6
 „ out of rut, 73
 „ rider, 125
 „ roaring, 133
 „ rutting, 72
 „ tooth, 114, 117
 „ vicious, 136,
 137
 „ world up hold-
 ing, 110
 Elephantises, 57
 Element, 119, 120
 „ of language, 123
 Elevated, 124
 Elevation, 127, 131, 139
 Eloquent, 98, 132
 Emaciated, 57
 Embassy, 71
 Embellishment, 60, 62
 Embrace, 108
 Emerald, 88
 Eminence, 115
 Emperor, 70, 129
 Empty, 100, 125
 Emerald, 88
 Eminence, 115
 Emperor, 70, 129
 Empty, 100, 125
 Enclosure, 66
 „ of edificio, 130
 Encomposing, 107
 End, 115, 137
 „ of bow, 115, 119
 Endeavouring, 121
 Enemy, 70, 130, 136, 151
 „ in rear, 70
 Energy, 119
 Engaged, 96
 Engaging, 106
 Engendered by damp, 99
 Enjoyment, 107, 112, 116,
 140
 Enmity, 21, 130, 131
 Enough, 120, 146
 Entire, 101, 138, 142
 Entirely, 147
 Entrails, 58
 Envious, 133, 144
 Envy, 21, 114
 Equinox, 13
 Essence, 133, 140
 Eternal, 7, 101
 Ether, 109
 Ethics, 17
 Eunuch, 55, 70, 140, 142
 Eugenia-fruit, 35
 Euphorbia, 42, 124
 Eve, 12
 Even, 146
 Even ground, 114
 „ so, 145
 Evening, 12, 149
 Ever, 149
 Every way happy, 96
 Evident, 102
 Evidently, 146
 Example, 17, 118
 Excellence, 106, 115, 137
 Excellent, 116, 121, 130,
 136, 144
 Excessive, 7
 Except, 147
 Exceeding, 101
 Exchange, 145
 Exclusively, 145
 Excrement, 133
 Exemption, 135
 Exertion, 57, 106, 129,
 137, 154
 Existence, 139, 140, 145
 Existing, 121
 Exortium, 17
 Expanded, 103
 Expanding, 97
 Expansion, 119, 125, 128,
 146
 Expedients, 71
 Expeditions, 102
 Expelled, 98
 Expenditure, 107
 Expenses, 154
 Expert, 138, 139
 Expired, 80
 Expletive, 145, 147, 148
 Express rumour, 76
 „ in kind, 146
 Exposed for sale, 87
 External, 149
 Extract, 131
 Extraction, 107
 Extremity of bow, 77
 Exudation of a tree, 131
 Eye, 60, 112, 115, 135,
 141, 153
 Eye-ball, 141
 Eye-ball of elephant, 154
 Eye-brow, 60
 Eye-disease, 154
 Eyed squint, 56
 Eyed blar, 57
 Eye-gesture, 129
 Eye-lash, 126
 Eye-lid, 126, 152
 Eye-pupil, 60, 133, 143
 Eye on Peacock's tail, 57,
 127
 Eye of corn, 116

F

Fabrication, 144
 Face, 59
 Fainting, 22, 57, 79
 Faithful, 97
 Falcon 49, 124
 Fall, 126
 Fallen, 104
 Falling habitually, 97
 Falling star, 117
 False, 18
 Falsehood, 110, 147
 Falsely, 149
 Fame, 17, 106, 140
 Family, 110, 119, 125,
 127, 135, 139, 140, 144
 Famous, 95, 121
 Fan, 64
 Far, 145
 Fare, 25
 Farina, 35
 Faring well, 97
 Fast, 67, 141
 Fasting spoken, 18
 Fasting to die, 69
 Fat, 57, 100
 Fate, 123, 131
 Father, 20, 54
 Father and mother, 55,
 56
 Father-in-law, 54, 130
 Fatherly, 96
 Father, Father's 55
 Fathom, 59, 123
 Fatigue, 108, 147
 Fatigued, 103,
 Fault, 130, 142, 154
 Fault from desire, 126
 Favour, 122
 Fear, 21, 110, 135, 146

Feaces, 58
 Feable, 56
 Feather, 152
 Feather, arrow, 71, 134
 Feeding at anothers' cost,
 96
 Fee meriting, 95
 Felon, 99
 Female, 32, 50, 52
 „ elephant, 120
 „ offspring, 49
 „ quarter elephants,
 9
 „ organ, 124
 „ messenger, 125
 „ turtle, 128
 Fence-leather, 77
 Ferment, 93
 Festival, 22, 126, 134, 139,
 143
 „ stick flowing, 151
 Fetters, 106, 141
 Fetus, 55, 128
 Fever, 57, 108
 Fibres, 28, 34
 Fickle, 101
 Field, 81, 114, 117, 135
 Field for barley, 81
 „ for corn, 80
 „ cine, 30
 „ gram, 81
 „ vegetation, 81
 „ seasum, 81
 Pierce, 114, 115
 Fig tree, 35
 „ geometrical, 135
 „ glomerous, 35
 „ Indian, 36
 „ w i t h opposite
 leaves, 39

Fig tree, with waved
 leaves, 36
 Fight, 116
 Filament, 28
 „ of flower, 126
 Filled, 103
 Film, 28, 138
 Film over eye, 138
 Filth, 137
 Finder of a carriage, 74
 Fingers, 59
 „ fore, 59
 „ middle, 111
 „ palm extended, 59
 „ ring, 61
 „ several, 59
 Fine, 101
 Finished, 103
 Finishing carefully, 96
 Fire, 6, 83, 113, 118, 124,
 125, 127, 131, 133, 138,
 142, 143, 144
 Firebrand, 83, 151
 Fire sacrificial, 66
 Firefly, 50
 Fire consecrated, 66
 Fire forest, 7
 Fires, 66
 Fire submarine, 6, 138
 Fireplace, 82
 Fires, saved, 66
 Firm, 101, 116, 120
 „ very, 144
 Firmly, 116
 Firmness, 125
 First, 107, 145
 First born, 56
 First lunar day, 119
 Fish, 57, 141
 „ sheat, 25

- Fish-various, 26
 Fisherman, 111
 Fisty cuff, 151
 Fistula, 35
 Fit, 121, 131, 134
 Fit for conquest, 76
 Fit to be said, 132
 Fitness, 129
 Fixing, 127
 Flacid, 56
 Flag, 78, 130
 Flame, 6, 112, 119, 137, 143
 Flamings, 142
 Flank, 109
 Flank for elephant, 73
 Flank horses's 74
 Flesh, 57, 138, 153
 „ dry, 57
 Flight, 79
 „ close, 79
 Float aloft, 25
 Flock, 51
 „ of sheep, 87
 Floor pole of, 81
 Florist, 90
 Flower, 35, 43, 119, 125, 137, 153
 „ trumpet, 38
 „ unblown, 35, 137, 138
 Flowing, 97, 103
 Flying, acts of, 51
 Fodder, 124
 Foc, 70, 132
 „ paltry, 111
 „ surrounding, 111
 Follower, 76
 Following, 102, 126
 Fondness, 124
 Food, 85, 127, 142
 „ half eaten, 154
 „ of Gods, 6, 66
 „ vomited, 117
 Fool, 118, 137
 Foolish, 121, 123
 Foot, 58, 122
 Food seasoned, 119
 Foot prints, 58
 Foot-soldier, 75, 119
 Foot-steps, 122
 For, 147
 Forbearance, 21, 107
 Force, 112
 Forcement, 154
 Forces, 76, 137
 Forcibly, 148
 Fore-arm, 59
 Fore-fathers, 128
 Forehead, 60
 „ of elephant, 73
 Forepart, 135
 „ of a plough, 135
 Forest, 33, 127, 133, 135, 139, 153
 „ fire, 139
 „ large, 33
 Forgiveness, 129
 Forgotten, 102
 Fork tailed, 49
 Form, 124, 127, 132, 152
 „ of array, 76
 „ of this, 145
 „ rules, 124
 Formation of wish, 139
 Former, 149
 Formerly, 145, 149
 Fort, 122, 129
 Forthwith, 145
 Fortitude, 21
 Fortnight, 141
 Fortune, 130
 Fortunate, 95
 „ -teller, 53
 Foul, 100
 Foul-mouthed, 98
 Fountain, 33
 „ temporary, 25
 Fourth part, 122
 Fossil, 33, 119
 Fowler, 91
 Fowl gallinaceous, 49
 Fracture splitting, 132
 Fragrance, 122
 Fragrant, 129
 Frame, wooden, 26
 Fraud, 79, 111, 114, 135
 Fraudulent, 99
 Freckle, 56
 Freight, 25
 Frequency, 131
 Frequent, 135
 Frequently, 147, 149
 Friend, 71
 „ and contemporary, 71
 „ bridegroom's, 69
 Friendship, 71, 155
 Frigid, 10
 Frightened, 136
 Frog, 26, 112, 129, 134
 „ female, 26
 Frondosa Butea, 36
 Front, 135
 „ of elephants, 73
 „ in, of, 145, 147, 148
 Frost, 10, 153
 Froth, 93
 Fruit, 35, 127, 138, 139, 153

„ dry, 35
 „ of certain plants, 35
 „ of Palm, 154
 „ raw, 35
 „ Sami, 133

Fruitful, 34
 Function, 140
 Fuel, 35
 Full, 103
 Full-grown, 102
 Fullness, 63
 Furlong, 30
 Furnace, 82
 „ portable, 82

Furniture, 127
 Furrow, 81
 Future, 146
 Future time, 119
 Futurity, 130
 Fy, 145

G

Gadfly, 50, 151
 „ smaller, 50
 Gaji, 43
 Gain, 119
 Gaity, 127
 Gallant attack, 78
 Gallochan, 63
 „ black, 63
 „ fragrant, 63
 Gallineous fowl, 124
 Gambhari, 36
 Gambling, 126, 133
 Game, chief, 111
 Gaming, 94, 129
 „ with dice, 141
 Gamester, 94, 133
 Ganesh, 5
 Ganges, 27

Ganikhari, 39
 Gaping, 56
 Garden, 34, 126
 „ Indra's, 7
 „ Kubera's, 8
 „ of skill minister 34
 „ public, 34
 Garland, 128
 „ 27 pearls, 61
 „ various sorts, 61
 Garment, lower, 62
 „ upper, 62

Garuda, 4
 Gate-decoration, 32
 Gate-Town, 135
 Gauri, 131, 140
 Geese, 50
 Gem, 88, 138, 143, 154
 „ auriferous, 8, 112
 Gem on crest, 61
 Gem, middle, 61
 Gender neuter, 140
 General, 75
 Generally, 149
 Generous, 98, 117, 132, 136

Generation, parts of, 58
 Gentiana, 110
 Gentle, 123, 136
 Germ, 35
 Germinant, 34
 Germinating, 99
 Gesture, 20, 138
 Getting up, 67, 126
 Ghantapatali, 37
 Ghost, 7, 120, 153
 Giant, 2, 7
 Gibbon moon's, 13
 Gibbons, 57

Gift, 67, 119, 126
 „ desirable, 105
 „ for deceased, 67
 „ special, 72
 Gimlet, 93
 Ginger, 83, 136
 „ dry, 83
 Girdle over mail, 75
 Girdle women's, 61
 Girding, 133
 Girl, 52
 „ dancing, 134
 „ young, 20
 „ at puberty, 52
 Girt leather, 73
 Giving girl in marriage, 96

Glabrum manisper, 131
 Glad, 104, 121
 Glame, 60
 Glass, 113
 Gleaning, 80
 Globe, 115, 153
 „ fronted, 73
 Gloomy, 104
 Glory, 109, 113, 131
 Gluttonous, 96
 Gnat, 133
 Gnomen, 137
 Goad, 81
 Goat, 113
 Goblet, 83
 Gocharu, 42
 God, 117, 141, 142, 151
 „ sacred, 17
 „ of water, 109
 Gollinude, 50
 Going forth, exit, 126
 Going everywhere, 98
 Going forth, 107

- Going round, 106
 " Ruddy, 50, 135
 Goitre, 152
 Gold, 88, 110, 120, 121,
 129, 131, 132, 135, 153
 " ornament, 88
 " wrought, 88
 " image, 117
 Golden age, 120
 Gold-smith, 90
 Good, 81, 124, 129
 " hearted, 95
 Goose, 142
 Gotherd, 91
 Gout, 151
 Gout afflicted, 57
 Governable, 97
 Governed by 9 monarchs,
 30
 Grand-father, 54, 55
 Granary, 82
 Granting prayer, 95
 Grain, 81
 " fried, 84
 " in pods, 82
 " wild, 82
 " shrivelled, 110
 Grape, 42
 Gratifying, 127
 Grass, 88, 135, 141, 152
 " bed, 132
 " fragrant, 110
 " hopper, 50
 Great, 100, 120, 132, 144,
 149
 Greatness, 119, 120
 Greedy, 97
 Green, 16, 130, 134
 " colour, 117
 Grey, 16
 Greyness, 55
 Grief, 21, 126, 143, 147
 " voice in, 17
 Grind stone, 151
 Grips of a shield. 77
 Groin, 58
 Ground-hole, 22
 " contiguous, 30
 " Queen's pleasure,
 34
 " sacrificial, 66
 " salt, 29
 Group, 129, 133, 139
 Group of old men, 111
 Grove, 33
 Growing, 97
 Growing old, 106
 Growth, 106
 Guard, 72, 75
 " Archer's, 138
 " Rear, 130
 Guarded, 104
 Guest, 67
 Guide, 111
 Guiding, 106
 Guilty, inconsiderate, 99
 Gum, 151, 152
 " of silk cotton, 37
 Guricha, 40
 Guru, 111
 Gut, 57, 115
- H**
- Hail, 9, 137, 149
 " stones, 132
 Hair, 60, 125, 132, 152
 " on body, 60
 " braided of Śiva, 4
 " clean, 60
 " clotted, 60
 " collection, 60
 Hair decoration, 64
 " on end, 111
 " of hair, 89
 " on head, 137
 " unornamented, 60
 Haired much, 56
 Hale, 115
 Half, 146
 Hall, 31
 Halo, 11
 " round the Sun, 123
 Halter, 141
 Hammer, 174
 Hammock, 74
 Hand, 59, 118, 132, 152
 Handful of grain, 133,
 137
 Handle-fan, 135
 Handsome, 96, 111, 124,
 132
 Happy, 14, 96, 99
 Happiness, 14, 114
 Hard, 101, 125, 136, 141,
 155
 Hardest, 105
 Harem, 119
 Harlot, 53, 111
 " abode of, 31
 " head of, 53
 Harmony, 19
 Harp, 119
 " of Narad, 119
 Harsh, 18, 117, 121
 Harrow, 81
 Haste, 109
 Hastily, 146
 Hateful, 99
 Having a load, 98
 Hawk, 49
 Hawberk, 75

- Head, 60, 110, 113, 124, 137, 142, 146, 154
 Head bones, 58
 Head carpenter, 118
 Head of a cowpen, 127
 „ expanded, 23
 Headman chief, 129
 Health, 56, 120
 Healthy, 132
 Heap, 140
 Heap of music, 51
 Heaped, 103
 Heard story, 120
 Hearing, 120
 Heart, 57
 Heat, 129, 163
 Heaven, 2, 30, 112, 146, 151
 Heaviest, 105
 Heavy, 132
 Hedge abound, 31
 Hedysarum Gangetium, 35
 He-goat, 87
 Hiccough, 151
 Heifer one year, 86
 „ four years, 86
 „ prequent, 86
 „ three years, 86
 „ two years, 86
 Height, 123, 144
 „ of a tree, 34
 Held up, 103
 Hell, 58, 118
 „ mental, 24
 „ river, 24, 27
 „ throwing in, 27
 Helmet, 75
 Helmsman, 25
 Hem of garment, 83
 Hemorrhondas, 56, 57
 Hemp, 83
 Herb Greek, 140
 Herd, 85
 „ of elephants, 73
 „ milch-cows, 85
 Herdsmen, 85, 127
 Head of Camel, 87
 Hereties, 68
 Hero, 76
 Heroism, 20
 Heron perfection, 49
 Herpes afflicted, 57
 Heterodox, 15
 Hiala cout, 45
 Hidden, 103
 Hide, 68
 High, 101, 121, 136, 139
 High-street, 31, 149
 Highway, 30, 117, 123
 Hill, 33
 Himself, 149
 Hint, 106, 114, 130, 139
 Hingupatri, 83
 Hip, 58, 114, 128, 134, 155
 Hire, 93, 112, 140, 142
 Hireling, 91
 History, 17
 Hoc, 81
 Hog, 48, 115
 Holf, 25
 Holder, 118
 Holding, 120
 Hole, 123, 136, 153
 „ in ground, 135
 Hollow above hip, 137
 „ between the eye-balls, 73
 „ of a tree, 15
 Holy-instructor, 121
 Holy Scripture, 120
 Holy place, 121
 Holy sticks, 121
 Holy writ, 125
 Homogeneous animals, 51
 Honey, 35, 89, 124
 Honoured, 104
 Hood of serpents, 112
 Hoof, 74, 111, 128
 Hook for elephants, 73
 Hope, 140
 Horizon sensible, 9
 Horn, 113, 117, 130, 142
 „ of a buffalo, 89
 Horripilation, 22, 68, 154
 Horrow, 21
 Horse, 73, 115, 125, 128, 130, 134
 „ Indra's, 5
 „ Krishna, 4
 Horse-bleat, 73
 Horse-good breed, 73
 „ fit for sacrifice, 73
 Horseman, 75, 125
 Horse for messenger, 73
 Horse-pack, 74
 Horse rolling himself, 74
 „ white, 74
 Hour, 67
 House, 31, 117, 119, 129, 130, 131, 135, 139, 143, 144, 152
 House, of clusters, 31.
 House of king, 31
 House-lizard, 49
 House amidst S. D., 31
 House pillar, 154

- House pot, 184
 House-holder, 68
 ,, annihilated 68
 Hot season, 113
 Human fetus, 116
 Humble, 117, 137
 Humbled, 98
 Hump of bull, 122
 Humorous, 59
 Hunger, 85
 Hungry, 96
 Hunter, 91, 111
 Hunter used, 91
 Hunting, 92
 Hurry, 22, 107
 Husband, 55, 118, 134, 139
 Husband and wife, 58
 Husband and daughter, 55
 Husbandman, 80
 ,, second, 54
 ,, sister's, 20
 Husk, 82
 ,, of rim, 82
 Hut, 155
 ,, of bares, 31
 Hyena, 48
 Hymns of Veda, 152
 Hypocrite, 69
 Hypocritical, 111
 Hypocrisy, 69
 I
 Ice, 10
 Ichneumon, 133
 Idiot, 98, 199
 Idle, 119, 129, 140
 If, 148
 Ignorance spiritual, 15
 Ignorant, 128, 139, 141
 ,, man, 124
 Iguana, 48
 Ill, 146
 Ill respect, 122
 Illusion, 113, 114
 Image, 93
 ,, iron, 93
 ,, reflected, 131
 Imitation, 107
 Immolated, 66
 Immoveable, 101
 Impatience, 139
 Impediment, 107
 Imperceptible, 102
 Impervious, 102
 Importance, 140
 Impostor, 69
 Impossibility, 18
 Imprecation, 105
 Improper act, 114
 Improperly, 149
 Impudent, 97
 Impure, 117
 Imputation, 18
 Inadvertency, 21
 Inarticulate, 19
 Incantation to destroy, 107, 133
 Incense, 33, 110
 Inclined to ornament, 97
 Implementtness, 57
 Inconsiderably, 148
 Inconsistent, 18
 Increase, 106
 Increased, 115, 121, 123
 Incursion of army, 137
 Indeclinably, 144, 154
 Indeed, 134, 145, 147, 148, 149
 Indefinite appalation, 106, 124
 Independence, 106, 126
 Independent, 136
 India, 29
 Indian culture, 128
 Indian hour, 115
 Indication, 126
 Indication of sentiment, 21
 Indicatory, 123
 Indispensable, 125
 Indistinct, 118
 Individuality, 15
 Indolent, 90, 111, 134
 Indra, 5, 110, 121, 125, 130
 Indrani, 131
 Infant, 55, 109
 Infantry, 75
 Inferior, 100, 127, 130, 136, 138, 142
 Infinite, 121
 ,, time, 137
 Informer, 99
 Infusion, 131
 Ingud, 37
 Initial, 102
 Injury, 106, 124, 143
 Injunction chief, 58
 Injunction secondary, 68
 Ink, 157
 Innocent, 99
 Inquiry, 147
 Insane, 57, 97, 137
 Insect, 49, 118, 152
 Insensible, 121
 Insensibility, 128
 Insignia of Dignity, 133, 144
 Insignificant, 113, 120
 Inspector of a district, 77

Instant, 114, 134
 Instantly, 147, 148
 Instead, 145
 Institutes of Science, 134
 Instruction, 146
 ,, traditional, 65
 Instructor, 132
 ,, in holy wirt, 65
 ,, spiritual, 53
 Instrument, 117
 ,, musical, 19
 ,, other, 20
 ,, stringed, 19
 ,, wind, 18
 Intangible, 141
 Intellect, 15, 97, 120, 125, 126, 142
 Intellectual, 101
 Intelligence, 17, 132
 Intelligent, 144
 Intention, 107, 139
 Interval, 136
 Interrogative particle, 146, 149
 Interrogation, 146
 Interior, 128
 Intoxication, 122
 Intrenched, 102
 Introduction, 126
 Introductory question 149
 Inundation, 25
 Invitation, 125
 Iron, 88, 117, 134, 153
 ,, club, 113, 125
 ,, image, 117
 ,, smith, 90
 ,, spear, 119
 ,, wrought, 88

Irony, 151
 Island, 25
 Issue from pond, 27
 Issue from rivers, 27
 Issuing, 107
 Itch, 56

J

Jack fruit, 39
 Jackal female, 140
 Jail, 80
 Jain, 64
 Jainti, 39
 Janghe, 43
 Jar, 83, 128
 ,, auspicious, 72
 Jasmine, 39, 117
 ,, Arabian, 39
 ,, double, 40
 ,, great, 40
 ,, flowered, 40
 ,, yellow, 39
 ,, wild, 39
 Javelin, 78, 153
 Jaw, 60
 Jawas, 23, 41
 Jayanta, 5
 Jest talk, 18
 Jewel, 60, 127
 ,, of Krishna, 4
 Jina, 2
 Jhinti, 40
 ,, purple, 40
 ,, red, 40
 ,, yellow, 40

Joined, 103
 Joint, 124, 154
 Journal, 151
 Journey, 74, 119
 Joy, 14, 122, 145, 153

Joyful, 95
 Joy indication of, 148
 Judge, 70
 Judged, 104
 Juice temporal, 73
 Juggler, 91
 Juggler female, 91
 Jujube, 36, 155
 ,, tree, 155
 Jumping up, 97
 Junction, 112
 Jupiter, 11
 Just, 132
 Justice, 42
 Jyaishta, 13

K

Kailas, 8
 Kalna, 37
 Kalpa, 14
 Karna, 141
 Kamdeva, 3
 Karanja, 38
 Karshas, four, 138, 142
 Karshas for gold, 81
 Karshas of silver, 88
 Kartika, 13
 Kartikeya, 5
 Kartoya, 27
 Katuki, 41
 Kawalha, 41
 Kayaphal, 37, 110
 Khayar, 38
 Keepers of G. house, 95
 Kersary, 15
 Kibe, 56
 Killing, 125, 126, 143
 Kind, 15, 119, 123
 Kine owner, 85
 King, 20, 70, 118, 123, 125, 127, 139

- Kinsmen, 55, 122, 140
 Kitchen, 82
 Kite, 50
 Knee, 58
 Knock kneed, 50
 Knot, 126
 Knife, 78, 134
 Knit, 40
 Knit, strong, 101
 Knot round W. waist, 140
 Knowing, 97
 Knowledge, 115, 122, 125, 126, 130, 141
 Knowledge of soul, 144
 Knowledge, true, 15, 106
 Knowledge untaught, 65
 Known, 95, 104, 120, 121
 Krishna, 121, 122
 Kshatriya, 90, 118, 129
 Kubera, 8, 139
- L**
- Labor pain, 24
 Labourious, 96
 Labourer, 91
 Labour room, 31
 Lac, 62, 142, 151
 Ladle, 128
 Ladder, 32
 Lady, 125
 Laith, 22
 Lake, 26
 „ deep, 26
 Lame, 56
 Lamentation, 18, 126
 Lamenting, 127
 Lamp, 64
 „ wick, 140
- Lance, 137
 Land near marsh, 33
 Land fit for veg., 81
 „ fit for other, 81
 „ ploughed, 81
 „ sown, 81
 Langalika, 43
 Language correct, 121
 „ incorrect, 16
 Laughter, 20
 Large, 100, 133
 Largest, 105
 Last, 102, 132
 Lassitude, 134
 Late, 43
 Lathe, 152
 Laws-code of, 17
 Laxmi, 4, 131, 137
 Lead, 89
 „ red, 89
 „ work, 40
 Leader, 111, 116
 „ of wild herd, 72
 Leaf, 35, 134, 139, 144, 153
 League, 30
 Learned, 64, 121, 123, 128, 139, 144
 Leather fan, 66
 Leaves young, 151
 Leavings. 85
 Leech, 26
 Left, 102, 104, 130
 Leg, 58
 Legged-bandy, 56
 Legume, 82
 Leisure, 126
 Lemon, 35
 Length, 62, 144, 147
- Lentil, 81
 Leopard, 110
 Leprosy white, 56, 151, 154
 Letter, 128, 135
 Less, 136
 Liberal, 95
 Liberality, 108
 Lie, 114
 Life, 142
 Life in the next, 140, 148
 Ligament, 106
 Light, 12, 109, 141, 143
 Lightning, 9, 125, 150
 „ a flash of, 9
 Light, ray of, 129, 132, 134, 142, 152
 Like, 93, 120, 145, 146, 148
 Lily, blue, 27
 „ esculent, 27
 „ red, 27
 „ the root of, 27
 „ white, 27
 Limb, 58, 116
 Limb defect, 134
 Limit, 32, 115, 117, 123, 138
 Lin, 82
 Line, 119, 122
 „ continuous, 34
 Lineage, 64
 Lined streak, 59
 Linseed, 82
 Lion, 48, 134
 Lip, 60, 136, 152
 Liquid, 104
 „ butter, 120
 Liquor, 114, 122, 124
 „ spiritual, 93
 „ Vinous, 93

- Liquorica, 43
 Lispering, 98
 Litter, 74
 Little, 100, 123, 124, 130,
 134, 135, 144, 145, 146,
 148, 149
 Lived long, 110
 Livelihood, 80, 120, 134.
 Liver, 58
 Living being, 120
 Lizard, 49
 Load, 123, 149
 Lock in Head, 137
 Locks at Tonsure, 60
 Locomotive, 120
 Lodhra, 36
 „ red, 37
 Logic, 17
 Logician, 64
 Loins, cavities of, 58
 Long, 101
 Longest, 105
 Longing, 111
 Longing in pregnancy, 54
 Long lived, 95
 Look, 109
 Looking, 108
 „ with caution, 111
 Loom, 92
 Lords, of Quarters, 9
 Loss, 106, 119, 130
 Lost, 115
 Lost having vanquished,
 79
 Lotus, 27, 117, 136
 „ red, 27
 „ seed, 28
 „ white, 27, 114, 137
 Love, 20, 113, 129, 131,
 143
 Lover, 129
 Low, 100, 132, 134, 136,
 138, 149
 Lower, 141
 Luck 14
 „ Good, 14, 131, 153;
 „ ill, 153
 Lump of rice, 110
 Lungs, 57
 Lustful, 97, 141
 Lustration of arms, 78
 Lustre, 113, 143
 „ light, 121
 Lusty, 56
 Lute, 19, 150
 „ body of, 20
 „ vulgar, 92
 „ with String, 19
 Lythrum, 44
 „ fruticosum, 139
 M
 Mace, 63
 „ of Krishna, 4
 Mad, 77
 Madan, 3
 Madder, 41
 Made known, 103
 „ thin, 103
 Madness, 21
 Magh, 143
 Magic, 105, 138
 Magnanimous, 95
 Mahishya, 90
 Maiden, 52
 Maidservant, 116
 Majesty, 71, 119
 Making noise, 103
 „ prisoner, 125
 Male, 50, 52
 Malevolent, 99
 Malice, 15
 Mallet, 77
 Mamna of Bambus, 89
 Man, 52, 130, 139, 141
 „ beardless, 132
 „ commercial tribes,
 140
 „ eminent, 90
 „ general, 140
 „ lazy, 91
 „ learned, 20, 141
 „ low, 97
 „ military tribe, 70
 „ nourished by
 stranger, 91
 „ old, 55
 „ preaching, 64
 „ third tribe, 130
 „ versed in science, 71
 „ wise, 143
 „ working for village,
 90
 „ young, 55
 Manhood, 55
 Manly exertion, 126
 Mango, 36
 „ fragrant, 36
 Manifestation, 126
 Manner, 124
 Mantle, 61
 Many, 100, 138, 146
 Manvantara, 14
 Mara, 44
 March of an assailant, 78
 March-repelling enemy,
 78
 Marching-slow, 70
 Mare, 143
 Mark, 10, 56, 77, 109, 112,
 122, 126, 127, 137

- Mark on elephant's face, 73
 " forehead, 130
 Market, 31, 117, 129, 152
 Marmelos, 36
 Marriage, 69, 126
 Mars, 11
 Marua, 40
 Masha, 87
 " fourtimes, 87
 " sixteen times, 87
 Masham, 45
 Mast, 25
 Master, 95, 125, 130
 " of mint, 70
 Mat, 82
 Match of cocks, 94
 Material, 102, 126, 134
 Matron, 52
 Matter, 119
 Mature, 103
 Maturity, 106
 Mayan, 38
 Meal, barley, 154
 " same, 110
 Means, 112, 125, 126, 131, 135
 " of success, 71
 Meaning, 107, 121
 Measure, 81, 122, 123, 134, 151, 155
 " long, 154
 " of verse, 122
 " man's reach, 59
 " three sorts, 87
 " various, 88
 " of a verse, 122
 Measured by aims, 123
 Medicament, 130
 Medicine-book, 154
 Meditation, 112, 123
 Meeting, 65, 108
 " four roads, 127
 Melanoxylon Diospyros, 157
 Member, 58
 " of assembly, 65
 Memorable verse, 115
 Men fourth tribe, 90
 " mixed origin, 90
 " third tribe, 80
 " virtuous, 68
 Mendicant, 56, 99
 Mental agony, 123
 Mera stringi, 43
 Merchant, voyaging, 25
 Mercury, 11, 132
 Merit, 132
 " Moral, 14
 Meriting beheading, 99
 " death by knocks, 99
 " " by poison, 99
 Message, 18, 71
 Messenger, 53
 " Ambassador, 71
 " female, 53
 Metacarpus, 59
 Metal, 119
 " base, 88
 Meteor, 7, 13
 Method, 57
 Metted, 103
 Metre, 66, 117, 119, 120
 " poetic, 143
 Middle, 30, 132
 " of a bow, 77
 Midst, 136, 146, 148
 Mild, 132
 Milk, 84, 135, 143
 " cow calved, 85
 Milk prepared, 84
 " inspissated, 84
 Mill, 135
 Million, 154
 " hundred, 152
 Mimansaka, 64
 " Mimicks, 13, 91
 Mineosa, fetida, 38
 " white, 38
 Mind, 15, 125
 Mine, 31, 151
 " of germs, 154
 Mineral, 33
 Minimum, 89, 154
 Minister, 70, 118, 120, 134
 " four, 13
 " of Krishna, 4
 " other, 70
 Mirror, 64
 Misbehaving, 97
 Mischief, 143
 Mischief-maker, 99
 Mischievous, 97, 99, 117, 125, 136, 144
 Miser, 99
 Miserly, 134, 141
 Misery, 114
 Misfortune, 24
 Missing, 21, 79
 " after calling, 108
 " butt, 75
 Mistake, 15
 Moat, 20
 Mode, 118
 " of adoration, 113
 Modest, 97
 Modesty, 21, 150
 Moistened, 104
 Moksha, 115

- Moment, 116
 Monarch, 70
 Monkey, 48
 Monsoon, 125
 Month, 113
 ,, Ashadha, 113
 ,, gestation, 55
 Moon, 10, 13, 110, 113,
 114, 122, 123, 125, 134,
 135, 140
 ,, eclipsed, 13
 ,, full changed, 12
 ,, full-day, 12
 ,, new day, 13
 Moon node descending,
 13, 118, 143
 ,, last day, 12
 ,, horned, 12
 Moon's plant, 143
 Moon quite full, 13
 ,, sacred to, 132
 Moral, 129
 More, 135, 145
 Morn, 149
 Morning, 12, 132, 149
 Mortar, 82
 Morunga, 36
 ,, red, 36
 Moth, 112
 Mother, 20, 53, 54, 128,
 134, 143
 ,, Divine, 4, 5
 ,, in-law, 54
 Motion, 119, 126, 140
 Mouse, 49
 Mouth, 153
 ,, corners, 60
 Mouthful, 85, 135
 Mountain, 33, 112, 118,
 124, 132, 135, 137, 139,
 151, 154
 ,, diverse, 33
 ,, eastern, 33
 ,, side, 33
 ,, western, 33
 Mountaineer, 152
 Moveable, 101, 120, 137,
 Moving, 101
 ,, piece play, 94
 ,, tortuously, 98
 Much, 7, 100, 115, 116,
 147
 Mud, 122
 ,, clay, 25
 Mugani, 43
 Mulberry, 37
 Mulsari, 39
 Multitude, 51, 103, 111,
 112, 113, 115, 116, 118,
 123, 127, 129, 131, 132,
 135, 138, 140, 142, 144,
 152
 ,, of boys, 109
 ,, cars, 74
 ,, coadjutors, 109
 ,, fields, 81
 ,, horses, 74
 ,, leaves, 109
 Multitudes of men, 109
 ,, people, 109
 ,, ploughs, 109
 ,, priests, 109
 ,, ribs, 109
 ,, slaves, 153
 ,, soldiers, 75
 ,, things, 51
 ,, thousands, 109
 ,, threshing floors,
 109
 ,, villages, 109
 Munificent, 95
 Murder, 143
 ,, place, 125
 Murderous, 99
 Murmuring at cohabita-
 tion, 18
 Musali, 41
 Muscle, 58
 ,, at neck, 57
 Musical note, 120
 ,, sound, 116
 Musicians celestial, 6
 Musk, 63, 129
 Mustard black, 82
 ,, seed, 81
 ,, white, 82, 136
 Multiform, 103
 Muttering prayers 68
 Mutually, 145, 147
 Myrrh, 89
 Myrobalan, 89, 134
 ,, Beleric, 38, 142
 ,, Emblic, 38, 154
 ,, yellow, 38, 140

N

 Nachi, 44
 Nagkesara, 39
 Nail, 59, 152
 Nagas, 23
 Naked, 98
 Nalkubara, 8
 Nali, 44
 Name, 114, 122, 131, 135,
 147
 ,, country, 124
 ,, person, 125
 ,, river, 124
 Nandi, 5
 Narada, 6
 Narbada, 27

- Narrow, 102
 Native spot, 125
 Natural disposition, 120
 ,, state, 22
 Nature, 14, 112, 118, 126,
 129, 139, 140
 ,, qualities, 14
 Nave wheel, 74, 129
 Navel, 157
 ,, elevated, 57
 ,, wheel, 123
 Navigable, 123
 Near, 101, 124, 135, 145,
 146, 147, 148, 149
 ,, very, 121
 Nebari, 39
 Nebari white, 39
 Necessary, 149
 Neck, 59
 ,, back, 59
 ,, lute, 19, 138
 Necklace, 61
 ,, golden, 61
 ,, pearl, 61
 ,, strings (100), 61
 Nectar, 120, 124
 ,, of flowers, 35
 Needle, 151
 Negation, 146
 Negative, 148
 Neglect, 67
 Neighing, 74
 Nelumbisum specio-
 seem, 117
 Nest, 51
 Net, 25, 92, 138, 141
 New, 102, 123
 News as reported, 146
 Newetenden, 57
 Niggardly, 133
 Nihilist, 64
 Night, 12, 119, 130, 142,
 148, 150
 ,, close, 149
 ,, days, 12
 ,, dark, 12
 ,, dogbarking, 155
 ,, mad, 12
 ,, moonlit, 12
 ,, multitude, 12, 110
 ,, shade, prickly, 41
 Nimb, 39, 114
 Ninth planet, 118
 Nipple, 58
 Nit, 151
 Nitre, 89
 No, 148
 Noble, 121, 125
 Nocturnal, 121
 Node ascending, 11
 Nodule stony, 134, 138
 Noise, 106
 ,, loud, 17, 133
 North, 150
 Northern, 136
 Nose, 59
 ,, horse, 74
 Nosed hooflike, 56
 Noseless, 56
 Not, 148
 Note high, 133
 ,, long, 138
 ,, musical 19
 Noted for qualities, 95
 Notoriety, 106
 Notorious, 124, 141
 Novice, 65
 Now, 149, 150
 Nourished, 103
 Nourisher, 118
 Number, 117
 Numbered, 101
 Numerable, 101
 Numerals, 81
 Numerous, 105, 135
 Nurse, 134
 Nutmeg, 138
 Nymphs, 2, 6

 O
 Oar, 25
 Oath, 17, 112, 130, 131,
 141, 144
 Oazing, 106
 Obeisance, 68
 Object, 121
 Objects four, 69
 ,, threefold, 71
 Object of sense, 123
 Oblation, 66, 137, 153
 ,, of milk, 66
 ,, intended, 66
 ,, butter and curds, 66
 ,, to Gods, 148
 ,, to Manes, 148
 ,, respectful, 67
 Obscured, 104
 Obsequies, 67, 126, 131
 Obstacle, 101
 Obstructive, 97
 Obtaining, 119
 Obtained, 104
 Occasion, 107, 132
 Occupation, 105
 Ocean, 24
 Octave in music, 129
 Odour, 124
 Offence, 54, 72, 128, 142,
 143, 159
 Oh, 145, 149
 Oilcake, 145

Oilcake, throwing, 151
 „ vessel, 155
 Old, 102, 115, 123, 130,
 136, 145, 146
 Olden, 122, 144
 Oleander, 40
 One, 111
 „ born of K. & S, 118
 „ born of B. & K, 118
 „ born of low tribe,
 124
 Only, 134, 146
 Once, 145
 „ at, 150
 Onset, 78, 106
 Oozing, 106, 119
 Opening, 151
 Opinion, 145
 „ firm, 139
 Opportunity, 107, 115,
 130, 136
 Opposition, 108, 126
 Option, 141, 145
 Ophthalmic, 154
 Opulent, 95
 Opulence, 115
 Or, 146
 Orange, 37
 Ordeal, 130
 Order religious, 64
 Order, 64, 67, 72, 121, 146
 Orientalis Nauclea, 37
 Ordure, 143
 Organ intellectual, 15, 112
 „ of sense, 112, 117
 Origin, 120, 140, 144
 Orion, 11, 138
 Ornament, 60, 116, 127,
 128, 130
 Ornament of feet, 61, 146

Ornament of breast, 110
 „ of arm, 61
 „ of wrist tinkling, 61
 Orpiment yellow, 89, 145
 Orris root white, 42
 Osmnominat urn, 58
 Ospray, 50
 Other, 102, 111, 136
 Out, 85, 149
 Overcome by bear, 99
 „ of kitchen, 82
 „ of a village, 70
 Oviparous, 99
 Owl, 49, 110
 Own, 114, 136
 Owner, 95
 „ of a car, 76
 Ox, 85
 „ with nosestring, 85
 Oxen, herd of, 85
 Oyster of Pearl, 26

P

Paces, horse's, 74
 Pacified, 103
 Packthred, 25
 Pain, 110, 113, 119, 124,
 147, 153
 „ corporeal, 24
 „ consciousness of, 15
 „ extreme, 151
 Painful, 115
 Painter, 90
 Painting, 134, 141
 „ of person, 62
 Pair, 51, 112
 Pala of Gold, 87, 140
 Palace, Indra's, 5
 „ king's, 153
 Palate, 60

Palas (100), 87
 Pale of silver, 154
 Pale, 98
 Palm-bent, 59
 „ hand, 138
 Palm joined, 59
 Pan-copper, 88
 Pan-frying, 83
 „ iron, 83
 Pandariya, 44
 Panegyrist, 98
 Pangency, 114
 Pap, 58, 152
 Paramour, 55
 Paramount, 70
 Parasite plant, 40
 Parasol, 72
 „ royal, 72
 Parel, 103
 Parnas, 40
 „ white, 40
 Parents, 132
 „ spiritual, 65
 Parentage honourable, 64
 Parrot, 50, 134
 Parsaram, 129
 Parsipal, 37
 Part, 88, 110, 138
 „ between the tusks,
 75
 „ cancelled, 133
 „ of army, 123
 Past—carriage, 74
 „ component, 72
 „ integrant, 110
 „ men, 10
 „ sacred, 69
 Particle, 69
 Parvati, 5
 Passed (as ordured), 103

- Passed as urine, 103
 Passion, 21, 113
 „ indication of, 20
 Passionate, 97
 „ very 97
 Past, 120, 146, 147
 Paste perfumed, 63
 Path, 30
 „ elephant, 130
 Patience, 20, 129
 Patient, 97, 121
 „ of austerity, 68
 Patna, city of, 135
 Patronymic aggregate, 109
 Pausa, 13
 Pavement, 31, 154
 Peace, 132
 Peacock, 50, 113, 115, 129
 „ tail, 116, 144
 Pearl, 88, 138
 „ elegance, 133
 Peas, 81
 „ chinch, 82
 „ porridge, 154
 Pedical, compound, 35
 Peeke, 33
 Peg, 92
 „ wooden, 144
 Pegasus, wing of, 11
 Penalty, double, 72
 Penance, 69
 Penis, 58
 People, 109, 114
 Pepper, 83
 „ long, 42
 Perambulation, 107
 Perceptible, 102, 142
 Perception, object of, 135
 Performance, 154
 Perforation, 106
 Perforated, 22
 Perfume, 139, 153
 „ another, 44
 „ adjusted, 63
 „ body, 131
 „ chorsart, 44
 „ compounded, 63
 „ mouth, 16
 „ for person, 63
 Perfumed, 63
 Perfuming, 62
 Pericart of lotus, 111
 Period, 123, 136
 Periphery of a wheel, 74
 Permanent, 101
 Perpetual, 114, 140
 Perpetually, 101, 145,
 148, 149
 Perplexed, 95, 98
 Perseverance, 21, 123, 126
 „ in austerities, 67
 Person asleep at sunset, 69
 „ dexterous, 91
 „ example-following,
 123
 „ married before
 brother, 69
 „ practising, 57
 Person purified, 68
 „ uninitiated, 69
 „ unstudied, 69
 „ venerable, 20, 132
 Personage high, 139
 Pertenuis, cyprus, 136
 Pervading, 105
 Pestilence, 132
 Pestle, rice leaning, 82
 Petticoat, 62, 68, 154, 155
 Phalguna, 13
 Philosophy, atheistical,
 154
 Phelgm, 57
 Phelgmatic, 57
 Physicking, 56, 114
 Physician, 57
 Picture, 93
 Piece, 139
 Pierced, 104
 Pigeon, 49
 Pignut, 131
 Pigment, 165
 Pike for elephant, 73
 Pillar, 86
 Pillow, 63
 Pillow-crown-tied, 63
 Pilu, 36
 „ tree, 137
 Pin, axle, 74
 Pink, 16
 Pipe, 115
 Pipitia, 49
 Piring asparac, 45
 Pistia statiorts, 27
 Pit, 121
 Pitcher, 83
 Pith, 34
 Pithiless, 100, 136
 Pity, 20, 117
 Piya, 36
 Place, 29, 122, 123, 126,
 140
 „ for creepers. 37
 „ drinking, 93
 „ holy, 136, 140
 „ kitchen slaughter,
 125
 „ priests standing,
 108
 „ raised, 32
 „ roads meeting, 117
 „ water, 121

- Placed, 102
 ,, in front, 121
 Plaister, 124
 Plastering, 92
 Plate iron, 83
 Platoon, 76, 129
 Plan, 137
 Planet, 144
 Plank, 111
 Plant, 128, 131, 151, 152
 ,, annual, 34
 ,, climbing, 141
 ,, egg, 43, 134
 ,, fragrant, 130
 ,, sensitive, 45
 ,, sort of, 134
 Play, 104
 Players, drums, 91
 ,, on flute, 91
 ,, on lute strings, 91
 Playing-board, 141
 Pleasing, 99, 113, 120, 122,
 128, 129, 130, 132
 ,, true, 18
 Pleasure, 14, 120, 122,
 137
 ,, consciousness of, 15
 Pledge, 123
 Pleiades, 138
 Plough, 81, 139
 ,, body of, 81
 ,, cattle, 86
 ,, man, 86
 ,, pole of, 81
 ,, shaft of, 81
 ,, share; 81, 140
 Plubis, 58
 Plumb-tree, 37
 Pod, 82
 Poison, 117, 135, 136, 142,
 143
 Poison fixed, 25
 ,, immediate, 9
 Pole, 74
 Polite, 97
 Pollens, 111, 143
 ,, of flowers, 112
 Pomegranate, 39, 155
 Pond, 26
 ,, deep lotus, 26
 ,, square, 26
 ,, poor, 99, 134
 Porcupine, 48
 Porpoise, 125
 Portent, 79
 Porter, 91, 118, 133
 ,, female, 133
 Portion, 88
 Possibility, 146
 Post, 116, 128, 137, 145,
 152
 ,, cow-winding, 86
 ,, danger, 78
 ,, pipe securing, 13
 ,, sacrificial, 154
 Post-threshing, 87
 Posture holy, 68
 Pot, 83, 116, 137
 ,, bellied, 56
 ,, earthen, 111
 ,, fine, 137
 Potherb, 83, 130, 134, 137
 ,, sort of, 45
 ,, splitting, 64, 153
 Potter, 90
 Potent equally, 69
 Pounded, 103
 Pouring forth, 106
 Powder, 63, 78
 ,, perfumed, 64
 Power, 71, 119, 129, 141
 Power great, 78
 ,, supreme, 5
 Powerful, 76, 122
 Practice, 115
 Praise, 17, 115, 116, 129,
 133
 ,, particles of, 148
 Praised, 104
 Prayer expiatory, 68
 ,, exciting fire, 66
 ,, Vedic, 133
 Precept sacred, 68
 Precious anything, 61
 Precipice, 33, 121
 Pre-eminent, 100, 115,
 136, 141
 Preferableness, 113
 Pregnancy first cow's, 107
 Pregnant, 54
 Premissing, 146
 Prepared, 121, 132
 Presence, 145
 Present, 72, 77, 149
 Preserver, 117
 Preserved, 104
 Pretence, 146
 Pretty-woman, 114
 Price, 87, 111, 115, 116
 ,, anyother, 70
 Pride, 21, 106, 111, 122,
 135, 138
 ,, of wealth, 125
 Priest, 70
 ,, by birth, 125
 ,, conversant, 64
 ,, officiating, 65
 Prince, 20
 Princess, 20
 Principal, 87, 100, 111,
 117

- Principle, 122
 Principle of body, 119
 Prior, 102, 128, 145, 149
 Prison, 80, 120, 140
 Prisoner, 80, 144
 Privacy, 122
 Privy part, 112, 113, 131
 Private part of female, 126
 Private in, 147
 Priyangu, 38
 Probably, 147
 Procureess, 53
 Produced, 121
 „ in autumn, 123
 Production, 139
 Profession, 80
 „ various, 80
 Profit, 87, 138
 Progeny, 114
 Progress, difficult, 107
 Prohibition, 121, 124, 146, 147
 Prolixity, 107
 Promise, 116, 122, 123, 124, 133, 139
 Promised, 104
 Proof, 117, 118
 Proper, 18, 120, 129
 „ for guest, 67
 Properly, 148, 149
 Propriety, 72, 155
 Prose, 154
 Prosperity, 77, 96, 113, 124, 133
 Protection, 106, 120
 Protector, 122
 Proud, 99, 124
 Prowess, 127, 130
 Proximate, 101
 Proximity, 107, 146
 Prudent, 142
 Pulse, 152
 Pungent, 15
 Punishment, 71, 115, 130
 Punnag, 35
 Pupil, 65
 Puppet, 92
 Purana, 17
 Purchasable, 87
 Pure, 113, 121
 Purified, 100
 Purity, 10, 123
 Purple, 16
 Purpose, 14, 126
 Pursuits human, 126
 Put to flight, 98
 Q
 Quality, 119
 „ of passion, 143
 Quantity, 116, 134
 Quarterly, 140, 143
 Quarters, 8, 88, 112, 140, 150
 Quarrels, 18, 137, 140
 Queen, 20, 52
 Querry-strange, 18
 Question, 17, 146
 Quick, 7, 20, 102, 113
 Quickly, 147
 Quickmost, 105
 „ silver, 88, 118
 Quiet, 105
 Quill, 19, 48
 Quiver, 77, 127
 R
 Race, 64, 110, 140
 Rag, 154
 Raiment, 135
 Rain, 9, 130, 142
 „ bow, 9
 „ thin, 9
 Rains, 14
 Raised, 103
 Raising, 106, 117
 „ through deep, 103
 Ram, 87
 Rama, 109
 Rampart, 31, 117, 144
 Range, 33, 34
 Rasins, 152
 Rasna, 43
 Rat, 49, 141
 „ small, 49
 Ratification of bargain, 87
 Rattling, 9
 Ray of light, 12, 112, 113, 122, 124, 125
 Raven, 50, 116
 Razor, 153
 Reading, 68, 108
 Ready, 132
 Realised, 106
 Realm, 120, 135
 Reaping, 107
 Rear, 76
 Rearguard, 134
 Reason faculty of, 15
 Reasonable, 132
 Reasoning, 15, 144
 Reciters, 65
 Recollection, 21, 146
 Reconciling difficulties, 123
 Red, 16, 120
 „ dark, 16
 „ pale, 16, 136
 Reflection, 15, 146
 „ partial, 149

- Reform, 72
 Refreshment a place of. 31
 Refuge, 106, 131
 Rejection, 108
 Regenerate, 113
 Region, 8, 115, 140
 " eastern, 29
 " infernal, 22, 138
 " northern, 29
 " middle, 29
 " waterless, 29, 106
 Regretting, 95
 Rein, 129, 141, 144
 Rejoicing, 151
 Relationship, 55
 Relied on, 124
 Religion, 129
 " known, 131
 Religious merit, 116, 122
 Relinquishment, 112
 Remains sacrificial, 66
 Remedy, 131
 Remote, 101, 136
 Removed, 98
 Rending, 105
 Renuka, 43
 Repast, funeral, 67
 Repayment, 126
 Repentance, 21, 131
 Repetition, 17
 Repehensible, 132
 Reprehensive, 146
 Reproach, 18, 108, 146
 Reproachful, 124
 Request, 67, 121, 123, 125, 143
 Requested, 103
 Requisite, 134
 Requisites of administration; 71
 Research, 67, 108
 Resemblance, 93
 Reserve, 76
 Residence, royal, 31
 Resin, 63
 Respected, 121, 130
 Respectful, 121
 Respectively, 145
 Response, 146
 Responsibility, 135
 Restraint, 119, 141, 144
 Result, 138
 Retinue, 138, 144
 Retreat, 79
 Retti, 42
 Return-deposit, 87
 Revenge, 79, 126
 Revenue, 72, 137
 Reverence, 148
 Revered, 103, 121
 Reverse, 113, 130
 Reviving fragrancy, 62
 Reward, 95
 Rheum of eye, 58
 Rheumatic, 137
 Rheumatized, 57
 Rhinoceros, 48
 Rhomdes cyprus, 136
 Rib, 58
 Rice, 82, 141
 " boiled, 84
 " boiled half, 153
 " flattened, 109
 " gruel, 84
 " rain, 81
 " scorched, 84
 " scum, 84
 Rider, 144
 Riddhi, 43
 Riddle, 17
 Right, 14, 72, 102, 121, 124, 131
 " conclusion, 118, 144
 " very 144
 Ring 128
 " on post, 66
 " worm, 56
 Ripe, 103
 River, 26, 117, 124, 125, 128, 150
 River bed, 134
 " Heavenly, 6
 " mouth, 27
 " of snakes, 119
 " stream, 128
 " various 27
 Rising of Zodiac, 151
 Rishabha, 43
 Ritual, 123
 Road, 30, 113, 122, 126
 " bad, 30
 " difficult, 30
 " good, 30
 " meeting of, 30
 Roaming, 67
 Roar, 115
 Roaring of elephants, 79
 Robe, 68
 Robber, 92
 Robbery, 92, 107, 133
 Rock, 33, 124
 " fallen 33
 " slanting, 33
 Rod churning, 111
 Rohin, 38
 Roof, 32, 138
 Room, 65
 " airy, 32
 Rope, 86, 92, 116
 " churning, 135

- Rope round elephants, 132
 Root, 51, 115, 122, 131, 144, 152
 " fibrous, 34
 " fragrant, 135, 136
 " orris, 42
 " long pepper, 89
 " radiant, 34
 " sugarcane, 89
 " tail, 110
 " sweet flag, 89
 " wing, 110
 " true, 34, 119, 128, 135
 Rose, China, 40
 Rotundus cyperus, 44
 Rough, 142
 Round, 101, 108, 120, 148
 Row, 34, 119, 138
 Royal Insignia, 122
 Rubbing, 115
 " of person, 107
 Ruby, 86
 Rudder, 25
 Ruddy goose, 135
 Rug, 151
 Rule, 123
 Ruled by rural king, 30
 Rum, 93, 154
 Rumour, 17, 76, 120, 126, 132
 Rust, 157
 " of iron, 88
 Rustic, 18
 Rustling, 18
 Rut of elephants, 122
- S**
- Sachi, 5
 Sack, 82
 Sacrament great, 65
 Sacred, 20
 Sacrifice, 65, 115, 121, 125, 126, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 139, 151, 154
 " Grand, 154
 " half monthly, 68
 " supplemental, 66
 " suitable, 65
 Sacrificer, 65, 118
 " abluton giving, 65
 " bestowing wealth, 65
 " certain form, 65
 " chavana, 65
 " in form, 65
 " frequent, 65
 " juice drink, 65
 " learned, 35
 " leave taking, 65
 " in Soma, 65
 Sacrificial fires, 119
 " pot, 141
 Saen, 38
 Safe, 145
 Safety, 85, 138, 139
 Safflower, 89, 129
 Saffron, 62
 Sage, 133, 142
 " divine, 6
 " holy, 68
 " ground sleeping, 68
 " sense subduing, 68
 Saint 68, 104, 110, 121, 124
 Sakhwa, 37
 Sal, 37, 95
 Salac, 44
 Saliva, 58, 68
 Salt, 15, 115, 153
 Salt, sin barren soil, 117
 " black, 84
 " factitious, 84
 " parm, 45
 " pettae, 89
 " rock, 84
 " sea, 30
 " sort, 84
 " salparm, 45
 " white, 83
 Salutation, 149
 Saluted, 104
 Samaveda, 152
 Same, 127, 136, 153
 Sami, 38
 Samidhs, 35
 San, 37
 Sanatkumar, 6
 Sanctity of regions, 29
 Sand, 120
 Sandals red, 63
 Sandy, 30
 " place, 120
 Sankhyas, 64
 Satisfaction, 15, 105, 126
 Saturn, 125
 Salace, 84, 122
 Sauce, grueled, 84
 Sart gention, 45
 Satadru, 27
 Sarali, 50
 Satavari, 41
 Saved, 104
 Saw, 93
 Scab, 56
 Scabbard, 133
 Scabby, 51
 Scale of a fish, 110
 " Goldsmith, 92
 Scapula 59

- Scar, 152
 Scarcity, 107
 Scent, 16
 „ pleasing, 16
 „ spreading, 16
 Scented, 84
 School, 157
 Science, 118, 120, 122
 „ Sacred, 121
 Scimitar, 77
 „ edge, 135
 Scorpion, 49, 110
 Screen, 62
 Scribe, 71, 90
 Scripture, 117
 „ writing, 71
 Scrotum, 58
 Scum, 151
 Scurrilous, 98
 Sea, 117, 120, 124, 135, 151
 „ particular, 24
 „ salt, 83
 „ shore, 138
 Seal-ring, 61
 Search, 112
 Season, 13, 14, 118
 „ cold, 13
 „ hot, 14
 „ sultry, 14
 Seasoning acid, 83
 Seasoned, 84
 Sebeshan, 36
 Seconds, eight, 13
 Secret, 71, 131
 Section, 116
 Secure, 121
 Seduri, 39
 Seed aromatic, 110
 „ morunga, 89
 Seed Parna, 82
 Seeing, 108, 146
 Seether, 83
 Seizure, 144
 Self, 149
 „ command, 105
 Semecarpus macardium, 136
 Semen Verilies, 131, 142
 Secondary, 100
 Sending, 106, 141
 Sense, objects of, 15, 123, 131
 „ organs, 15, 119, 141, 143
 Sentence, 16
 Sentiment, 20, 21
 „ dramatic, 143
 „ love, 113
 Sentry, 72
 Separate, 125, 127
 Separation, 167
 „ lovers, 108
 Seraglio, 119
 Scraper, 25
 Serpent, 23, 115, 128, 134, 137, 144
 „ chief, 137
 „ fang, 143
 „ hood, 128
 „ variegated, 23
 Servant, 70, 91, 134
 „ female, 53
 „ maid, 132
 Served, 104
 Service, 67, 80, 132, 142
 Sesamum barren, 82
 „ seed, 41
 Sesha, 121
 Set aside, 98
 Sewing, 105
 Shade, 131
 Shadow, birds', 153
 Shakal, 48, 109, 110
 Shaken, 102
 Shaking, 101
 Shame, 21
 Shameless, 97
 Shallow, 25
 Share, 88
 Shark, 26
 Sharp, 102, 136
 Sharpened, 103
 Sharp-nosed, 56
 Shaved, 102, 116
 Shaving, 68
 „ pot, 133
 Sheath, 141
 Sheet fish, 26
 Sheep, 139
 She-goat, 87
 Shell, 112
 Shell-Bivalve, 26
 „ cutter, 90
 „ small, 26
 Shelter, 143
 Shuttle, 107
 Sickle, 81
 Sickness, 57
 „ recovered, 57
 Shoe, 90
 Shoe-maker, 90
 Shop, 31, 117, 122
 Shore, 25
 „ bank, 65
 Shoot, 35, 138
 Short, 56, 101
 Shortest, 105
 Shot, arrow, 77
 Soulder, 59, 123

- Soulder elephant, 73
 „ right. over, 69
 Shovel, 25
 Show, 133
 Shower, 141, 142
 „ great, 136
 „ hand, 9
 „ making, 133
 Shranked long, 56
 Shrawana, 13, 143
 Shrub, 34
 Siva, hill, 111, 122
 Sieve, 82
 Sign, 106
 „ aquarius, 128
 „ death, 114
 „ Zodiac, 140, 141
 Sight, 108, 109, 115, 141
 Silence, 67, 123
 Silent, 98, 136
 Silently, 146, 148
 Silk, 37
 „ cotton, 37
 „ bleached, 61, 135
 „ black, 37
 „ woven, 135
 „ wove, 61
 Silken, 31
 Silver, 88, 120, 132, 133, 143
 „ wrought, 132
 Similar, 93, 127, 136
 Similarity, 131
 Similitude, 132
 Sin, 14, 111, 113, 118, 125, 126, 128, 136, 141, 142, 143, 154
 Sincere, 95
 Sinful, 145
 Singing, 19
 Sipping, 67, 142
 Siso, 39
 Sister, 54, 129
 „ eldest, 20
 „ husband's, 54
 Site, fold 30
 „ habitation, 32
 Situated, 8
 Siva, 4, 42, 49, 60, 113, 114, 115, 116, 118, 121, 127, 128, 130, 133, 135, 139, 140, 141
 Skeleton, 58
 Skilful, 95, 114, 115, 132
 Skilled in archery, 75
 „ science, 95
 „ war, 78
 Skin, 23, 57, 125
 Skull, 58, 137
 Sky, 8, 109, 112, 114, 121, 135, 143, 146, 153
 Sky-lark, 49
 Slaughter, 79, 143
 Slave, 91
 Slayer cattle, 140
 Sleeping, 98
 Slope, hill, 128
 Slough, snake, 23
 Slow, 20, 96, 123, 125
 Slowly, 149
 Sluggish, 98
 Slurred, 18
 Small, 56, 100, 110, 113, 115, 125, 127, 134, 140
 „ very, 100, 126, 144
 Smallest, 105
 Small cardamum, 114
 Smeared, 103
 Smearing, 107
 Smell, 16
 Smell fry, 26
 „ raw meat, 16
 Smelled, 103
 Smile, 22
 Smooth, 97
 Snake, 23, 112
 „ awaker, 28
 „ belonging to, 23
 „ catcher, 23, 110
 „ charmer, 721
 „ sort, 23
 Snare, 92
 Sneezing, 56
 Snoring, 97
 Snout, hog, 135
 Snow, 10
 So, 145
 Soapy-fruit, 114
 Sodite, 152
 Soft, 84, 102, 121, 123, 139
 Soil 29
 „ excellent, 29
 „ fertile, 29
 Sole, 138
 Solicitation, 67, 131
 „ affectionate, 107
 „ amorous, 128
 Soldier, 163
 Soldier tribe, 125
 „ chosen, 78
 „ profession, 75
 Solidity, 125
 Solitary 71, 102
 „ place of debt, 126
 Solitude, 135, 140
 Somraj, 41
 Some, 147
 Sometimes, 147
 Sone, the, 27

- Song, 19
 Sonorous, 98
 Son, 54, 118, 122
 „ and daughter, 56
 „ brother's, 55, 130, 139
 „ in adultery, 140
 „ auspicious
 mother's, 54
 „ aunt's maternal, 54
 „ Brahma's, 140
 „ beggar's, 54
 „ legitimate, 54
 „ another's wife's, 54
 „ step mother's, 54
 „ paternal aunt's, 34
 „ of unmarried wo-
 man, 54
 „ sister's, 55
 „ Rama, 140
 „ Bali, 116
 Soon, 147
 Sore, 56
 Sorrel, 45, 153
 „ wood, 45
 Sort, 124
 „ bird, 112
 „ deer, 128
 „ cuckoo bitacious
 filaments, 110
 „ fire, 66
 „ lute, 128
 „ metre, 118, 119
 „ necklace, 113
 „ white mimosa, 110
 „ various, 66
 Soul, 14, 110, 114, 125,
 139, 140, 141, 142,
 153
 „ departed, 24
 Soul supreme, 130
 Sound, 18, 106, 113, 122,
 142
 Sound confused, 19
 Sounded, 153
 Sounding, lute, 19
 Sought, 104
 Southern, 136
 Sour, 15
 „ Vinegar, 121
 Source, 140
 Sowing around, 129
 Space, 8, 81
 Space, between eyebrows,
 60
 „ included, 9
 „ incoherent, 18
 „ open, town, 32
 „ village, 32
 Spade, 81
 Span, 110, 138
 „ long, 59
 „ short, 59
 Spark, 7
 „ atom, 151
 Sparrow, 49
 Speaker, prologue, 98
 Speaking civilly, 98
 „ ill, 98
 „ much, 98
 „ sensibly, 98
 „ well, 18
 Spear, 153
 Speech, 106, 112, 115,
 134
 „ affectionate, 17
 „ auspicious, 132
 „ Goddess of, 16
 „ good, 18
 „ inauspicious, 18
 Speech indistinct, 18
 „ plain, 18
 „ unfriendly, 18
 Speed, 7, 108, 112, 126
 Spices, three, 89
 Spider, 49
 Spike, 82
 „ of corn, 82
 „ nard, 45
 Spirit, 93
 „ ardent, 134
 „ after death, 128
 Spirituous liquor, 117
 Spit, roasted, 84
 Spitting, 108
 Spleen, 58
 „ disease, 128
 Splendid, 136
 Splendour, 10, 131, 142,
 143, 144
 Split, 104
 Spoken, 104
 Spondies, 36
 Spoon, 83, 111, 151, 154
 Sport, 22, 126, 138
 „ amorous, 112
 Spot, 10, 56, 109, 140
 „ firm, 29
 „ kine frequented,
 123
 „ holy, 135
 „ salt, 29
 Sport sart, 25
 Spread, 102
 Spreading, 107
 Spring, 13
 „ 124, 129
 Spront, 35, 99, 138
 Sputtered, 18
 Spy, 71, 123, 140

- Stable, 31
 „ elephant, 73
 Stability, 122
 Staff, 115, 152, 155
 „ bambu, 68
 „ Students', 68
 Stage, 118
 Stain, 66
 Stairs, 32
 Stake, 133, 137, 140
 „ at play, 116, 128, 140
 Stalk, 82, 115
 „ foot, 35
 „ potherb, 207
 „ lily white, 27
 Standard, 117
 „ bearer, 76
 Standing at dairy, 86
 Stanza, 17
 Star, 10, 133, 134, 143, 155
 „ Balance scale, 10
 „ fit to be set free, 85
 „ Oris-head, 11
 „ polar, 10
 Starving to death, 131
 Stay, 107, 121, 126
 State, 14, 122, 124
 „ defied, 69
 „ unemployed, 116
 Station, herdsmen, 32
 Stationary, 9, 114
 Statue, 93
 Steady, 115
 Steadiness, 120
 Stem, 115
 Steer, 85
 Still water, 127
 St. Palpadma, 46
 Stock (capital), 116
 „ mercantile, 140
 Stolen, 102
 Stone, 33, 57, 138
 „ blue, 89
 Stony, 30
 Stool, 64, 133, 135
 Stooping, 101
 Stop, 110
 Stopping, 108
 Stored, 82
 „ as grain, 82
 Storing, corn, 123
 Storm, 7
 Story, ancient, 146
 „ feigned, 17
 Straight, 101
 Strained, 84
 Stranger, 70
 Stratagem, 79, 129
 „ animal, 131
 Straw, 82
 Stream, 107, 112
 „ natural, 25
 Street, 30
 Strength, 78, 112, 117,
 131, 133, 137, 140,
 143, 144
 Stricture, 57
 Striking, for, 79
 String, 86, 92, 140
 „ bell, 121, 132
 „ balance, 144
 „ marriage, 134
 Strong, 56, 76
 „ hold, 134
 „ thousand, 75
 Struggle, 79
 Strung, 102
 Stud, 74
 Study, 131
 „ holy, 68
 Students, fellow, 65
 Students religious, 68
 Stupid, 98, 138
 Subdued, 98, 103, 127
 Subduing charms, 105
 Subhadra, 134
 Subject, 120, 132, 141
 Subjected, 130
 Subjection, 141
 Subordinate, 100
 Subsequent, 136
 Substance, 88, 126, 131,
 139, 140
 „ fragrant, 16
 „ ill smelling, 16
 „ yellow, 137
 Suburb, 31
 Success, 77, 119
 Succession, 130
 „ of clouds, 9
 Suddenly, 148
 Suffering, 104
 Sugar, 120, 154
 „ cane, 133, 138
 „ clayed, 134
 „ manufactured, 138
 „ raw, 84, 115
 „ refined, 84
 Suit, law, 17
 Sulphur, 89, 124
 Sultry season, 122
 Sumeru, 6
 Summit, 33, 113, 114, 122,
 135
 Summons, 17
 Sun, 103, 110, 112, 113,
 114, 116, 117, 119,
 122, 124, 125, 132,
 134, 139, 141, 142,
 143, 144, 153
 Sun-eclipsed, 13
 „ ray, 141

Sun-shine, 12
 Superior, 136
 " deity of Jains, 128
 Superlatives, 105
 Superintendent, 70, 129, 142
 " village, 127
 Support, 122
 " contiguous, 107
 Supreme being, 142
 " soul, 126
 Sural, 38
 Sureties, 94
 Surface, 138
 Surge (billow), 24
 Surpassingly, 145
 Surprise, 21, 145
 Surprising, 146
 Surrounded, 103, 107
 Suspended, neck, 69
 " swing, 103
 Swaha, 131
 Swallow, 40
 Swallowing, 106, 108
 Sweat, 22, 129
 Sweeper, 96
 Sweeping, 32, 133
 Sweet, 15, 123, 136, 154
 " very, 18
 Swift, 127
 Swiftly, 7
 Swing, 74, 113
 Swoon, 119, 121
 Sword, 109, 141
 " knot, 77
 " Krisna, 4
 Syllable, half, 134
 Symbol, 130
 " of Krishna, 4
 Symphony, 20

T

Table—Die, 133
 Table land, 53, 130
 Tabours, 19
 Tail, 51, 90, 130
 " horse, 74
 " peacock, 154
 Taking, 106
 " refuge, 106
 Tale, 17, 89, 136
 Tall, 101
 Talk-false, 68
 " nonsense, 98
 Tamarind, 37
 Tamarix, 37
 Tamed, 103
 Tamel, 39
 Tank, 127
 Tanner, 47
 Tap of the post, 66
 Tapia, 35
 Target, 127, 142
 Taste, 20, 143
 " astringent, 15
 Tautology, 18
 Tavern, 31, 93
 Tawny, 16, 133, 134
 Tax, 132, 137
 Teacher, 65, 130
 " female, 53
 Tear, 60, 127, 132
 Tearing, 105, 111
 Teeth, 60, 138
 Telacucha, 45
 Teller-fortune, 53
 Temple, 73, 116, 128
 Ten, 119
 Tenderness, 20
 Tendon, 58
 Tent, 62

Teori, 42
 " black, 43
 Ternealli, 124
 Terpentine, 63
 Terrace, 31
 " closed, 32
 " house, 32, 122
 Terrible, 136, 139
 Terrific, 21
 Terror 21
 Testicle, 141
 Thatch, edge of, 32
 " wood of, 32
 Theft, 92
 Then, 150
 Therefore, 145, 147
 Thesis, 141
 Thick, 125
 Thief, 92
 Thigh, 58
 Thin, 56, 125
 Thing, 88, 121, 122, 139, 144
 " borrowed, 80
 " metallic, 88
 " plunder-got, 80
 Thirds sixteen, 13
 Thirst, 85, 139, 143
 Thirsty, 117
 Thorn, 111, 154
 Thought, 114
 Threads, 92
 Threshed out, 82
 Threshold, 32
 " lower, 32
 " upper, 32
 Thriving, 27, 106
 Throat, 59, 74, 152
 Throbbing, 106
 Throne, golden, 72

- Throng, 92, 129
 Thrown, 102
 Thumb, 59
 Thunderbolt, 6, 112, 125,
 130, 133, 135
 Thus, 145, 146
 Tide, 138
 Tiding, 17
 Tie, 20, 86
 Tied, 102
 Tiger, 48, 111, 137
 Tila, 37
 Time, 12, 114, 115, 123,
 130, 138, 157
 ,, being, 20
 ,, equal, 20
 ,, Future, 72
 ,, long, 147
 ,, measure, 137, 138
 ,, passing, 134
 ,, present, 72
 ,, at all, 150
 ,, at the same, 150
 ,, at that, 150
 Timid, 97
 Tin, 89
 Tinaca, 45
 Tinged, 120
 Tinis, 36
 Tinkling, ornament, 19
 Tip, elephant trunk, 111,
 142
 Tipping, 93
 Tired, 103
 Titans, 2
 Tod, cutting, 126
 Today, 149
 Together, 145, 146
 ,, with, 147
 Toil, 92
 Token, 20, 106, 120, 126
 Tomentosa Griska, 151
 Tomorrow, 132, 150
 Tone, high, 19
 ,, low, 19
 ,, minute, 19
 Tongue, 60, 143
 Tooth, 113, 152
 Top, 135
 Topic, 118
 Tortoise, 26
 Totality, 105
 Touch, 106
 ,, stone, 92
 Towards, 145
 Town, 31, 127, 129, 135
 Townsman, 129
 Townwell, 152
 Trade, 129
 Trader, 87, 90, 129
 Traffic, 80, 87
 Trained, 103
 Tranquillity, 122
 Transgression, 72, 108,
 130
 Transition, 112
 Transparent, 25
 Trap, 92, 114
 Trapping, horse, 116
 Trapping-elephant, 73
 Traveller, 71
 Travelling, 134
 Tree, 34, 112, 124, 132,
 133, 134, 151, 152, 154,
 155
 ,, blossomless, 34
 ,, celestial, 6
 ,, fructifying, 34
 ,, fruitbearing, 34
 ,, small, 34
 Tree Top, 34
 Treasure, 70, 105, 141
 ,, of Kubera, 8
 Tremour, 72
 Tremulous, 139
 Tress, 60
 Treta yuga, 119
 Trial-Test, 71
 Tribe, 64, 116, 117
 ,, family, 64
 ,, royal, 64
 ,, sacerdotal, 64
 Trident, 111
 Tricked, 98
 Tried minister, 113
 Trinket-pair, 61
 ,, ear, 61
 Trinket, 60
 ,, forehead, 61
 Trituration of perfumes,
 106
 True, 120, 121, 131
 ,, knowledge, 125
 Truly, 148
 Trumblers, 91
 Trunk, 34
 Trunk-tree, 123
 Trunk, headless, 80
 Trunk-elephant, 132
 Trunk-lopped, 34
 ,, Tip, 136
 Trust, 71, 130
 Trusted, 71
 Truth, 18, 116, 131
 Troop-arrayed, 75
 ,, elephant, 79, 115
 Trough-well, 26
 Tubari, 44
 Tuft, hair, 128
 Turban, 141, 154,

- Termeric, 83
 Turn away, 98
 Turtle, 26
 „ female, 26
 Twang-bow, 79
 Twilight, 12
 Tympan, 19
 U
 Udder, 86, 130
 Ugra, 90
 Ulcer, 56
 Ultimate, 102, 132
 Unalterable, 135
 Uncle, paternal, 54
 Uncle maternal, 54
 Understanding, 15
 Understood, 104
 Undertaking, 129, 131
 Uncontrolled, 136
 Uneven, 101
 Unfit for riding, 46
 Unfit to be altered, 18
 Unfriendly, 142
 Uniform, 101
 Union, 106, 112, 121, 126
 Unlucky, 123
 Unmeaning, 10
 Unobstructed, 102
 Unperplexed, 136
 Unrestrained, 96
 Unrestricted march, 117
 Unreasonably, 149
 Unskilled, 75
 Unsteady, 98
 Until, 144, 145
 Untilled, 29
 Urine, 58
 Usage, 127, 130
 Ursa major, 11
 Used, 130
 Useless, 102
 Usurer, 80
 Usury, 80
 V
 Vacuity, 22, 112
 Vaisakha, 13
 Vaiseshika, 64
 Vain, 102, 105
 Vain, in, 146, 147
 Valiant, 127
 Vallisnerin, 27
 Valmiki, 67
 Valour, 116, 129
 Vanquished, 79
 Vapour, 127
 „ sultry, 12
 Variegated, 16, 112, 133, 134
 Variety of sugar-cane, 116
 Various, 102, 103
 Varuna, 7
 Vase, 66
 Vase, golden, 72
 Vasudeo, 3
 Vasuki, 23
 Vedanga, 17
 Vedanta, 122
 Vedas, 17, 129, 143
 Vedas, three, 17
 Vegetable, 99
 Vehicle, 4, 75, 134
 „ mediate, 75
 „ of kubera, 8
 Veil, 61
 Velocity, 7
 Vender, 81
 Vendible, 87
 Venerable, 95, 139
 Venom, 23, 115
 Venerismous, 58
 Venus, 11
 Vessel, 66, 83, 134, 142, 155
 Vessel for dining, 93
 Vessel in sacrifice, 134
 Vessel, Religious, 154
 Vesture, 135, 138
 Vermillion, 153
 Verse, 109, 120, 154
 „ half, 154
 „ explanatory, 111
 Very, 145, 147
 Vice, 130
 Vicious elephant, 125
 Vicinity, 136
 Victim, 66
 Victory, 79, 106
 Victorious, 76
 View, 142
 Vigour, 140
 Vile, 132, 136
 Village, 32, 129
 Village, small, 111
 Violator of vow, 69
 Violence, 79
 Violent, 141
 Violently, 148
 Vipasa, 27
 Virile, 143, 144
 Virility, 142
 Virtue, 14, 141
 Virtuous, 127
 Virtuous rufflexiety, 21
 Vishnu, 113, 114, 118, 121, 123, 127, 133, 134, 135, 142, 143
 Vim, 115
 Vishwamitra, 67
 Viviparous, 99
 Vocative, 145, 146, 148
 Vocatives for female, 20

- Void, 100
 Voluntarily, 85
 Vomiting, 57
 Vomited, 103
 Voracious selfishly, 96
 Voracious shamelessly, 96
 Vow, 143
 Vridhhi, 43
 Vrita, 132, 144
 Vulture, 50
 Vulva, 58
 Vyasa, 67
- W**
- Wages 93, 116, 140, 142
 Wagtail, 49
 Waist, 59
 Wakeful, 97
 Waking, 107
 Walking, 106, 129
 Wall, 31, 141, 142
 „ of cloth, 62
 Walnut, 36
 Wall-rubber built, 31
 Wane, 119, 286
 Want of road, 30
 War, 78, 114, 117, 118, 122, 130, 133, 137, 140
 „ whoop, 79, 115
 Warden, 70
 Warding, blow, 105
 Warmth, 12
 Warrior, 75
 „ chariot, 75
 „ with iron, 75
 „ crown, 76
 „ with club, 76
 „ speed, 76
 Warrior with spear, 76
 Warriors with sword, 76
 Washerman, 90
 Waste, 29
- Wasp, 50
 Watch, 18
 Watching, 107
 „ alternately, 108
 Water, 24, 25, 110, 112, 115, 118, 124, 133, 134, 135, 137, 138, 140, 142, 143, 146, 153
 „ ablution, 67
 „ bubble, 152
 „ drop, 24
 „ from elephant trunk, 73
 „ mouthful, 151
 „ turbid, 25
 Waterfall, 121
 Water, rain, 30
 Water pot, 97, 110, 129
 „ student's, 68
 Water, Lily, 126
 „ root, 28
 Water-Lily fibre, 151
 „ assembly of, 28
 Water whoof, 154
 Watered by river, 30
 Watery, 24, 30
 Wave, 24, 101, 111, 151, 153, 155
 Wax, 89
 Way, 30, 148
 „ long, 30
 Weak, 56, 140
 „ point, 136
 Wealth, 88, 116, 117, 121, 131, 132, 133, 134, 135, 138, 140, 143, 144, 153, 154
 Wealthy, 95, 130, 132
 Weapon, 77, 117, 119, 137, 141
 Wearing, 106
 Weaver, 90
 Weaving, 92
 Weeping, 22, 122, 127
- Welcome, 106
 Welcome, 106
 Welfare, 140
 Well, 14
 „ 26, 145, 147, 149
 „ being, 154
 „ fared, 89
 „ known, 145
 „ shaped, 96
 Weight, 116
 Weighted two toles, 116
 West, 117
 Westward, 145
 Wet, 30, 97, 104, 150
 Wharf, 152
 What, 145, 146
 Wheat, 82
 Wheel, 74, 127, 142
 „ potters, 135
 Whetted, 103
 Whey of curds, 85
 Whip, 93
 Whirling, 106
 Whirl-pool, 24, 135
 Whirl wind, 7, 137
 Whisper, 127, 128
 White, 16, 113, 120, 121, 136, 139
 „ yellowish, 16
 Whole, 118, 134
 Wick, 127
 Wicked, 99, 137, 141
 „ man, 115
 Widow, 53
 Width, 62
 Wife, 52, 121, 126, 134, 144
 Wife, brother's, 54
 „ Budha, 115
 „ hero's, 53
 „ husband's, 54
 „ of Fire, 66
 „ Khatriya, 33
 „ King, 20

- Wife superceded, 52
 „ spiritual priest, 53
 „ of Tutor, 53
 „ sun, 131
 „ Sudra, 53
 „ of a Vaishya, 53
 „ virtuous, 52
 Wives, 52
 Wilfulness, 105
 Willingly, 148
 Wind, 7, 110, 112, 118,
 134, 135
 Winding, descent, 42
 Window, 31, 138, 154
 Wine, 139
 Wing, 51, 126, 141, 142,
 134
 Winnowed, 82
 Winnowing, 107
 Winnowing corn, 108
 Winter, 13
 Wise, 64, 118
 „ man, 114, 118, 124
 Wish, 21, 106, 141
 Wishing, 97
 With, 146
 Withers of elephant, 73
 Within, 146
 Without, 114, 136, 146,
 147
 Witness, 108
 Wolf, 48
 Woman, 52, 120, 124, 130,
 141, 154
 „ amorous, 52
 „ assignation,
 going, 53
 „ chaste, 52, 129
 „ child borne, 53, 54
 „ child less, 53
 „ courses, 118
 „ in courses, 53
 „ desirous, 52
 „ disloyal, 53
 „ excellent, 52
 Woman family presiding
 54
 „ friends, 53
 „ gray-haired, 53
 „ intelligent, 53
 „ husband living, 53
 „ husbandless, 53
 „ Kshatriya tribe, 53
 „ masculine, 53, 115
 „ married twice, 54
 „ menses, 143
 „ milk, 53
 „ naked, 52
 „ Sudra tribe, 53
 „ staying at father's,
 52
 „ wedded, 53
 „ wise, 53
 „ Vaishya tribe, 53
 „ young, 52, 130
 Womanhood, 139
 Woman waist, 144
 Womb, 55
 Wonder, 134
 „ indication, 147
 Wonderful, 21
 Wood, 35, 115, 144
 „ fragrant, 62
 „ fire, 65
 „ red, 89
 „ sandal, 63
 „ pecker, 49
 Woolen, 61
 Wool felt, 117
 Word, 16, 122
 Work being, 108
 „ hire, 96
 „ wages, 96
 Worm, 26
 „ small, 26
 World, 29, 109, 119, 120,
 139
 „ next, 146
 Worse, 136
 Worship, 67, 119, 131
 Worshipped, 103
 Wort, white, 40
 Wound, 56, 116
 Woven, 104
 Wrapt up, 124
 Wrapper, 62
 Wrath, 21, 146, 149
 Wrathful, 97
 Wrecked, 111
 Wrestler, 153
 Writ, 129
 Wright, 110
 Wrong, 126, 146
 Wrought, 121
 Y
 Yama, 7, 114, 115, 118,
 129, 134, 137, 140, 141
 Yard, 32
 Yamuna, 27
 Year, 13, 14, 122, 123,
 125, 142, 149
 Year, half, 13
 Year, last, 149
 Year present, 149
 Yellow, 16, 116, 120, 134,
 136
 Yellowish white, 117
 Yes, 146, 148
 Yeast, 93
 Yesterday, 132, 149, 150
 Yiyati, 45
 Yoke, 112, 154
 Yoke for burdens, 123
 Yokepin, 81
 Yoke-separate, 74
 Yoke-tie, 81
 Young, very, 115, 139,
 141
 Young one of animal, 51
 Youth, 55
 Yudhisthir, 129
 Z
 Zerumbet zedary, 45
 Zodiac, signs of, 11

शुद्धिपत्रकम्

पृष्ठम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
३	९	पाणिश्च चतुर्भुजः	पाणिश्चतुर्भुजः
४	११	Garda	Garuda
६	२	बुलिशं	कुलिशं
७	२३	बाढ-ढानि	बाढ-ढानि
८	२१	situaled	situated
१०	११	श्छविः	श्छविः
१०	१६	अगस्स्यः	अगस्स्यः
११	४	hgs head	his head
११	६	net	planet
११	७	pupiter	jupiter
११	२०	दिवमणिः	दिनमणिः
१५	२३	Ingorance	Ignorance
१७	१	तट-विधिः	तट-विधिः
२९	३	विट्-शूद्रैः	विट्-शूद्रैः
२९	४	स्थिता	स्थिरा
३२	७	वेदिकः	वेदिका.
३७	९	कटफलौ	कट्-फलौ
४०	१८	शुक्लऽलर्क	शुक्लेऽलर्क
४१	५	अव्यण्डा	अव्यङ्गा ।
५१	४	शकुनि	शकुनिः
५४	३	आपन्नसत्त्वा	आपन्नसत्त्वा.
६४	२१	शून्यवादिनिः	शून्यवादिनि
७७	६	कोदण्ड	कोदण्ड
९९	१३	वैधेय	वैधेय
११२	१३	—	3 Fragrant powder 4 Eclipse.
१२८	१९	मण्डलेऽपि च	मण्डले चाकृतौ फले
१४९	२३	संबोधते	संबोधने

SRI JAGADGURU VISHWARADHYA
JNANA SIMHASAN JVANAMANDIR
LIBRARY.

Jangamwadi Math, VARANASI.

Acc. No. ~~1057~~ 1179

देवनागरीलिप्यां मुद्रितानि सटीकानि वा संस्कृतपुस्तकानि ।

POONA ORIENTAL SERIES

Published by

THE ORIENTAL BOOK AGENCY

15 Shukrawar, POONA 2

Serial No.		र. आ.
1.	भगवद्गीता-शांकरभाष्यसहिता	२-०
3.	केनोपनिषत्-शांकर, रामानुज, बालबोधिण्यादिभाष्यसहितं च	१-८
4.	कठोपनिषत्	२-०
5.	मुण्डकोपनिषत्-शांकरभाष्यं, बालबोधिनी टीकासहितं च	१-०
6.	इशावास्योपनिषत्-कूरनारायणकृता प्रकाशिका, बालबोधिनी च	१-०
8.	श्रीशंकराचार्यविरचित-प्रकरणग्रन्थाः (७० प्रकरणानि)	४-०
9.	सांख्यकारिका-पाठशाला-विद्यार्थिनां कृत	०-१२
"	"-पाठशाला-अध्यापकानां कृते विस्तृतोपोद्धातसहिता च	१-४
10.	(a) सांख्यतत्त्वकौमुदी	२-०
11.	(a) सांख्यकारिका सांख्यसूत्राणि च " "	०-८
14.	तर्कसंग्रहदीपिकासहितः	०-६
17.	तर्कभाषा-मूलमात्रा	०-८
18.	अर्थसंग्रहः-सटीकः	१-०
20.	सप्तपदार्थाः-सटीका	१-८
30.	उत्तर-रामचरितम्-मूलमात्रम्	१-८
32.	पञ्चतन्त्रम्-मूलमात्रम्	१-८
33.	काव्यालंकारसूत्रवृत्तिः-कामधेनुटिप्पणीसहिता	१-८
43.	नामलिङ्गानुशासनम्-क्षीरस्वामी-टीकासहितम् (नवीनावृत्तिः)	५-०
44.	शाश्वतकोशः-मूलमात्रः	२-०
45.	शब्दरूपावलिः समासचक्रं च	०-३
48.	कादम्बरी संपूर्णा मूलमात्रा	३-०
52.	जातकसंग्रहः (पाली)	०-१२
54.	भासनाटकचक्रम्-१३ नाटकानि	६-०
55.	पाली सहस्ररूपावलि	०-२
58.	न्यायसूत्रं-वात्स्यायनभाष्यसहितम् स्वद्योतटिप्पणीयुतं च	५-०
60.	कवीन्द्रचंद्रोदयः (कवीन्द्राचार्यप्रशस्तिरूपः)	२-०
62.	न्यायसूत्रपाठः-मूलमात्रः	०-४
63.	गंगालहरी-सान्त्वया सार्था	०-१२
66.	"-वामनपण्डितकृतसमश्लोकासहिता	०-२
67.	"-मूलमात्रा	०-१
68.	महिम्नस्तोत्रम्-सान्त्वये सार्थम्	०-१२
69.	नामलिङ्गानुशासनम्-मूलमात्रम् with Eng. Equivalents for each word.	१-८

प्रासिद्धानम्-ओरिएण्टल बुक एजन्सी, १५ शुक्रवार, पुणे २.